ORTAÖĞRETİM

Türk Dili ve Edebiyatı

11. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar
Ahmet Aslan
Elif Yılmaz
Gonca Karakuş
Hüseyin Ayhan
Kemal Batmaz
Mahmut Türkyılmaz
Mustafa Yeşilkaya
Nesibe Bihter Uslu
Niyazi Ayata
Sami Demirbağ
Sedat Demir
Serap Yavaş
Serkan Güzel

DEVLET KİTAPLARI
Etkin Sonuç Yayıncılık Matbaacılık Dağ. Eğt. San ve Tic. Ltd. Şti
ANKARA, 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No. ..... : 10727
Ders Kitapları Dizisi No. ..... : 2477

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör	Prof. Dr. Salim Pilav Dr. Arife Ece Evirgen Dr. Kubilay Ünsal Dr. Sezaver Çapcı Sipahi
Dil Uzmanı	Erol Yabaneri Osman Elbay
Görsel Tasarımcı	İnci Yılmaz Şimşek Mehmet Azzem Akgöz Menduh Topsakal
Çoklu Ortam Tasarımcısı	Çağlayan Çağlayan
Program Geliştirme Uzmanı	Doç. Dr. Alper Yetkiner Dilek Berber
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Dr. Ahmet Yıldırım Ayşe Suna Hamurcu Samet Eker
Rehberlik Uzmanı	Gülsüm Gümüş

Baskı

Baskı Matbaanın Adı ve Ticaret Ünvanı
tel.: (0000) 000 00 00

ISBN 978-605-06002-7-8

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.07.2026 tarih ve 164960037 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

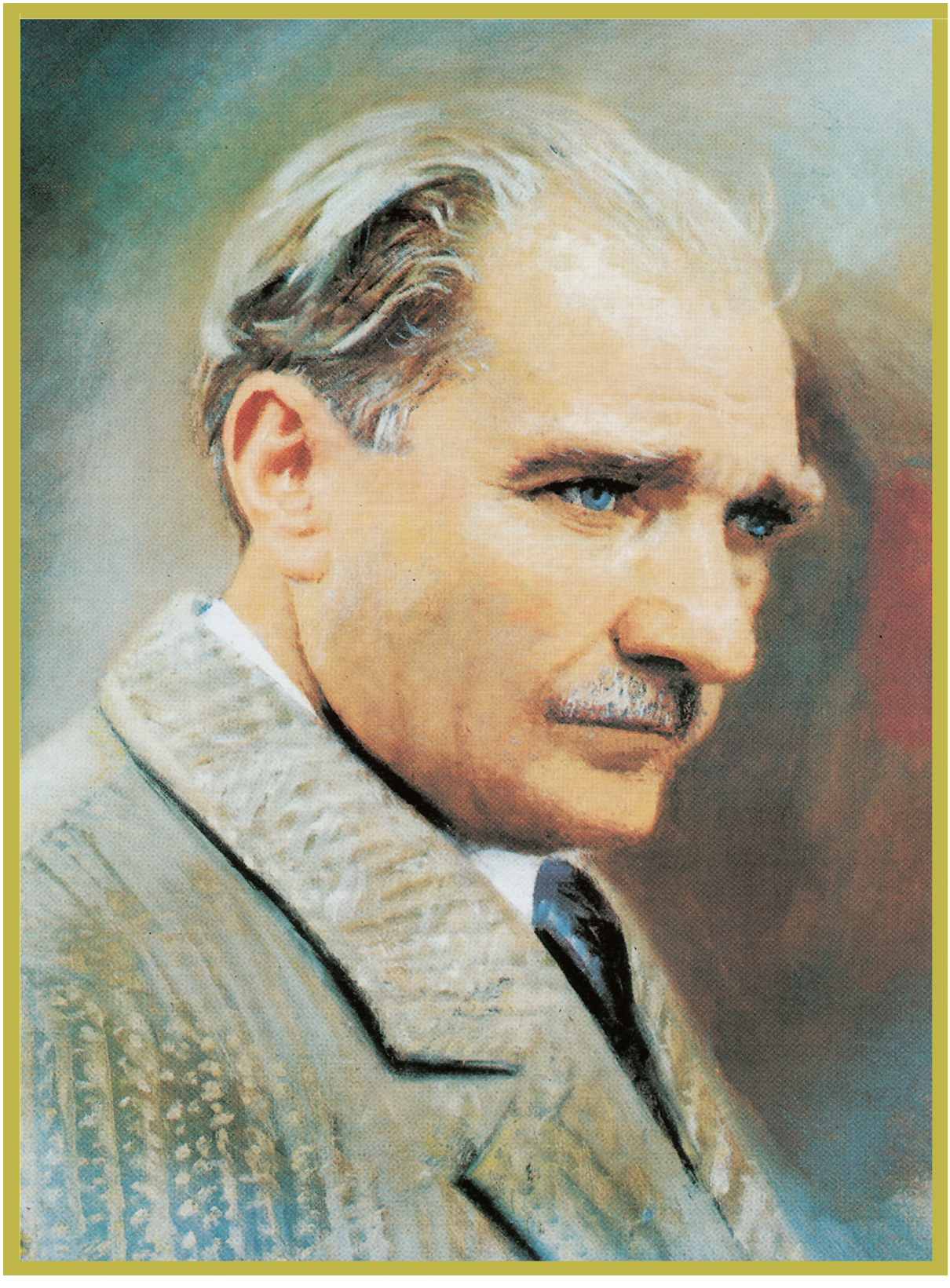
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 9

1. TEMA

1. TEMA: BİR DİYECEĞİM VAR! 12

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 15

Karagöz Oyunu (Yazıcı) 18

Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 36

Mektup (Âli'ye Mektuplar) 37

Dilekçe 51

Edebiyat Atölyesi-1 (Anlatma): Konuşma 53

Sözlü İletişim Engellerini Konu Alan Bir Drama Sergileyebilme 53

Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme / İzleme 59

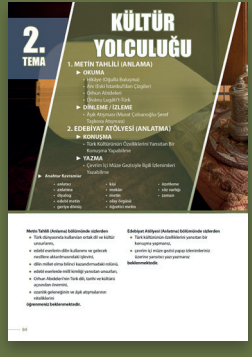
Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri 64

Edebiyat Atölyesi-2 (Anlatma): Yazma 74

E-Posta Yazabilme 75

1. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları 79

2. TEMA

2. TEMA: KÜLTÜR YOLCULUĞU 84

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 88

Hikâye (Oğulla Buluşma) 90

Anı (Eski İstanbul'dan Çizgiler) 108

Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 113

Orhun Abideleri 114

Dîvânu Lugâti't-Türk 125

Edebiyat Atölyesi-1 (Anlatma): Konuşma 129

Türk Kültürünün Özelliklerini Yansıtan Bir Konuşma Yapabilme 130

Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme / İzleme 136

Âşık Atışması (Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması) 140

Edebiyat Atölyesi-2 (Anlatma): Yazma 148

Çevrim İçi Müze Gezisiyle İlgili İzlenimleri Yazabilme 150

2. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları 155

İçindekiler

3. TEMA

3. TEMA: YAŞAMIN İZİNDE 160

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 164

Roman (Huzur) 167

Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 194

Biyografi (Mehmet Akif Ersoy) 195

Tezkire (Usûlî) 206

Edebiyat Atölyesi-1 (Anlatma): Konuşma 210

Mülakat (Seçilen Roman Kişisiyle Romanın Bağlamına Uygun Hayalî Bir Mülakat Yapabilme) ... 211

Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme / İzleme 215

Radyo Tiyatrosu (Direnişin Ustaları) 216

Edebiyat Atölyesi-2 (Anlatma): Yazma 225

Dinlenen / İzlenen Metinden Seçilen Bir Diyaloğu Bağlama Uygun Olarak Başka Bir Türe Dönüştürebilme .. 226

3. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları 230

4. TEMA

4. TEMA: HAYATIN AYNASI 236

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 240

Tiyatro (Ben, Mimar Sinan) 243

Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 263

Küçürek Hikâye (Merdiven) 265

Edebiyat Atölyesi-1 (Anlatma): Konuşma 280

Tiyatro Metnini Canlandırarak Konuşma Becerisini Geliştirebilme 281

Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme / İzleme 284

Belgesel (Anadolu İnsanı / Fedakârlık) 285

Edebiyat Atölyesi-2 (Anlatma): Yazma 298

Dinlenen / İzlenen Belgesele Yönelik Özgün Bir Afiş Hazırlayabilme 299

4. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları 303

Kaynakça 308

Cevap Anahtarı Karekodu 310

Görsel, Genel Ağ ve E-İçerik Kaynakçası Karekodu 310

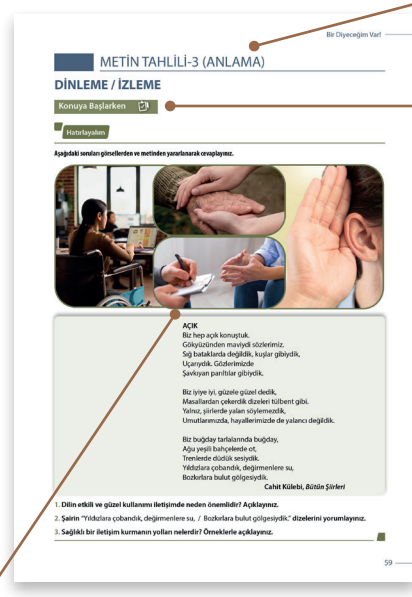
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 311

Türk Dünyası Haritası 312

Kitaptaki metinler aslına sadık kalınarak alınmıştır. Metinlerin yazıldığı dönemin dil özelliklerinden yahut metni hazırlayanların üslup ve inceleme yönteminden kaynaklı, metinlerde yazım ve noktalama farklılıkları görülebilmektedir. Ara metinler aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır ve kısaltmalar (...) şeklinde gösterilmiştir.

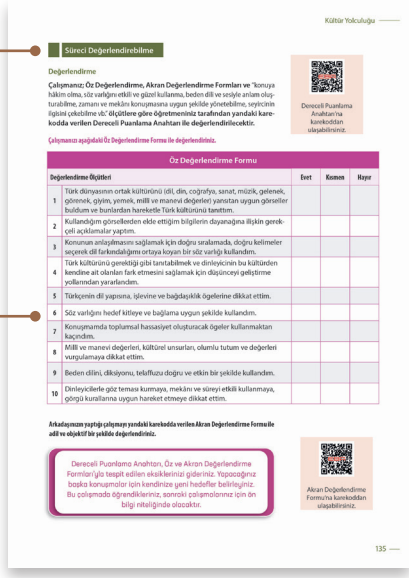

Kitabın Tanıtımı

Okuma, dinleme / izleme, konuşma ve yazma etkinliklerinin değerlendirildiği bölüm

Bazı etkinliklerin sonunda öğrencinin kendi performansını değerlendirdiği bölüm

Tema sonunda öğrencinin kendi öğrenme sürecini değerlendirdiği bölüm

Ders sürecine ilişkin deneyim ve öğrenmelerin yazılması için ayrılan bölüm

Tahlil edilecek ana metnin yer aldığı bölüm

Sanatçıların yaşamı ve sanat anlayışlarının yer aldığı bölüm

Semboller

"Temaya Başlarken" Alanı	*Bireysel Performans*	*Çalışma Kâğıdı*
Etkinliğin başladığı yer	*Grup Performansı*	
"Konuya Başlarken" Alanı	*Etkinliğin bittiği yer*	

Yorumlayalım	Temada edinilen bilgilerin değerlendirildiği bölüm
Sıra Sizde	Tema çerçevesinde öğrenilen bilgilerin kullanılmasına yönelik etkinliklerin yer aldığı bölüm
Fark Edelim	Temadaki konuyla ilgili tespitlerin yapıldığı bölüm
Düşünelim Paylaşalım	Bireysel olarak veya grup hâlinde fikirlerin paylaşıldığı bölüm
Söz Varlığımız	Kelime dağarcığını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin bulunduğu bölüm
Hatırlayalım	Ön bilgilerin tema içinde kullanıldığı bölüm
Metni Anlayalım	Verilen metinle ilgili çıkarımların yapıldığı bölüm
Karşılaştıralım	Temadaki farklılık ve benzerliklere yönelik etkinliklerin yer aldığı bölüm
Birlikte Çalışalım	Grup etkinliklerinin bulunduğu bölüm
Çıkış Kartı	Öğrenme sürecinin değerlendirildiği ve sonuçların paylaşıldığı bölüm
Bilgi Köşesi	Kısa hatırlatma bilgilerinin yer aldığı bölüm
Ders Dışı Etkinlik	Sınıf dışında yapılacak etkinliklerin yer aldığı bölüm
Performans Görevi	Öğrencinin tema çerçevesinde yapması gereken çalışmaların bulunduğu bölüm

Dijital veya basılı kitaptaki karekodları akıllı cihazınızla okutarak ya da bu karekodlara tıklayarak e-içeriklere ulaşabilirsiniz.

1. TEMA

BİR DİYECEĞİM VAR!

1. METİN TAHLİLİ (ANLAMA)

► OKUMA

- Karagöz Oyunu (Yazıcı)
- Mektup (Âli'ye Mektuplar)
- Dilekçe

► DİNLEME / İZLEME

- İletişim ve E-Posta Konulu Çok Modlu Metin (Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri)

2. EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

► KONUŞMA

- Sözlü İletişim Engellerini Konu Alan Bir Drama Sergileyebilme

► YAZMA

- E-Posta Yazabilme

► **Anahtar Kavramlar**

- **dilekçe**
- **elektronik içerik**
- **e-posta**
- **figür**
- **geleneksel Türk tiyatrosu**
- **gölge oyunu**
- **Karagöz**
- **mektup**
- **mizah**

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- kendini ifade etme becerisini kazanmanız,
- iletişimde ve günlük hayatta dilin işlevsel kullanımını fark etmeniz,
- edebiyatın iletişimdeki temel işlevini değerlendirmeniz,
- geleneksel Türk tiyatrosu hakkında bilgilerinizi pekiştirmeniz,
- mektup türüne özgü dil, yapı ve üslup özelliklerini ayırt etmeniz,
- e-posta vasıtasıyla iletişimin diğer iletişim araçlarına göre avantajlı yönlerini açıklamanız

beklenmektedir.

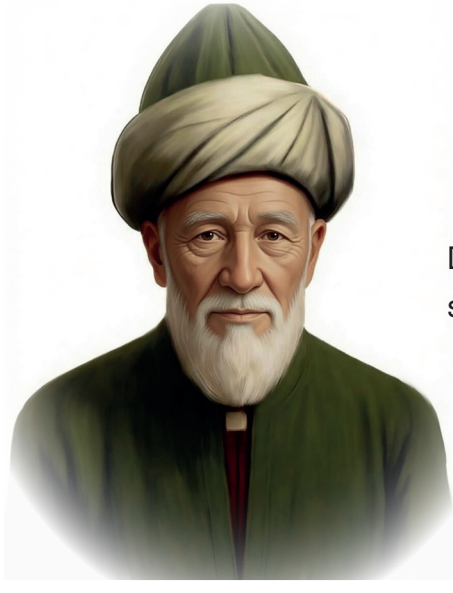
Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- konuşma becerisi kapsamında sözlü iletişim engellerini konu alan bir canlandırma yapmanız,
- yazma becerisinin geliştirilmesinde e-posta türünün özelliklerine ve belirlenen amaca uygun bir e-posta yazmanız

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Yusuf Has Hacib
(Temsilî)

Dünya malı ne kadar toplanırsa toplansın, tükenir biter;
söz kaleme alınırsa kalır, dünyayı gezinir.

Yusuf Has Hacib, ***Kutadgu Bilig***

Temaya Başlarken

Edebiyatın millî kimliğin oluşmasında ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasındaki rolünü kavramak amacıyla aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Edebî Metin ve Gerçeklik

Edebî metnin yapısını meydana getiren bütün öğeler somut olarak vardır. Gerçek ve gerçeklik, günlük hayatta çok farklı görünüş ve kılıklarda karşımıza çıkar. Biraz da kendisini görünmez kılar. Bu farklı görünüş ve kılıklarda karşımıza çıkan, gerçek ve gerçekliğin soyut olarak ifade edilebilen bir özü vardır. Kurmaca metinlerde bu soyut öz ele alınır, bunun özelliklerini somut biçimde ortaya koymak amacıyla bir olay örgüsü düzenlenir veya bir yapı kurulur. Düzenlenen bu olay örgüsü belirli kişiye, mekâna ait olmadığı için yeniden yorumlanma ve farklı bağlamlarda yeni anlamlar kazanma özelliğini de yapısında taşır. Şiir de, bir başka tarz düzenlemedir, onun da gerçek anlamda modeli yoktur, her şiir kendi modeliyle doğar. Ancak kurmaca metinlerin hareket noktası ve malzemesi gerçeklik dışında aranmamalıdır. Bütün bunlar sanat ve edebiyatta gerçekliğin, yaşanan ve günlük hayatı oluşturan her türlü hususu kuşatacak, onların varlık sebeplerini kendinde ifade edebilecek üst bir gerçeklik olduğunu düşündürür. Söz konusu kuşatıcı bu üst gerçekliğin anlatılmasında sanat eserinin kurulduğu, yazıldığı dönemin sahip olduğu bütün teknik ve kültür imkânlarından yararlanılır. Soyut olan gerçek ve gerçeklik özünün somutlaştırılması bir bakıma onun bir sanat geleneği içinde yorumlanmasıdır. Bu yorum ve anlatmada dönemin dili, felsefe ve bilim alanındaki tartışmaları, her türlü siyasî, sosyal ve kültürel olayları malzeme olarak kullanılır. Bunun için edebiyat, her türlü bilimden ve bilgi alanlarından yararlanarak gerçekliği sanata özgü duyarlılıkla kullanmaktadır.

Şerif Aktaş, *Edebî Metin ve Özellikleri*

1. Edebî eserlerde gerçek hayatın nasıl yansıtıldığı hakkında neler söylenebilir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Edebî eserlerdeki dilin ve çeşitli sosyal bilimlerle ilgili unsurların, günlük hayatta iletişim becerilerine etkisiyle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Geleneksel Türk tiyatrosunun özelliklerini hatırlatmak amacıyla aşağıda verilen metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Seyirlik Halk Oyunları

Seyirlik halk oyunları adı altında gösterdiğimiz halk edebiyatı türünün çeşitleri şunlardır: meddahlık, kukla, karagöz, orta-oyunu, tulûat tiyatrosu, köylü oyunları.

Bunları bir küme altında birleştiren ortak yönlerin başında "seyirlik" oluşları gelir. Bunlar birer gösteridir. Bir yanda seyircileri, bir yanda da aktörleri vardır: tek aktörlü olsun (meddahlık, karagöz, kukla gibi), çok aktörlü olsun (orta-oyunu, köylü oyunları, tulûat tiyatrosu gibi), aktörleri ister canlı olsun, ister cansız sûretler olsun.

Geleneksel Türk Tiyatrosu çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Taklit, bu oyunların en önemli ögelerinden biridir; o kadar ki, Metin And'ın belirttiği gibi, taklit kelimesi bu sanat geleneğinde, "temsil" (...) anlamını almıştır; "filân oyunun taklidi", onun temsil edilmesi, oynanması demektir; bir de aktörün türlü şiveleri ve karakterleri tıpkısı tıpkısına canlandırması anlamında "taklit" onlarda ortak bir niteliktir: karagözle orta-oyununda Acem, Kastamonulu, Tiryaki, Çelebi, Firenk... taklidi gibi.

(...)

Halkedebiyatının başka çeşitlerinde de gördüğümüz, birkaç "sanat"ı bir araya getirme niteliği seyirlik oyunlarda söz sanatını ikinci planda bırakacak kerteye gelmiştir. Gerçekten de seyirlik halk oyunlarında "söz" başka sanat gösterilerine bir "dayanak" vazifesini görmekten ileri gitmez. Onun için de bu oyunların önceden hazırlanmış, yazılmış, ezberlenmiş metinleri yoktur. Aktör, gayet basit olan, bir eylem çizgisini izleyerek geleneğin istediği, hiç değişmeden belli yerlerde söylenen birtakım kalıpların dışında her şeyi irticalle söylemekte serbesttir.

Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*

1. Metinde dikkatinizi en çok çeken unsurlar nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

2. Günlük hayatın tiyatroya nasıl yansıdığını düşünüyorsunuz? Görüşlerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Geleneksel Türk tiyatrosunda neden yazılı metinler yoktur?

4. Günümüzde geleneksel Türk tiyatrosunun yerini hangi sanat türleri veya etkinlikler almıştır? Açıklayınız.

Okumayı Yönetebilme

Hatırlayalım

1. Geleneksel Türk tiyatrosuyla ilgili ön bilgilerinizi gözden geçirerek bu bilgileri pekiştiriniz ve öğretmeninizin rehberliğinde altı kişilik gruplar oluşturunuz. Her gruba bir sözcü seçiniz ve masalarınızın etrafında toplanınız.
2. Grup üyeleri olarak, konuyla ilgili üç bilgi veya düşünceyi üç ayrı karta yazıp kartlarınızı masanın üzerine bırakınız.
3. Grup sözcüleri tarafından okunan, masadaki kartlarda yer alan bilgi ve görüşleri grup arkadaşlarınızla tartışınız.

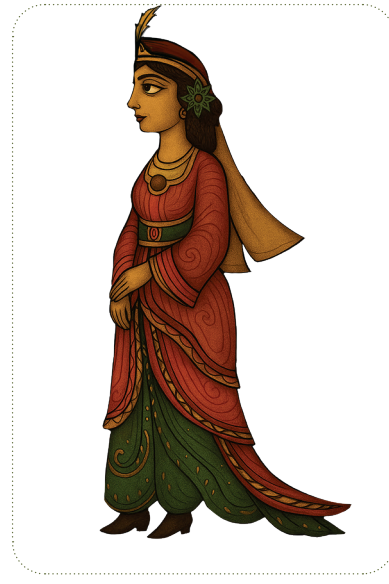
4. Tartışma sonucunda ulaştığınız ortak bilgi ve görüşleri grup sözcüleri aracılığıyla sınıfla paylaşınız.

Sıra Sizde

Aşağıda Karagöz oyunlarında yer alan bazı tiplerin görselleri verilmiştir. Görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. Bu tiplerin adlarını tahmin ediniz.
2. Oyun kişilerinin ayırt edici fiziksel özelliklerinden yola çıkarak kişilik özellikleriyle ilgili tahminde bulununuz.
3. Kişilerin iletişim şekillerinin birbirlerinden farklı olması ve dili farklı kullanmalarının nedenleriyle ilgili tahminde bulununuz.

Hatırlayalım

Karagöz oyunu ile ilgili ön bilgilerinizi ifade etmek üzere sıra arkadaşınızla ikişerli grup oluşturarak aşağıda verilen "düşün-eşleş-paylaş" çalışmasını yapınız.

DÜŞÜN

Karagöz oyunlarında kullanılan dil ve anlatım özellikleri, yardımcı rollerin işlevleri ve kişilerin beden dilinin nasıl etkili kullanıldığı üzerine düşününüz.

EŞLEŞ

Sıra arkadaşlarınızla önceki adımda düşündüğünüz konuları tartışarak örtüşen fikirleri aşağıya yazınız.

PAYLAŞ

Elde ettiğiniz ortak düşünceleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sıra Sizde

Okuma amacınızı belirleyerek *Yazıcı* metnine göz gezdiriniz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Metinde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmış mıdır? Açıklayınız.**
2. **Dönemin dil özelliklerini yansıttığını düşündüğünüz kelime ve cümleleri tespit ediniz.**

.....

.....

.....

.....

3. **Tespit ettiğiniz kelime ve cümleler metnin akıcılığını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

Metni Okuyalım

1. **Başlık ve görsellerden yararlanarak metnin içeriğine dair tahminlerde bulununuz.**
2. **Öğretmeninizin rehberliğinde *Yazıcı* adlı Karagöz oyunundaki rolleri paylaşarak okuma sürecinde aktif görev alınız.**
3. **Karagöz oyununun dilini ve doğasını (vurgu, tonlama, ağız ve şive taklitleri vb.) ön plana çıkaracak bir okuma stratejisi belirleyip metni okuyunuz.**

1. Okuma Metni (Ana Metin)

YAZICI

GİRİŞ

HACİVAT — (*Şarkı söyliyerek perdeye gelir.*)

Sözü canlar bağışlar bir bizim cânânımız vardır
Yüzü hurşîde benzer bir meh-i tâbânımız vardır
(...)
Beyâz üzre yazılmış elde bir fermânımız vardır
Ömrüm yalel cânım yalel bizim cânânımız vardır

Hay Hak!

(*Hacivat "perde gazeli"ni okur.*)

Şem'-i bahtım gösterir bir zıll-i câzib perdede
Seyr eden görsün hayâlât-i acâib perdede

Hazret-i Şeyh Küşterî'nin san'atın göstermeğe
Meş'ale olmuş fürûzan pek münâsib perdede

(...)

(*Tegannîye başlar.*)

Yâr, bana bir eğlence! Yâr, bana bir eğlence!
(...)

MUHÂVERE

HACİVAT — (*Gelir.*) Vay efendim, Karagöz'üm! Akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

KARAGÖZ — Sinsileni sansar boğsun! (*Hacivat'a vurur.*)

(...)

HACİVAT — Bendenize vurmadan mûrâdınız?

KARAGÖZ — Pek ihtiyarladı dadımız. (*Hacivat'a vurur.*)

HACİVAT — Bendenize vurmanın esbâb-ı mûcibesi?

KARAGÖZ — Bizim ispirin ne esbabı var ne cübbesi.

HACİVAT — Karagöz, böyle sabaha kadar kavga mı edeceğiz?

(...)

HACİVAT — Bak efendim! Bu lâkırdınızdan istihzâ çıkar.

KARAGÖZ — Akıllı adam olursa, iki senede eczacı çıkar.

HACİVAT — Canım, bilâder, size bir şey söyliyeceğim!

KARAGÖZ — Bunu böyle söylesene!

HACİVAT — Efendim, geçen gün evde otururken hatıra bir şey hutûr etti.

KARAGÖZ — Boza içerken genzine tarçın mı gitti?

HACİVAT — Değil efendim! Lâkırdıyı ne kadar ters anlıyorsun!

(...)

HACİVAT — Şimdi sana bir sual sorsam, cevap veremezsin.

KARAGÖZ — Sor bakalım!

HACİVAT — İstanbul'da Yahnikapan sokağı nerededir?

KARAGÖZ — (*Düşünür.*) Yahnikapan sokağı?... Yahnikapan sokağı?...

HACİVAT — Bilemezsin, hem de bulamazsın.

KARAGÖZ — Zihnimi karıştırma benim! (*Düşünür.*) Bildim! Dolmayutan sokağının yanında.

HACİVAT — Hahahay! Dolmayutan sokağı olur mu?

KARAGÖZ — Yahnikapan sokağı olur da Dolmayutan sokağı olmaz mı?

HACİVAT — O sokağın ismini Yahnikapan sokağı tesmiye ederler.

KARAGÖZ — O sokaktan geçerken ispiri dövmüşler mi?

HACİVAT — Biz gelelim mâ-nahnü-fîhimize!

KARAGÖZ — Biz gelelim mahallede evimize!

HACİVAT — Derken, bilâder, can sıkıntısıyle evden çıkarak ver elini Zeyrek!

KARAGÖZ — Derken, Hacivat, ver ayağını Unkapanı!

HACİVAT — O ne demek?

KARAGÖZ — Zeyrek elini verir de Unkapanı ayağını vermez mi?

(...)

HACİVAT — Senin zurnan vardır, değil mi?

KARAGÖZ — Var.

HACİVAT — Git, evden zurnanı al da gel! Ben de gideyim eve malûmat vereyim.

(*Giderler; Karagöz evden zurnasını alır, Hacivat da evine haber verir, gelirler.*)

(...)

FASIL

(...)

KARAGÖZ — (*Perdeye gelir*.) Ben Hacivat'a gider söylerim, elbette bana bir iş bulur. (*Hacivat'ın kapısını çalar, Hacivat aşağıya gelir*.)

HACİVAT — Ne istersin, Karagöz?

KARAGÖZ — Aman, Hacı Cavcav! Bana (...) kapıyı açmadı, "kendine bir iş bul" diye.

(...)

HACİVAT — Sen çene kavaflığından başka hiçbir işe yaramazsın.

KARAGÖZ — Kavaflık yapamam ama, yazıcılık yaparım.

HACİVAT — Aman, deme, Karagöz! Öyleyse, benim evimin altında bir dükkân var, sana vereyim de işlet.

(...)

KARAGÖZ — Pekâlâ, aylık ne vereceğiz?

HACİVAT — Ben senden çok istemem. Aydan aya beş yüz kuruş ver.

KARAGÖZ — Sen bana aydan aya burayı beklemek için yüz kuruş ver.

HACİVAT — Senden evvel burada oturanlar altı yüz kuruşa oturuyordu.

KARAGÖZ — Hacivat, ortak olsak daha iyi değil mi?

HACİVAT — O da âlâ! Nısf-il-lî nısf-il-lek.

KARAGÖZ — Velev kâne dümbelek.

HACİVAT — Dükkânın aylığını çıkarırız; paranın yarısı senin, yarısı benim.

KARAGÖZ — Olur olur! Bak, ben sana para gösterirsem almamazlık etme.

HACİVAT — Ben gidiyorum sana müşteri göndermeğe. (*Hacivat gider.*)

(...)

II. HANIM — Baksanız a efendim! Siz yazıcı mısınız?

KARAGÖZ — Önümdeki âletlerimi görmüyor musunuz: hokka, kalem, kâğıt.

HALAYIK — Aman, ne tuhaf adam! Herkese sakalbaşı daatıyor.

II. HANIM — Bize bir mektup yazacaksınız.

KARAGÖZ — Bir mektup değil, kaç mektup isterseniz yazarım. Parayla değil mi?

II. HANIM — Döşeme'sini döşe.

KARAGÖZ — Evvelâ orta kat mı döşenecek, yoksa üst kat mı?

HALAYIK — Budala herif! Yorgancı kalfası mısın, yoksa yazıcı mı?

II. HANIM — Yazın efendim: "Gonce-dehânım"...

KARAGÖZ — "Pencerede hanım".

HALAYIK — Nasıl "hanım", ne "pencerede"?

KARAGÖZ — Konaktan bakıyor.

HALAYIK — Canım, doğru yazsan a!

(...)

LÂZ — Merhaba, paba!

KARAGÖZ — Merhaba, sakalı kaba!

LÂZ — Nasulsun? Eyu musun, hoş musun? (...) Dolu musun, poş musun? Yaş musun, kuru musun?

KARAGÖZ — (...) ne kadar lâkırdı!

LÂZ — (...) Pir pen söyliyeyum, pir sen söyle. Pir pen söyliyeyum sen dinle, pir sen söyle pen dinliyeyum.

KARAGÖZ — Bana nöbet gelmedi söyliyeyim.

LÂZ — Puradan kaktuh, gittuh Trabzan'a. Pir gemi funduh alduh, pir gemi pahur alduh. Trabzan'dan açulur açulmaz...

(...)

LÂZ — Aldu pizi pir furtuna, aldu pizi pir furtuna. Gemi paşladu sallanmağa; sallandukça sallandu, sallandukça sallandu.

KARAGÖZ — Kolan mı vurdunuz?

LÂZ — Gemi karaya oturdu, pahurlar denizin dibine gittu, funduhlar denizin yüzüne çıhdu, pir ak sakallu funduh pana dilinu çıkarmış güler, pana dilinu çıkarmış güler. Mal dediğün funduhdur.

KARAGÖZ — Sen böyle nereden gelip nereye gidiyorsun?

LÂZ — Memleketten geldum, memlekete mektup gönderecum.

KARAGÖZ — Yazıcı mı istiyorsun?

LÂZ — Evet, yazıcu isterum.

KARAGÖZ — Ben yazıcıyım.

LÂZ — Öyle ise, yaz pakalum!

KARAGÖZ — Yazayım.

(...)

TİRYAKİ — (...) Öte-beri almak için yarın Mısırçarşısı'na gideceğim, dükkâna müteallik öte-beri alacağım; unutmamak için isimlerini yazdırmak isterim. Ben söyliyeyim, sen yaz.

KARAGÖZ — Yazayım.

TİRYAKİ — Yaz bakalım! "Yirmi dirhem sinâmeki."

KARAGÖZ — "Sülüklü'deki sinek Ahmet'i."

TİRYAKİ — Değil a canım! "Yirmi dirhem sinâmeki."

KARAGÖZ — Yazdım.

TİRYAKİ — "Kırk dirhem havlıcan."

KARAGÖZ — "Kırk kere havlıyacağım."

TİRYAKİ — "Elli dirhem tarçın, kırk dirhem karanfil."

KARAGÖZ — "Elli tane narcin, kırk saksı karanfil."

TİRYAKİ — "Telli mürdesenk, kasnı."

KARAGÖZ — "Akşamdan sonra Hicaz faslı."

(...)

TİRYAKİ — Baksan a, yazıcıbaşı, bunların hepsi kaç kalemden ibaret?

KARAGÖZ — (...) Ben rakam bilmem, okumam yazmam yok. Ben sualine nasıl cevap vereceğim?

TİRYAKİ — Söyle bakalım, kaç kalemden ibaret?

KARAGÖZ — Ben buna bir katakofti söylerim. — Yirmi kalemden ibaret.

TİRYAKİ — Ver kâğıdı, ver! *(Karagöz kâğıdı büker, verir.)*

Eksik olma, yazıcıbaşı! Al bu beş kuruşu!

KARAGÖZ — Eksik olma! *(Tiryaki gider.)*

(...)

(Şarkı ile Çelebi gelir.)

(Şarkı Hicôz)

Ciğerde nâr-i hasret açtı dağlar
Firâkınla gözüm gönlüm kan ağlar
Dayanmaz nâle-i cangâha dağlar

(Nakarât)

Firâkınla gözüm gönlüm kan ağlar.

Bu sûz-i hecr ile ey verd-i nâzım
Yakar dünyâyı âh-ı can-güdâzım
Yetiş imdâda gel ey çâre-sâzım

Firâkınla gözüm gönlüm kan ağlar.

ÇELEBİ — Vay efendim! Akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

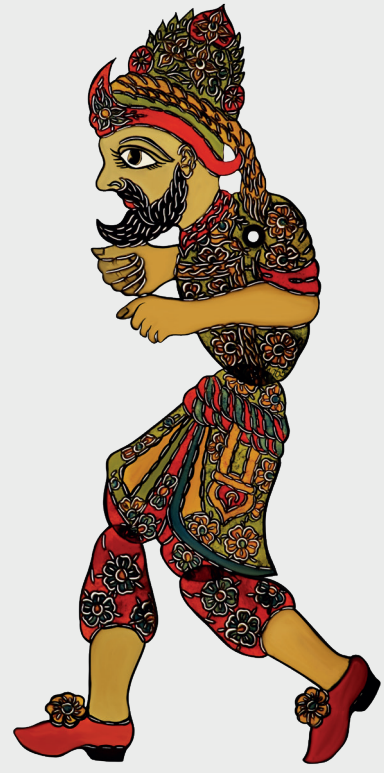
KARAGÖZ — Müteveffâ kargalar gözünü oysun!

ÇELEBİ — Baba efendi, buralı mısınız?

KARAGÖZ — Hayır, Mora'lı değilim, İstanbul'luyum.

ÇELEBİ — İşte bendeniz de bunu söylüyorum ya! Bu mahalleli misiniz?

KARAGÖZ — Mahallebi değilim, sütlâçım.

ÇELEBİ — Nerede iskân-ı beyt edersiniz?

KARAGÖZ — İskelede bitleniyorum.

ÇELEBİ — Anlıyamadınız, efendim. Yani, nerede otururusunuz?

KARAGÖZ — Yerim yurdum yok. Nerede akşam, orada sabah.

ÇELEBİ — Demek hane-ber-dûşsunuz.

KARAGÖZ — Muş değilim ben.

ÇELEBİ — Siz lâkırdı anlamadan bî-behre misiniz?

KARAGÖZ — Sen neden soruyorsun, oğlum?

ÇELEBİ — Burada birisi varmış da onu arıyorum.

KARAGÖZ — O zatın ismi yok mu?

ÇELEBİ — Karagöz.

KARAGÖZ — Min gayri haddin ve lâ-liyâkatin kulunuzum.

ÇELEBİ — Aman, baba efendi, seni bendenize methettiler. Yazıcı mısınız?

KARAGÖZ — Yazıcıyım.

(...)

ÇELEBİ — Baba efendi, sana yazı yazdıracağım.

KARAGÖZ — Ne yazdıracaksın? Mektup mu? Nâme mi? Senet mi?

ÇELEBİ — Değil efendim, benim yazdıracağım şiir.

KARAGÖZ — Buyurun bakalım!

(...)

ÇELEBİ — "Vefâdan ben elim çektim cefâdan çek elin sen de

Al aşkını ver gönlümü senin sende benim bende."

Yazdın mı, baba efendi?

KARAGÖZ — Yazdım.

(...)

KARAGÖZ — (Hacivat'ı çağırır.) Hacivat!

HACİVAT — (Hacivat Gelir.) Neye çağırdın beni?

KARAGÖZ — Aman, Hacı Cavcav, bana bir şey oldu, gel!

HACİVAT — Ne oldu sana?

KARAGÖZ — Buraya birisi geldi, bu dükkân tekin değilmiş, "Burda oturma" dedi.

HACİVAT — Eh, bu dükkânda hiçbir şey yok! Seni bu dükkândan çıkartmak için söylemişler.

(…)

KARAGÖZ — (...) Hacivat, ben dükkândan vazgeçtim. Ben dükkânda oturacak olursam canım çıkacak.

HACİVAT — Düzcesi, Karagöz, bana para vermeyim diye dükkânın adını çıkarıyorsun. Ben parayı senden zorla alırım! (*Karagöz'ün yakasına sarılır, Karagöz tokat atar.*) Karagöz paraları! (*Karagöz yine tokat atar, Hacivat gider.*)

BİTİŞ

HACİVAT — (*Gelir.*) Karagöz, geçmiş ola!

KARAGÖZ — (*Tokadı atar.*) Sinsileni sansar boğa!

HACİVAT — Çok şükür sağlığa!

KARAGÖZ — Bereket versin Kâğıthane'de biten sazlığa!

HACİVAT — Yıktın perdeyi, eyledin vîrân!

Gideyim, sahibine haber vereyim hemân! (*Gider.*)

KARAGÖZ — Şöyle olsun, Hacivat, geçersen nasîbinden!

Her ne kadar sürc-i lisân ettikse afola!

Yarın akşam "..." oyununda yakan elime geçerse, bak, ben de sana neler yaparım! (*Gider.*)

Cevdet Kudret, *Karagöz III*

Metindeki Bazı Kelime ve Kelime Grupları

meh-i tâbân: Parlak ay, ışıltılı ay; yüzü ay gibi parlayan.

zıll-i câzib: Çekici gölge.

hayâlât-i acâib: Acayip hayaller, garip düşünceler.

akşam-ı şerifler: Şerefli, mübarek, güzel akşamlar.

esbâb-ı mûcibe: Bir şeyi gerekli kılan sebepler.

mâ-nahnü-fîh: Üzerinde konuştuğumuz, bahsini ettiğimiz şey.

gonce-dehân: Ağzı gonca gibi küçük ve güzel olan.

nâle-i cangâh: Can evinden gelen inilti, feryat.

sûz-i hecr: Ayrılık acısı, ayrılığın yakıcı ateşi.

verd-i nâz: Nazlı gül.

âh-ı can-güdâz: Can eriten, can yakan ah.

iskân-ı beyt: Bir yeri mesken tutma.

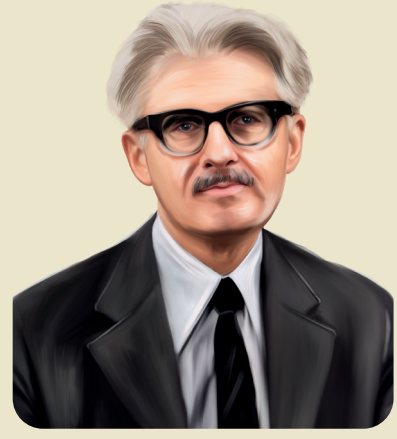
sürc-i lisân: Ağızdan yanlış söz çıkma, dil sürçmesi.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

İstanbul'da doğdu. Çok yönlü kişiliğiyle Türk edebiyatına önemli katkılarda bulundu. Kelime, sembol ve hayal dünyası bakımından Ahmet Haşim'den etkilendi. Aşk, ölüm, yalnızlık gibi bireysel temaları ele aldığı şiirlerini *Birinci Perde* adlı kitabında topladı. Daha sonra yazdığı şiirlerde toplumsal konulara yöneldi.

Süleyman'ın Dünyası üst başlıklı roman üçlemesinde (*Sınıf Arkadaşları, Havada Bulut Yok, Karıncayı Tanırsınız*) I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı arasında Türkiye'de yaşananları yansıttı. Roman ve hikâyelerinde savaş, adaletsizlik, yoksulluk gibi toplumsal konuları ele aldı. Edebiyat tarihçiliği alanında yaptığı çalışmalara ek olarak geleneksel Türk tiyatrosu, özellikle Karagöz oyunu üzerine araştırma ve derlemeler yaptı. Türk edebiyatının önemli sanatçıları ve onların eserleri üzerine araştırma, inceleme ve eleştiri kitapları yazdı.

Sokak (hikâye); *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, Karagöz, Ortaoyunu* (inceleme); *Kalemin Ucu* (deneme); *Türk Edebiyatı Hikâye ve Roman Antolojisi* (antoloji) eserlerinden bazılarıdır.

CEVDET KUDRET SOLOK
(1907-1992)

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta bir "kelime duvarı" **oluşturmak için aşağıdaki adımları takip ediniz.**

HACİVAT — (*Gelir.*) Vay efendim, Karagöz'üm! Akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

KARAGÖZ — Sinsileni sansar boğsun! *(Hacivat'a vurur.)*

(...)

HACİVAT — Bendenize vurmadan mûrâdınız?

KARAGÖZ — Pek ihtiyarladı dadımız. *(Hacivat'a vurur.)*

HACİVAT — Bendenize vurmanın esbâb-ı mûcibesi?

KARAGÖZ — Bizim ispirin ne esbabı var ne cübbesi.

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak altı çizili kelimelerin anlamlarına yönelik tahminlerinizi aşağıda verilen kelime duvarındaki ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz (Sinsile, mûrâd, esbab kelimelerinin metindeki yazımı TDK'de yer almadığından aşağıdaki tabloda verilen günümüz söyleyişine göre kontrol ediniz.).**
2. **Parçada geçen kelimelerin yerine metnin bağlamına uygun ve anlamını bozmayacak şekilde kelime veya kelime grupları öneriniz. Önerilerinizi ilgili yerlere yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

sinsile (silsile)
Tahminim:
Önerim:

dadı
Tahminim:
Önerim:

bendeniz
Tahminim:
Önerim:

mûrâd (murat)
Tahminim:
Önerim:

ispir
Tahminim:
Önerim:

esbab
Tahminim:
Önerim:

3. **Metinde anlamını bilmediğiniz diğer kelimeleri tespit ederek bunların anlamlarını TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten öğreniniz.**

Bilgi Köşesi

Karagöz Oyununun Bölümleri

1. Mukaddime (Giriş): Hacivat bir semai söyleyerek perdeye gelir. "Yâr bana bir eğlence, medet!" diye bağırarak şarkı söylemeye (teganni) başlar.

HACİVAT — (*Şarkı söyliyerek perdeye gelir.*)

Sözü canlar bağışlar bir bizim cânânımız vardır

Yüzü hurşîde benzer bir meh-i tâbânımız vardır

(...)

Beyâz üzre yazılmış elde bir fermânımız vardır

Ömrüm yalel cânım yalel bizim cânânımız vardır

Gölge Oyunu videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Muhavere (Söyleşme): Asıl oyunun konusuyla ilgili olmayan ve Karagöz'ün, Hacivat'ın sözlerini yanlış anlaması veya özellikle çarpıtmasıyla sürüp giden bölümdür.

HACİVAT — (*Gelir.*) Vay efendim, Karagöz'üm! Akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

KARAGÖZ — Sinsileni sansar boğsun! (*Hacivat'a vurur.*)

(...)

HACİVAT — Bendenize vurmadan mûrâdınız?

KARAGÖZ — Pek ihtiyarladı dadımız. (*Hacivat'a vurur.*)

HACİVAT — Bendenize vurmanın esbâb-ı mûcibesi?

KARAGÖZ — Bizim ispirin ne esbabı var ne cübbesi.

HACİVAT — Karagöz, böyle sabaha kadar kavga mı edeceğiz?

3. Fasıl (Asıl Oyun): Asıl olayın gösterildiği, oyuna diğer tiplerin de dâhil olduğu bölümdür.

KARAGÖZ — (*Perdeye gelir.*) Ben Hacivat'a gider söylerim, elbette bana bir iş bulur. (*Hacivat'ın kapısını çalar, Hacivat aşağıya gelir.*)

HACİVAT — Ne istersin, Karagöz?

KARAGÖZ — Aman, Hacı Cavcav! Bana (...) kapıyı açmadı, "kendine bir iş bul" diye.

(...)

HACİVAT — Sen çene kavaflığından başka hiçbir işe yaramazsın.

KARAGÖZ — Kavaflık yapamam ama, yazıcılık yaparım.

HACİVAT — Aman, deme, Karagöz! Öyleyse, benim evimin altında bir dükkân var, sana vereyim de işlet.

4. Bitiş: Karagöz ile Hacivat arasında geçen kısa bir konuşmadan ibarettir. Karagöz'ün "Her ne kadar sürc-i lisan ettikse afola!" dediği ve sonraki oyunun (adı ve zamanı) haberini verdiği bölümdür.

KARAGÖZ — Şöyle olsun, Hacivat, geçersen nasîbinden!

Her ne kadar sürc-i lisân ettikse afola!

Yarın akşam "..." oyununda yakan elime geçerse, bak, ben de sana neler yaparım! (*Gider.*)

Fark Edelim

1. ***Yazıcı*** **metnindeki Karagöz ve Hacivat'ın kullandığı dilden hareketle onların kişilik özelliklerine ilişkin tahminlerinizi aşağıdaki T diyagramına yazınız.**

KARAGÖZ	HACİVAT

2. **Karagöz ve Hacivat'ın kişilik özelliklerini belirlerken daha çok hangi özelliklerinden yararlandığınızı açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Yorumlayalım

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

ÇELEBİ — Vay efendim! Akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

KARAGÖZ — Müteveffâ kargalar gözünü oysun!

ÇELEBİ — Baba efendi, buralı mısınız?

KARAGÖZ — Hayır, Mora'lı değilim, İstanbul'luyum.

ÇELEBİ — İşte bendeniz de bunu söylüyorum ya! Bu mahalleli misiniz?

KARAGÖZ — Mahallebi değilim, sütlâçım.

ÇELEBİ — Nerede iskân-ı beyt edersiniz?

KARAGÖZ — İskelede bitleniyorum.

ÇELEBİ — Anlıyamadınız, efendim. Yani, nerede otursunuz?

KARAGÖZ — Yerim yurdum yok. Nerede akşam, orada sabah.

ÇELEBİ — Demek hane-ber-dûşsunuz.

KARAGÖZ — Muş değilim ben.

ÇELEBİ — Siz lâkırdı anlamadan bî-behre misiniz?

KARAGÖZ — Sen neden soruyorsun, oğlum?

1. ***Yazıcı*** **metnindeki tiplerin söz varlıklarının onların sosyal statülerine ve eğitim durumlarına uygunluğu hakkındaki düşüncelerinizi metinden örneklerle ifade ediniz.**

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Edebî metinlerde kişilerin kullandığı söz varlığının metne katkısı başka bir yolla sağlanabilir mi? Açıklayınız.**

.....

.....

3. **Günlük hayatta** ***Yazıcı*** **oyunundaki tiplere benzer şekilde konuşan veya davranan kişilerle karşılaştığınızda bu durum size ne hissettirir? Bu tür davranışları nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Düşünelim Paylaşalım

Türk kültür ve edebiyatında dost ve dostluk kavramlarının önemi büyüktür. Bu kavramlar, günlük yaşamdaki yansımalarından başlayarak atasözlerimize, türkülerimize, hikâye, roman gibi birçok edebî türe konu olmuştur. **Aşağıdaki metni bu bağlamda okuyarak çalışmaları tamamlayınız.**

100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi

Karagöz kişileriyle Ortaoyunu kişileri birbirlerine benzedikleri için birisi için söylenecek ötekisi için de geçerlidir. Kişiler giyim, kuşam, tavır, davranış, sözlerle belirlendiği gibi belli bir bölgenin, belirli bir uğraşın (...) zorunluluğuyla da dillerini çarpıtırlar. Bu çarpıklık ünlü uyumu, ünlü değişmeleri, ünlü türemesi, ünsüz düşmesi (...) ve dil bilime aykırılıklarda görülür. Kişileri 11 öbekte toplayabiliriz.

Eksen Kişiler: Bunlar Karagöz oyununda Karagöz ve Hacivat, Ortaoyununda Pişekâr ve Kavuklu'dur.

Karagöz ve Kavuklu dışa dönük, iç tepkilerini hemen açığa vuran, olduğundan başka gözükmeye çalışmayan bir halk adamıdır. Karagöz halk ahlâk ve anlayışının ve sağduyusunun temsilcisidir. Özü, sözü birdir, düşündüğünü çekinmeden söylediği için başına türlü açmazlar gelir. Belli bir uğraşı, okumuşluğu, yüze gülücülüğü olmadığı için sürekli geçim tasasındadır. Parasızlıktan istemediği işleri yapmak zorunda kalır. Cesurdur, gözüpektir. Dolantılara, dolaplara pek aklı ermez. (...) Hacivat veya Pişekâr'a gelince, onun herkesin huyuna göre konuşmasını, yüze gülmesini bilen, içinden pazarlıklı, arabulucu, kavgaları yatıştıran, dargınların arasını bulan, ölçülü, ağırbaşlı, her kalıba girebilen, kusurlara kolayca gözyumabilen, işine gelince dilini tutmasını bilen esnek bir kişiliği vardır. Başkalarının kötü niyet ve kusurlarını iyiye yorar. Öğüt verir, yol gösterir, aracılık eder. İyi konuşur, karşısındakini can kulağıyla, ilgiyle dinler, hakverip herkesin güvenini, sevgisini kazanır. Görgü kurallarına iyiden iyiye uyar. Bilgisi yüzeyseldir, ama her konudan biraz bilir. (...) Sözünü dolambaçlı, örtülü söylemede ustadır. İyimserdir.

Metin And, *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*

1. Hacivat ve Karagöz'ün kişilik özellikleri, eğitim durumları, kültür düzeyleri ve sosyal statüleri farklıdır. **Bu farklılıklara rağmen aralarındaki dostluğu nasıl sürdürebildiklerini tartışınız. Ulaştığınız sonuçları tahtaya yazınız.**

2. **Aşağıdaki dörtlükten ve atasözünden hareketle** "dostluk" **kavramının sizin için ifade ettiği anlamları aşağıdaki alana yazınız.**

Allahım, ne güzel şey bu dost yüzü!
İnsanın kalbine dolan bu bakış!
Ey çorak ruhlara veren bu süsü,
Ey gönül, sana alkış, alkış, alkış!

Ahmet Kutsi Tecer, *Bütün Şiirleri*
(haz.: Leyla Tecer)

Dost kara günde belli olur.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki geleneksel Türk tiyatrosu türlerini verilen açıklamalarla doğru olarak eleştiriniz.

a	b	c	ç
Karagöz	Köy Seyirlik Oyunları	Kukla	Meddah

	Kış gecelerinde, düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenlenip oynanan; şarkı, dans ve bedensel anlatıma dayanan oyunlardır.
	Deriden kesilen tasvirlerin (insan, hayvan, eşya vb.) arkadan verilen ışıkla beyaz bir perdeye yansıtılmasıyla oynanan bir gölge oyunudur. Bu perdeye "Küşterî meydanı, hayal perdesi, ayna" vb. adlar verilir.
	Bu oyun; sahne, perde ve dekor kullanılmadan açık bir alanda oynanan doğaçlama bir oyundur. Kavuklu ve Pişekâr bu oyunun iki ana tipidir.
	Geleneksel Türk tiyatrosunun bir türü olan, tek kişilik bir tiyatro oyunudur.
	Tahta, alçı, mukavva veya bezden yapılmış çeşitli tip, şekil ve cisimlerin oyunlaştırılması sanatıdır. İhtiyar ve İbiş bu oyunun iki ana tipidir.

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Yazıcı* metnine göre cevaplayınız.

1. **Günümüzde şenliklerde, okullarda yapılan etkinliklerde ve ramazan programlarında Karagöz gösterilerine yer verilmektedir. Karagöz oyunun varlığını sürdürmesinin sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.**
2. **Kültürel bir miras olan Karagöz'ün Türk kültüründeki değeriyle ilgili görüşlerinizi belirtiniz.**
3. **Metnin konu ve temasını belirleyerek aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.**

Konu	Tema

4. **Metindeki açık ve örtük iletileri tespit ederek aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.**

Açık İletiler	
Örtük İletiler	

5. **Tespit ettiğiniz açık ve örtük iletilerin toplum hayatındaki iletişime katkısını değerlendiriniz.**

6. Metnin içeriğiyle ilgili olarak, metni okumadan önceki tahminlerinizle okuduktan sonraki tespitlerinizi aşağıdaki ilgili alanlara yazarak karşılaştırınız.

Okumadan Önceki Tahminlerim	Okuduktan Sonraki Tespitlerim

Eskici Abdi

KAVUKLU: Orasını hiç sorma, İsmail; her gün yeni bir keder içindeyim. Bir kere, geçinmek zorluğu, sonra işsizlikten can sıkıntısı. Çıldırmak hiçten bile değil.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Birader, çok keder ettim. Binaenaleyh bir çâre-i hasen buluruz.

KAVUKLU: Aman, İsmail, sen bilirsin. Artık paçavracı Hasan'ı mı bulursun, eskici Hasan'ı mı bulursun, bir çare bul da ne olursa olsun.

PİŞEKÂR: Bak, birader, senin sözü ters anlaman bile burada işe yaradı. Ben "çârei hasen" dedim, sen "paçavracı Hasan" anladın ve "eskici" diye bir söz söyledin; şimdi elimin altında bir ahbap var ki, bu adam eskicidir, benden de yamak istemişti; senin sözü ters anlaman bana onu hatırlattı. Seni onun yanına yamak yapsak olur mu?

KAVUKLU: Nasıl olmaz, İsmail. Yamak olsun, ne olursa olsun; iş olsun da para gelsin, mesele orada.

PİŞEKÂR: Çok güzel. Fakat senin eskicilik elinden gelir mi?

KAVUKLU: Ne eskiciliği, İsmail? Eski şeyler mi alıp satacağız?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Alıp satmak ticarettir, senin yamak olacağın iş ise eski kunduraları tamir etmek olacaktır. "— Elinden eskicilik gelir mi?" diye onun için sordum.

KAVUKLU: Aşağı-yukarı, ufak-tefek becerebilirim. Çok iyi olur, aman İsmail, ihmal etme, o adam veyahut dükkân nerede ise hemen gidelim.

Cevdet Kudret, *Ortaoyunu I*

7. *Yazıcı* metniyle *Eskici Abdi* adlı orta oyunu metnini aşağıdaki tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

Ölçütler	Yazıcı	Eskici Abdi
İçerik		
Dönem		
Zihniyet		
İleti		
Üslup		

Çözümleyebilme

Birlikte Çalışalım

1. ***Yazıcı*** **metninin yapı unsurlarını belirlemek üzere öğretmeninizin rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Yazıcı metninin yapı unsurlarını belirleyerek aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'na yazınız.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Yazıcı Metninin Yapı Unsurları

Kişiler	
Yer (Mekân)	
Zaman	
Çatışma	
Dramatik Örgü	

4. **Çatışmaların kaynağını, taraflarını; ortaya çıkmasında mekân, zaman ve kişilerin etkisini grubunuzla tartışarak belirleyiniz.**
5. **Yapı unsurlarından hangisi / hangileri kişilerin dil özelliklerinin oluşmasında daha etkili olmuştur? Gerekçeleriyle belirtiniz.**
6. **Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla diğer gruplarla paylaşınız.**

Bilgi Köşesi

ÇATIŞMA

Edebî metinlerdeki olayların gelişip ilerleyebilmesini sağlamak için okuyucuda merak uyandırarak ve gerilim oluşturarak metne heyecan katması amaçlanan zıtlıklardır. Çatışma; edebî metinlerde kişinin toplum, diğer kişiler, tabiat veya kendisiyle karşı karşıya gelmesiyle oluşabilir. Bu çatışmalar genellikle iyi-kötü, eski-yeni, aydın-halk, Doğu-Batı, hayal-gerçek, zengin-fakir vb. karşıtlıklar biçiminde karşımıza çıkar.

KARAGÖZ — Akıllı adam olursa, iki senede eczacı çıkar.

HACİVAT — Canım, bilâder, size bir şey söyliyeceğim!

KARAGÖZ — Bunu böyle söylesene!

HACİVAT — Efendim, geçen gün evde otururken hatıra bir şey hutûr etti.

KARAGÖZ — Boza içerken genzine tarçın mı gitti?

HACİVAT — Değil efendim! Lâkırdıyı ne kadar ters anlıyorsun!

(...)

HACİVAT — Şimdi sana bir sual sorsam, cevap veremezsin.

KARAGÖZ — Sor bakalım!

HACİVAT — İstanbul'da Yahnikapan sokağı nerededir?

KARAGÖZ — (*Düşünür.*) Yahnikapan sokağı?... Yahnikapan sokağı?...

HACİVAT — Bilemezsin, hem de bulamazsın.

KARAGÖZ — Zihnimi karıştırma benim! (*Düşünür.*) Bildim! Dolmayutan sokağının yanında.

HACİVAT — Hahahay! Dolmayutan sokağı olur mu?

KARAGÖZ — Yahnikapan sokağı olur da Dolmayutan sokağı olmaz mı?

HACİVAT — O sokağın ismini Yahnikapan sokağı tesmiye ederler.

KARAGÖZ — O sokaktan geçerken ispiri dövmüşler mi?

HACİVAT — Biz gelelim mâ-nahnü-fîhimize!

KARAGÖZ — Biz gelelim mahallede evimize!

7. Bu parçadan yararlanarak Karagöz oyunundaki Karagöz ve Hacivat'ın dil ve üslup özelliklerine yönelik çözümlemeler yapınız ve bunları aşağıdaki tabloda ilgili alanlara yazınız.

Karagöz'ün Eğitim Durumu ve Kişilik Özellikleriyle Dil ve Üslubu Arasındaki İlişki	Hacivat'ın Eğitim Durumu ve Kişilik Özellikleriyle Dil ve Üslubu Arasındaki İlişki

8. Aşağıdaki tabloda *Yazıcı* oyunundan alınan bazı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümlelerdeki fiilimsilerin altını çizerek bunların türlerini ve hangi işlevde kullanıldıklarını ilgili alanlara örnekteki gibi yazınız.

Fiilimsilerle ilgili çalışmaya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Türü	Cümleler	İşlevi
Sıfat Fiil	Beyâz üzre yazılmış elde bir fermânımız vardır.	Sıfat görevinde kullanılmıştır.
	Derken, bilâder can sıkıntısıyla evden çıkarak ver elini Zeyrek!	
	Sen bana aydan aya burayı beklemek için yüz kuruş ver.	
	Senden evvel burada oturanlar altı yüz kuruşa oturuyorlardı.	
	Gemi (...) sallandukça sallandu, sallandukça sallandu.	
	O sokaktan geçerken ispiri dövmüşler mi?	

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Gölge Oyununun Sosyal Bilimlerle İlişkisi
Amacı	Gölge oyununun sosyal bilimlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

1. Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.

2. Grup sözcülerini seçiniz.

3. *Yazıcı* adlı gölge oyunundan hareketle aşağıdaki başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.

- **Birinci grup:** Metin-Tarih İlişkisi
- **İkinci grup:** Metin-Sosyoloji İlişkisi
- **Üçüncü grup:** Metin-Psikoloji İlişkisi

4. Ulaştığınız sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Yaptığınız çalışmanın gölge oyununa bakış açınızda nasıl bir etkisi olduğunu açıklayınız.

.....

.....

Süreci Değerlendirebilme

Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız ve aşağıdaki çalışmayı yapınız.

1. ***Yazıcı* metnindeki dil ve üslup özelliklerinin metnin anlamına katkısını aşağıdaki başlıklara göre değerlendiriniz.**

   a) Metindeki Dil ve Üslup Özelliklerinin Güldürü Unsurlarının Ortaya Çıkmasına Etkisi

   b) Metindeki Dil ve Üslup Özelliklerinin Çatışmaların Ortaya Çıkmasına Etkisi

   c) Metindeki Dil ve Üslup Özelliklerinin Metnin Oluştuğu Dönemin Toplumsal ve Kültürel Yapısını Yansıtmaya Etkisi

2. **Metindeki çatışmalar hangi dramatik öge (mekân, zaman, kişiler) üzerinden daha etkili verilebilirdi? Açıklayınız.**

3. **Metindeki çatışmalar, yanlış anlamalar ve söz oyunlarıyla verilmiştir. Çatışmalar, başka hangi dil unsurlarıyla daha etkili verilebilir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. **Yaptığınız bu çalışmayı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.**

Öz Değerlendirme Formu				
	Değerlendirme Ölçütleri	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**
1	Grup arkadaşlarımın düşüncelerine saygı duyarak onlarla etkili iletişim kurdum.			
2	Grupta üzerime düşen görevi zamanında tamamladım.			
3	Grup arkadaşlarımla uyum içinde çalıştım.			
4	Karşılaşılan sorunların çözümüne katkıda bulundum.			
5	Çalışmamı hazırlarken arkadaşlarımın görüş ve önerilerini dikkate aldım.			
6	Çalışmamı belirlenen süre içinde tamamladım.			

"Kısmen" veya "Hayır" seçeneklerini işaretlediğiniz becerileri gözden geçiriniz. Araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak eksiklerinizi tamamlayınız.

Grup arkadaşlarınızdan birinin yaptığı çalışmayı yandaki karekodda verilen Akran Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Öğretici metin türlerinden biri olan mektubun genel özelliklerini belirlemek üzere aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Okuruma Mektuplar

Neden Okuruma Mektuplar? onu bir anlatayım. "Hoşuma gitti de onun için" deyip geçebilirim, yalan da olmaz: beğenmesem seçer miydim bu adı? bir başkasını arardım. (...)

Bir kere her yazı mektuptur. Şiir, hikâye olsun, deneme, eleştirme olsun, hepsi birer mektuptur. (...) Her yazı bir mektup olduğu gibi her resim, her ezgi, her yapı da birer mektuptur. Düşünen, duyan bir kimseden, düşünen, duyan başka kimselere haber, selâm iletecek bir mektup. (...)

Ben de, ey bilmediğim, görmediğim okurlarım, size sunuyorum bu yazıları. "Öyleyse neden 'Okurlarıma Mektuplar' demiyorsun?" diyeceksiniz. Hepinize birden söylemiyorum da onun için. Her birinize ayrı ayrı söylüyorum. (...)

Şunu da söyleyebilirsiniz: "Her yazı bir mektup sayılacağına göre bunlara Mektup'tan başka bir ad koymak daha doğru olmaz mı?.." Evet, her yazı bir mektuptur, ama her yazı mektup gibi yazılmaz. Mektup yazan adam ille bir konuda kalacağım diye çırpınmaz, oradan oraya geçer, yukarıda bir söyleyeceğini unutmuşsa onu aşağıya yazıverir, kendinden açar, ahbaplarını, arkadaşlarını anlatır. Ben de size bu mektupları öyle yazmak istiyorum. Bir eksikliktir, bir kusurdur, bilirim, ama ne yapayım? Elimde değil: ben bir konuya bağlanamıyorum, konuşur gibi, mektup yazar gibi, ondan ona geçeyim diyorum. (...)

Daha çok şeyler söyleyecektim size bu mektubumda. (...) Ama pek uzun olurdu mektubum, okumaz, atardınız. Unutmazsam, bir dahaki mektuplarım o konular üzerinde olur.

4 Şubat 1951

Nurullah Ataç, *Okuruma Mektuplar*

1. **Metinden hareketle** "mektup" **kelimesinin size neler ifade ettiğini hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. "Her yazı bir mektup olduğu gibi her resim, her ezgi, her yapı da birer mektuptur." **cümlesini iletişim bağlamında yorumlayınız.**

3. "Elimde değil: ben bir konuya bağlanamıyorum, konuşur gibi, mektup yazar gibi, ondan ona geçeyim diyorum." **cümlesine katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.**

.....

.....

Okumayı Yönetebilme

Metni Okuyalım

Mehmet Kaplan'a ait *Âli'ye Mektuplar* adlı metne göz gezdiriniz ve adımları uygulayınız.

1. **Okuma amacınızı belirleyiniz.**
2. **Metnin hitap bölümü ve görselinden yararlanarak içeriğine ve türüne yönelik tahminlerde bulununuz.**
3. **Metnin içeriğine ve türüne uygun okuma yöntem ve stratejisi belirleyiniz.**
4. **Mektubu önce sessiz okuduktan sonra seçtiğiniz okuma stratejisine uygun biçimde tekrar okuyunuz.**

2. Okuma Metni (Ana Metin)

24 Haziran 940 İstanbul

Âli,

Mektubunu bugün aldım; Cahit'in annesi, senin kıtanın başka yere nakledildiğini söylemişti, mektubumu alamadın diye üzülmüştüm ve senden cevap bekliyordum. Geçen sefer gecikti demene canım sıkıldığından bu defa hemen cevap yazarak bu azaptan kurtulmak istiyorum. Zaten seninle konuşmaya da ihtiyacım var. Son mektubun beni çok memnun etti. Hiç olmazsa o muhite kendini yerleştirebildin ve insanlar hakkında bir hüküme varabildin. Bana karşı da yumuşak ve müsamahakârsın. Anlaşıldığımı ve bilhassa senin vicdan azabımı tahfif edişini görerek daha sıkıntısız olacağım. Bilmem neden, başkalarının takdir ve takbihlerine pek aldırmayan ben, yalnız senin hükümlerinden korkuyorum. Belki senin beni en iyi bilmenden böyle oluyor. Sana mektup yazalıdan beri günlerim sakin, derin azabı olmadan geçti. Fakülte'de imtihanlar başladı. Behice'nin dersleriyle biraz meşgul oldum. Ara sıra Küllük kahvesine gidiyorum. Tek başıma oturuyorum. Bazen Hilmi ve diğer çocuklar geliyor. Uzun Mehmet hiç görünmedi. Burada seni ve Altan'ı hatırlıyorum. Acı bir his geliyor. Merhumun dediği şekilde "kendimi dinleyemiyorum". Hayat bu anda bana tuhaf geliyor. Yalnızlığım mütemadî bir boşluk hâlinde. Daha düşündürücü ve hazin oluyor. Mamafih ev, kitaplar ve Behice bu yalnızlık hissini unutturuyorlar. Günlük hayata ait meşgaleler ve sıkıntılar beni kurtarıyorlar. Behice eve geliyor ve iyi saatler geçiriyoruz. Ev hayatı bu bakımdan iyi. Cemiyetin verdiği sıkıntıdan kurtaracak. Bu suretle bana okumak için sakin bir hâlet-i ruhiye ve zaman kalıyor.

Behice'den de memnunum. O çok değişti. Beraberce okuyacağız, çalışacağız, gezeceğiz. Fakülte'de iyi çalışabileceğim. Bu sene Namık Kemal'in eserlerini okudum ve tahlil ettim; gelecek sene muhitini ve hayatını araştıracağım. Bu ay içinde Dostoyevski'nin *Karamazof Kardeşler*'ini okudum. Almanca kısaltılmamış güzel tercümesi hoşuma gitti. Hiç sıkıntı çekmedim, bu tuhafıma gitti. Cesaret edemiyordum, kitapsızlıktan zor da olsa başlayayım dedim. Şimdi başka bir esere başladım. *Karamazoflar* romanı şimdiye kadar okuduklarıma hiç benzemiyor. Umumiyetle romanlarda aşk çok yer işgal ediyordu ve hislerin tahlili için de bir nevi mücerretlik görüyordum. Burada canlı insanlar kaynaşıyor. On tane adamın hayatı kafamda ayrı ayrı yaşıyor. (...) Kahramanların tahlilleri, hikâyeleri geniş yer alıyor. Sonra teknik bakımından en mühimi, bizzat şahısların görünmesi, söylemesi, hareket etmesidir. Bütün roman konuşmalardan ibaret gibi bir şey. Stendhal'de (Stendal) bu yoktu. Onun şahısları bir, iki cümle söyler. Konuşmalarda şahıslar daha çok beliriyor. Mamafih Dostoyevski'nin romanında bir idealizm havası da var. Fakat bu şahısların karakterinden çıkıyor, bu idealizm de mücerret değil, aptallıklarla karışık. Sonra, bir sahife sonra ne olacağı belli değil; derhal başka bir vaka ve şahısla karşılaşıyoruz. Diğer Rus romanlarında da dikkat ettim ve ben bu hâle mazi koridoru diyorum. Her şahsın mazisi, terbiyesi, alâkaları uzun yer tutuyor, sonra asıl vakaya geliniyor. Halbuki Fransız romanlarında bu mazi koridoru yoktur. Yalnız vaka sathı vardır. Bana Rus usulü daha derin ve psikolojik geliyor. Bu roman bende yine roman yazmak arzusunu canlandırdı fakat hazır değilim. İlerde muhakkak yazmak istiyorum. Bütün emelim bu.

Kendi kabiliyetin, ümitsizliğin hakkında söylediklerin hoşuma gitmedi: medhedecek değilim. Fakat cesaretsizliği yenebilirsen iyi, güzel şeyler verebileceğine kaniim. Çünkü roman ve yazı, bir insanın görüşü, duyuşu ve ifade edişidir. Halbuki sende tenkit, seçme, sabır ve güzeli takdir hisleri mevcut. Tahlil hususunda tecrüben var. Yalnız cesaretin yok. Bunu bulabilirsen saydığım bu hususiyetlerin daha inkişaf edecek ve şekil bulacak. İyi keman çalabilmek için yıllarca çalışmak lâzım. Bunu yapmadan nasıl kabiliyetsizliğe hükmedebilirsin. Çalışmanın kabiliyeti keşfettiğini, hatta yarattığını iddia edeceğim. Düşünmek ve yazmak da bir nevi kendimizle mücadeledir. İrade eseridir. Bir meseleyi sonuna kadar götürmeye sabretmezsem, elbette yarım kalır. Ve düşüncem de ileri gitmez... Bence, neşretmesek bile, kendimizi bilmek ve kafamızı işletmek için yazmalıyız.

(...)

Hamdi Bey'le yine sathî bir samimiyetimiz var. (...) Anlatıyor. Daima hasta ve uykusuz olduğunu söylüyor. Burada gülünecek sahneler oluyor, fakat tek başıma gülemiyorum. Daha neşeli ve daha iyi yaşayabilmem için seninle beraber bulunmayı istiyorum. Bunu nasıl yapsak? Allah bir fırsat ve imkân verse çok güzel olacak Âli. Başımızdan şu kederler kalksa belki bu imkânları kendimiz de hazırlayabilirdik. Fakat yarın ne olacağımız belli değil.

(...)

Okuyor musun? Bana hayatından daha geniş malumat ver. (...) Julien Sorel'i (Julyen Sorel) hatırla. Uzun Mehmet'ten ibret al. "Harekete geç". Tatlı spordan bahsettiğine göre Diyarbakır mühim bir yer. (...) Mamafih bu mevzuları konuşmaya bırakalım. Daha iyi. Ben bu ay sonunda Eskişehir'e gidiyorum. Bir ay kalacağım. Cevabı oraya yaz. Adresim kolay. İstasyonda Kasap İbrahim vasıtasıyla Mehmet Kaplan. Bir değişiklik olursa muhakkak haber ver. Ben sana daha sık yazmaya çalışacağım. İstanbul'a ne zaman geleceksin? Şükrü'nün selâmı var. Kazan mektepte bir rezalet yaptı. Gülmek istersen bir daha sefere yazarım. Şimdilik selâm. Gözlerinden öperim. Behice'nin de selâmı var. Babamın ve kardeşlerimin de. Münevver orta mektebi pek iyi olarak bitirmek üzere. Onu Kız Muallim mektebine vermek istiyorum. Kemal okuyor, şiir vesaire yazıyor, yüzüyor. Cahit'e mektup beklediğimi yaz olur mu?

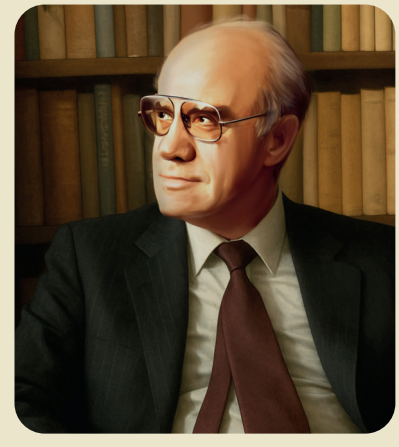
Mehmet Kaplan
Mehmet Kaplan, *Âli'ye Mektuplar*
(haz.: Zeynep Kerman, İnci Enginün)

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

Eskişehir'de doğdu. 1935 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydoldu. Tanzimat'ın 100. yıl dönümü dolayısıyla kurulan Yeni Türk Edebiyatı kürsüsünde asistan oldu ve bu kürsünün başına getirilen Ahmet Hamdi Tanpınar'la çalıştı.

Mehmet Kaplan, deneme ve makaleleriyle birçok nesli etkiledi. Eski Türk edebiyatının önemli kültür eserlerini üslup özellikleri açısından inceledi ve değerlendirdi. Denemelerinde millî kültür ve medeniyet, edebiyat, dil, politika, din, ilim, tarih vb. konuları işledi. Edebî mektuplarıyla Türk edebiyatında mektup türünün önde gelen yazarları arasında kabul edildi.

Şiir Tahlilleri I-II, Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I-II-III, Hikâye Tahlilleri, Tevfik Fikret ve Şiiri (araştırma ve inceleme); *Nesillerin Ruhu, Edebiyatımızın İçinden, Kültür ve Dil* (deneme); *Âli'ye Mektuplar* (mektup); *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi* (antoloji) eserlerinden bazılarıdır.

MEHMET KAPLAN (1915-1986)

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Karamazoflar romanı şimdiye kadar okuduklarıma hiç benzemiyor. Umumiyetle romanlarda aşk çok yer işgal ediyordu ve hislerin tahlili için de bir nevi mücerretlik görüyordum. Burada canlı insanlar kaynaşıyor. On tane adamın hayatı kafamda ayrı ayrı yaşıyor. (...) Kahramanların tahlilleri, hikâyeleri geniş yer alıyor. Sonra teknik bakımından en mühimi, bizzat şahısların görünmesi, söylemesi, hareket etmesidir. Bütün roman konuşmalardan ibaret gibi bir şey. Stendhal'de bu yoktu. Onun şahısları bir, iki cümle söyler. Konuşmalarda şahıslar daha çok beliriyor. Mamafih Dostoyevski'nin romanında bir idealizm havası da var. Fakat bu şahısların karakterinden çıkıyor, bu idealizm de mücerret değil, aptallıklarla karışık. Sonra, bir sayfa sonra ne olacağı belli değil; derhal başka bir vaka ve şahısla karşılaşıyoruz. Diğer Rus romanlarında da dikkat ettim ve ben bu hâle mazi koridoru diyorum. Her şahsın mazisi, terbiyesi, alâkaları uzun yer tutuyor, sonra asıl vakaya geliniyor.

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak altı çizili kelimelerin anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Altı çizili kelimelerin yerine metnin bağlamına uygun hangi kelimeler kullanılabilir? Önerilerinizi ilgili alana yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

Tahminim Önerim **umumiyetle**	Tahminim Önerim **mücerretlik**	Tahminim Önerim **tahlil**
Tahminim Önerim **mamafih**	Tahminim Önerim **idealizm**	Tahminim Önerim **vaka**

3. **Mektup metninde anlamını bilmediğiniz diğer kelimeleri / kelime gruplarını tespit ederek bunların anlamlarını karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten öğreniniz.**

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları Mehmet Kaplan'ın yazdığı mektup metnine göre cevaplayınız.

1. **Mektupta anlatılanlardan hareketle yazarın mektubu yazma amacına yönelik çıkarımlarda bulununuz.**
2. **Yazarın edebî bir tür olan romanla ilgili düşüncelerine mektupta yer vermesi, mektup türünün işlevi hakkında size ne düşündürüyor? Açıklayınız.**
3. **Metinden hareketle yazarın roman türüne bakış açısını değerlendiriniz.**
4. **Yazarın *Karamazoflar* romanında kişi tahlili tekniğini ele alışını değerlendiriniz. Sizce bu tekniği hangi tür yazılarda görmek mümkündür? Açıklayınız.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Çalışma Kâğıdı'nı Mehmet Kaplan'ın mektup metnine göre tamamlayınız.

Konu	
Ana Düşünce	
Yardımcı Düşünceler	
Anlatım Biçimleri	
Düşünceyi Geliştirme Yolları	
Açık İletiler	
Örtük İletiler	

Fark Edelim

Aşağıdaki metinden ve Mehmet Kaplan'ın biyografisinden yola çıkarak mektup metninde yazarın hayatı ve düşünceleriyle ilgili hangi ayrıntılara ulaşılabileceğini açıklayınız.

Bir Edebiyat Disiplini Kurucusu: Mehmet Kaplan

Mehmet Kaplan'ın gerek arkadaşlarıyla gerekse öğrencileriyle olan ilişkilerinde, kendisinden çok karşısındaki insanın dertleriyle, meseleleriyle hemhal olduğu, onları bu sıkıntılarından feraha çıkarmak için gayret sarf ettiği yakınlarında bulunanlarca iyi bilinir. Onun bana yazdığı ve yayımladığım mektuplarının sayısı 41. Bu 41 mektubun hemen hiçbirinde Hoca benden kendisiyle ilgili bir iş istemediği gibi, kendi sıkıntılarından da nadiren bahsetmiştir. Bunlar benim için adeta kürsüden anlatılmış yeni ders takrirleri yerine geçmiştir. Bir taraftan karşısındaki insanı yetiştiren, bir taraftan da kendi hayat tecrübelerini aksettiren dersler. Bu mektuplar, o taşra şehirlerinin kendi şartları içinde hem tecrübesiz bir hoca hem de akademik araştırmalara intisap edecek genç bir araştırıcı olarak neleri okumam gerektiği hakkında, hatta hayatımızın düzeni ve başka insanlarla ilişkilerimize varıncaya kadar tavsiyeleriyle dolu. Diğer asistanlarına, doktora öğrencilerine ve yakınlarına karşı da aynı diğerkâm davranışlarını biliyorum. (...)

Bilgi Köşesi

Mektup, hatıra (anı), gezi yazısı, biyografi, otobiyografi, günlük gibi türler kişisel hayatı konu alan öğretici metinlerdir.

Mehmet Kaplan Türk üniversitelerinde 'Yeni Türk Edebiyatı' disiplininin kurucusu ve bu alanda yapılan ve yapılmakta olan araştırmaların da yol göstericisi olmuştur. Fakat bizim için ondan daha da önemli bir başka özelliği vardır. O da edebiyata, şahsiyetlere, metinlere bakış açısını, kanaatlerini, tek ve mutlak bir gerçek, değişmez bir yol olarak göstermemesi, çevresindekiler üzerinde bu konuda otorite kurmaması, her metodun alternatiflerinin de bulunacağını telkin etmiş olmasıdır. Sanat ve edebiyat eserleri hakkında geçmiş yüzyıllardan bugüne gelinceye kadar yapılan tenkitler, tahliller ve değerlendirmelerdeki büyük değişiklikleri gördüğümüz zaman bu kapının hiçbir zaman kapanmadığı, binaenaleyh kapanmayacağı da anlaşılmaktadır. O zaman Mehmet Kaplan'ın gösterdiği yolun ilmî olduğu kadar ilim ahlâkı açısından da değeri ortaya çıkmaktadır.

M. Orhan Okay, *Bir Edebiyat Disiplini Kurucusu: Mehmet Kaplan*

Sıra Sizde

Mehmet Kaplan'ın mektubunda öznel ve nesnel ifadelere örnekler bulunuz ve bunları ilgili yerlere yazınız. Bu ifadelerden hangisinin mektubun türünü belirlemenizde daha etkili olduğunu açıklayınız.

Öznel İfadeler	Nesnel İfadeler

Fark Edelim

Mektup türleriyle ilgili aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Mektup Türleri

Özel Mektup: Uzaktaki akraba veya arkadaşların haberleşmek, duygu ve düşüncelerini birbirine iletmek için yazdığı mektuptur. Özel mektupta samimi bir üslup kullanılır. Mektuba hitap cümlesi ile başlanır, sağ üst köşeye tarih ve mektubun yazıldığı yerin adı yazılır. Mektup giriş, gelişme, sonuç bölümlerine göre yazılır. İyi dilek ve temennilerle bitirilir. Sağ alt köşede yazanın adı, soyadı ve imzası; sol alt köşede adres yer alır.

Tarih, yer

Değerli Arkadaşım,
Umarım her şey yolundadır. Uzun zamandır görüşemedik ama seni sık sık düşündüğümü bilmeni isterim. Günler hızlı geçiyor, insan sevdiklerine vakit ayırmanın ne kadar kıymetli olduğunu daha iyi anlıyor. En kısa zamanda buluşup uzun uzun konuşmak dileğiyle.

Adres — Adı, soyadı ve imza

Edebî Mektup: Sanatçılar, düşünürler arasında yazılan ve edebî değer taşıyan mektuptur. Bu mektuplar yazıldıkları dönemin sanat ve düşünce hayatına ışık tutar. Bu yönüyle edebî mektuplar yazıldıkları dönem için belge niteliği taşır. Yazar, birine hitaben herhangi bir konudaki görüşlerini, düşüncelerini, duygularını anlatır. Ancak asıl amaç bu duygu, düşünce ve görüşleri herkese anlatmaktır.

Aziz Attilâ ağbi,

Günlerdir yazmak istiyordum size, olmuyordu bir türlü. İşlerin yoğunluğu da değil pek, tersine işleri istediğim gibi kotaramayışım! Antaloji durakladı bir haftadır. Yorgun, şaşkın bir halim var. Nedenini pek kestiremiyorum. Romanın sarsıntıları belki. Şimdi yeni baştan giriştim romana. Kızacaksınız, hâlâ anlatım sorunlarında takılıyım, bir ara baştan sona iç konuşma denedim, çok kolay yürüdü. Bu kolaylıktan ürktüm açıkçası, emeği kısılmış hiçbir işin iyiliğinden söz edilemez, değil mi?

Selim İLERİ
25.04.1977
(drl.: Belgin Sarmaşık), *Edebiyat Dünyasından Attila İlhan'a Mektuplar*

İş Mektubu: Ticari işletmelerin kişilerle ya da birbirleriyle yaptıkları yazışmalardır. İş mektuplarında üslup ciddi olmalı, gereksiz ayrıntılardan uzak durulmalıdır. Mektup yazılırken, kâğıt ortalanarak mektubun yazıldığı firmanın adı, sonra da mektubun sağ üst köşesine tarih yazılır. Satır başı yapılarak mektubun metni yazılır ve sağ alt köşeye mektubu yazanın adı, soyadı yazılarak mektup imzalanır. Mektubun sol alt köşesine onu yazan kişinin açık adresi yazılır.

FİRMA ADI

Sayın Yetkili, — Tarih

Firmamız, inşaat alanında faaliyet göstermekte olup sektördeki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Bu kapsamda, firmanızın sunduğu ürün ve hizmetlerin iş süreçlerimize katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Planladığımız yeni projelerde kullanılmak üzere tarafınızdan ürün / hizmet içerikleri ile fiyat teklifinin tarafımıza iletilmesini rica ederiz.
Saygılarımızla.
Adres — Adı, soyadı ve imza

Resmî Mektup: Resmî veya özel kurum ve kuruluşların kendi arasında ya da bireylerle bu kurum ve kuruluşlar arasında yazılan mektuptur. Resmî yazılar ve dilekçeler bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu mektuplarda ayrıntıya girilmez; açık, kesin, anlaşılır ve ciddi bir üslup kullanılır. Mektubun en üst kısmına yazan kurumun adı yazılır. Altına mektubun sayı ve konusu belirtilerek sağ tarafına tarih yazılır. Sonrasında mektup yazılan kişi ya da kurumun adı belirtilir. Mektup cevap niteliğindeyse "ilgi" başlığıyla hangi tarihli yazı ile ilgili olduğu belirtilir. Metin yazıldıktan sonra sağ altta mektubu yazan yetkilinin adı, soyadı ve imzası yer alır. Sol alt köşede varsa ekler belirtilir.

CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI DESTEK VE MALİ HİZMETLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tarih

Sayı: …..
Konu: Kurum Dışı Görevlendirmeler

PERSONEL VE PRENSİPLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: …tarihli ve … sayılı yazı

İlgi'de yer alan yazı ile Ankara'da çalıştay düzenleneceği tarafımıza bildirilmiştir. Belirtilen çalıştaya ...'in katılması hususunu olurlarınıza arz ederim.

Adı, soyadı ve imza

Mehmet Kaplan'ın mektubunun yukarıdaki mektup türlerinden hangisini örneklediğini gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Mektup Türünün Serüveni adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Karşılaştıralım

Daha önce tahlil ettiğiniz *Yazıcı* adlı Karagöz metniyle Mehmet Kaplan'ın mektubunu aşağıdaki tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

Ölçütler	Yazıcı	Mektup
İçerik		
Tür		
Dönem		
Yapı Unsurları		
Dil ve Üslup		
İleti		

Çözümleyebilme

Fark Edelim

1. Yandaki bilgi köşesinden yararlanarak Mehmet Kaplan'ın mektup metninin yapı unsurlarını belirleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bilgi Köşesi

Mektupta Yer Alması Gerekenler

Hitap Bölümü: Mektubun sol üst kısmında giriş bölümünden önce yazılan bölümdür. Mektubun yazılacağı kişi ya da kuruma göre farklılık gösterebilir: Sayın Başkan, Aziz Dostum vb.

Giriş Bölümü: Mektubun yazılma amacının kısaca ifade edildiği bölümdür.

Gelişme Bölümü: Mektubun asıl bölümüdür. Anlatılmak istenenler bu bölümde ayrıntılı şekilde verilir.

Sonuç Bölümü: Mektubun bitirildiği, iyi dileklerin sunulduğu bölümdür.

İmza ve Adı-Soyadı: Mektubu yazan kişinin adı, soyadı ve imzasının yer aldığı bölümdür.

Yer: Mektubun yazıldığı yerin belirtildiği bölümdür.

Tarih: Mektubun yazıldığı tarihin belirtildiği bölümdür.

Adres: Mektubu yazan kişinin adresinin yer aldığı bölümdür.

2. Mektuplarda hitap edilen kişiye olan yakınlık derecesi ve kişinin / kişilerin sosyal statüsü, kullanılan dilin resmî veya samimi olmasını etkiler. **Buna göre Mehmet Kaplan'ın, mektubunda hitap ettiği kişiye ve mektubun içeriğine uygun bir dil ve anlatım benimseyip benimsemediğini metinden örneklerle açıklayınız.**

.....

.....

.....

3. Mektup metninden hareketle metnin yazıldığı dönemdeki insan ilişkileriyle ilgili çıkarımlarda bulununuz ve bu çıkarımlarınızı günümüzün insan ilişkileriyle karşılaştırınız.

.....

.....

.....

.....

4. Metnin içerik, yapı, dil ve anlatım özelliklerini dikkate alarak yazıldığı dönemin toplumsal yapısıyla ilişkisini değerlendiriniz.

5. Mektup metnindeki millî, manevi ve evrensel değerleri tespit ediniz.

.....

.....

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Mektup Türünün Sosyal Bilimlerle İlişkisi
Amacı	Mektup türünün sosyal bilimlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Mehmet Kaplan'ın kaleme aldığı mektup metninden hareketle aşağıdaki başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.**
   - **Birinci grup:** Mektup-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Mektup-Sosyoloji İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Mektup-Psikoloji İlişkisi

4. **Araştırmalarınızı yaparken farklı mektup örneklerinden de yararlanınız.**
5. **Ulaştığınız sonuçları ve seçtiğiniz mektup örneklerini arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Değerlendirme

Yaptığınız çalışmanın mektup türüne bakış açınızda nasıl bir etkisi olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Süreci Değerlendirebilme

1. Mehmet Kaplan'a ait mektup metnini değerlendirmek amacıyla kendi beğeni ölçütlerinizi belirleyiniz.

Beğeni Ölçütlerim

- Yalınlık
-
-
-
-

2. Belirlediğiniz beğeni ölçütlerine göre metinle ilgili yaptığınız değerlendirmeleri aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

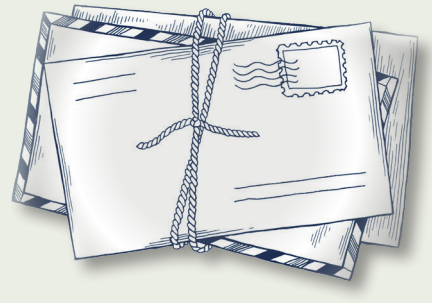
.....

3. Oluşturduğunuz ölçütlerden hareketle yazarın metni yazma amacına ulaşıp ulaşmadığını değerlendiriniz.

Geri Gelen Mektup

Rûhun mu ateş, yoksa o gözler mi alevden?
Bilmem, bu yanardağ ne biçim korla tutuştu?
Pervâne olan kendini gizler mi alevden;
Sen istedin, ondan bu gönül zorla tutuştu...
(...)
Bir başka füsûn fışkırıyor sanki yüzünden,
Bir yüz ki yapılmış dişi kaplanla hüzünden…
Hasret sana ey yirmi yılın tâze bahârı,
Vaslınla da dinmez yine bağrımdaki ağrı.
(...)

Hüseyin Nihâl Atsız, *Yolların Sonu*

4. Belirlediğiniz beğeni ölçütlerine göre yukarıdaki *Geri Gelen Mektup* şiiriyle aynı içerikte bir mektup yazınız. Yazdığınız mektubu sınıfta paylaşınız.

Sıra Sizde

Mehmet Kaplan'a ait mektup metninin yazıldığı dönemin kişi ve olaylarıyla ilgili bir araştırma yapınız. Araştırmalarınızdan ve mektup metninden hareketle çalışmaları yapınız.

1. Metindeki gerçeklik ile nesnel gerçekliğin örtüşüp örtüşmediğini değerlendirerek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Görüşlerinizi desteklemek için metinden ve gerçek hayattan örnekler veriniz.

Metinden Örnekler	Gerçek Hayattan Örnekler

3. Arkadaşlarınızın bu konuyla ilgili görüşlerini alınız ve bu görüşlere katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Düşünelim Paylaşalım

İletişim, zaman ve teknoloji arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

'Rodos'tan Gazze'ye yüzen' şişeyle başlayan kıtalar arası arkadaşlık

Yunanistan'ın Rodos Adası'nda tatil yaparken yazdıkları mektubu cam bir şişeye koyup denize atan İngiltere vatandaşı iki kişi ile bunu bulan Gazzeli balıkçı sosyal medyada arkadaş oldu.

Rodos'ta tatillerini geçiren iki kişinin cam şişe içinde denize attıkları mektup Gazze sahillerinde bir balıkçı tarafından bulundu. (...)

Mektubun İngiltere vatandaşı Beth (Bet) ve Zac (Zak) adlı iki arkadaş tarafından yazılarak 4 Temmuz'da Rodos'tan suya atıldığını aktaran Cihad Sultan, "Mektuba yazılan e-posta adresiyle iletişime geçtik. Gazze sahiline kadar ulaştığı için çok mutlu oldular. Şimdi de sosyal medya üzerinden arkadaş olduk." diye konuştu.

Basından alınmıştır.

Asırlık mektuplar sahibine ulaşıyor

Esir düşen askerlerin ailesinden haber alabilmek umuduyla yazdığı mektuplar, sahiplerine teslim ediliyor. Hacı Dede Kuzucu da 1918'de babasına mektup yazdı. O mektup babası Süleyman Ağa'ya hiç ulaşamadı belki ama yıllar sonra torunlarının eline geçti.

(...)

103 yıl sonra gelen mektup

(...)

Türk Kızılay'ın arşivinde bekleyen yaklaşık 300 bin mektuptan sadece biri Hacı Dede Kuzucu'nun mektubu. Tam 103 yıl sonra Kırıkkale'nin Karaağaç köyündeki torunlarına ulaştırıldı.

Hacı Dede Kuzucu'nun torunu Hacı Kuzucu, "Çanakkale'ye gitti dediler orada şehit kalmış. Çanakkale'de mi kaldı nerede kaldı bilmiyorum ben orasını" diyor.

Mehmet Kuzucu ise "Babamı geldiler gördüler bu mektubu size teslim edeceğiz dediler. Bize böyle bir mektubu ulaştırdılar Allah razı olsun. Dedemin kendisini görmedik mezarını da bilmiyoruz" açıklamasını yaptı.

Basından alınmıştır.

1. **İlk metinde sözü edilen iletişim şeklinin amacı ne olabilir? Yazınız.**

.....

.....

2. **Gönderilmek istenen iletinin göndericiden alıcıya ulaşma süresinin uzamasının iletişim üzerindeki etkilerini değerlendiriniz.**

.....

.....

3. **Henüz yazının bulunmadığı dönemlerde mağara duvarlarına çizilen şekil ve figürlerle günümüze o dönemleri yansıtan birçok bilgi aktarılmıştır. Bu şekil ve figürlerle günümüzde iletişimde yoğun olarak kullanılan emojiler (resimce) arasında nasıl bir benzerlik kurulabilir? Açıklayınız.**

.....

.....

Sıra Sizde

Metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

1. Metin

iligdin sẹlam köngül aytu bitig
bitidim esenlik öze ay tetig

esen barmu erki et öz inçlikin
negü teg yüder erki ödlek yükin

Yusuf Has Hacib, *Kutadgu Bilig*
(çev.: Reşid Rahmeti Arat)

Günümüz Türkçesiyle

Bu hükümdarın selam ve hatır sorma mektubudur;
bunu esenlik dileğiyle yazdım, ey zeki insan.

Vücudun sağ ve sıhhatte midir;
devran yükünü acaba nasıl yükleniyor.

2. Metin

Mehmed'im, sevinin, başlar yüksekte!
Ölsek de sevinin, eve dönsek de!
Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!
Yarın, elbet bizim, elbet bizimdir!
Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!

Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*

3. Metin

Doktor Rasim Ferit Beyefendiye — 5 Haziran 1918

Azizim Doktor;

İstanbul'a avdet etmiş olduğunuzu kabul ederek bu mektubu yazıyorum.

Sizce malum olan rahatsızlığım, burada Doktor Buyes'in (Bayes) tavsiyesiyle müracaat ettiğim Profesör Zuckerkandl (Sukakandl) tarafından da aynen kabul edildi. Kolibasilden başka bir şey bulunmadı. Cottage (Katıc) Sanatoryumuna girdim. Profesör bizzat tedavi ediyor.

Üç hafta burada kaldıktan sonra üç hafta kadar da "cure" (kür) için bir hamama gitmeyi tavsiye ediyor. Rahatım çok iyidir. Istırabım yoktur. (...) Daha sarih bir cevap beklerim.

Gözlerinizden öperim kardeşim.

Mustafa Kemal

Sadi Borak, *Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları*

4. Metin

Candan azizim Rıfat'ım,

Mektubunuzu aldım. Dünyalarca memnun oldum. Belki taze hayat buldum. Ah... Ne derim! Bu memnuniyet nisbet kabul etmez (haberleşmek, kavuşmanın yarısıdır) derler (...) Ah Rifat'ım!.. Senden ayrı hâlim nedir, hiç tarif istemez. Allah hemen bizi birleştirsin!.. Başka elimizde ne var!.. Şimdilik bundan ziyade yazamam. Üç gün dahi yazsam gönlümün derdini bildiremem. Fakat vakit müsait değil. İkinci mektubunuzu beklerim. Allah'a ısmarladım! (...)

Saliha

Şemsettin Sami, *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*
haz.: Elif Yılmaz

5. Metin

Kara gözlüm, efkârlanma gül gayrı,
İbibikler öter ötmez ordayım...
Mektubunda diyorsun ki "Gel gayrı!"
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım...

Bekir Sıtkı Erdoğan, *Bir Yağmur Başladı*

1. Metinlerin yazılış amaçlarına dair düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

1. Metin:

2. Metin:

3. Metin:

4. Metin:

5. Metin:

2. "Yazılış şekilleri farklı olsa da her mektup bir haberleşme aracıdır." **yargısını yukarıdaki metinleri dikkate alarak değerlendiriniz. Bu düşünceye katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

3. Metinleri gerçekliği yansıtma biçimleri açısından yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Sevdiklerinize yukarıdaki metinlerden hangisine benzer bir mektup yazmak isterdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Ara Metin

DİLEKÇE

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BAŞKANLIĞINA
.....

..... Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi üzerinde Papatya Parkı'nın etrafındaki yoldan araçların hızlı geçmesi parkta oynayan çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. Olabilecek kazaları önlemek adına parkın etrafındaki yolun uygun görülen yerlerine kasis yapılmasını istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres:

... / ... / ...
İmza
Adı-Soyadı

T.C. Kimlik No:
İletişim Bilgileri:

Bilgi Köşesi

Dilekçe

Dilekçenin günlük hayatta kullanımı oldukça yaygındır. Dilekçe, vatandaşların kendileri ya da kamu ile ilgili bir dilek veya şikâyetini resmî makamlara bildirmek için sunduğu imzalı ve adresli yazıdır.

Dilekçe hakkı, Anayasa'nın 74. maddesinde temel haklar ve ödevler arasında yer almaktadır ve bu hakkın kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar 01.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile düzenlenmiştir.

Dilekçede tarih, dilekçeyi yazanın adı, soyadı, imzası ve adresi bulunmak zorundadır. Yazılan dilekçeye en geç otuz gün içinde ilgili kurum tarafından cevap verilmelidir.

Dilekçe Yazarken Dikkat Edilecek Hususlar

- El yazısı, daktilo veya bilgisayar ile yazılabilir; basılı (matbu) şekildeyse doldurulabilir.
- Düz, beyaz ve çizgisiz kâğıda tükenmez veya dolma kalemle yazılır.
- Açık, yalın bir anlatım ve resmî bir üslup kullanılır.
- Üst makama arz, alt makama rica edilerek tamamlanır.
- Dilekçenin yazıldığı makam, il veya ilçe belirtilerek büyük harfle yazılır.
- Dilekçenin içeriği kısa ve açık bir anlatıma sahip olmalıdır.
- Sağ altta sırasıyla tarih, dilekçe sahibinin imzası, adı-soyadı yer almalıdır.
- Sol altta dilekçe sahibinin adresi, T.C. kimlik numarası ve diğer iletişim bilgileri yer almalıdır.
- Adresin altında -varsa- diğer belgeler eklenmelidir.

Verilen bilgileri ve dilekçe örneğini göz önünde bulundurarak seçtiğiniz bir konuda okul müdürlüğünüze dilekçe yazınız.

"Yaşamın İzinde" temasında tahlil edeceğiniz *Huzur* adlı romanı, temaya başlamadan önce okuyunuz. Kitabınızın 165. sayfasındaki okumayı yönetebilme başlığı altındaki 1, 2 ve 3. sorulara yönelik hazırlık yapınız.

EDEBİYAT ATÖLYESİ-1 (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme

Seksenler **adlı çok modlu metni, iletişim engelleri hakkında fikir sahibi olabilmek amacıyla dinleyiniz / izleyiniz. Soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.**

Seksenler videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sözlü İletişim Engelleri ile ilgili içeriğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. ***Seksenler*** **adlı çok modlu metinde dikkatinizi çeken sözlü iletişim engelleri nelerdir?**

.....

.....

2. **Bu engellerin iletişimi nasıl etkilediğini sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız ve ulaştığınız sonuçları performans görevinize hazırlık amacıyla tahtaya yazınız.**
3. **Doğru bir iletişimin niteliklerine dair fikirlerinizi günlük yaşamınızdaki deneyimlerinizden yola çıkarak açıklayınız.**

Performans Görevi

Adı	İletişim Engelleri
Amacı	Sözlü iletişim engellerini konu alan bir drama sergileyebilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden içinde sözlü iletişim engellerinin yer aldığı bir konuşma metnini sınıfta canlandırmanız istenmektedir. Bu amaçla ***İşitmek ve Dinlemek*** **adlı metinden yararlanarak performans görevinizi yapınız.**

İşitmek ve Dinlemek

Türlü nedenlerle iletişimde meydana gelen kopukluklar, insan ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. İletişimde kopukluklara yol açan nedenlerin bazısı, farkında olarak, bazısı da farkında olmadan yapılan davranışların sonucudur.

Sık sık gözlemlemişimdir: Benim için önemli bir konuyu anlatırken karşımdaki, yüzünde boş bir ifadeyle bana bakar; beni işitir ama dinlemez. Bu boş ifadeyi görünce, içimden, karşımdakini sarsmak, onun ilgisini çekmek gelir. Ne var ki, aynı şeyi ben yapmıyorum! diyebilir miyim acaba?

Bir süre önce işlerimin üst üste ters gittiği bir zamanda kafam borçlarımı nasıl ödeyeceğimle meşgulken, kedisini kaybetmiş olan komşumla karşılaştım. Onu bir daha bulamayacağını sanıyordu. Ayrılırken benden bir şey istemişti, ama neydi o, bir türlü anımsayamadım. Ertesi gün yanına gittiğimde sevinçliydi. Kediyi bizim çocuklar bulmuşlar ve eve getirmişler... Çocuklara benim söylediğimi, kedisini arattığımı sanıyordu... Bense benden böyle bir şey istediğini unutup gitmiştim. Besbelli ben ve komşum o gün karşılaştığımızda, sorunları iyice yoğunlaşmış olan kendi iç alemimizden bazı sesler yansıtmış, ne var ki, kendi dünyalarımızın içinden çıkıp birbirimizle iletişim kuramamıştık.

Doğan Cüceloğlu, *Yeniden İnsan İnsana*

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.**
2. **Yukarıdaki metinde iletişim engellerinin bazı temel nedenleri; kişinin gerçek anlamda dinlememesi, kendi iç sorunlarına gömülmesi ve dinleme becerisinin yeterince gelişmemesi olarak sıralanmıştır. Metinden ve iletişim engellerinin insan ilişkilerini nasıl etkilediğine dair öne sürdüğünüz fikirlerden hareketle sözlü iletişim engellerinin kullanıldığı bir konuşma metnini canlandırmak amacıyla aşağıdaki adımları uygulayarak hazırlık yapınız.**
   a) **Konuşmanızın konusunu ve amacını belirleyiniz.**
   b) **Konuşmanızla ilgili gerekli gözlem, inceleme ve araştırmaları yapınız.**
3. **Yapacağınız canlandırmayı aşağıdaki aşamaları takip ederek sorumluluk bilinciyle planlayınız.**
   a) **Sözlü iletişim engellerini konu alan canlandırmayı nasıl ve hangi araçları kullanarak gerçekleştireceğinize karar veriniz.**
   b) **Konuşmanızın süresini ve hedef kitlenin özelliklerini belirleyiniz.**
   c) **Canlandıracağınız konuya uygun konuşma yöntem ve stratejisi belirleyiniz.**
   ç) **Mekânın, teknik altyapının, görüntü ve sesin uygunluğunu kontrol ederek canlandırma sırasında karşılaşabileceğiniz iletişim engellerini ortadan kaldırınız.**

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından aşağıdaki Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
Konuşmanın konusunu ve amacını belirledi.		
Konuşmanın konusuyla ilgili gerekli gözlem, inceleme ve araştırmalar yaptı.		
Konuşmaya uygun yöntem ve stratejiyi belirledi.		
Konuşmanın süresini ve hedef kitlenin özelliklerini belirledi.		
Konuşmayı nasıl ve hangi araçları kullanarak gerçekleştireceğine karar verdi.		
Mekânın, teknik altyapının, görüntü ve sesin uygunluğunu kontrol etti.		
Konuşmada iletişimin önündeki engelleri ortadan kaldırdı.		

İçerik Oluşturabilme

Canlandırma metninizi aşağıdaki aşamaları takip ederek hazırlayınız.

a Hedef kitlenizin özelliklerine yönelik tahminlerde bulunarak konuşmanızın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini tasarlayınız.

b Konuşmanızın amacına uygun bir ana düşünce belirleyiniz ve karşılaştırma içeren iletiler oluşturunuz.

c Dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) göre konuşmanızın içeriğini belirleyiniz.

ç Sözlü iletişim engellerine dair araştırma yaparak bilgi toplayınız.

d Söz varlığını içeriğe ve hedef kitleye göre belirleyerek konuşmanızı planlayınız.

e Konuşmanızı planlarken dil yapılarını millî bir bilinçle ve işlevine uygun olarak kullanınız.

f Beden dilini doğru, diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullanmayı planlayınız.

g Konuşmanızın etkileyiciliğini artırmak için amacınıza uygun işitsel ve görsel ögeler kullanınız.

ğ Konuşmanızın taslağını arkadaşlarınıza sunarak onlardan aldığınız geri bildirimler doğrultusunda konuşma metninize son şeklini veriniz.

Sıra Sizde

1. **Yapacağınız canlandırmadan hareketle belirlediğiniz iletişim hatalarını ve çözüm önerilerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.**

İletişim Hataları	Çözüm Önerileri

2. **Tespit ettiğiniz iletişim hatalarını aşağıdaki tabloda verilen başlıklara göre sınıflandırarak ilgili yerlere yazınız.**

Ortam	Dil Kullanımı	Vurgu

Tonlama	Beden Dili

3. **Bu hataların iletişimi nasıl etkilediği ve hangi durumlarda iletişim kazalarına yol açtığıyla ilgili tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kural Uygulayabilme

Metninizi canlandırırken aşağıdaki adımları uygulayınız.

a	Canlandırmanızı kime, nasıl, nerede ve hangi araçları kullanarak gerçekleştireceğinizi planlayınız.
b	Canlandırmanıza hazırladığınız plana uygun ve dikkat çekici bir şekilde başlayınız.
c	Canlandırmanızı desteklemek, konuyu belirgin ve etkili kılmak için düşünceyi geliştirme yollarına başvurunuz.
ç	Dinleyiciye / izleyiciye vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.
d	Duygu, düşünce ve hayallerinizi özgün bir üslupla, tutarlı bir şekilde ifade ediniz.
e	Söz varlığını içeriğe, hedef kitleye ve bağlama uygun bir şekilde kullanınız.
f	Sözcük bağdaşıklığı ögesinden faydalanınız.
g	Konuşmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili bir şekilde kullanınız.
ğ	Millî ve manevi değerleri, kültürel unsurları, olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ediniz.
h	Toplumsal hassasiyetlere aykırı ögeler kullanmaktan kaçınınız.
ı	Türkçenin dil yapısını ve işlevini amacına uygun kullanınız.
i	Beden dilini doğru, diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullanınız.
j	Canlandırmanızda zaman ve mekânı etkili bir biçimde kullanınız.
k	Canlandırma sürecinde dinleyiciyle etkileşim hâlinde olunuz.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

Çalışmanız; Öz Değerlendirme, Akran Değerlendirme Formları ve "konu seçimi, içeriğin uygunluğu, özgünlük, dil ve üslup, plan oluşturma, canlandırma becerisi vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çalışmanızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Sözlü iletişim engellerine dair araştırma yaparak bilgi topladım.			
2	Dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) göre konuşma içeriğini belirledim.			
3	Canlandırmamda konuşmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili bir şekilde kullandım.			
4	Canlandırmamı desteklemek, konuyu belirgin ve etkili kılmak için düşünceyi geliştirme yollarına başvurdum.			
5	Türkçenin dil yapısına, işlevine ve bağdaşıklık ögelerine dikkat ettim.			
6	Söz varlığını hedef kitleye ve bağlama uygun şekilde kullandım.			
7	Toplumsal hassasiyet oluşturacak ögeler kullanmaktan kaçındım.			
8	Millî ve manevi değerleri, kültürel unsurları, olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ettim.			
9	Beden dilini doğru, diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullandım.			
10	Canlandırma süresince dinleyici ile etkileşim hâlinde olmaya özen gösterdim.			

Grup arkadaşlarınızdan birinin yaptığı çalışmayı aşağıdaki karekodda verilen Akran Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Dereceli Puanlama Anahtarı, Öz ve Akran Değerlendirme Formları'yla tespit edilen eksiklerinizi gideriniz. Geri bildirimler doğrultusunda sonraki çalışmalarda aynı hataları yapmamaya özen gösteriniz. Bu çalışmada öğrendikleriniz, sonraki çalışmalarınız için ön bilgi niteliğinde olacaktır.

Akran Değerlendirme Formu'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME / İZLEME

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Aşağıdaki soruları görsellerden ve metinden yararlanarak cevaplayınız.

AÇIK
Biz hep açık konuştuk.
Gökyüzünden maviydi sözlerimiz.
Sığ bataklarda değildik, kuşlar gibiydik,
Uçarıydık. Gözlerimizde
Şavkıyan parıltılar gibiydik.

Biz iyiye iyi, güzele güzel dedik,
Masallardan çekerdik dizeleri tülbent gibi.
Yalnız, şiirlerde yalan söylemezdik,
Umutlarımızda, hayallerimizde de yalancı değildik.

Biz buğday tarlalarında buğday,
Ağu yeşili bahçelerde ot,
Trenlerde düdük sesiydik.
Yıldızlara çobandık, değirmenlere su,
Bozkırlara bulut gölgesiydik.

Cahit Külebi, *Bütün Şiirleri*

1. **Dilin etkili ve güzel kullanımı iletişimde neden önemlidir? Açıklayınız.**
2. **Şairin** "Yıldızlara çobandık, değirmenlere su, / Bozkırlara bulut gölgesiydik." **dizelerini yorumlayınız.**
3. **Sağlıklı bir iletişim kurmanın yolları nelerdir? Örneklerle açıklayınız.**

Dinleme / İzlemeyi Yönetebilme

Sıra Sizde

Farklı mektup türlerinden alınmış aşağıdaki hitap cümlelerini okuyunuz ve bunların işlevlerini belirlemek amacıyla soruları cevaplayınız.

Ankara, 21 Mart 1949

Vefakâr dost ve faziletli kardeş,

Mektubunuzu şimdi aldım. O kadar insanca ve içten yazılmış ki...

İbrahim Alâettin Gövsa, *Güzel Yazılar Mektuplar*

Lahey, Haziranın ikinci yarısı, 1882

Sevgili Kardeşim,

Epeyce geç oldu, ama sana bir kez daha yazmak istiyorum.

Vincent Van Gogh (Vinsent Van Goh), *Theo'ya (Teo'ya) Mektuplar*

Canım Leylâcığım,

Bu sabah kısa da olsa Fatoş ile konuştum. Sesi nasıl sana benziyor.

Tezer Özlü, *Tezer Özlü'den Leylâ Erbil'e Mektuplar*

Ankara, 3 Mart 39

Muhterem Hanımefendi,

Kıymetli hediyenizi aldım.

Sadi Borak, *Atatürk'ün Özel Mektupları*

Bern, 25 Kasım 1948

Pek Aziz ve Muhterem Halide Hanımefendi,

Sonsuz Panayır'ınızı derin alâkayla okudum ve size bu kitap hakkındaki his ve düşüncelerimi söylemek ihtiyacıyla hemen kaleme sarılıyorum.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Güzel Yazılar Mektuplar*

Sayın Hasan Âli Yücel,

Dört ayı geçiyor, Ankara'daki müessif nümayiş hâdisesinden sonra beni Vekâlet emrine almıştınız.

Orhan Seyfi Orhon, *Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'e Açık Mektup*

1. **Okuduğunuz örneklerden hareketle mektupların kime yazılmış olabileceği ve içerikleri hakkında tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Metinlerdeki hitap ifadelerinden yola çıkarak bu ifadelerin saygı, sevgi, dostluk gibi değerleri nasıl yansıttığını açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Düşünelim Paylaşalım

Aşağıdaki metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

I. Metin

Sabahattin Rahmi Eyuboğlu'ndan
Bedri Rahmi Eyuboğlu'na
Dijon'dan (Dijon) İstanbul'a

Dijon, 12 Mart 1930

Kardeşim Bedrim,

Ben gene geç kaldım. Olur şey değil... Belki, Bedrim, her zaman beraberiz de onun için acele etmiyorum.

Bedir, Sevgili Bedir, nasılsın?.. Kardeşlik gönderilir bir şey olsaydı, ondan sana yığın yığın gönderseydim. O kadar göresledim ki seni. Bana bir resmini gönder emi.

Trabzon'dan epey zamandır mektup alamıyorum. Ramazan ve bayram yorgunluğundan olacak. Evin hizmetçisi mektup beklediğimi biliyor. Her sabah, "İşte Trabzon'dan bir mektup!.." diye beni kandırıyor.

Ferit bile yazmıyor. Hatta çok zamandan beri. İhtimal yakında bütün mektuplar başıma konfeti gibi dökülecekler.

O kadar güzel bir kış geçiriyoruz ki Bedir. Nazar, göz değmesin. Güneş, her gün güneş ve masmavi bir gök. Ne yazık ki, bu güzel kış günlerini ancak penceremden seyredebiliyorum.

(...)

Cemâl ağabeyim, Niyazi ne âlemde allahaşkına, ne bir ses, ne bir nefes... Mektuplarını almayalı aylar geçti. Cemâl ağabeyin ayları gün yapmak âdetidir. Fakat Niyazi'ye ne oldu, çok çalışıyor herhalde. Öyle ya, son senesi.

(...)

Epeyce konuştuk. Uzat gözlerini kardeşim. Sana sevgiler, sevgiler, sevgiler gönderirim. Mektup yaz. Hadi güle güle Bedrim, ruhum.

İşte sana helalinden yüz frank. Mümkün olsaydı yüzlerce gönderseydim. İktisadım bundan ibaret. Güle güle kullan emi...

Kardeşin
Sabahattin

Bedri Rahmi Eyuboğlu, *Kardeş Mektupları*

II. Metin

Kimden: ....@.....

25.08.2026 Salı 13.08

Kime: ....@.....

Konu: Dergimizin dosya konusu hakkında

Değerli ..... Dergisi Yazar ve Sanatçıları,

Dergimizin bu ayki dosya konusu "Türk Edebiyatında Mektup Türü"dür.

Konuyla ilgili mektup, şiir, hikâye, deneme, makale, fotoğraf vb. eserlerinizi 15 gün içerisinde dergimizin e-posta adresine göndermenizi rica ederim.

Saygı ve selam ile...

1. **E-postalarda hitap edilen kişinin özelliklerine göre** "Sayın Yetkili, Sayın Ahmet Yürekli, Merhaba Ayşe Hanım, Merhaba Hocam" **gibi hitaplar kullanılabilir. Buna göre mektup ve e-postalarda kullanılan hitapların benzer ve farklı yönlerini belirtiniz.**
2. **Gelişen teknolojiyle birlikte mektupların artık elektronik ortamlarda yazılabilir olmasının iletişim açısından ne tür yararlar sağladığını açıklayınız.**
3. **"I. Metin"de sizi en çok etkileyen ifadeyi gerekçesiyle yazınız.**

.....

.....

.....

4. **"I. Metin"de hangi değerlere ulaşılabilir? Gerekçeleriyle yazınız.**

.....

.....

.....

Ders Dışı Etkinlik

Adı	İletişim ve E-posta
Amacı	Geçmişten günümüze iletişim araçları hakkında araştırma yapabilme
Süresi	1 hafta

Aşağıdaki adımları takip ederek araştırmayı yapınız.

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Aşağıdaki başlıklar doğrultusunda geçmişten bugüne iletişimde kullanılan araçlar hakkında okul kütüphanesinden, çevrede bulunan kütüphanelerden yararlanarak gruplar hâlinde araştırma yapınız.**
   - **Birinci grup:** Yazılı İletişim Araçları
   - **İkinci grup:** Görsel İletişim Araçları
   - **Üçüncü grup:** İşitsel İletişim Araçları

4. **Araştırmanızı yaparken sorumluluk bilinciyle hareket ediniz.**
5. **E-posta türünün ortaya çıkışına kadar hangi iletişim araçlarının yaygın kullanıldığıyla ilgili topladığınız bilgileri grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta paylaşınız.**

Değerlendirme

İletişimin giderek daha hızlı ve pratik hâle gelmesinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek düşüncelerinizi açıklayınız.

Metni Dinleyelim / İzleyelim

1. ***Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri*** **adlı çok modlu metni dinleme / izleme amacınızı tespit ediniz.**
2. **Metnin başlık ve görselinden hareketle içerik ve türüne yönelik tahminlerde bulununuz.**

3. **Metni etkili bir biçimde dinleyebilmek / izleyebilmek için metin ve ortamla ilgili iletişim engellerini ortadan kaldırınız.**
4. ***Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri*** **adlı çok modlu metni dinleme / izleme stratejinizi, dilin günlük hayattaki kullanımını kendi yaşamınızla ilişkilendirecek şekilde belirleyiniz.**
5. **Yandaki karekoddan ulaşacağınız çok modlu metni not alarak dinleyiniz / izleyiniz.**

Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çok modlu metni dinleme / izleme sürecinde yapmanız gerekenler, aşağıda verilen Gözlem Formu'ndaki ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından değerlendirilecektir.

Gözlem Formu

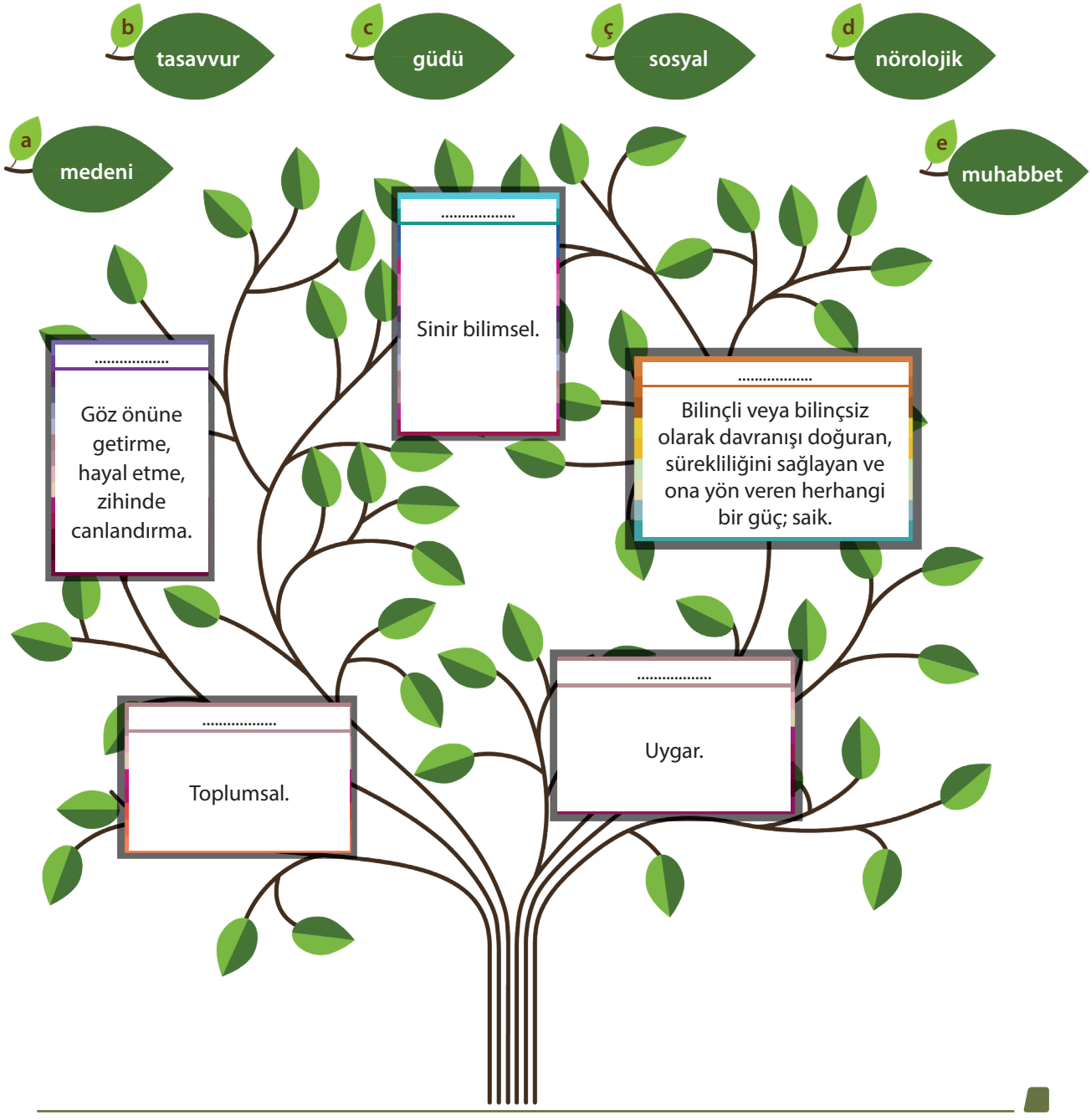
	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Metni dinleme / izlemeye hazırlık yaptı.			
2	Dinleme / izleme amacını belirledi.			
3	Metnin içeriğiyle ilgili tahminde bulundu.			
4	Dinleme / izlemeyi olumsuz etkileyen iletişim engellerini ortadan kaldırdı.			
5	Metni dinleme / izleme yöntemine karar verdi.			
6	Metni dikkatini yoğunlaştırarak dinledi / izledi.			
7	Metni başkalarını rahatsız etmeden dinledi / izledi.			
8	Önemli gördüğü yerler hakkında notlar aldı.			

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde geçen bazı kelimelerin anlamları aşağıdaki kelime ağacında verilmiştir. Metindeki bağlamlarından hareketle bu kelimelerin anlamlarını kelime ağacı etkinliğinde eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

Metni Anlayalım

Aşağıda verilen soruları *Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri* adlı çok modlu metne göre cevaplayınız.

1. **İletişim araçlarının geçmişten bugüne gelişimine yönelik yaptığınız araştırma sonuçlarından hareketle dinlediğiniz / izlediğiniz metinle bağlantılı çıkarımlarınızı paylaşınız.**

.....

.....

.....

2. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinden ve önceki bilgilerinizden yararlanarak e-posta vasıtasıyla iletişimin diğer iletişim araçlarına göre hangi yönlerden avantajlı olabileceğini gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

3. **Metinde geçen** "İletişim, bir medenileşme hareketidir." **ifadesini insanın iletişim ihtiyacı bağlamında yorumlayınız.**

.....

.....

4. **Metnin konu ve temasını belirleyiniz.**

Konu	Tema

5. **Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyerek aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.**

Ana Düşünce	
Yardımcı Düşünceler	

6. Metnin içeriği hakkında metni dinlemeden / izlemeden önceki tahminlerinizle dinledikten / izledikten sonraki tespitlerinizi ilgili yerlere yazarak karşılaştırınız.

Dinlemeden / İzlemeden Önceki Tahminlerim	Dinledikten / İzledikten Sonraki Tespitlerim

7. Metinle ilgili tahmin ve tespitlerinizden hareketle iletişime dair ulaştığınız sonuçları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Metinden öznel ve nesnel ifadelere örnekler bulup ilgili yerlere yazınız. Bu ifadelerin metne katkısını değerlendiriniz.

Öznel İfadeler	Nesnel İfadeler

9. Metinden anladıklarınızı özetleyerek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Geçmişten Günümüze İletişim Araçları içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Birlikte Çalışalım

Aşağıdaki basamakları izleyiniz ve teknoloji kullanımının iletişimi bugün nasıl etkilediğinden yola çıkarak uzak gelecekte iletişim alanında hangi araçların kullanılabileceğini ve bunların iletişimi nasıl etkileyebileceğini tartışınız.

1. **Fikir taraması gerçekleştirmek amacıyla öğretmeninizin rehberliğinde sınıf içinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Grup arkadaşlarınızla yukarıda verilen konuyu on dakika tartışınız.**
4. **Tartışma sonucunda ulaştığınız fikirleri not ediniz.**
5. **Ulaştığınız fikirleri grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Sıra Sizde

Sınıfta altışar kişilik vızıltı grupları oluşturarak aşağıdaki adımları uygulayınız.

1. ***Paydos* adlı tiyatro eserinden alınan parçayı okuyunuz.**
2. **Metinde dilin yanlış kullanımından kaynaklı iletişim aksaklıklarını belirleyiniz.**

Paydos

(...)

HATİCE

Evet konaktan bahsediyorduk. Efendim kaynanamın kocasından kalan bir maaşı vardı. Az bir şey... Onun on seneliğini birden verdiler. Bankadan da borç aldı. Bu konağın tapusunu eline geçirdi. Geçirdi amma aradan çok geçmeden sizlere ömür vefat edince tapu ile beraber o kocaman banka borcu da bize kaldı.

HASAN

Çok güzel, çok güzel...

HATİCE

Sizin anlayacağınız koca konağın böyle bir odasına tıkıldık, kaldık, bütün aldığımız kiraları habire bankaya yatırıyoruz. Kalan üç beş kuruş da vergisi ile tamirata gidiyor.

HASAN

Çok iyi, çok iyi...

HATİCE

İlâhî muhtar efendi bunun neresi iyi... Parasızlıktan canımız çıkıyor.

HASAN

Alâ... Alâ... Efendim şimdi biz sadede gelelim... İbrahim şu define hikâyesini anlat bakalım Hatice Hanıma...

İBRAHİM

Sen anlat muhtar... Daha iyi becerirsin...

HASAN

Efendim bu konak vaktiyle bir şeyhülislâmın malı imiş... **(İbrahim'e)** Adı ne idi?

İBRAHİM

Sanırım Zenbilli Ali efendi...

RIDVAN

Fakat o Yavuzun şeyhülislâmı idi.

HASAN

Biz de Sultan Osmanın demedik ki oğul...

RIDVAN

Olur şey değil, yani 450 sene evvel mi yapılmış bu ahşap konak?

HASAN

İbrahim yanlış söyledi. Ebussûut efendimiz diyecekti galiba...

RIDVAN

O da aynı asırda yaşadı...

İBRAHİM

Yalan, aynı asırda değil, bu konakta yaşamış... Sen nereden bileceksin! Analığım söyledi...

ÖMER

Analığı da onun gibidir inanmayın!

HATİCE

Rıdvan... Bırak adamlar konuşsunlar... Babanın yerine sen mi geçtin?.. Nefes vermiyorsun biçarelere... Sus da söylesinler...

RIDVAN

Fakat anne. O kadar iyi bildiğim bahisler ki bunlar... Tez yazdım...

İBRAHİM

Benim analığım da bana söyleyeli 10 sene olmuyor ya.. Tez söyledi..

HATİCE

Ukalâlığı bırak diyorum Rıdvan. Mesele Şeyhülislâmın isminde değil...

HASAN

Hem biz cahil insanlarız. Kusurumuza bakmamalı! Bir şeyhülislâmın konağı imiş işte bu...

HATİCE

Devam... Devam...

(...)

İBRAHİM

Bir ramazan akşamı imiş... Sular henüz kararıyormuş...

(...)

Cevat Fehmi Başkut, *Paydos*

3. Metinde hangi iletişim engellerinin yer aldığını belirleyiniz ve bunları aşağıdaki kavram haritasında ilgili yerlere yazınız.

İletişim Engelleri

İletişim Engelleri çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sosyokültürel Engeller

Ön yargılar
.....
.....

Fiziksel ve Çevresel Engeller

Gürültü
.....
.....

Dil ve Anlatımdan Kaynaklı Engeller

.....
.....
.....

Davranışsal ve Düşünsel Engeller

.....
.....
.....

Psikolojik Engeller

.....
.....
.....

4. Kavram haritasına yazdığınız iletişim engellerini nasıl ortadan kaldırabileceğinize dair çıkarımlarınızı not ediniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

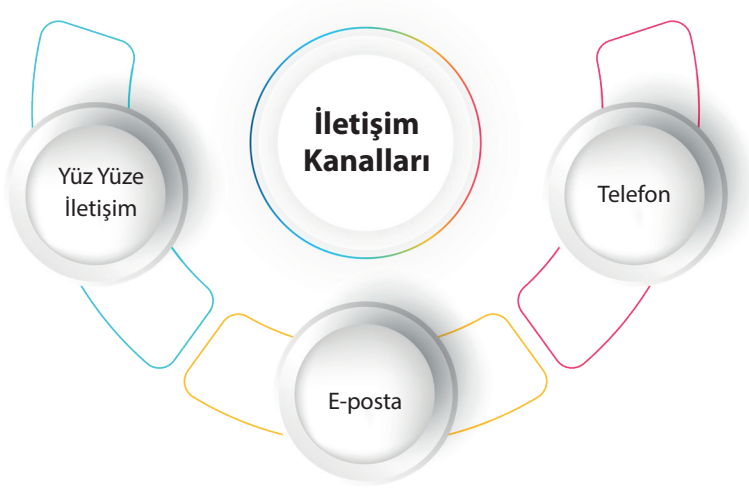
5. **Grup arkadaşlarınızla altı dakika tartışınız. Ürettiğiniz farklı çözüm yollarından hangisinin daha etkili olabileceğine dair karşılaştırmalar yapınız.**

6. **Ulaştığınız sonuçları aşağıdaki tabloya yazınız.**

Tartışmacılar	Çözüm Önerileri
1. Tartışmacı	
2. Tartışmacı	
3. Tartışmacı	
4. Tartışmacı	
5. Tartışmacı	
6. Tartışmacı	

Sıra Sizde

1. **Aşağıdaki kavram haritasını inceleyerek iletişim problemlerinin çözümünde hangi iletişim kanalında nasıl bir dil kullanılacağı hakkında çıkarımlarda bulununuz.**

2. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metni dilin kullanımı açısından eleştirel bir bakış açısıyla değerlendiriniz.**

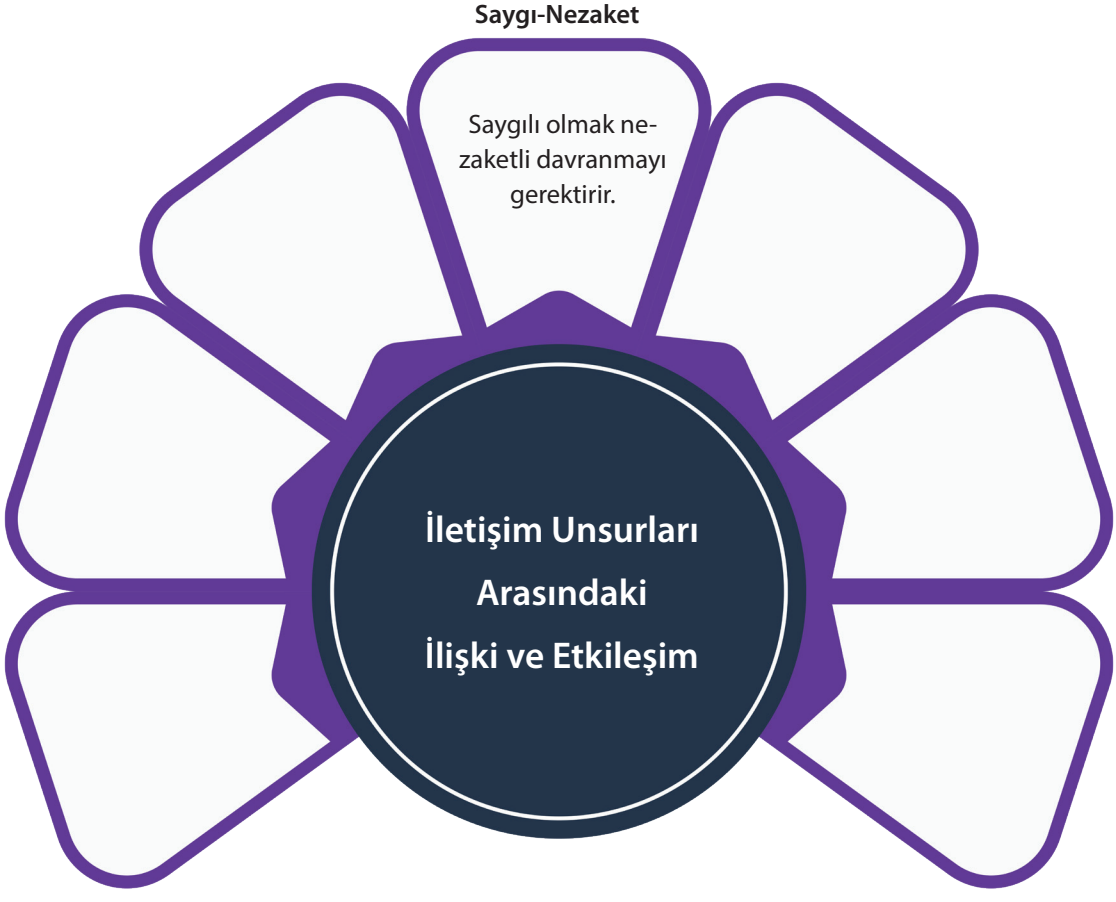
Çözümleyebilme

Cevapladığınız soruları ve incelediğiniz zihin haritasını göz önünde bulundurarak *Değişen İletişim Araçlarının Hayatımızdaki Yeri* adlı çok modlu metinle ilgili aşağıdaki basamakları takip ediniz.

1. Metinde iletişimin etkili olmasını sağlayan güven, saygı, yapıcılık ve nezaket içeren ifadeleri tespit ederek aşağıdaki tabloya yazınız.

Nezaket	Aklıselim programına hoş geldiniz.
Güven	
Saygı	
Yapıcılık	

2. Tespit ettiğiniz iletişim unsurları arasındaki ilişki ve etkileşimi aşağıdaki kavram haritasında gösteriniz.

Süreci Değerlendirebilme

1. **Metnin dilini değerlendirerek bu konudaki beğenilerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.**
2. **Metinde olumsuz eleştiride bulunduğunuz hususları ve bunlarla ilgili çözüm önerilerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.**

Olumsuz Eleştiriler	Çözüm Önerileri

Çıkış Kartı

Çıkış Kartı'nı dinleme / izleme bölümünde yaptığınız çalışmalara göre tamamlayınız.

Üç Yaz — Dinleme / izleme bölümünde yaptığınız çalışmalarda iletişime dair öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.

1.
2.
3.

İki Sor — Dinleme / izleme bölümünde ilginizi çeken ve daha fazla bilgi sahibi olmak istediğiniz konularla ilgili iki soru sorunuz.

1.
2.

Bir Paylaş — Yaptığınız çalışmalarda öğrendiklerinizle ilgili bir görüşünüzü arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.

EDEBİYAT ATÖLYESİ-2 (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

31 Mart 1957

Merhaba Efendim Merhaba!

Telgrafı ve mektubu aldım. Memnun oldum merhaba! Cevap vermekte geciktim, sebebi İspanyol nezlesi, İstanbullu misafirler, Amerikalılara konferanslar. Bergama seyahatları, Efes ziyaretleri. Fakat bütün bunlar devam ederken mektup aklımdaydı, ve şuna şu cevap verilmeli, bu söze şu cevap diye düşünüyordum. Yani zihnen boyuna cevap verdim. Yalnız bir gün verdiğim cevabı ertesi günü unutduğum için, cevapların hepsi gürültüye gitdi. Şimdi mektubunu önüme koydum. Yazdıklarına birer birer cevap vereceğim. Mektupta sana büyük bir hediye etdiğimi yazıyorsun. Yahu hediye filan değil. Sen vardığın neticeyi o gece bana söyledin. Haklı olduğun küçük bir nokta vardı. Ben gazetada Homer *İlyada*'da "Palamed"den bahsediyor demişdim. *İlyada*'da Homer bahsetmiyor, dedin. Söylediğin şu itibarla doğruydu ki elimizdeki İlyada'da Palamadin öldürülmüş olduğundan bahsedilmiyordu. Bu itibarla münakaşa edilecek bir nokta vardı. (...)

Azra Erhat, *Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı*

1. **Metinde yazar, aldığı mektuba cevap vermekte geciktiğini belirtmektedir. Buradan hareketle iletişimde** "zamanlama"**nın önemini günlük hayattan örneklerle açıklayınız.**

   .....

   .....

   .....

2. **Yazar, mektuba zihninde cevap verdiğini ama ertesi gün unuttuğunu söylüyor. Günümüzde iletişimde benzer durumlar yaşanabilir mi?**

3. **Geçmişte insanlar, düşüncelerini ve duygularını mektuplar aracılığıyla paylaşmıştır. Bu mektuplar bazen basılarak bir eser hâline getirilmiştir. Yukarıdaki metin de bu tür yazışmalardan biridir. Buna göre hangi iletişim biçimi (mektup, dijital mesaj vb.) gelecek kuşaklara daha kalıcı bir kültürel miras bırakır? Gerekçesiyle açıklayınız.**

   .....

   .....

   .....

   .....

4. **Metinde sözü edilen iletişim araçlarını (telgraf, mektup, konferans vb.) etkileyicilik, kalıcılık ve yaygınlık ölçütlerine göre değerlendiriniz.**

5. **Metinde geçen bazı kelimelerin (unutduğum, gitdi, demişdim, gazetada vb.) yazımı günümüzdeki yazımlarından farklılık göstermektedir.**

   a) **Bu farklılıklar dilin zaman içinde geçirdiği değişimin hangi yönünü göstermektedir?**

   b) **Günümüzde dijital iletişimde (sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları vb.) ortaya çıkan kısaltmaların (slm, nbr, tmm vb.) Türkçe üzerindeki etkisini araştırınız.**

Performans Görevi

Adı	İletişim ve E-posta
Amacı	E-posta yazabilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden yazma amacınızı ve alıcıyı göz önünde bulundurarak belirli bir plan doğrultusunda e-posta içeriği oluşturmanız beklenmektedir.

Okuduğunuz parçadan ve mektup ile e-posta hakkında öğrendiklerinizden yararlanarak aşağıdaki çalışmaları yapınız.

- Yazma amacınıza (ikna etme, bilgilendirme, resmî bir talepte bulunma vb.) karar veriniz.
- Yazacağınız metnin özelliklerini (süre, hedef kitle vb.) belirleyiniz.
- Yazma sürecinde ortaya çıkabilecek engelleri kaldırınız.
- Yazacağınız metnin amacına, konusuna ve hedef kitlesine (alıcı) uygun bir yazma stratejisi belirleyiniz.
- Yazma amacınıza uygun olarak seçtiğiniz stratejiyi yapılandırınız.

E-posta ile ilgili çalışmaya karekoddan ulaşabilirsiniz.

E-posta Oluştur

Gönderici:

Kime:

Konu:

+ Dosya Ekle

Gönder

İçerik Oluşturabilme

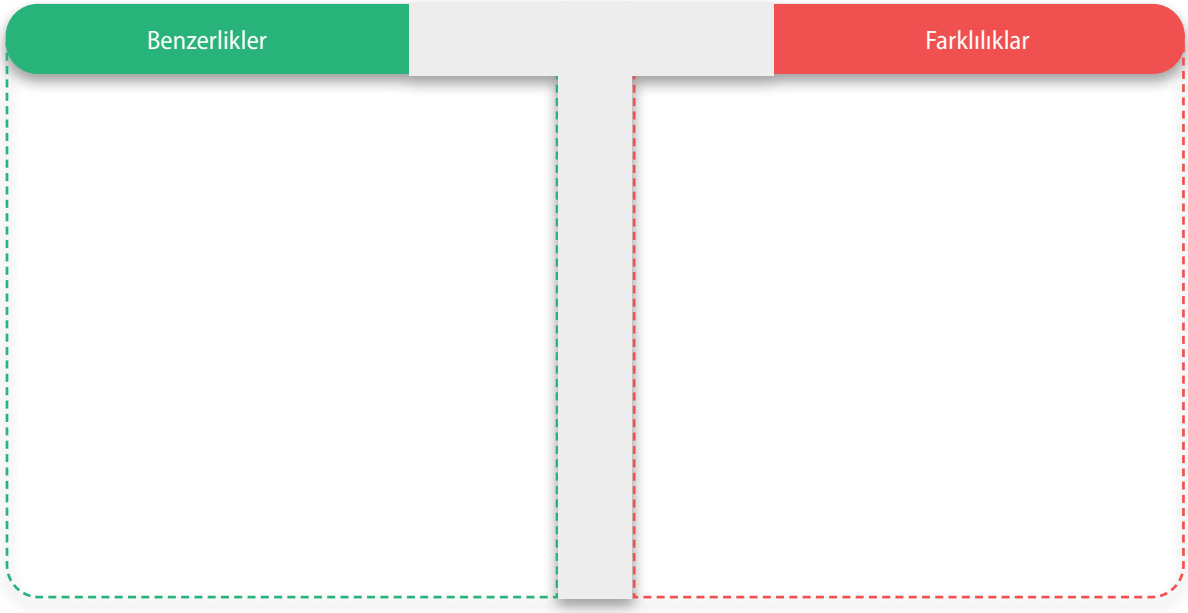
Aşağıdaki basamakları takip ederek e-postanızı oluşturunuz.

1. **Dinleme / izleme metnini inceleme sürecinde iletişim ve e-posta konusunda öğrendiğiniz bilgilerden yararlanınız.**
2. **E-postanızın alıcısını göz önünde bulundurarak karşı tarafa aktarabileceğiniz ek belgeleri (müzik, video, resim, metin vb.) belirleyiniz. Bu belgelerin nerelerde ve hangi amaçlarla kullanılabileceği hakkında tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

3. **Tahminleriniz doğrultusunda e-posta ile mektup türünü karşılaştırmak üzere bu türlerin benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki T diyagramına yazınız.**

4. **Yazma amacınıza ve yazacağınız metnin özelliklerine göre vermek istediğiniz iletiyi aşağıya yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

5. **Yazacağınız e-postanın amacına ve göndereceğiniz kişiye göre bilgileri düzenleyip içerik taslağını oluşturunuz.**
6. **Planınızı oluştururken dil işlevlerinden (rica, koşul, gerekçelendirme vb.) hangilerini kullanacağınıza karar veriniz.**
7. **Söz varlığını kullanarak karşılaştırma içeren iletiler oluşturup yazınızın içeriğini düzenleyiniz.**
8. **Göndereceğiniz ekleri sınıflandırınız.**
9. **E-postada doldurulması gereken kısımlara yazılacak bilgileri belirleyiniz ve bu bilgilerin alıcıya uygun dil ve üslupla yazıldığından emin olunuz.**

10. **Yazdığınız ifadeleri gözden geçirmek ve metninizde düzenlemeler yapabilmek için sınıf arkadaşlarınızın görüşlerine başvurunuz. Gerekli hâllerde öğretmeninizden yardım isteyerek eksik bilgilerin tamamlanmasını ve kavram karmaşalarının giderilmesini sağlayınız.**

11. **Metninizi desteklemek için yazacağınız içeriğe uygun işitsel ve görsel ögeler seçiniz.**

12. **Hazırladığınız e-posta taslağını amaca uygunluk, dilin doğru kullanımı gibi yönlerden gözden geçirmesi amacıyla bir sınıf arkadaşınız ile paylaşınız.**

13. **Aldığınız geri bildirimler doğrultusunda plan taslağınıza son şeklini veriniz.**

Kural Uygulayabilme

E-postanızı yazarken aşağıdaki adımları uygulayınız.

a. Yazınızın içeriğine uygun bir konu belirleyiniz.

b. Yazınıza dikkat çekici bir hitapla ve girişle başlayınız.

c. Yazmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili biçimde kullanmaya özen gösteriniz.

ç. İletinizin alıcı tarafından doğru ve eksiksiz bir şekilde anlaşılması için düşünceyi geliştirme yollarına başvurunuz.

d. Duygu ve düşüncelerinizi kendinize özgü bir üslupla, tutarlı bir biçimde ifade etmeye çalışınız.

e. Metnin amacına, konusuna ve alıcısına uygun bir dil ve üslup kullanmaya özen gösteriniz.

f. Söz varlığını (deyim, atasözü, mecaz, terim vb.) bağlama uygun şekilde kullanınız.

g. Vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.

ğ. Anlatmak istediklerinizi doğru bir şekilde ifade etmeye dikkat ediniz.

h. Yazınızda toplumsal hassasiyetlere aykırı ögelerin olmamasına dikkat ediniz.

ı. Yazınızda millî ve manevi değerler ile kültürel unsurlara dikkat ederek olumlu tutum ve değerleri ön plana çıkarmaya gayret gösteriniz.

i. Yazdığınız metinde dil yapılarına, bağdaşıklık ögelerine, yazım ve noktalama kurallarına, Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanmaya dikkat ediniz.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

1. **Yazdığınız e-postayı gözden geçiriniz. Metninizde yazım ve noktalama hataları varsa bunları düzeltiniz.**
2. **Çalışmanız,** "Türkçenin doğru kullanımı, üslup, özgünlük, gerekli durumlarda öznel ve nesnel ifadelere yer verme, başlık ve hitap kullanımı, yazım ve noktalama vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çalışmanızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	İçeriğe uygun bir taslak oluşturdum.			
2	Göndereceğim ek belgeleri sınıflandırdım.			
3	Göndereceğim elektronik postanın alıcısına uygun dil ve üslup belirledim.			
4	Elektronik postamın içeriğine uygun işitsel ve görsel ögeler kullandım.			
5	Söz varlığını hedef kitleye ve amaca uygun şekilde kullandım.			
6	Düşünceyi geliştirme yollarına başvurdum.			
7	Yazımın içeriğine uygun bir başlık belirledim.			
8	Düşüncelerimi özgün ve tutarlı bir üslupla ifade etmeye özen gösterdim.			

Çalışmalarınızı verimli şekilde sürdürebilmeniz için "Kısmen" veya "Hayır" seçeneklerini işaretlediğiniz becerileri gözden geçiriniz. Araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak eksiklerinizi tamamlayınız.

Tema Sonu Değerlendirme

Çıkış Kartı

Çıkış Kartı'nı *Bir Diyeceğim Var!* temasında yaptığınız çalışmalara göre doldurunuz.

Üç Yaz -- Okuduğunuz temayla ilgili öğrendiğiniz üç bilgiyi tamamlayınız.

1.
2.
3.

İki Sor -- Okuduğunuz temada ilginizi çeken ve hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istediğiniz konularla ilgili iki soru sorunuz.

1.
2.

Bir Paylaş -- Okuduğunuz temada öğrenmekte zorluk çektiğiniz bir konuyu paylaşınız.

1.

1. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları

1 ve 2. soruları aşağıdaki bilgi görselinden faydalanarak cevaplayınız.

Aşağıdaki bilgi görselinde Karagöz oyununun başkişilerinin belirgin özelliklerine yönelik bazı bilgiler verilmiştir.

Karagöz

Okumamış bir halk adamıdır. Halk diliyle konuşur; öğrenim görmüş kişilerin (Hacivat, Çelebi, Tiryaki vb.) yabancı sözcük ve dil kurallarıyla yüklü sözlerini anlamaz, anlayabildiklerini de anlamaz görünür. Yabancı sözleri Türkçe sözcüklere benzeterek onlara farklı anlamlar yükler; böylece toplum içindeki iki ayrı zümrenin dillerinin çarpışmasından türlü gülünçlükler doğar. Özü sözü bir olduğu için ikide bir zor durumlara düşer ancak sonunda güçlüklerden kurtulur, en zor durumlarda dahi neşesini kaybetmez.

Hacivat

Konuşmayı ve dinlemeyi sever. İletişime açık bir kişi olarak konuşana saygı duyar. Sorunlara ve kişilere çözüm odaklı yaklaşır. Zengin bir sözcük hazinesine sahiptir, dilin inceliklerini bilir. Hoşgörülü, sabırlı, sağduyulu olmakla birlikte yanlışı düzeltmede ve doğruyu öğretmede kararlıdır. Görgü ve bilgi sahibidir. Eleştiriye açık, öfkesine hâkim olabilen, anlayışlı, ince bir düşünce gücüne sahip biridir. Olay ve sözlerden derin çıkarımlara ulaşır, öğretmeyi sever.

1. Zeynep, annesiyle bir giyim mağazasının kasa sırasında beklerken önlerindeki bir müşteri ile kasiyer arasındaki diyaloğun bir kısmına kulak misafiri olur.

Müşteri: Bu ürünü iade etmek istiyorum.

Kasiyer: Tabii efendim! Lütfen ürünün faturasını ibraz edebilir misiniz?

Müşteri: Bir şeye itiraz ettiğim yok hanımefendi! Sadece ürünü beğenmedim ve iade etmek istiyorum.

Kasiyer: Sizi anlıyorum beyefendi. Talebinizi gerçekleştirebilmem için ürüne ait faturayı görmem gerekiyor.

Zeynep, sessizce gülmeye başlar ve onun niçin güldüğünü merak eden annesine, "Kısacık bir gölge oyunu izledim sanki." der. Annesinin merakının daha da arttığını anlayınca ayrıntılı açıklamayı mağazadan çıktıktan sonra yapacağını söyler.

Buna göre Zeynep'in annesine yaptığı ayrıntılı açıklama aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Müşterinin yanlış davranışı sürdürmede ısrarcı olması, kasiyerin nezaketine rağmen sinirli bir tavır takınması bana Hacivat'ı hatırlattı.

B) Kasiyerin sorunlara ve kişilere çözüm odaklı yaklaşması, hoşgörülü ve sabırlı olması bana gölge oyununun başkişilerinden Karagöz'ü hatırlattı.

C) Dilin inceliklerini bilen kasiyerin görgü ve nezaket kuralları çerçevesinde müşteriye yardımcı olmaya çalışması, bana bir Karagöz tavrı gibi geldi.

D) Müşteri, kasiyerin "ibraz etmek" sözünü ses benzerliğinden dolayı "itiraz etmek" olarak anladı ve bana Hacivat'ı yanlış anlamalarıyla bilinen Karagöz'ü çağrıştırdı.

E) Bir insanın beğenerek, üstünde deneyerek satın aldığı bir kıyafeti belki birkaç kez kullandıktan sonra iade etmek istemesi bana ilginç geldi.

2. Buna göre aşağıda verilen diyalogda boş bırakılan yerlere Karagöz oyununun başkişilerinden hangilerinin isimlerinin yazılması gerektiğini tespit ederek yazınız.

……: Sonra efendim, alışveriş yapmak için sokağa çıktım. Bir de baktım ki köşe başında iki kişi kavga ediyorlar. Ayırayım diye aralarına girdim. O sırada polisler gelmez mi? Beni de kavgacılardan sanıp karakola götürdüler. Oradan da doğru hapishaneye...

……: Oh oh! Çok sevindim! Güle güle oturunuz, içinden hiç çıkmayınız!

……: Aman kardeş, sen ne diyorsun? Beni hapse attılar.

……: İyi ya, oh oh! Çok sevindim! Güle güle…

3-6. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

ŞAİRLİK

HACİVAT — Maşallah, beyim efendim! Safâ geldiniz!

ÇELEBİ — Safâda dâim ol, Hacivat Çelebi!

KARAGÖZ — (Pencereden.) "Vefa'da dayım ol." diyor.

(...)

HACİVAT — Zann-i âcizâneme kalırsa bu sefer gelişiniz tehi yere değil.

(...)

ÇELEBİ — Bendenizin buraya gelmemin sebebi: Buraya bir muammâ ta'lîkıyle bu mahalde âşıkların imtihan olmasını arzu ediyorum. Sizin ahbaplarınızdan şair var mıdır?

HACİVAT —Vardır efendim. Zât-ı âlîniz de bilirsiniz o zâtı.

ÇELEBİ —Kim o, Hacivat?

HACİVAT — Refîkim meczub Karagöz.

KARAGÖZ — (İçeriden.) Zevzek...! Göya beni methediyor!

ÇELEBİ — Pekâlâ, Hacivat! Siz ona haber verin. Bendeniz de gideceğim, Selânik tarafından bir âşık gelmiş, onunla görüşeceğim. Bir muammâ asmak için ne kadar para lâzım?

HACİVAT —Azdan az dört âşık gelse yirmi lira masârif olur.

ÇELEBİ — Pekâlâ, Hacivat Çelebi! Siz şu parayı alınız da icabına bakın! Ben yine sizi görürüm. Allahaısmarladık!

Metindeki Bazı Kelime ve Kelime Grupları

âşık: Halk ozanı.

dâim (daim): Sürekli, sonsuz olan.

masârif (masarif): Giderler, masraflar.

muammâ ta'lîk: Âşıklık geleneğinde manzum bilmece (ta'lik yazı sitiliyle) yazmak.

refîk (refik): Arkadaş.

safâ (safa): Rahat, kaygısız ve sakin olma.

tehi: Boş.

zann-i âcizâne: Ben zavallının zannı.

zevzek: Geveze.

3. Metindeki "muamma" **geleneğinin günümüzdeki karşılığı neler olabilir? Örnekler vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

4. **Çelebi, Hacivat'ın yanına hangi amaçla gelmiştir?**

A) Karagöz'le görüşmek

B) Hacivat'a para vermek

C) Bir şiir yarışması düzenlemek

D) Karagöz ile Hacivat'ı barıştırmak

E) Yarışma için Hacivat'ı ikna etmek

5. **Çelebi ile Karagöz'ün rollerini değiştirerek diyaloglardan oluşan kısa bir metin oluşturunuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. **Karagöz ile günümüzde mizahi özellikleriyle ön plana çıkmış bir tiyatro sanatçısını benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkaracak şekilde karşılaştırınız. Bu kişilerin toplum üzerindeki etkisine dair görüşlerinizi sözlü olarak açıklayınız.**

7-9. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Antalyalı Genç Kıza,

Mektubunuza vaktinde cevap veremedim. Maalesef kâtibim yok. Halbuki şair, muharrir ve üniversite hocası olarak işim epey fazla. Lise sınıflarını, vaktiyle efsanevî denebilecek uzak bir çağda, yani 1918-1919 yılları arasında, benim gibi Antalya'da okuyan ve beni merak eden bir genci hiçbir şekilde bekletmek istemezdim. Edebiyatı gerçekten seviyor musunuz? Eserimle temasınız var mı? Buralarını bilmiyorum. Mektubunuzda beni lâyıkıyla okuduğunuzu gösteren bir emareye rastlamadım. Yalnız lise talebesisiniz ve Antalya'dasınız. Yani 1918-1919 yılları arasında aşağı yukarı benim yaşadığım hayatı yaşıyorsunuz. İşte size bunun için yazıyorum. Bulunduğunuz memleketin, belki de orada doğdunuz, hayatımda mühim bir yeri vardır.

(...)

Bu mektubu biraz da çocukluğuma göndermiş gibiyim. Bilmem liseniz hâlâ eski yerinde, yani Ambarlı'da mı? Sizinle konuşurken, sizi hep orada tasavvur ettim. Bana vaktiyle olduğum genç adamı hatırlattınız. Onun heyecan ve şaşkınlığını yaşadım. Size teşekkür ederim. Arkadaşlarınıza ve hocalarınıza selâm ve dostluklarımı, başarı dileklerimi söyleyin. Minnettarım. Mesut ve çalışkan olun, aziz yavrum.

Ahmet Hamdi Tanpınar

7. **Aşağıdakilerden hangisi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu mektubu yazma amacını açıklayan <u>en kapsamlı</u> ifadedir?**

A) Kendini edebî yönüyle tanıtmak ve gençlere eserlerini anlatmak

B) Lise eğitiminin geçmişten günümüze değişimi hakkındaki fikirlerini paylaşmak

C) Gençlere bir edebî eserin nasıl yazılması gerektiği konusunda bilgi vermek

D) Geçmişte yaptığı işleri anlatarak edebiyatın hayatla iç içe olduğunu göstermek

E) Zihninde canlandırdığı hatıralarını aktararak muhatabıyla iletişim kurmak

8. **Ahmet Hamdi Tanpınar'ın mektubu** "Mesut ve çalışkan olun, aziz yavrum." **diyerek bitirmesi gençlerle hangi değerler üzerinden nasıl bir iletişim kurmak istediğini gösterir? Sözlü olarak açıklayınız.**

9. "*Huzur* romanımda Antalya'dan bahis vardır. Hastahanebaşı'ndaki kayalar, Güvercinlik ve deniz, Mümtaz'ın iç hayatının âdeta örgüsünü yaparlar. Fakat dikkatli okumak, gizli bağları bulmak lâzımdır. Bütün roman bu iç zemin üstüne düşer. İstanbul denizi ve Boğaziçi geceleri gene bu senelerde gelir. Fakat asıl hayaller dünyamın bir tarafını çocukluğumun yıldızlı geceleri ve insana yalnız nefsinin ve aczinin sembolü dağlar, bir tarafını deniz üzerine anlattıklarım teşkil eder."

Ahmet Hamdi Tanpınar

Tanpınar, mektubunda okuyucuyla doğrudan iletişime geçerken *Huzur* romanında okuyucuyla karakterlerin iç dünyalarını anlatarak iletişime geçer.

Bu iki metinden yola çıkarak yazarın okuyucuya yaklaşımı ve metinle kurduğu ilişki hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

10-12. soruları aşağıdaki metinden hareketle cevaplayınız.

İletişim, insanlık tarihi boyunca toplumların gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Teknolojik ilerlemelerle birlikte bu alan, özellikle son yüzyılda hızlı bir dönüşüm yaşamıştır. 20. yüzyılın başında telgraf ve telefon gibi araçlarla başlayan modern iletişim devrimi, günümüzde dijitalleşme ile yepyeni boyutlar kazanmıştır.

İlk olarak, yazılı ve sözlü iletişim uzun yıllar boyunca temel etkileşim araçları olmuştur. Ancak matbaanın icadıyla yazılı bilgi daha geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise telgraf ve telefon, mesafeler arasındaki bariyerleri büyük ölçüde ortadan kaldırmış, insanları birbirine daha hızlı bağlamıştır.

20. yüzyılın ortalarında televizyon ve radyo, kitlesel iletişim araçları olarak önem kazanmış, bu araçlar, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde toplumların kültürel yapısını ve politik gündemlerini şekillendirmede büyük bir etkiye sahip olmuştur. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen iletişim hala büyük ölçüde tek yönlü gerçekleşmiştir.

1980'ler ve 1990'larla birlikte internetin yaygınlaşması, iletişimde köklü bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bilgisayar ağları aracılığıyla insanlar, anlık mesajlaşma, e-posta ve forumlar gibi araçlarla etkileşim kurmaya başlamıştır. 2000'lerin başında sosyal medya platformlarının ortaya çıkmasıyla, bireylerin kendi içeriklerini üretme ve paylaşma yeteneği artmıştır. Artık insanlar, sadece bilgi tüketen değil, aynı zamanda bilgi üreten konumuna gelmiştir.

10. **Dijitalleşmenin iletişim üzerindeki etkisiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

A) Dijitalleşmeyle birlikte insanlar arasındaki etkileşim artmıştır.

B) Teknolojik gelişmeler bilginin yayılmasını kolaylaştırmıştır.

C) İnternetin yaygınlaşması insanları daha çok içerik üretmeye teşvik etmiştir.

D) İletişim araçları ülke ve dünya gündeminin değişmesinde etkili olmuştur.

E) Teknolojik araçların gelişimiyle iletişim tek yönlü olmaktan kurtulmuştur.

11. **Toplumun iletişim alışkanlıklarının değişmesinde etkili olan unsurlar nelerdir? Metinden örnekler vererek yazınız.**

.....

.....

.....

.....

12. **Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Cümlelerin doğruluğunu metne göre değerlendirerek "Evet", "Hayır" veya "Bilgi yok" seçeneklerinden birini onaylama işaretiyle (✓) işaretleyiniz.**

Cümleler	Evet	Hayır	Bilgi yok
Telgraf ve telefon, insanlar arasındaki mesafeleri büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.			
Kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyon 20. yüzyılda toplum hayatında yerini almıştır.			
2000'li yılların başında iletişim hâlâ tek yönlü olarak devam etmiştir.			
Sosyal medya platformları sadece iletişim ve etkileşim ihtiyacını gidermek amacıyla kullanılmıştır.			
Toplumsal iletişim, insanların temel ihtiyaçlarını birbirlerine anlatma içgüdüsü ile doğmuştur.			
İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte iletişim alanında büyük değişimler meydana gelmiştir.			
2. Dünya Savaşı sonrasında toplumsal iletişim uzun süre kesintiye uğramıştır.			
Dijitalleşmenin hayatın her alanına yansıması teknolojik araçların kullanım sıklığını artırmıştır.			

13. soruyu yandaki karekoddan ulaşabileceğiniz *Olvido* adlı çok modlu metinden faydalanarak cevaplayınız.

Olvido metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

13. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde şiirin duygusunun aktarılmasında hangi unsurların etkili olduğunu söyleyebilirsiniz?**

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. TEMA

KÜLTÜR YOLCULUĞU

1. METİN TAHLİLİ (ANLAMA)

► OKUMA

- Hikâye (Oğulla Buluşma)
- Anı (Eski İstanbul'dan Çizgiler)
- Orhun Abideleri
- Dîvânu Lugâti't-Türk

► DİNLEME / İZLEME

- Âşık Atışması (Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması)

2. EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

► KONUŞMA

- Türk Kültürünün Özelliklerini Yansıtan Bir Konuşma Yapabilme

► YAZMA

- Çevrim İçi Müze Gezisiyle İlgili İzlenimleri Yazabilme

► Anahtar Kavramlar

- **anlatıcı**
- **anlatma**
- **diyalog**
- **edebî metin**
- **geriye dönüş**
- **kişi**
- **mekân**
- **metin**
- **olay örgüsü**
- **öğretici metin**
- **özetleme**
- **söz varlığı**
- **zaman**

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- Türk dünyasında kullanılan ortak dil ve kültür unsurlarını,
- edebî eserlerin dilin kullanımı ve gelecek nesillere aktarılmasındaki işlevini,
- dilin millet olma bilinci kazandırmadaki rolünü,
- edebî eserlerde millî kimliği yansıtan unsurları,
- Orhun Abideleri'nin Türk dili, tarihi ve kültürü açısından önemini,
- ozanlık geleneğinin ve âşık atışmalarının niteliklerini

öğrenmeniz beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- Türk kültürünün özelliklerini yansıtan bir konuşma yapmanız,
- çevrim içi müze gezisi yapıp izlenimleriniz üzerine yansıtıcı yazı yazmanız

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Dede Korkut
(Temsilî)

Boğaç'ı övmüş:
Onlar da bu dünyadan geldi geçti.
Kervan gibi kondu göçtü.
Onları da ecel aldı, yer gizledi.
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli gidimli dünya,
Son ucu ölümlü dünya!

Dede Korkut Hikâyeleri

Temaya Başlarken

Edebiyatın millî kimliğin oluşmasında ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasındaki rolünü kavramak amacıyla aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Vatan yahut Silistre

Namık Kemâl'in 1873 yılında yazdığı, aynı yılın 1 Nisan akşamı Gedikpaşa Osmanlı tiyatrosunda oynanan **Vatan yahut Silistre** piyesi, Türk edebiyatında "vatan" ve "vatan uğruna fedakârlık" fikrini billurlaştırarak, devrindeki insanlara ve daha sonra gelen nesillere tesir eden en mühim eserlerden biridir.

(…)

Vatan yahut Silistre'de İslâm Bey, şuurlu ve gönüllü olarak vatan için ölümü şeref bilen vatanperver insan tipini; Zekiye (…) ölümü göze alan okumuş genç kız tipini; Sıdkı Bey, namus, arkadaşlık duygusu, vatan sevgisi, vazife aşkı, sabır ve irâde gibi çeşitli meziyetleri kendi şahsında toplayan eski Osmanlı zabiti tipini; Abdullah Çavuş ise, saf, kafasına tek fikir ve tek cümle hâkim olan, ölüme meydan okuyan asker tipini temsil eder.

(…)

Aşk veya devlet, vatan ve millet gibi yüce değerler uğruna gönüllü olarak ölümü göze almak, Namık Kemâl'e göre kahramanlığın esasıdır. Piyesteki bütün kahramanlar hareketleriyle söz ve inançlarını ispat ederler. Zekiye düşman cephanesini ateşe vermeğe İslâm Bey ile beraber gider.

İslâm Bey, sadece kahraman değil, aynı zamanda, adeta vatan fikrinin nazariyatçısıdır. Bununla beraber o, din ve devlet uğruna ölme fikrini hepsi de savaşlarda ölen ecdadından alır.

(…)

Namık Kemâl'e göre insanlıkla devlet, millet ve vatana bağlılık arasında sıkı münasebet vardır. İnsanı insan yapan inandığı değerlerdir. (…)

(…)

Namık Kemâl'e göre, kahraman olmak demek "gerçek insan" olmak demektir. Tanrı böylelerine er geç yardım eder.

(…) Namık Kemâl'e göre, insan, yapmış olduğu hareketlerle kendi kendisine şahsiyet verir. Sıdkı Bey, kendisini yıkan dış şartlara rağmen, inanç ve irâdesi ile kendisini yeniden yaratan insandır. Vatan yahut Silistre piyesi, sahne eseri olarak, yapı bakımından tenkit edilebilir, fakat o, Türk toplumunun hayatına tesir eden, onu yaşatan temel kıymetleri, halkın anlayacağı sade bir dille, heyecanlı ve sanatkârâne bir üslûpla anlatması bakımından değerli bir eserdir. Namık Kemâl devrinden Atatürk'e gelinceye kadar bütün Türk subayları ve aydınları onu okumuş, seyretmiş ve onun tesiri altında kalmışlardır. Namık Kemâl, bu eseriyle, özlediği vatanperver insan tipini yetiştirmeye muvaffak olmuştur. Edebî eserin değerini tesiriyle ölçmek gerekirse, yeni Türk edebiyatında **Vatan yahut Silistre** kadar Türk okuyucusuna derin ve sürekli olarak tesir eden pek az eser vardır.

Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri*

1. **Edebiyatın millî kimliğin ve kültürün oluşmasındaki işleviyle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.**

.....

.....

2. *"İslâm Bey, sadece kahraman değil, aynı zamanda, adeta vatan fikrinin nazariyatçısıdır."* **ifadesini nasıl yorumlarsınız?**

.....

.....

3. **Türk millî kimliğinin ve kültürünün oluşmasında edebiyatın işlevini, bildiğiniz edebî eserlerden örnekler vererek açıklayınız.**

.....

.....

Düşünelim Paylaşalım

Aşağıdaki metinden ve alfabe tablosundan yararlanarak soruları cevaplayınız.

Türk Akademisi, Türk Devletleri Teşkilatının (TDT) kurduğu Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonunun 34 harften oluşan Ortak Türk Alfabesi önerisi üzerinde uzlaştığını duyurdu.

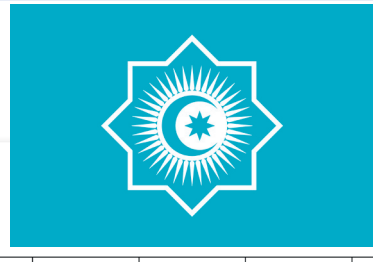
Merkezi, Kazakistan'ın başkenti Astana'da bulunan Türk Akademisinden yapılan açıklamada, Türk Akademisi ve Türk Dil Kurumu iş birliğinde 9-11 Eylül 2024 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonunun 3. toplantısının yapıldığı bildirildi.

Açıklamada, TDT üyesi ülkelerden oluşan Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu üyelerinin katıldığı toplantının başarıyla tamamlandığına işaret edilerek, "Toplantının temel amacı, bu alanda edinilen bilgiler ve komisyonun 2 yıllık faaliyet deneyiminden yararlanarak Türk dilleri için ortak alfabe projesine ilişkin çalışmaları sonuçlandırmaktı." ifadeleri kullanıldı. (...)

"Bu özverili çalışmanın sonucunda 34 harften oluşan Ortak Türk Alfabesi önerisi üzerinde uzlaşıldı. Önerilen alfabedeki her harf, Türk dillerinde bulunan farklı fonemleri temsil etmektedir."

Açıklamada toplantının başarıyla sonuçlanmasının tarihî bir önem taşıdığına dikkat çekilerek "Ortak Türk Alfabesi'nin geliştirilmesi, Türk halkları arasında karşılıklı anlayış ve işbirliğini teşvik ederken onların dil mirasını da korumaktadır." değerlendirmesinde bulunuldu.

Basından alınmıştır.

Aa	Bb	Cc	Çç	Dd	Ee	Əə (Ä ä)
Ff	Gg	Ğğ	Hh	Xx	Iı	İi
Jj	Kk	Qq	Ll	Mm	Nn	Ññ
Oo	Öö	Pp	Rr	Ss	Şş	Tt
Uu	Ūū	Üü	Vv	Yy	Zz	

Ortak Türk Alfabesi

1. **Aynı dili konuşan ülkelerin ortak bir yazı dili kullanması o dili hangi yönlerden etkiler? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Ortak bir Türk alfabesi kullanılmasının Türk diline katkıları neler olabilir? Yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Türk dünyasında dil birliğini sağlamak ve kültürel bağları güçlendirmek için neler yapılabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.**

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Türk kültürü ortaklığını kavramak amacıyla aşağıdaki karekoddan ulaşacağınız *Türklerde Toylar, Merasimler, Festivaller ve Şenlikler* adlı çok modlu metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Türklerde Toylar, Merasimler, Festivaller ve Şenlikler videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. "Toplantı ve toplantı sonrası eğlence" **anlamına gelen toyların toplumda birliği sağlaması hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. **Hasat zamanı ve Nevruz Bayramı'nda düzenlenen eğlencelerin Türk dünyasında ortak bir kültürün gelişmesi açısından önemini açıklayınız.**

3. "Gönül coğrafyamız" **sözü size dünyadaki hangi coğrafyaları çağrıştırmaktadır? Örnekler veriniz.**

4. **Türkçede** "doğuştan beri geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman" **anlamına gelen** "yaş" **kelimesinin taze bitki anlamına da gelmesi ve yeşil (yaşıl) kelimesiyle kökteş olması Türk insanının tabiatla kurduğu bağla ilgili size neleri düşündürmektedir?**

.....

.....

.....

.....

5. **Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan** "imece"**nin birlik ve beraberlik açısından önemini açıklayınız.**

6. **Tarlalar ekilirken besmele çekilerek tarlaya tohum saçılması ve kuşların da hakkının gözetilmesi kültürümüzün hangi özelliğini göstermektedir?**

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

Türk dünyasının farklı bölgelerinde kullanılan kelimelerin benzerliklerini fark etmek amacıyla aşağıdaki metni okuyup verilen tabloyu inceleyiniz.

Türk Dilleri

Türk dil ve lehçeleri gerek tarihi dönemlerde gerekse bugün doğuda Pasifik Okyanusu kıyılarından batıda Baltık Denizi kıyılarına, kuzeyde Kuzey Buz Denizi kıyılarından güneyde Basra Körfezi kıyılarına kadar uzanan çok geniş bir coğrafi alanda konuşulmuş ve konuşulmaktadır. Bu dil ve lehçelerin bazıları birbirine komşu alanlarda konuşulmakta ise de önemli bir kısmının konuşma alanları arasında büyük mesafe ya da aralıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, gerek geçmişteki gerekse bugün konuşulmakta olan Türk dil ve lehçeleri arasında önemli farklar olacağı da açıktır. Hemen belirtelim ki bu farklar yine de çok değildir ve daha çok fonoloji alanında, bir dereceye kadar da morfolojide görülür. Sentaksa gelince, tarih boyunca Türk dil ve lehçelerinde sentaks yani sözdizimi bakımından büyük değişmeler olmamıştır.

Talat Tekin, Mehmet Ölmez, *Türk Dilleri*

Türk Dünyasında Bazı Kelimelerin Yazılışları ve Anlamları							
Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Özbek Türkçesi	Uygur Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Anlamı
at	at	at	at	at	at	at	binek hayvanı
ay	ay	ay	ay	ay	ay	ay	gök cismi
bala	bala	bala	bala	bala	bala	bala	çocuk
bulut	bulud	bulut	bulut	bulut	bult	bulut	su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan kütle
deniz	dəniz	deŋiz	dengiz	deŋiz	teŋiz	deŋiz	büyük, tuzlu su kütlesi
söz	söz	söz	söz	söz	söz	söz	kelime, kelime dizisi
su	su	suv	suv	su	suv	su	renksiz, kokusuz, tatsız sıvı
üzüm	üzüm	üzüm	üzüm	üzüm	jüzim	cüzüm	meyve
var	var	bar	bar	bar	bar	bar	mevcut

1. Sizler de öğretmeninizin rehberliğinde Türk dünyasında kullanılan ortak kelimeler ve dil yapılarıyla ilgili kısa bir araştırma yapınız, bulduğunuz örnekleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Özbek Türkçesi	Uygur Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Anlamı

2. Bulduğunuz kelime örneklerini küçük kâğıtlara yazarak bir torbaya koyunuz.

3. Öğretmeninizin torbadan rastgele çektiği kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.

4. Tahminlerinizle ilgili dönütler verildikten sonra kâğıtları sınıf panosunda sergileyerek kelime duvarı oluşturunuz.

Sıra Sizde

Okuma amacınızı belirleyerek *Oğulla Buluşma* metnine göz gezdiriniz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metnin adından, görselinden ve yazarından yola çıkarak söz varlığıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

2. Metnin başlığından ve görselinden yararlanarak konusuna ve türüne dair tahminlerinizi ifade ediniz.

Metni Okuyalım

1. Tahminleriniz doğrultusunda uygun okuma stratejisi belirleyiniz.

2. Seçtiğiniz okuma yöntem ve stratejisiyle vurgu ve tonlamaya dikkat ederek metni okuyunuz.

1. Okuma Metni (Ana Metin)

OĞULLA BULUŞMA

YAŞLI ÇORDON, çok perişan, allak-bullak bir durumda döndü evine. Canını mı sıkmışlardı, korkutmuşlar mıydı onu ya da dövmüş, sövmüşler miydi? Karısı hemen anladı önemli bir şey olduğunu. Ve meselenin aslını öğrenince de o kadar şaşırdı ki ne yapacağını bilemedi. Kocası pek tuhaf bir hayal kurmuştu. Herhangi duyarlı bir kişiye göre onun bu davranışı kocamışlık, bunaklık, aptallık sayılır, asla aklı başında bir adamın düşüncesi olarak kabul edilmezdi.

İhtiyarın bir oğlu vardı ve yirmi yıl kadar önce savaşta ölmüştü. Pek gençti öldüğü zaman ve şimdi onu Çordon'dan başka kimse hatırlamıyordu. Zaten Çordon'un kendisi de evde, karı-koca arasında ondan hiç söz etmezdi. Ve işte şimdi, birdenbire oraya, onun savaştan önce öğretmenlik yaptığı yere gitmeye karar vermişti.

— Onun hayatta olduğuna, ölmediğine her zaman inandım, her zaman hissettim bunu. Oraya gitmek için sabırsızlanıyorum, gidip görmek istiyorum onu... diyordu.

Karısı, şaşkın şaşkın baktı adamın yüzüne. İşi önce "Sen başının üzerine mi düştün yoksa?" diye alaya almak istedi ama kendini tuttu. Çünkü kocası bu sözleri sakin, kararlı, inançlı bir sesle ve pek içten söylemişti. Kadın, kocasının oraya gitmekte kararlı olduğunu, bunu iyice kafasına koyduğunu anlamıştı.

Oğlunu bulmak için oraya gitme kararı pek saçma olsa da, bu tatlı bakışlı, yanık ve buruşuk yüzlü, ak sakallı koca adama, çocuk gibi davranmasının hiç de doğru olmayacağını düşündü. Kocaman ve yorgun elleri, dizlerinin üzerinde birer büyük balık gibi duruyordu adamın. Niyetinin pek saçma ve budalaca bir şey olduğunu bilse de, bunu ona söylemekten çekindi. Sakin bir sesle şöyle dedi:

— Mademki yaşadığını hissediyordun, bugüne kadar niçin gidip aramadın?

— Bilmiyorum, diye iç çekti Çordon. Şimdi gitmek istiyorum. Henüz gözlerim kapanmadan mutlaka gitmeliyim oraya. Kalbim böyle söylüyor, içimden böyle geliyor. Yarın erkenden çıkacağım yola...

— Pek âlâ, bu senin bileceğin bir şey.

(...)

Bütün gece kalktı oturdu, gitti geldi ve yatıp uyuyamadı. Karısı da uyumuyordu ama uyur gibi yapıyor, kocası odadan her çıkışında derin bir iç çekiyordu. Onu kararından caydırmaya çalışmanın yararı yoktu. Ona "İyi düşün? Nereye gideceksin? Ne yapacaksın? Çocuklaştın mı yoksa! İnsanlar yüzüne bakıp bakıp gülecekler!" demek istiyordu ama söyleyemiyor, susuyordu. Çünkü o zaman ihtiyar kocası ona "Öz anası olsaydın beni caydırmaya çalışmazdın!" diyebilirdi. O da böyle bir söz duymak istemiyordu. Kadın Çordon'un oğlunu tanımıyordu, onu hiç görmemişti. Birinci karısı on yıl önce ölmüştü ve onun ikinci karısıydı. Aslında kadının da hiç huzuru yoktu ve bundan sürekli olarak ama haksız yere kocasını sorumlu tutuyordu. Kocasının evli iki kızı vardı, şehire yerleşmişlerdi ve her nedense, hiç gelip görmezlerdi onları. (...)

Çordon şafak vakti kalktı. Çıkıp atını eyerledikten sonra tekrar odaya döndü. Paltosunu giydi, duvarda asılı duran kamçısını aldı. Sonra karanlıkta karısının yatağına eğilerek kulağına fısıldadı:

— Ben gidiyorum Nazifkan. Merak etme, yarın akşam dönerim. Duyuyor musun? Niye bir şey söylemiyorsun bana? Anlamaya çalış. O benim oğlum. Elbette her şeyi biliyorum ben, ama yine de gitmem gerekiyor oraya. Kalbim sıkışıyor, anlıyor musun beni...

(...)

Çordon kısrağına bindi ve köpekleri uyandırmamak için evlerin arkasından dolanarak geçti. Köy uykudaydı. Çitleri de geçtikten sonra dağ yolunu tuttu. (...)

Çordon, köye varıncaya kadar yolda, bu durumlara düşmemek gerektiğine, geçmişin geri gelmeyeceğine inandırmak istedi kendini. Buna rağmen oğlunu görmek için o köye gitmek arzusu önüne geçilmez bir yangın gibi büyüdü içinde. O böyleydi işte. Aslında bu yangın yıllardan beri, çok uzun zamandan beri yakıyordu içini. Oğlunu, onun çalıştığı köye gitmeyi, askere gitmeden önce son günlerini geçirdiği yerleri tavaf etmeyi, gezmeyi, ayağını bastığı yerlere eğilip bakmayı hayal ediyordu. Sefer Ali ile karşılaşması, o yangından küçük bir kıvılcımın sıçramasından başka bir şey değildi. Şimdi oğlu hayalinde yeniden canlanmış, yaşıyordu. Asla denetim altına alamadığı bu hayaller ve arzular yılların birbirine eklenmesi ve karışmasıyla gerçeğe dönüşüyordu sanki. Köye varışını canlandırıyordu gözünde, oğluyla buluşmasını ve konuşmasını hayal ediyordu. Kuşkusuz oğlu çok sevinecekti: "Ah, sonunda gelebildin babacığım!" diyecekti. O da ona sokulacak, "İşte geldim oğlum, merhaba!" diyecekti, "Hiç değişmemişsin, ben ise gördüğün gibi ihtiyarladım işte." "Hayır baba, hayır, o kadar ihtiyar değilsin, sadece aradan çok zaman geçti. Gelmekte niçin bu kadar geciktin? Kaç yıl geçti? Yirmi yıl mı? Belki daha fazla... Belki beni özlemedin?" "Ne demek özlemedin! Hayatım boyunca hep seni özledim, seni düşündüm ben. Bu kadar çok beklettiğim için özür dilerim. Bir türlü karar veremiyordum. Biliyorsun annen de öldü. Onu gömdük. Senin ölümünden sonra o da yatağa düştü ve bir daha kalkmadı. Ve işte şimdi ben seninle, hatıranla övünmek, aralarında yaşadığın insanlara saygılar sunmak için geldim. Bu toprakları, bu dağları, senin teneffüs ettiğin bu havayı, senin içtiğin suları selâmlamak istiyorum. İşte yine buluştuk, görüştük oğlum! Niçin öyle durup bakıyorsun bana? Hadi beni okuluna götür, okulunu göster, çok çok sözünü ettiğin köyü göster..."

(...)

Çordon'un hiç aklına getirmek istemediği tek bir olay vardı. (...) O olaydan sonra, şehirde oturan kızları yüzüne karşı onu suçladıkları zaman, Çordon yine bir pişmanlık duymamış, bir şey de söylememişti...

O acıklı olaydan bugüne kadar kızları onu hâlâ affetmiş değillerdi. Bu, Sultan'ın cepheye gönderilmek üzere şehir istasyonuna gittiği zaman olmuştu.

Ekim 1941'de, iş yerinde demir döverken, biri koşarak gelmiş ve ona hemen eve gitmesini, oğlunun veda etmek üzere geldiğini söylemişti. Çordon, kirli ve yanık demirci önlüğüyle hemen koşmuştu. Örs ve çekiç sesi hâlâ kulağındaydı. Hızlı gidiyordu. Önce kulaklarına inanmamıştı. Oğlu çok gençti çünkü, askere gidecek yaşa gelmemişti daha. Ama doğruydu, çağırmışlardı onu cepheye: Sultan, bölge şefliğinden temin ettiği bir atı dörtnala sürerek hasta annesini görmeye gelmişti. Annesi altı aydan beri hastaydı ve iyileşemiyordu. Babasının da şehre gelmesini ve istasyona beraber gitmesini istemişti Sultan. Birbirleriyle uzun uzun konuşacak ve gereği gibi vedalaşacak vakitleri olmamıştı. O zamanlar şartlar böyleydi. Her birinin içinde söylenmemiş o kadar çok söz, o kadar çok düşünce kalmıştı ki! O günlerde halkın kalbinden geçenleri derleyip toparlayacak ve açıklayacak birinin çıkması ihtimali de pek azdı...

Çordon atını dörtnala sürerek şehre geldi. Otuz kilometrelik o yolda öyle hızlı sürmüştü ki atını, hayvan çatlayacaktı nerdeyse. Şehre gelince ilk gördüğü ve onu şaşkına çeviren şey, istasyonun önündeki büyük kalabalık ve tıkanıklık oldu.

(...) Birden, hemen yakınında, "Baba, baba! Bu tarafa gel!" diye çağıran sesler duydu. Bağırıp el sallayarak çağıranlar kızlarıydı. Parkın hemen gerisindeydiler. Güç bela kendine bir yol açarak onların yanına vardı ve parmaklıkların gerisinde, cepheye sevk edilecekler arasında oğlunu gördü. Oğlu da onu görmüş, gülümseyerek el sallamıştı. Ama gülümseyişinde bir burukluk, bir üzüntü vardı. Çordon'un yüreği sızladı oğlunu görünce. Daha çok gençti oğlu. Bıyıkları bile çıkmamıştı. Öbürleriyle aynı boydaydı ama omuzları, görünümü ile bir çocuktu. Henüz büyüme çağını doldurmamıştı, daha büyüyecekti. Çordon bunu biliyordu. Oğlu iri ve güçlü olacaktı. İki yıl daha gerekiyordu yakışıklı, güçlü bir adam olması için.

(...) Büyük kızı Zeynep ve küçük kızı Saliha öğrenimlerini şehirde yapmış, evlenmiş, şehirli olmuşlardı. Sonra Sultan'ı da şehre götürmüşler ve Sultan ilköğretmen okulundan mezun olmuştu, bir yıldan beri de öğretmenlik yapıyordu.

Çordon kızlarının yanına varınca kızları onu bir kenara çektiler. Ter içindeydiler, öfkeliydiler ve erkek kardeşlerine pek de yüksek olmayan bir sesle bağırarak onu kahramanlık taslamakla, aptallıkla suçluyorlardı. Büyük bir kalabalığın ortasındaydılar. Kızları telaşlanıyor, sinirleniyorlardı. O kalabalığın, o kargaşanın arasında baba ile kızlar arasında bir tartışma başladı:

— Biliyor musun, oğlun gönüllü yazılmış!

— Nee? Nasıl olur bu?

— Bölge askerlik şubesine telefon ettik, öğrendik ki askere gitmeyi kendisi istemiş, her tarafa başvurmuş bunun için. Hatta hemen cepheye, savaşa gönderilmesini de istemiş! Anlıyor musun?

Öbür kız devam etti:

— Askerlik yaşı da gelmedi daha!

(...) Çordon'un kızları kollarına asılarak, bando sesi ve yüzlerce insanın bağrışmaları arasında onu sıkıştırmaya, yalvarmaya devam ediyorlardı:

— Çabuk, sorumlu subayı görelim, subay istasyonda... Oğlunu kurtarmalısın!

— Baba, hasta annemin hatırı için, onun canı için! Annemizin hasta olduğunu, ölmek üzere olduğunu söyle subaya!

Bu sözler Çordon'u iyice sarstı. Onu kalabalığın arasından çekip, acemi sevkinden sorumlu subayın bulunduğu yere doğru sürüklediler.

(...)

Şimdi istasyon şefinin odasına gelmişlerdi. Yetkili subay oradaydı. Kızları onu büronun kapısına doğru ittiler:

— Hadi, gir içeri! Ona babası olduğunu söyle, annemizin hasta olduğunu da. Onun henüz bir çocuk olduğunu, düşünmeden hareket ettiğini anlat. Her şeyi açık açık söyle, ayırsınlar onu konvoydan.

— Hadi baba! Daha ne duruyorsun? Her dakikanın çok büyük önemi var şimdi!

Çordon, onlara aldırış eder olmasa da, o kalabalık içinde utanç duymaya başlamıştı. Askerler, siviller kendi işlerinin telaşı içinde, o yana bu yana koşuşmaktaydılar.

Çordon silkindi, ayak diredi:

— Hayır, dedi, ben böyle bir şey yapamam, böyle davranmak benim huyuma suyuma uymaz! Oğluma kötülük edemem!

— Baba, gireceksin içeri!

— Evet baba, girmelisin, sen girmezsen biz gireriz, her şeyi anlatırız!

Kızların sabrı taşmıştı. Kapıya dayandılar. İçeri girecekleri sırada Çordon kollarından tuttu ve çekti:

— Hayır, buna izin veremem! dedi.

Bundan sonra merdivene doğru yürüdü, kalabalığı yararak ve onları korkunç bir kuvvetle ellerinden çekerek merdivenden indi. İşte o zaman, hiçbir babanın duymak istemediği ya da istisna sayılacak kadar az babanın duyduğu sözleri işitti onların ağzından:

— Oğlunu ölüme gönderiyorsun!

— (...) bir baba değilsin sen!

— Hayır, sen artık bizim babamız değilsin! diye ekledi öteki.

Çordon'un yüzü bembeyaz oldu. Sıkılan yumruklarını gevşetti, kızların kollarını bıraktı ve tek kelime söylemeden, insanları ite kaka, meydana doğru ilerledi. (...)

— Sultan! Sultan! Oğlum, buradayım! Görüyor musun beni? diye bağırıyordu elini kolunu sallayarak.

Sultan onu nasıl duysundu ki! Parmaklığın yanında duran bir demiryolcu ona sordu:

— Atın var mı?

— Evet, dedi Çordon. (...)

— Öyleyse babalık, hemen atına atla, dörtnala sür. Beş kilometrelik bir yol gideceksin. Yetişirsin. Katar orada bir dakika duracak. Oğlunu görebilir, uğurlayabilirsin. Ama çabuk ol, dikilip durma orada!

Çordon atını bulmak için oraya buraya koştu. Atını nasıl bulduğunu değil, tek bir hareketle yuları nasıl çözdüğünü, üzengiye nasıl bastığını, kamçısını nasıl şaklattığını ve hayvanın nasıl fırladığını, başını öne eğerek demiryolu boyunca onu nasıl dörtnala sürdüğünü hatırlıyordu yalnız. (...)

Çordon yavaşlayan katarın son vagonuna yetiştiği zaman tren durmuştu. Oğlu da onu görmüş, trenden atlamış, koşuyordu. Çordon da onu görünce atından atladı. Tek kelime söylemeden birbirlerinin kucağına atıldılar ve her şeyi unutarak, öylece hareketsiz kaldılar. Sonra:

— Baba, beni bağışla gönüllü olarak gidiyorum... dedi Sultan.

— Biliyorum oğlum, biliyorum.

— Ablalarıma saygısızlık ettim baba, mümkünse onlar da bağışlasınlar beni.

— Seni bağışladılar oğlum. Onlara kızma, onları unutma, yaz, anlıyor musun? Anneni de unutma...

— Peki baba.

İstasyonun kampanası çaldı. Birbirlerinden ayrılma zamanı gelmişti. Oğlunun yüzüne son kez baktı ve onda, bütün hatlarıyla kendini gördü. O, tam kendisiydi, kendisinin gençliği... Sonra onu sımsıkı bağrına bastı. O anda bütün benliğiyle baba sevgisini oğluna aktarmak istiyordu. Oğlunu böyle kucaklayan Çordon şunları söyledi ona:

— Bir erkek, bir adam ol oğlum. Nerede olursan ol, erkek ol, mert bir erkek olarak kal!

Vagonlar kımıldadı.

— Ey Çordonov (Çordonoğlu), gidiyoruz! diye bağırdı kumandan.

Sultan'ı kolundan çekip hareket eden trene bindirdiler. O zaman Çordon kollarını indirdi, gidip köpükler içinde kalan atının boynuna abandı ve başladı hüngür hüngür ağlamaya. Atın boynuna sımsıkı sarılarak ağlıyor, öyle sarsılıyordu ki, onun üzüntüsünün ağırlığı altında atın toynakları olduğu yerde kayıyordu.

Demiryolcular yanından sessizce gelip geçtiler. Onlar, o günlerde insanların niçin ağladıklarını çok iyi biliyorlardı. Yalnız, istasyona gelen çocuklar birden duruyor, çocuksu bir merak ve acıma duygusuyla, o yaşlı adamın ağlamasını seyrediyorlardı.

*

Çordon, Küçük Boğaz'ı geçip, yer yer tepelerle kesilen ve karlı dağlara kadar uzanan o vadiye geldiği zaman, güneş de dağların üzerinde gökyüzüne doğru iki kavak boyu yükselmiş bulunuyordu. Orada birden nefesi kesilir gibi oldu. Oğlu işte orada, o topraklarda yaşamıştı...

Cengiz Aytmatov, *Oğulla Buluşma*

(çev.: Refik Özdek)

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

Kırgızistan'da doğdu. Güçlü bir gözlem yeteneğine sahip olan Aytmatov'un yazarlığında geleneklerine bağlılığı ve II. Dünya Savaşı oldukça etkili oldu. Roman, hikâye, tiyatro, hatıra, sohbet gibi pek çok türde eser vermiş olan ve Kırgızistan millî yazarı olarak da kabul edilen Cengiz Aytmatov; eserlerinde aşk, özlem, dostluk, Kırgız kültürü, yaşadığı coğrafya, savaş döneminin acıları, kahramanlıkları gibi temaları işledi.

Cemile adlı hikâyesi, Cengiz Aytmatov'un dünyaca tanınan bir yazar olmasını sağladı. Eserleri Türkçenin yanı sıra 150'den fazla dile tercüme edilerek milyonlarca baskıya ulaştı. Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanında anlattığı efsaneyle "mankurt" kavramını dünya edebiyatına kazandırdı.

Cengiz Han'a Küsen Bulut, Dişi Kurdun Rüyaları, Gün Uzar Yüzyıl Olur (roman); *Zorlu Geçit, Selvi Boylum Al Yazmalım, Deve Gözü, Beyaz Gemi* (hikâye); *Toprak Ana, Elveda Gülsarı* (uzun hikâye); *Fuji-Yama* (tiyatro) eserlerinden bazılarıdır.

CENGİZ AYTMATOV
(1928-2008)

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Çordon atını bulmak için oraya buraya koştu. Atını nasıl bulduğunu değil, tek bir hareketle yuları nasıl çözdüğünü, üzengiye nasıl bastığını, kamçısını nasıl şaklattığını ve hayvanın nasıl fırladığını, başını öne eğerek demiryolu boyunca onu nasıl dörtnala sürdüğünü hatırlıyordu yalnız. (...)

Çordon yavaşlayan katarın son vagonuna yetiştiği zaman tren durmuştu. Oğlu da onu görmüş, trenden atlamış, koşuyordu. Çordon da onu görünce atından atladı. Tek kelime söylemeden birbirlerinin kucağına atıldılar ve her şeyi unutarak, öylece hareketsiz kaldılar. Sonra:

— Baba, beni bağışla gönüllü olarak gidiyorum... dedi Sultan.

— Biliyorum oğlum, biliyorum.

— Ablalarıma saygısızlık ettim baba, mümkünse onlar da bağışlasınlar beni.

— Seni bağışladılar oğlum. Onlara kızma, onları unutma, yaz, anlıyor musun? Anneni de unutma.

— Peki baba.

İstasyonun kampanası çaldı. Birbirlerinden ayrılma zamanı gelmişti. Oğlunun yüzüne son kez baktı ve onda, bütün hatlarıyla kendini gördü. O, tam kendisiydi, kendisinin gençliği. Sonra onu sımsıkı bağrına bastı. O anda bütün benliğiyle baba sevgisini oğluna aktarmak istiyordu. Oğlunu böyle kucaklayan Çordon şunları söyledi ona:

— Bir erkek, bir adam ol oğlum. Nerede olursan ol, erkek ol, mert bir erkek olarak kal!

Vagonlar kımıldadı.

— Ey Çordonov (Çordonoğlu), gidiyoruz! diye bağırdı kumandan.

Sultan'ı kolundan çekip hareket eden trene bindirdiler. O zaman Çordon kollarını indirdi, gidip köpükler içinde kalan atının boynuna abandı ve başladı hüngür hüngür ağlamaya. Atın boynuna sımsıkı sarılarak ağlıyor, öyle sarsılıyordu ki, onun üzüntüsünün ağırlığı altında atın toynakları olduğu yerde kayıyordu.

Demiryolcular yanından sessizce gelip geçtiler. Onlar, o günlerde insanların niçin ağladıklarını çok iyi biliyorlardı. Yalnız, istasyona gelen çocuklar birden duruyor, çocuksu bir merak ve acıma duygusuyla, o yaşlı adamın ağlamasını seyrediyorlardı.

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak altı çizili kelimelerin anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Metinde geçen bu kelimeleri metnin bağlamına uygun olacak şekilde birer cümlede kullanınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

yular

Tahminim:

Cümlem:

üzengi

Tahminim:

Cümlem:

katar	Tahminim: Cümlem:
kampana	Tahminim: Cümlem:
hat	Tahminim: Cümlem:
toynak	Tahminim: Cümlem:

3. **Hikâyede kullanılan bu kelimelerin seçilme nedenlerine ilişkin tahminlerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

Söz Varlığı çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

4. **Aşağıdaki örnek metinlerden yararlanarak Türkçenin farklı şiveleriyle ilgili çalışmaları yapınız.**

Kazak Türkçesi	**Türkiye Türkçesi**
Dostıq, qastıq, bar qızıq-jüreq isi,	Dostluk, düşmanlık hepsi de yürek işi,
Ar, uyattın bir aqı-küzetşisi.	Ar, utanmanın akıl bekçisi.
Ar men uyat sınbasa, özge qılıq,	Ar ile utanma bitmezse, başka bir konu,
Arın, alqın-bul künnin martebesi	Arlanma, büyüklük bu günün mertebesi

Abay Kunanbayulı
Ertuğrul Yaman, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı*

Türkmen Türkçesi	**Türkiye Türkçesi**
Men Aşğabatlı	**Ben Aşkabatlıyım**
Giice yene gerdi gara perdesin,	Gece yine gerdi kara perdesini,
Saansız haraabaanı gizledi gözden.	Sayısız harabeyi gizledi gözden.
Binaaçı motorlar bes etdi sesin,	İnşaat motorları kesti sesini,
Binaaçılar sıldı çañını yüzden.	Bina ustaları sildi tozunu yüzden.

Ata Atacanov
Ertuğrul Yaman, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı*

Kırgız Türkçesi	Türkiye Türkçesi
Kırgız Eli	**Kırgız eli**
Kaz aylanıp ketpegen	Kaz dönerek gitmeyen
Kölü sonun kırgızdın,	Gölü güzel Kırgız'ın
(...)	(...)
Türlüü egin, tan bütkön	Türlü ekin, tam biten

Barpı Alıkulov

Ertuğrul Yaman, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı*

Uygur Türkçesi	Türkiye Türkçesi
İli Deryasığa	**İli Nehrine**
Gah hökirigen, gahi gükirigen,	Gürül gürül akan suyun,
Sadaliriñ kaldi kulakta.	Sedaları kaldı kulakta.
Mukam bolup tuyulidu u,	Makam gibi gelir bana o,
Añlap yatsam ölginimde ta!	Öldüğümde duysam mezarda.

Boğda Abdullah

Alimcan İnayet, *Uygur Şairi Boğda Abdullah ve Bir Kısım Şiirleri*

Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi
Ne İşim Var?..	**Ne İşim Var? (Bana Ne!)**
Ses salma, yatanlar ayılar koy hele yatsın,	Ses yapma, uyuyanlar uyanır, bırak hele yatsınlar.
Yatmışları râzı diyelim kimse oyatsın,	Kimsenin yatanları uyandırmasına razı değilim.

Sâbir

Ertuğrul Yaman, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı*

a) Metinlerdeki altı çizili kelimelerin yapısında ve anlamında gerçekleşen değişiklikleri öğretmeninizin rehberliğinde bulunuz.

b) Bu değişikliklerin nedenleriyle ilgili beyin fırtınası yapınız ve ulaştığınız sonuçları tahtaya yazınız.

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından aşağıdaki Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

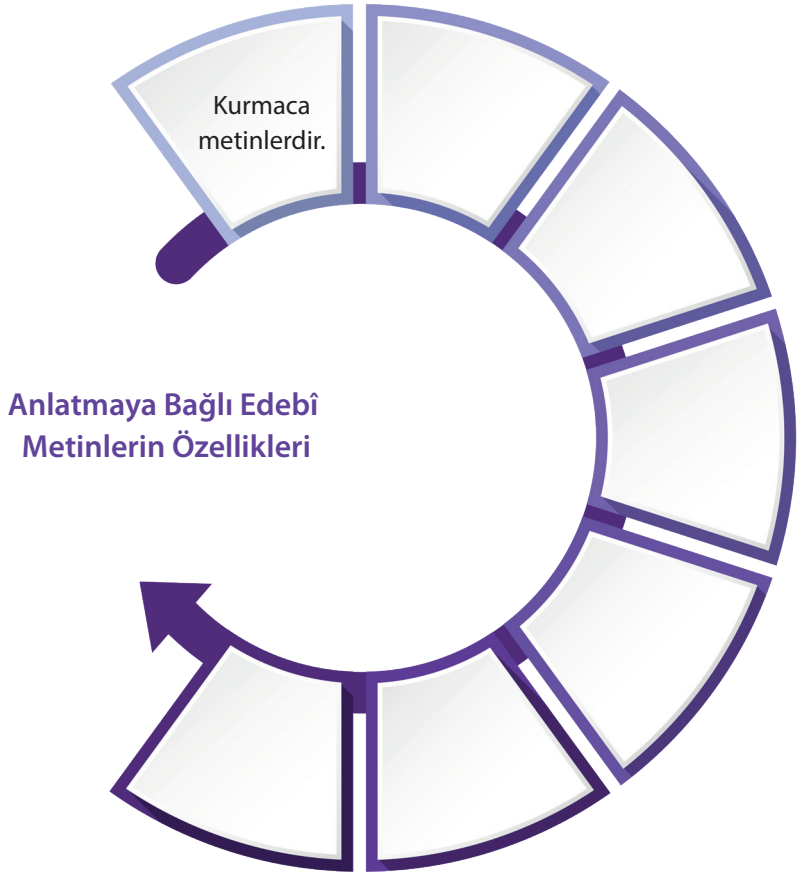
Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
Anlamını bilmediği kelime ve kelime gruplarını not aldı.		
Anlamadığı yerlerle ilgili sorular sordu.		
Önemli gördüğü yerleri not etti.		
Altı çizili kelimelerle kendi ön bilgileri arasında bağlantı kurdu.		
Metnin akışına göre kelimelerin anlam ve yapısıyla ilgili tahminler yürüttü.		
Beyin fırtınası sırasında nezaket kurallarına uygun davrandı.		
Söz almada istekli ve öz güvenli davrandı.		

c) İncelediğiniz metinlerin dili ile Türkiye Türkçesini dil ve anlatım yönünden karşılaştırınız. Tespit ettiğiniz benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki T diyagramına yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar

Hatırlayalım

1. Anlatmaya bağlı edebî metinlerin ayırt edici özelliklerini aşağıda verilen kavram haritasındaki ilgili alanlara yazınız.

Türk Dünyasından Kısa Metin Örnekleri çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Ön bilgilerinizden hareketle aşağıdaki görsellerin sizde çağrıştırdığı kavramları altlarındaki boşluklara yazınız.

3. Yukarıdaki görsellerin dışında Türk dünyasının ortak kültürünü yansıtabilecek ne tür görseller olabilir, düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Türk Dünyası Ortak Kültürü çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Oğulla Buluşma* metnine göre cevaplayınız.

1. **Yaşlı Çordon'un birdenbire aldığı karar nedir? Bu kararı almasını kahramanın psikolojisi açısından yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

2. **Çordon'un aldığı karara eşi neden tepki göstermemiştir? Açıklayınız.**

.....

.....

3. **Çordon'un ani kararını, eşinin yadırgamasının sebebi nedir? Bu tür ani kararlar karşısında insanların genel tepkileriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?**

4. **Ölmüş oğlunun yaşadığına inanması, size Çordon'un ruh hâliyle ilgili neler düşündürüyor? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. **Çordon'un aklına getirmeyi hiç istemediği olaydan hareketle insanların bazı olayları bütünüyle unutmak istemelerini nasıl yorumlarsınız? Söyleyiniz.**

6. **Kızlarının Çordon'u suçlamalarına hak veriyor musunuz? Nedenleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

7. **Çordon'un, kızlarının suçlamaları karşısında neden pişmanlık duymadığını yorumlayınız.**

8. ***Oğulla Buluşma* hikâyesinin konusunu ve yazılma amacını belirleyerek aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.**

Konusu	Yazılma Amacı

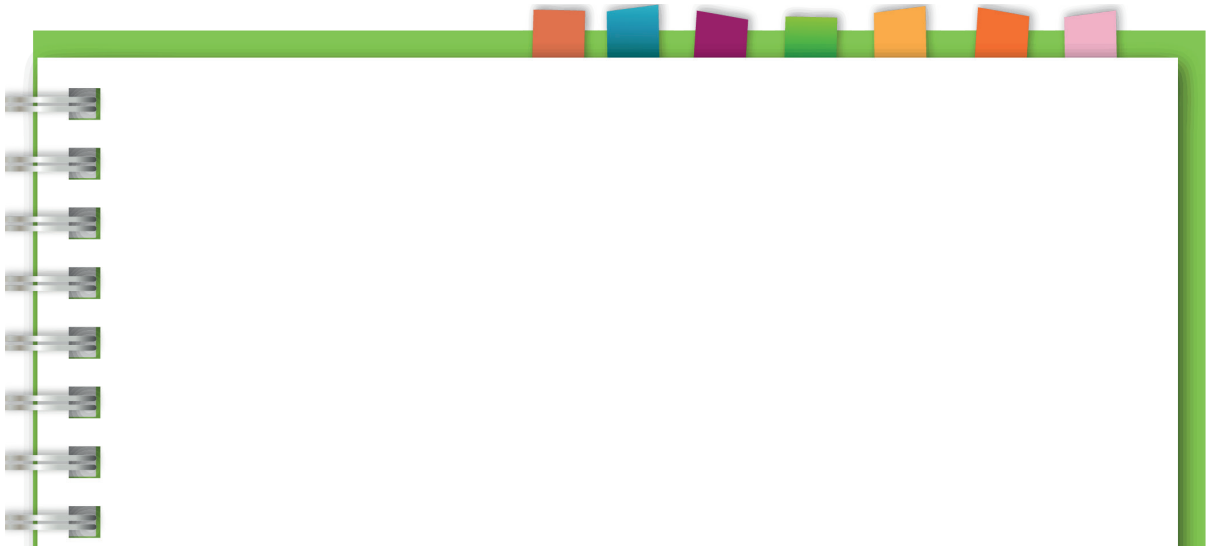
9. **Metinde geçen öznel ve nesnel ifadelere örnekler bulup bunları aşağıdaki ilgili yerlere yazınız. Bu ifadelerden hangilerinin sizi daha çok etkilediğini gerekçesiyle açıklayınız.**

Öznel İfadeler	Nesnel İfadeler

10. **Metnin dil, anlatım, zihniyet ve içeriğiyle ilgili tespitlerde bulunarak bunları aşağıdaki tabloda ilgili alanlara yazınız.**

Anlatım Biçimleri	
Anlatım Teknikleri	
Açık İletiler	
Örtük İletiler	
Zihniyet	
Üslup	

11. Okuduğunuz metni özetleyerek aşağıya yazınız.

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki metinleri inceleyiniz. Bu metinlerdeki fiilleri tablolarda ilgili yerlere yazınız.

Bir gün Kam Ganoğlu Han Bayındır yerinden kalkmış; otağını yeryüzüne diktirmişti. Alaca gölgeliği gökyüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek halıcığı döşeliydi. Hanlar hanı Han Bayındır yılda bir kere ziyafet verip Oğuz beylerini misafir ederdi.

(drl.: Bilge Ekinci), ***Dede Korkut'tan Seçme Hikâyeler***

Bıktım usandım sürüklemekten onu,
Senelerdir, ayaklarımın ucunda;
Bu dünyada biraz da yaşayalım,
O tek başına,
Ben tek başıma.

Orhan Veli, ***Bütün Şiirleri***

Allah'ımın emri ile cânımı alsa,
Cânım oraya gidip bedenim burada kalsa,
Rengim yaprak misâli hazân gibi sararsa,
İmân ile gideceğimi bilemezdim.

Hoca Ahmed Yesevî, ***Dîvân-ı Hikmet***
(ed.: Mustafa Tatcı)

Kocaman çadırın içi gittikçe soğuyordu. Ekim ayı, olanca ayazını, uzak güneşinde daha çok soğutarak sanki başka bir yer bulamamış gibi çadıra dolduruyordu. (…)

"Ne düşündün Sarı Hocam? Niye sustun?"

Her zaman böyle olurdu; çocuk, düşündürtmez, söyletirdi.

"Seni düşündüm Çağrı Beyimin oğlu."

Mustafa Necati Sepetçioğlu, ***Kilit***

— Çalık!

Sert bir ses cevap verdi:

— Buyur!

— Toplan borusu çal!

Fakat Çalık daha boruyu dudaklarına götürmeden ışıklı gece birdenbire karardı. Ay görünmez oldu. Bir boradır koptu. Yıldırımlar ortalığı inletmeye, yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı.

Hüseyin Nihâl Atsız, *Bozkurtlar*

Haber (Bildirme) Kipleriyle Çekimlenmiş Fiiller

Dilek (Tasarlama) Kipleriyle Çekimlenmiş Fiiller

Basit Çekimli Fiiller

Birleşik Çekimli Fiiller

2. Aşağıda verilen örneklerdeki fiillerin öznesine göre çatı özelliklerini tespit ederek bu fiilleri tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Örnekler	Etken	Edilgen	Dönüşlü	İşteş
Kartalın beğenmediğini kargalar kapışırlar.				
Anam namaz üste el açıp göye Allah'a yalvarır ya Rabbim diye.				
Gümbür gümbür nakkareler döğüldü. Burması altın tunç borular çalındı.				
Onunla yarın Beyoğlu yokuşunda buluşmak üzere sözleşmiştik.				
Seksen yerde badyalar kurulmuştu. Altın ayak sürahiler dizilmişti.				
Sayılmakla Oğuz beyleri tükenmez, hep gel-diler. Arı sudan abdest aldılar, ak alınlarını yere kodular.				
Senin her beğenilen yazınla, sanki altında imzam varmış gibi ben seviniyor, ben övü-nüyorum.				

3. Aşağıda verilen örneklerdeki fiillerin nesnesine göre çatı özelliklerini tespit ederek bu fiilleri tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Örnekler	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
Özining ölmez etining ölür.				
Büyük ak çadırını kara yerin üzerine diktirmişti.				
Dedem Korkut himmet kılıcını beline bağladı, çomağı omuzuna bıraktı.				
İnsan daldı sulara, aldı bir avuç toprak Sulardan çıkıp verdi, Tanrısına sunarak.				
Kaşgar'daki Çinliyi ta Turfan'a sürdürdü Turfan'daki Çinliyi Aksu'ya dek püsküttü.				
Kalkıp Kanturalı yerinden doğruldun, geldin, Yelesi kara kazılık atına çabucak bindin.				

Dönüşünde onlarla ilgili pek az şey anlatır, kadın da hiç üstelemezdi. Böyle hallerde üvey ana hiçbir şeye karışmamalıydı. Her halde herkes için en iyisi buydu, işte biraz da bu yüzden ihtiyarın o tuhaf kararını kabul etmek zorunda kalmıştı. Sonra düşündü ve şu sonuca vardı: "Belki hasret hastasıdır, bir özlem acısıdır bu. Varsın gitsin, yüreğini biraz rahatlatır, üzüntüsünün hafiflediğini hisseder..."

4. Yukarıdaki parçada yer alan noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

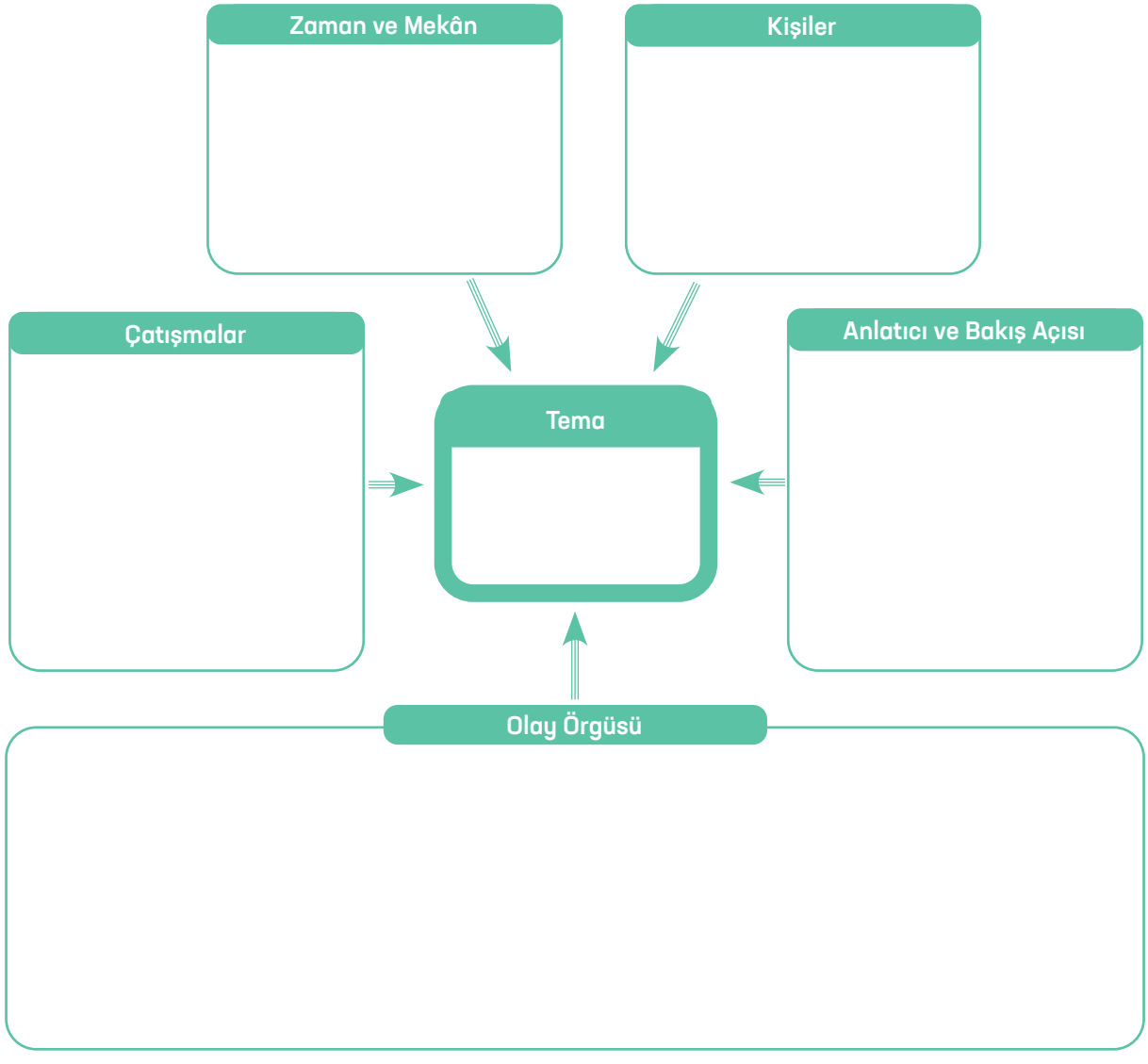
.....

.....

Çözümleyebilme

Fark Edelim

1. *Oğulla Buluşma* metniyle ilgili aşağıdaki hikâye haritasını tamamlayınız.

2. Hikâye haritasında belirlediğiniz unsurları aşağıdaki başlıklara göre örnekteki gibi açıklayınız.

a) Tema-Kişiler İlişkisi: Fedakâr ve idealist bir kişi olan Sultan üzerinden "vatan sevgisi" teması verilmiştir.

b) Tema-Olay Örgüsü İlişkisi:

c) Kişiler-Mekân İlişkisi:

ç) Çatışma-Tema İlişkisi:

d) Olay Örgüsü-Zaman-Mekân İlişkisi:

e) Olay Örgüsü-Anlatıcı-Bakış Açısı İlişkisi:

Düşünelim Paylaşalım

Görüş geliştirme tekniğini uygulamak üzere aşağıdaki aşamaları öğretmeninizin rehberliğinde takip ederek "Temanın oluşmasını sağlayan çatışmalarda dil etkili bir ögedir." **yargısını tartışınız.**

1. **Kartlara** "Katılıyorum", "Kesinlikle katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Kesinlikle katılmıyorum" **ifadelerini yazarak kartları sınıfın farklı köşelerine yerleştiriniz.**
2. **Söz konusu yargıyla ilgili birkaç dakika düşündükten sonra yargı hakkında oluşan görüşünüzü yansıtan kartın olduğu köşeye gidiniz.**
3. **Aynı görüşü paylaştığınız arkadaşlarınızla gruplar oluşturduktan sonra her biriniz söz konusu yargı hakkındaki görüşünüzü gerekçelendirerek savunmaya çalışınız.**
4. **Diğer görüşleri savunan arkadaşlarınızı dinledikten sonra kendi görüşünüzü yeniden gözden geçirip söz konusu yargı hakkındaki son kararınızı veriniz.**

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız ve adımları uygulayınız.

Çatışma

'Çatışma', sadece olay / aksiyon ögesi içinde değerlendirilmemelidir. O, romandaki fikir örgüsünün figürde ve aksiyonda somutlaşmış hâlidir. Dolayısıyla, 'çatışma', en az iki kişi arasında, görülen yaşantı boyutunda süren somut ve fiziksel bir mücadele şeklindeki açık görünümünün ardında, bu kişilerin temsil ettiği kavramların, düşünce ve değerlerin olay örgüsündeki dolaşımıdır, denilebilir. Bu değerler, söz gelimi bir kişilik özelliği, bir psikolojik sorun, bir toplumsal konum, bir insanî durum, bir kavram vs. olabilir. Bu bağlamda söz gelimi içedönüklük, baba-oğul karşıtlığı, işçi sınıfının sendikal hakları, mutluluk, eşitlik, özgürlük romanda 'çatışma'yı oluşturup besleyen değerler olarak anılabilir. Dolayısıyla 'çatışma'nın niteliği, aynı zamanda kurmaca içeriğin entrik yapısını belirlediği gibi işlenen konuyu ve irdelenen sorunsalı da içine alan geniş bir kapsama sahiptir.

(...)

Ayrıca, 'çatışma'nın ana amacı, olay akışını sıradanlığın ötesine geçirerek gerilimli bir düzeye yükseltmek olduğundan, kişinin kendisiyle içsel düzlemde bir çatışma yaşaması, çoğunlukla eyleme dökülmeden 'görünmeyen yaşantı'da kalan bir durumdur. Oysa 'çatışma'nın bilfiil olabilmesi için mutlaka bir muhatap / karşıt figürün varlığı gerekir. Başkişinin, çatışmayı "toplum"la yaşaması durumunda bile bu böyledir.

Hakan Sazyek, *Roman Terimleri Sözlüğü*

1. **Soruları cevaplayarak *Oğulla Buluşma* metninde çatışmayı oluşturan unsurlar arasında bulunan etkileşim hakkındaki görüşlerinizi gerekçeleriyle ifade ediniz.**

   a) Çordon ve kızları arasındaki etkileşimle ilgili neler söylenebilir? Açıklayınız.

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

b) Bütün gece kalktı oturdu, gitti geldi ve yatıp uyuyamadı. Karısı da uyumuyordu ama uyur gibi yapıyor, kocası odadan her çıkışında derin bir iç çekiyordu. Onu kararından caydırmaya çalışmanın yararı yoktu. Ona "İyi düşün? Nereye gideceksin? Ne yapacaksın? Çocuklaştın mı yoksa! İnsanlar yüzüne bakıp bakıp gülecekler!" demek istiyordu ama söyleyemiyor, susuyordu. Çünkü o zaman ihtiyar kocası ona "Öz anası olsaydın beni caydırmaya çalışmazdın!" diyebilirdi. O da böyle bir söz duymak istemiyordu.

Bu parçada yer alan çatışmalar hakkında neler söylenebilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Üçer kişilik gruplar oluşturarak grup sözcülerinizi seçiniz.

3. Çatışma hakkında öne sürdüğünüz görüşleri gerekçelendirerek savununuz.

4. Grup arkadaşlarınızla ortak görüş oluşturup, görüşlerinizi gerekçelendirerek nezaket kuralları çerçevesinde grup sözcüleri aracılığıyla sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

Birlikte Çalışalım

Aşağıdaki çalışmayı *Oğulla Buluşma* hikâyesine göre yapınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.

2. Grup sözcülerini seçiniz.

3. *Oğulla Buluşma* hikâyesindeki millî, manevi ve evrensel değerleri tespit ediniz.

- **Birinci grup:** Millî değerler
- **İkinci grup:** Manevi değerler
- **Üçüncü grup:** Evrensel değerler

4. Tespitlerinizi grup sözcüleri aracılığıyla arkadaşlarınızla paylaşınız.

Fark Edelim

Aytmatov'un Eserlerinde Temalar

Aytmatov, Kırgız yurdunu ve yurdunun insanlarını, aşklarını, rüyalarını, özlemlerini, iyi ve kötü yanlarını yazarken, haklı olarak, onlardaki beşerîliği, evrensel öz'ü bulup, bütün dillerde okutmayı amaçlar. Yani, her büyük yazar gibi "Millî'den beşeri"ye doğru yol alır. Şurası da bir gerçek ki, "evrensel" olabilen her yazar öncelikle kendi soy, vatan, gelenek ve dilini en üstün ölçülerde bilip, kavrayıp, yorumlamak durumundadır.

Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*

Bu metinden ve Cengiz Aytmatov'un biyografisinden yararlanarak yazarın edebî kişiliğinin *Oğulla Buluşma* hikâyesine yansımalarını ilgili alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Hikâye ve Sosyal Bilimler
Amacı	Hikâyenin diğer disiplinlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Cengiz Aytmatov'un kaleme aldığı *Oğulla Buluşma* hikâyesinden ve Türk dünyasına ait farklı metinlerden hareketle aşağıdaki başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.**
   - **Birinci grup:** Metin-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Metin-Coğrafya İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Metin-Sosyoloji İlişkisi
4. **Çalışmanızı grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.**

Değerlendirme

Araştırma sürecinde elde ettiğiniz sonuçlardan hareketle sosyal bilimlerin edebî metinlere etkisini değerlendiriniz.

Ara Metin

1. **Vatanımızla bağımızı oluşturan unsurlar nelerdir? Açıklayınız.**
2. **Vatanımızı neden sevmemiz gerektiğine dair düşüncelerinizi ifade ediniz.**
3. ***Eski İstanbul'dan Çizgiler* adlı metne göz gezdiriniz ve metinde millî kültür unsurlarının hangi kelimelerle yansıtılabileceğine dair tahminlerde bulunup bunları küçük kartlara yazınız.**

Aşağıdaki *Eski İstanbul'dan Çizgiler* adlı metni okuyunuz ve basamakları metne göre uygulayınız.

ESKİ İSTANBUL'DAN ÇİZGİLER

Çocukluğumda, yüzünü görmediğim halde, sık sık evimizde ve hemen her evde ismi geçen bir Tülbentci Muhiddin Efendi vardı. Malın en iyisini sattığı, hîlesi hud'ası olmadığı da, gene arkasından söylenen sözlerdendi.

Bu dürüst ve zengin tüccarın, Kapalıçarşı'da bir de şûbesi vardı ki, büyük annem de annem de, hep oradan alış-veriş ederlerdi.

Kalpakçılar Caddesi'ndeki bu dar ve derin dükkânı idâre eden Bahaeddin Efendi isminde, orta yaşlı, orta boylu, güler yüzlü, cana yakın yarı tezgâhtar, yarı patron havasında bir adamcağız da vardı ki, alışveriş edilsin edilmesin, şöyle bir yüzünü görmek bile, insana huzur verirdi.

Mintanının üstüne dâima "haydâriye" giydiğine göre, derviş meşrep bir kimse olmalı idi.

Ölçüde eli çabuk idi. Müşterinin paketini hazırlayıp eline uzatır ve sattığı malın bedelini alırken, dükkânına gelenleri bir misâfirmiş gibi uğurlar ve eli kadar sür'atli olan dili, hayır duâya benzeyen cümleleri çabuk çabuk: "Bereket versin, sağlıkla kullanın, safâ geldiniz, hayra karşı, güle güle.." diyerek işini tamamlardı.

Ama müşteri de bu sıcakkanlı ve cana yakın esnafın, bir nefeste sıraladığı teşekkür sözüne mutlaka karşılık vererek: "Bereketini bul!" diyerek mukâbele eder ve bir dost evinden çıkar gibi, dükkândan ayrılırdı.

Eskiden bütün alış-verişlerin sonunda, duyulması mûtat olan söz, esnafın: "Bereket versin," temennîsine, müşterinin de: "Bereketini bul!" karşılığını vermesi idi.

Bir de henüz motörlü nakil vâsıtaları tanımayan İstanbul şehrinde kışın kupa, faytonlar kullanılır ve arabacıya parası verilirken: "Bu da atların" diye hayvanlara da ayrıca bahşiş verenler çoktu. Buna çok şâhit olmuştum.

Gene çocukluğumdan bu yana, hâfızamdan çıkmayan bir ses de, büyük annem yaşındaki hanımların, birbirlerini tanımadıkları halde, sokakta: "Selâmün aleyküm!" diye selâmlaşarak yollarına devam etmeleri idi.

Bu mîmârîsi ne basit fakat temeli, harcı ve tesîri ne yaygın ve sağlam bir mânevî yapı idi.

Türk cemiyeti daha neler kaybetmedi, görenek ve geleneklerinden neler eksilmedi ki…?

Artık evlerinin saçak altında "Yâ Hâfız" levhaları yok. Odalarının duvarlarında ise, Kur'ân-ı Kerîm'lere, cüz keselerine, Hilye-i Şerîf'lere, sedirlerin üstünde ise rahlelere, sevâhiden minderlere, sırma ve ipek işlemeli yağlıklara pek rastlanmıyor.

Ud, keman, kânun, gergef, kasnak da bu duvarlardan çoktan göç etmiş bulunuyor.

(...)

Çocuk salıncaklarının halkalarından çıkan gıcırtılı sesler de çoktan beri susmuş bulunuyor.

Hele ahşap evlerin damlarından boğula boğula gelen köpük köpük yağmur suları ise kovalardan taşmıyor.

Geceleri: "Emniyettesiniz, korkmayın sokaklarınızda, kar yağmur demeden dolaşıyorum," der gibi, ucu demirli sopasını yere vuran bekçiler ise şehrin târihine karıştı.

Baba-oğul; amca-yeğen, hısım-akrabâ, hep aynı ocaktan gelen eski devirlerin bekçileri, şereflerine toz kondurmayan birer âsâyiş kalesi idiler. Onlar, nizam ve inzibat şebekesinin en küçük fakat en sağlam teminat siperleri idi.

Beyazıt Yangın Kulesi nöbetçisi, aşağı seslenerek: "Bir oğlum oldu, Kıztaşı'nda filân mahalle" diye bağırarak yangını haber verdi mi, kulağı kirişte beklemekte olan "köşklüler" hemen fırlar ve kendisini kirâlamış olan konak veya evlere haber vermek üzere, bir mintan bir çakşır, koşmaya başlardı.

(...)

Meşin tulumbalar içinde, pirinç taslarla su dağıtan sebilciler…

Gene bir atın iki yanından sarkan ve rutûbetten yeşillenmiş büyük hortumlu kırbalarla, evlere Kırkçeşme ve Halkalı suyu dağıtan sakalar…

Kırk hamamları, gelin hamamları, kına geceleri, âmin alayları, semâî kahveleri, tulûatcılar, orta oyuncular, meddahlar, sünnet düğünlerinin şaşmaz eğlencelerinden hokkabazlar, karagözcüler, ramazan eğlenceleri, bayram şenlikleri, çocuklara mahsus bayram yerleri de, artık târihin derinliklerine saklanmış birer hâtıradan ibârettir.

(...)

Eski devirlerde, her ev, aşağı yukarı bir akademi havası taşırdı. Kiminde saz-söz, iyş ü nûş, kiminde şiir ve edebiyat, kiminde ise el sanatları ve çeşitli kollarda zirveleşmiş ustaların birbirinden baskın hünerleri münâkaşa edilir, kalemtıraşçılıkta, divitçilikte, maktâcılıkta, ebrûculukta, kâğıtçılıkta mesâfe almış sanatkârlar, dilden dile övülür, yâhut da acı tenkitlere uğrardı.

Türklerde bütün İslâm âlemine parmak ısırtan hat sanatı ve hattatlara gelince, onlar, her ağıza alınacak, desturşuz konuşulacak kimseler değildi.

Devleşmiş bu sanat erbâbına ancak saygı gösterilir. Çıraklıkta kalmış eli kalem tutanlar ise, üstadlarından söz edemez, olsa olsa kalemlerini yontuş tarzından, kullandıkları yerli mürekkebi bizzat nasıl îmal ettiklerinden, lîkalardan, rihlerden söz etmekle iktifâ eylerlerdi.

İstanbul'un daha eski devirlerinde günlük hayâtı benek benek ziynetleyen âdet ve eğlencelerden, cirit atmalar, ok atmalar, Erbâin'i müteakip verilen ârifâne ziyâfetler, helva sohbetleri tandır altında yârenlikler olurmuş.

Bir de benim tanıdığım İstanbul'da bu şehrin kenar köşe semtlerinin kahvehânelerinde, mahallenin mektep medrese görüp mürekkep yalamış okumuşları etrâfında toplanarak hikâye dinleyen gruplar da vardı.

(...)

Komşularımız olan İbrâhim Paşa'ların, Nâşid Paşa'ların, Sâmi Paşa'ların, Viyana Sefîri Gâlip Bey'lerin, Mâliye müsteşarlarının, amcamız İbrâhim Efendi'lerin hanımları ve kızları ile aynı mahalle ve sokakta bulunarak komşuluk ettiğimiz âilelerin kadınları arasında ne memleket mes'eleleri konuşulur ne de bir mâneviyat alış-verişi olurdu.

Dedikodudan hiç hoşlanmayan büyüklerim, bu insanlarla ne konuşurlardı? Terbiyeli, mazbut ve îtidalli bir hayat yaşayan bu genç ve yaşlı hanımların meclisleri, hâfızamda bir tortu bırakmamıştır.

Halbuki, her akşam annesini ziyâret ettikten sonra evine giden ortanca dayım Dr. Server Hilmi Bey ile, gene ablasının hatırını sormak üzere uğrayan büyük dayım Cemal Bey'le, büyük annemin de annemin de aralarında birbirlerine geçit veren mânevî bir köprü vardı. Onların ileri adımlarına yetişememekle berâber, bu köprünün başında durup bekler, hatta oraya çekine çekine şöyle bir ayak basıp kaçardım.

Harem tarafında esen mânevî hava, dağınık duyguları bir araya toplayarak, içinde bulunanlara sükûnet ve bir başka türlü rahatlık verirdi.

Bâzen oda, birden kalabalıklaşır, konuşmalar harâretlenirdi. Anlayabildiğim kadar da, bütün o karşılıklı sohbetlerin altına bir çizgi çekip yekûn alındığında, çıkan netîce, insanın ıslâh-ı hâline âit olurdu.

Bu seviye ve bu irtifâda bir konuşmayı, selâmlık odasında da, hanımlar meclisinde de aramak abesti.

Çocuk yaşıma rağmen, ihtiyarsız, hatta farkında dahi olmadan, iki tarafı birbiri ile karşılaştırıp, aklımca mukâyese etmekten kurtulamamakta idim.

Dokuz yaşıma geldiğimde, hemen ilk defa, hanımlar arasında kopan bir fırtınaya şâhit oldum. İstanbul sosyetesinin hem alış-veriş hem de mülâkat yeri olan Hacopulu isminde bir Rum'un Sultanhamam'ında bir kumaş mağazası vardı. Bu dükkândan herhangi bir şey satın almak, âdeta hanımlara gurur verirdi. Gerçi malları çok pahalı idi ama, üstünlük ve zevkte de benzeri pek yoktu.

Fakat günün birinde, Hacopulu'nun, Yunanistan'a bir harp gemisi satın alarak hediye ettiği haberi, İstanbul'u sarsarken, hanımların da ağızlarının tadını kaçırdı ve hem de gerçekten sinirlendirdi.

Fakat bu öfke, daha çok kendilerine idi. Ne diye bir vatan hâinine yıllar yılıdır etek dolusu para vermişler, kıraathâne gibi eş-dost hep orada bir araya gelip kahvesini içmiş, âile sırlarına varıncaya kadar, dillerinin ucuna ne gelmişse burada konuşmuşlardı.

(...)

Günün birinde tasını tarağını toplayıp Yunanistan'a giden Hacopulu unutulur gibi oldu.

Fakat, bir müddet sonra, "vatanım" diye koştuğu Yunanistan'dan yüz bulamayarak sefâlete düştüğü rivâyeti, gene şehirde bomba gibi patlayıverdi.

Yunanistan, muhâcir gibi topraklarına sığınan bu adama, sanki milyonlarını fedâ eden o değilmiş gibi, sırt çevirerek yüzüstü bırakmaktan sıkılmamış. Elinde avucunda sermâyesi kalmamış olduğundan da, yeni bir iş de kuramamış.

Böylece de yok yoksul kalakalan bu eski zengin tâcir, nihâyet ekmek parasını, bir çiftlikte bulduğu kâhyalıktan temin eder olmuş.

Yunanistan'dan İstanbul'a uçan haber, hanımlar için bir nevi tesellî yollu ibret olmuş ve: "Küfrân-ı nîmetin sonu budur!" dedirterek, günlerce konuşmalarına zemin teşkil etmişti.

Sâmiha Ayverdi, *Ne İdik Ne Olduk*

Karşılaştıralım

1. Metni okumadan önce kartlara yazdığınız tahminlerinizle metni okuduktan sonra bulduğunuz millî kültür unsurlarını yansıtan kelimeleri aşağıdaki tabloya yazarak karşılaştırınız.

Okumadan Önceki Tahminlerim	Okuduktan Sonraki Tespitlerim

2. Benzer ve farklı tahminleri belirleyip sınıflandırmak üzere aşağıdaki adımları izleyerek kart gösterme tekniğini uygulayınız.

   a) Kart gösterme tekniğinde kullanmak üzere mavi, kırmızı ve kahverengi kartlar oluşturunuz.

   b) Metinde millî kültür unsurlarını yansıtan kelimelerle ilgili arkadaşlarınızın yaptıkları tahminleri dinleyiniz. Katıldığınız tahminler için mavi, katılmadıklarınız için kırmızı, kararsız olduklarınız için kahverengi kartı kaldırınız.

   c) Kararınızın gerekçelerini sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

   ç) Konuyla ilgili ifade edilen benzer ve farklı tahminleri sınıflandırınız.

3. Yaptığınız sınıflandırmadan hareketle metinde kullanılan dille ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Anı Türünün Sosyal Bilimlerle İlişkisi
Amacı	Anı türünün sosyal bilimlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

1. Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
2. Grup sözcülerini seçiniz.
3. *Eski İstanbul'dan Çizgiler* adlı anıdan hareketle aşağıdaki başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.
   - **Birinci grup:** Metin-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Metin-Coğrafya İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Metin-Sosyoloji İlişkisi
4. Ulaştığınız sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Yaptığınız çalışmanın hikâyeye bakış açınızda nasıl bir etkisi olduğunu açıklayınız.

Süreci Değerlendirebilme

1. **Bu temada incelediğiniz *Oğulla Buluşma* hikâyesindeki farklı kültür unsurlarını belirleyiniz.**

.....

2. **Hikâyedeki farklı kültür unsurlarıyla ilgili neler düşündüğünüzü ve hissettiğinizi açıklayınız.**

.....

3. **Kendinizi Çordon'un yerine koyunuz. Siz olsaydınız yaşadıklarınız karşısında nasıl davranır, neler düşünürdünüz?**

.....

4. **Çordon'un oğlu Sultan'ın hayata bakışını ve amaçlarını düşündüğünüzde ona hak veriyor musunuz? Gerekçeleriyle ifade ediniz.**

5. **Hikâyede en çok beğendiğiniz ifadeleri yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

Çıkış Kartı

***Oğulla Buluşma* hikâyesine göre aşağıdaki Çıkış Kartı'nı tamamlayınız.**

Üç Yaz — Metinden seçtiğiniz ifadelerin çağrışım zenginliği bakımından en çok beğendiğiniz üç yönünü yazınız.

1.

2.

3.

İki Sor — Beğendiğiniz ifadelerin çağrışım zenginliğini ortaya çıkaracak iki soru cümlesi yazınız.

1.

2.

Bir Paylaş — Beğendiğiniz ifadeler içinde sizi en çok etkileyeni paylaşınız.

1.

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

***Orhun Vadisi* adlı çok modlu metni *Orhun Abideleri*'nin Türk kültüründeki yerini kavramak amacıyla dinleyiniz / izleyiniz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

Orhun Vadisi videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde anlatılan bölgeyle ilgili bildiklerinizi yazınız.

.....

.....

2. "Bir kavmi bir millet yapan abideler" **olarak nitelenen abidelerin yazılma nedenleri hakkında neler biliyorsunuz? Yazınız.**

.....

3. Yaklaşık bin üç yüz yıllık bir geçmişi olan *Orhun Abideleri*'nin Türk dili, tarihi ve kültürü açısından önemiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

4. *Bilge Kağan Yazıtı* ve *Kül Tigin Yazıtı*'nın batı cephesinin Çince yazılmış olmasının Türk dili, edebiyatı ve tarihine katkıları neler olmuştur? Açıklayınız.

5. *Kül Tigin Yazıtı*'nın kaplumbağa figürünün üzerine yerleştirilmesinin nedenini "bengü taşlar" **kavramından yola çıkarak yorumlayınız.**

Okumayı Yönetebilme

***Orhun Abideleri / Kül Tigin Âbidesi* adlı metne göz gezdiriniz ve adımları uygulayınız.**

1. **Metni okuma amacınızı belirleyiniz.**
2. **Metnin başlığı ve görselinden hareketle içeriğine ve türüne dair tahminlerde bulununuz.**

Metni Okuyalım

1. **Metni okuma sürecinde aktif rol alınız.**
2. **Metni, içeriğini yansıtabilecek okuma yöntem ve stratejinizi belirleyerek okuyunuz.**

2. Okuma Metni (Ana Metin)

ORHUN ABİDELERİ

KÜL TİGİN ÂBİDESİ

Güney cephesi

Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağanı, bu zamanda oturdum. Sözümü tamamiyle işit. Bilhassa küçük kardeş yeğenim, oğlum, bütün soyum, milletim, güneydeki şadpıt beyleri, kuzeydeki tarkat, buyruk beyleri, Otuz Tatar... Dokuz Oğuz Beyleri, milleti! Bu sözümü iyice işit, adamakıllı dinle:

Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar, onun içindeki millet hep bana tâbidir. Bunca milleti hep düzene soktum. O şimdi kötü değildir. Türk kağanı Ötüken ormanında otursa ilde sıkıntı yoktur.

Doğuda Şantung ovasına kadar ordu sevk ettim, denize ulaşmama az kaldı. Güneyde Dokuz Ersine kadar ordu sevk ettim, Tibete ulaşmama az kaldı. Batıda İnci nehrini geçerek Demir Kapıya kadar ordu sevk ettim. Kuzeyde Yir Bayırku yerine kadar ordu sevk ettim. Bunca yere kadar yürüttüm. Ötüken ormanından daha iyisi hiç yokmuş. İl tutacak yer Ötüken ormanı imiş. (…)

Türk beyleri, milleti, bunu işitin! Türk milletini toplayıp il tutacağını burda vurdum. (...) Her ne sözüm varsa ebedî taşa vurdum. Ona bakarak bilin. Şimdiki Türk milleti, beyleri, bu zamanda itaat eden beyler olarak mı yanılacaksınız?

Ben ebedî taş yontturdum… Çin kağanından resimci getirdim, resimlettim. Benim sözümü kırmadı. Çin kağanının maiyetindeki resimciyi gönderdi. Ona bambaşka türbe yaptırdım. İçine dışına bambaşka resim vurdurdum. Taş yontturdum. Gönüldeki sözümü vurdurdum. (…)

Doğu cephesi

Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insan oğlu kılınmış. İnsan oğlunun üzerine ecdadım Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk milletinin ilini töresini tutu vermiş, düzenleyi vermiş. (…)

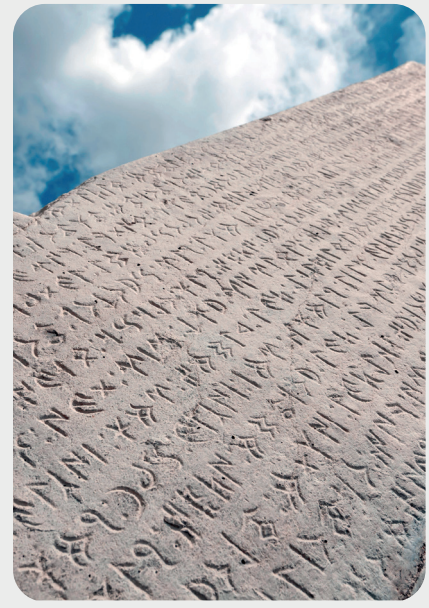
Türk, Oğuz beyleri, milleti, işitin: Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini töreni kim boza bilecekti? (…)

Varlıklı, zengin millet üzerine oturmadım. (...) Küçük kardeşim Kül Tigin ile konuştuk. Babamızın, amcamızın kazanmış olduğu milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Küçük kardeşim Kül Tigin ile iki şad ile öle yite kazandım. Öyle kazanıp bütün milleti ateş, su kılmadım.

(…) Ondan sonra, Tanrı bağışlasın, devletim var olduğu için, kısmetim var olduğu için, ölecek milleti diriltip besledim. Çıplak milleti elbiseli, fakir milleti zengin kıldım. Az milleti çok kıldım. Değerli illiden, değerli kağanlıdan daha iyi kıldım. (…)

Kuzey cephesi

(…) Küçük kardeşim Kül Tigin vefat etti. Kendim düşünceye daldım. Görür gözüm görmez gibi, bilir aklım bilmez gibi oldu. Kendim düşünceye daldım. Zamanı Tanrı yaşar. İnsan oğlu hep ölmek için türemiş. Öyle düşünceye daldım. Gözden yaş gelse mani olarak, gönülden ağlamak gelse geri çevirerek düşünceye daldım. Müthiş düşünceye daldım. İki şadın ve küçük kardeş yeğenimin, oğlumun, beylerimin, milletimin gözü kaşı kötü olacak deyip düşünceye daldım. (…)

Kuzey-doğu cephesi

Kül Tigin koyun yılında on yedinci günde uçtu. Dokuzuncu ay, yirmi yedinci günde yas töreni tertip ettik. (…) Kül Tigin kendisi kırk yedi yaşında bulut çöktürdü..... (…)

Güney-doğu cephesi

Bunca yazıyı yazan Kül Tiginin yeğeni Yollug Tigin, yazdım. Yirmi gün oturup bu taşa, bu duvara hep Yollug Tigin, yazdım. (…)

ORİJİNAL METİNDEN BAZI PARÇALAR

Guney cephesi

1 Tengri teg tengride bolmış Türk Bilge Ḳaġan bu ödke olurtum. Sabımın tüketi eşidgil. Ulayu ini yigünüm oġlanım biriki oġuşum budunum biriye şadpıt begler yırıya tarḳat buyruḳ begler Otuz [Tatar…] 2 Toḳuz Oġuz begleri budunı bu sabımın edgüti eşid ḳatıġdı tıngla:

İlgerü kün toġsıḳ[ḳ]a birigerü kün ortusıngaru ḳurıġaru kün batsıḳınga yırıġaru tün ortusıngaru anda içreki budun [ḳop] m[ang]a ḳ[örür]. [Bunç]a budun 3 ḳop itdim. Ol amtı anyıġ yok. Türk Ḳaġan Ötüken yış olursar ilte bung yok. (…)

Doğu cephesi

1 Üze kök tengri asra yaġız yir ḳılındukda ikin ara kişi oġlı ḳılınmış. Kişi oġlında üze eçüm apam Bumın Ḳaġan İstemi Ḳaġan olurmış. Olurupan Türk budunung ilin törüsin tuta birmiş, iti birmiş.

(…) Türk Oğuz begleri budun eşiding: Üze tengri basmasar, asra yir telinmeser, Türk budun, ilingin törüngin kim artatı?

Orhun Abideleri
(haz.: Muharrem Ergin)

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

Gürcistan'da doğdu. Önemli bir fikir adamı olan Muharrem Ergin, Millî ve Milletlerarası Türkoloji Kongrelerinin uzun yıllar genel koordinatörlüğünü yürüttü ve bu kongrelerin dünya çapında tanınmasını sağladı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünün kurucu üyeleri arasında yer aldı. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının kuruluşunda görev aldı. *1000 Temel Eser* serisinin başlatılıp sürdürülmesinde etkili oldu.

Türk Dil Bilgisi, Orhun Âbideleri, Dede Korkut Kitabı, Oğuz Kağan Destanı, Türklerin Soy Kütüğü (Şecere-i Terâkime), Kadı Burhaneddin Divanı (araştırma-inceleme) eserlerinden bazılarıdır.

MUHARREM ERGİN
(1923-1995)

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insan oğlu kılınmış. İnsan oğlunun üzerine ecdadım Bumın Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk milletinin ilini, töresini tutuvermiş, düzenleyivermiş. (...)

Türk, Oğuz beyleri, milleti, işitin: Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini töreni kim bozabilecekti? (...)

Varlıklı, zengin millet üzerine oturmadım. Küçük kardeşim Kül Tigin ile konuştuk. Babamızın, amcamızın kazanmış olduğu milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Küçük kardeşim Kül Tigin ile iki şad ile öle yite kazandım. Öyle kazanıp bütün milleti ateş, su kılmadım.

Metinde geçen altı çizili kelimelerin anlamları aşağıda verilmiştir. Metindeki bağlamlarından hareketle bu kelimeleri anlamlarıyla aşağıdaki şemada eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

(a) yağız	(b) ecdat	(c) il
(ç) töre	(d) şad	(e) kılmak

..... Geçmişteki büyükler, atalar.	..... Yurt.	..... Esmer, kara.
..... Etmek, yapmak.	..... Bir toplumda yerleşmiş davranış ve yaşama biçimi.	

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Kül Tigin Âbidesi* metnine göre cevaplayınız.

1. ***Kül Tigin Âbidesi*, Kül Tigin'in ağabeyi Bilge Kağan'ın dilinden yazılmıştır. Bilge Kağan, bu abidede söyledikleriyle neyi amaçlamış olabilir? Açıklayınız.**
2. "Her ne sözüm varsa ebedî taşa vurdum." **ifadesini yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

3. **Abidelerde Türk milleti ve beylerine hangi öğütler verilmektedir? Bu öğütler günümüzde geçerliliğini korumakta mıdır? Açıklayınız.**

Bilgi Köşesi

Orhun Abideleri (Göktürk Kitabeleri, Orhon Yazıtları, Bengü Taşlar)

Türk dilinin günümüze ulaşan ilk yazılı örnekleri kabul edilmektedir. Bu anıtlar, 38 harften oluşan Göktürk alfabesiyle yazılmıştır. Yazıtların dili sadedir, kurallara uygun güçlü bir anlatımı vardır. Yazıtlarda Türklerin tarihî olayları, devlet anlayışı, toplum yapısı ve sosyal yaşamı hakkında değerli bilgiler yer almaktadır. VIII. yüzyılda Tonyukuk, Kül Tigin ve Bilge Kağan adına dikilen bu taşlar, bugün Moğolistan topraklarında bulunmaktadır. "Bengü Taş" adı, onların ölümsüzlüğü simgelediğini göstermektedir.

Fark Edelim

Ölümünün 1250. Yıldönümü Münasebetiyle Bilge Kağan

Bilge Kağan tarihimizin müstesna şahsiyetlerinden biridir. Dikkat çekici özelliklere sahiptir. Yalnız tarihî hâdiseler açısından değil, Türk dilinin de en değerli hazinelerinden sayılan Kül Tegin Kitabesi ve onun için yaptırdığı, iç duvarları kahramanın hayatını gözler önüne seren sahnelerle süslü "bark" onun emri ve himmetiyle meydana getirilmiştir. Kül-Tegin Kitabesindeki ifadeler, milleti uyarıcı vasfı ile gerçek bir babanın evlâtlarına en içten nasihatları, ikazları durumundadır. Orada sadece Türk milletinin yaşamasını sağlayacak yollar, çareler gösterilmekle kalınmamış, bir devlet felsefesi yapılmış, Türk hukuk ve inanç prensipleri açıklanmış, sosyal tesanüt ve ekonomik faaliyetlerin millet uğruna en faydalı yanları dile getirilmiştir.

İbrahim Kafesoğlu, *Ölümünün 1250. Yıldönümü Münasebetiyle Bilge Kağan*

Bu parçadan ve *Kül Tigin Âbidesi* metninden yararlanarak Bilge Kağan'ın hayatıyla ilgili hangi ayrıntılara ulaşılabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Göktürk Yazıtlarında Söz Sanatları Güçlü Anlatım Yolları

Tek tek 900 dolayında kelimeden oluşan Göktürk yazıtlarında, güçlü anlatım sağlayan söz sanatlarına olduğu kadar, söz varlığı içinde yer alan deyim, atasözü ve kalıplaşmış öğelere de yer verildiğini görüyoruz. (...)

Bilindiği gibi Göktürk anıtları kısa, etkileyici hitabeler sunmaya yönelen, taş üzerine yazıldığı için de sınırlı bir uzunlukta olması gereken metinlerdir. Böyle, dar çerçeveli olmalarına karşın, sanatlı anlatımın, anlam olaylarının en belirgin örneklerini sergilemekte, kimi zaman birden fazla söz sanatını, birlikte içermektedir.

Doğan Aksan, *Göktürk Yazıtlarında Söz Sanatları Güçlü Anlatım Yolları*

Aşağıda *Kül Tigin Âbidesi* metninden alınan, bazı deyim ve söz sanatlarını örnekleyen ifadeler verilmiştir. Siz de metinden örnekler bularak ilgili yerlere yazınız.

…milleti ateş, su (gibi düşman) kılmadım.	Örnekler	**Benzetme (Teşbih)**	Bulduğunuz Örnekler	
güney kuzey	Örnekler	**Zıtlık (Tezat)**	Bulduğunuz Örnekler	
Türk milleti, ilini töreni kim bozabilecekti?	Örnekler	**Soru Sorma (İstifham)**	Bulduğunuz Örnekler	
Türk beyleri, milleti, bunu işitin!	Örnekler	**Seslenme (Nida)**	Bulduğunuz Örnekler	
il tutmak	Örnekler	**Deyim**	Bulduğunuz Örnekler	

Karşılaştıralım

Oğulla Buluşma **metni ile** ***Kül Tigin Âbidesi*** **metnini aşağıdaki tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.**

Ölçütler	Oğulla Buluşma	Kül Tigin Âbidesi
İçerik		
Tür		
Dönem		
Zihniyet		
Üslup		
İleti		

Yorumlayalım

Oğulla Buluşma

Çordon, köye varıncaya kadar yolda, bu durumlara düşmemek gerektiğine, geçmişin geri gelmeyeceğine inandırmak istedi kendini. Buna rağmen oğlunu görmek için o köye gitmek arzusu önüne geçilmez bir yangın gibi büyüdü içinde. O böyleydi işte. Aslında bu yangın yıllardan beri, çok uzun zamandan beri yakıyordu içini. Oğlunu, onun çalıştığı köye gitmeyi, askere gitmeden önce son günlerini geçirdiği yerleri tavaf etmeyi, gezmeyi, ayağını bastığı yerlere eğilip bakmayı hayal ediyordu. Sefer Ali ile karşılaşması, o yangından küçük bir kıvılcımın sıçramasından başka bir şey değildi. Şimdi oğlu hayalinde yeniden canlanmış, yaşıyordu. Asla denetim altına alamadığı bu hayaller ve arzular yılların birbirine eklenmesi ve karışmasıyla gerçeğe dönüşüyordu sanki.

Orhun Abideleri

Doğuda Şantung ovasına kadar ordu sevk ettim, denize ulaşmama az kaldı. Güneyde Dokuz Ersine kadar ordu sevk ettim, Tibete ulaşmama az kaldı. Batıda İnci nehrini geçerek Demir Kapıya kadar ordu sevk ettim. Kuzeyde Yir Bayırku yerine kadar ordu sevk ettim. Bunca yere kadar yürüttüm. Ötüken ormanından daha iyisi hiç yokmuş. İl tutacak yer Ötüken ormanı imiş. (...)

Türk beyleri, milleti, bunu işitin! Türk milletini toplayıp il tutacağını burda vurdum. (...) Her ne sözüm varsa ebedî taşa vurdum. Ona bakarak bilin. Şimdiki Türk milleti, beyleri, bu zamanda itaat eden beyler olarak mı yanılacaksınız?

1. "Nesnel gerçeklik" **ile** "kurmaca gerçeklik" **kavramlarını dikkate alarak metinlerden alınan bölümleri inceleyiniz. Bu metinlerde hangi gerçekliğin ağır bastığını gerekçeleriyle belirtiniz.**

.....

.....

2. Türlerinden hareketle bu metinlerin yazılma amaçlarını tespit ederek ilgili yerlere yazınız.

Oğulla Buluşma:

Orhun Abideleri:

Düşünelim Paylaşalım

Aşağıdaki metin ve görsellerden yararlanarak milletlerin hayatında dil, kültür ve tarih birliğinin neden önemli olduğunu açıklayınız.

Orhun Yazıtları'nda Geçen Atasözleri ve Deyimlerin Verdiği Mesajların Dil ve Kültür Birlikteliği Açısından Değerlendirilmesi

Türk dilinin yaşını belirlemede hareket noktasını oluşturan ve önemli bir belge niteliği taşıyan Orhun Yazıtları, Türkçenin bilinen ilk yazılı kaynaklarıdır. Sosyal psikoloji kapsamında bakıldığında dil, bir milletin en önemli kültür varlığıdır. Dilin sosyolojik varlığı içerisinde önemli bir yere sahip olan deyimler ve atasözleri, bir toplumun dünya görüşünü de yansıtmaktadır. Dil ve kültür birlikteliği, sosyolojik mânâda bir topluma millet olma vasfını kazandıran en önemli yapı taşıdır. Toplumların duygu ve düşünce dünyalarını kuşatmakla kalmaz aynı zamanda diğer toplumlar karşısında varlığını korumada da önemli rol oynar. (...) Türkçenin çok uzun zaman önce olgunlaşmış bir dil hüviyeti kazandığı görülmektedir. Bu durum Orhun Yazıtları'na tarihî seyir içerisinde Türk toplumunun millet olma yolunda katettiği mesafenin en önemli belge niteliğini kazandırmaktadır.

(...)

Taşlara kazınmış yazılar Türk kültürüne ait en eski yazılı belgelerdir. Bu yazıtlar Türk tarihine ışık tutmakta ve Türklerin devlet, siyaset toplum anlayışını gösteren bulgular içermektedir. (...) Bu taş sütunlar, kadim Türklerin millet olduğu yerden, 1300 yıl öncesinden bugüne mesajlar taşımaktadır. Bilge Kağan, Kültigin ve Tonyukuk'a ait olan bu mesajlar, anlatılar; ulu bozkırın çocuklarına ezelden ebede kadar kalsın diye sonsuz yaşamın sembolü olan "bengü taşlara" kazınmıştır.

Orhun Yazıtları'nda verilen mesajların bütün zamanları kapsayan paha biçilmez değeri, Türk toplumu için evrensel boyutta yayımlanmış bir manifesto niteliği taşımasıdır. Yazıtlar; bir milletin ruhunun derinliklerinden gelen millet olma, devlet olma, insanı yaşat ki devlet yaşasın deneyimi ve tecrübesinin bengü taşa işlenmiş biçimidir. Bu bakımdan, taşa vurulan bir yazı olmasının ötesinde bir milletin kültürel genetiğinin köklü bir deneyiminin ve birikiminin söyleyişidir.

Yüksel Girgin, *Orhun Yazıtları'nda Geçen Atasözleri ve Deyimlerin Verdiği Mesajların Dil ve Kültür Birlikteliği Açısından Değerlendirilmesi*

Tonyukuk Abidesi

Kül Tigin Abidesi

Sıra Sizde

1. "Ötüken ormanından daha iyisi hiç yokmuş. İl tutacak yer Ötüken ormanı imiş." **ifadeleriyle Bilge Kağan neyi tavsiye etmektedir? Eski Türklerin konargöçer yaşam tarzını göz önünde bulundurarak Bilge Kağan'ın bu görüşüne katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. **Yerleşik veya konargöçer hayat tarzının devletin uzun ömürlü olmasına, ülkenin gelişmesine etkileri hakkında düşüncelerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Çözümleyebilme

Fark Edelim

1. ***Kül Tigin Âbidesi*** **metnindeki anlatıcının özelliklerini ve amaçlarını tespit ederek aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.**

Özellikleri	Amaçları

2. Metnin içerik, yapı, dil ve anlatım özelliklerinin yazıldığı dönem ve toplumla ilişkisini aşağıda verilen tablodaki ölçütlere göre ilgili alanlara yazınız.

	Yazıldığı Dönem ve Toplumla İlişkisi
Metnin Yapı Özellikleri	
Metnin İçeriği	
Metnin Dil ve Anlatım Özellikleri	

3. *Kül Tigin Âbidesi* metninin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde anlatılanları inceleyerek bu bölümler arasındaki anlam bütünlüğünü, tutarlılığını ve metnin yazılış amacına uygunluğunu değerlendiriniz.

Bölümler Arası Anlam Bütünlüğü	
Bölümler Arası Tutarlılık	
Metnin Yazılış Amacına Uygunluğu	

4. Metinde "bilgi vermek, kanıları değiştirmek, ikna etmek, sorgulatmak, yönlendirmek, tanıtmak, estetik haz uyandırmak" **gibi amaçlardan hangisi veya hangileri vardır? Örnekler vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

5. Aşağıda verilen başlıklara metinden uygun örnekler bularak *Kül Tigin Âbidesi* metninin dil ve anlatım özelliklerini tespit ediniz.

Sadelik	Kelime Çeşitliliği	Farklı Cümle Yapıları

Açıklık	Akıcılık	Etkileyicilik

Yorumlayalım

1. *Kül Tigin Âbidesi* metninin önceki yıllarda öğrendiğiniz öğretici metin türlerinden hangileriyle benzerlik gösterdiğini gerekçeleriyle ifade ediniz.

.....

.....

.....

2. Metin yazarının söz varlığı ve üslup seçiminin nedenlerini ve bu seçimlerin metni nasıl etkilediğini açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Metnin içerik, yapı, dil ve üslup unsurlarını birbiriyle uyumlu buluyor musunuz? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4. ***Orhun Abideleri;*** **edebî ve tarihî değeri olan, hitabet (söylev) ve anı türünün özelliklerini bir arada taşıyan, çok yönlü metinlerdir. Bu özellikler abidelerdeki üslup seçiminde etkili olmuş mudur? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

5. "Kül Tigin koyun yılında on yedinci günde uçtu. Dokuzuncu ay, yirmi yedinci günde yas töreni tertip ettik. (...) Kül Tigin kendisi kırk yedi yaşında bulut çöktürdü."

Bu parçadan, Türk kültürünün metnin yazıldığı dönemine ait unsurlarıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki çalışmayı *Kül Tigin Âbidesi* metnine göre yapınız.

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. ***Kül Tigin Abidesi*'ndeki millî, manevi ve evrensel değerleri tespit ediniz.**
   - **Birinci grup:** Millî değerler
   - **İkinci grup:** Manevi değerler
   - **Üçüncü grup:** Evrensel değerler
4. **Tespitlerinizi grup sözcüleri aracılığıyla sınıfla paylaşınız.**

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Orhun Abideleri
Amacı	Abidelerin diğer disiplinlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**

3. ***Kül Tigin Âbidesi*** **metninden hareketle aşağıda verilen başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.**
   - **Birinci grup:** Orhun Abideleri-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Orhun Abideleri-Coğrafya İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Orhun Abideleri-Sosyoloji İlişkisi
4. **Araştırmanızda** ***Bilge Kağan Abidesi*** **ve** ***Tonyukuk Abidesi*** **metinlerinden de yararlanınız.**
5. **Ulaştığınız sonuçları ve metin örneklerini grup sözcüleri aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Değerlendirme

Orhun Abideleri'**nin Türk dili ve tarihi açısından değeriyle ilgili çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Dîvânu Lugâti't-Türk'**ten alınmış aşağıdaki parçayı okuyunuz ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.**

Ara Metin

Dîvânu Lugâti't-Türk

Esirgeyen, Bağışlayan Tanrı'nın Adıyla

-Ve O'nun Yardımıyla-

(...)

Buhara imamlarından ve Nişaburlu bir başka imamdan açıkça ve kesin olarak işittim ki: Onlar peygamber efendimize dayandırarak şöyle rivayet ettiler. Peygamberimiz (s.a.) kıyamet gününün şartlarını, âhir zamanın fitnelerini, Oğuz Türklerinin çıkışını anlatırken dedi ki: *Te'allemu: lisa:ne't-turki fe-inne lehum mulken tuwa:len* (Türk dilini öğreniniz, çünkü onların çok uzun sürecek saltanatları vardır.) Bu rivayet, "*tuwa:l* (çok uzun)" kelimesindeki *tı* harfinin ötreli şekli iledir. Bu hadis doğru ise -sorumluluğu râvilere aittir- Türk dilini öğrenmek vaciptir; eğer doğru değilse, aklın gereği budur.

Bu sebeple ben onların ülkelerini ve bozkırlarını inceledim; Türk, Türkmen, Oğuz, Çigil, Yağma ve Kırgızların lehçelerini ve kafiyelerini öğrendim. Zaten ben onların, dilde en doğruyu bilenlerinden, anlatımda en açık olanlarından, akılca en yetkinlerinden, soyca en köklülerinden, mızrakta en iyi atıcılarındanım. Böylece her boyun dili bende en mükemmel şeklini buldu. Sonra bu kitabı en iyi şekilde düzenleyerek yazdım. Yüce Allah'ın yardımına sığınıp kitabımı Dîvânu Lugâti't-Türk (Türk Lehçelerinin Divanı) diye adlandırarak ortaya koydum. Sonsuza kadar anılsın ve ebedî bir hazine olsun diye.

(…)

Kitabı sözlük harfleri sırasına göre düzenledim. Zorlukları yumuşasın, derinlikleri ve en dipteki noktaları açıklansın diye hikmetler, seciler, atasözleri, şiirler, recezler ve nesirlerle süsledim. Her söz yerli yerine otursun, yanlış

olanlar bilinsin, kelimeleri arayanlar konuldukları yerde onları bulsunlar, isteyenler belirlendikleri yerde onları görsünler diye yıllarca eziyet çektim.

Sözlük Bölümünden Örnekler

ö. ḍ zaman. Vav'da dudakları daraltarak. Şu atasözünde geçer: **ö. ḍ keçe.r kişi tu.yma.s yalŋu.k o.glı meŋgü kalma.s.** Anlamı şudur: "Zaman geçer, insan onu hissetmez ve insan oğlu ebedî olarak yaşamaz."

ögüt öğüt. Şöyle derler:

algı.l ögüt **mindi.n ogu.l erdem ti.le**

bo.yda ūlug **bilge bolup bilgi.ŋ ūle**

Diyor ki: Ey oğlum, benden öğüt al ve terbiyeye talip ol ki kavmin büyüğü olasın ve onlara hikmet ve terbiye dağıtasın.

erük şeftali, kayısı, siyah erik türünün genel adı. Birbirlerinden vasıflarıyla ayırt edilirler. "Şeftali"ye (Persica vulgaris) **tūlüg erük** denir; "kayısı"ya (Prunus armeniaca) **sārıg erük**, "siyah erik"e (Prunus domestica) ise **kara erük** denir.

Bilgi Köşesi

Yazı ve Harf Çevrimi Hakkında

Türkçe kelimelerde resmî alfabeden farklı olarak şu harfler kullanılmıştır.

ḍ: Yazmada zel ile gösterilen dişler arası d

ŋ: Yazmada nun-kef veya sadece kef ile gösterilen damak n'si

w: Yazmada üç noktalı f ile gösterilen b-f arası çift dudak ünsüzü

Bunların dışında sadece iki işarete başvurulmuştur:

¯ : Ünlüler üzerine konur ve uzun telaffuzu gösterir.

. : Ünsüzden sonra elif, vav, ye harflerinden biri olduğunu gösterir fakat uzunluk göstermez. Telaffuzu değil yazılışı vermeyi amaçlar.

alım insanın üzerindeki borç. Şu atasözünde geçer: **Alı.mçı arsla.n bīri.mçi sıçga.n.** Anlamı şudur: Alacaklı, aslan gibi kabararak dolaşır, borçlu olan ise korkusundan fare gibidir.

ajun dünya. Çigil lehçesinde "bu dünya" için **bu ajun**, "ahiret" için de **ol ajun** denir. İki çıkak arasındaki "ze" ile.

āç aç. Şu atasözünde geçer: **Āç nē yīme.s, tok nē tīme.s.** Anlamı şudur: Aç, kendisine sunulan yemeği bırakmaz; tok ise onu ayıplar.

eḍgü iyi olan her şey. Şöyle derler:

koşnı konum ogışka kılgıl aŋar agırlık

artut alıp anungıl eḍgü tawar ugurluk

Diyor ki: Yakınlarına iyilik et ve onları ağırla. Hediye kabul ettiğin zaman güzel bir şeyle karşılığını hazırla.

aŋduz andız otu (Inula helenium). Bir bitkinin köküdür; kazılarak çıkarılır ve karnı ağrıyan at bununla tedavi edilir. Şu atasözünde geçer: **Aŋduz bolsa at ölme.s.** Anlamı şudur: "Andız otu yanında bulunsa at karın ağrısından ölmez." Çünkü o atın gırtlağından verilir ve at iyileşir. Seyahate çıkana, tedbirli olsun diye söylenir.

uçma.k cennet. Şöyle derler.

türlüg çeçek yazıldı

barçın yaḍım kerildi

uçma.k yeri körüldi

tumlug yana kelgü.sü.z

Baharı tasvir ederek diyor ki: Türlü çiçekler açıldı. Sanki ipek halı yayıldı. Böylece cennet yeri görüldü. Mevsim öyle ılıklaştı ki soğuk hiç dönmeyecek.

(...)

Kâşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk*
(haz.: Ahmet B. Ercilasun, Ziyat Akkoyunlu)

1. **Sözlük bölümünden alınan örneklerde Türk dünyasının ortak kültürel değerlerinden hangilerine yer verilmiştir?**
2. ***Dîvânu Lugâti't-Türk*'ün dil bilimi açısından önemli bir eser olmasının sebepleri neler olabilir?**

.....

.....

.....

.....

3. "Edgü" **kavramının kullanıldığı beyitten yola çıkarak hediyeleşmenin, yakınları ağırlamanın Türk kültüründeki yeriyle ilgili düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.**
4. ***Dîvânu Lugâti't-Türk*'teki anlamlarıyla günümüzdeki anlamını karşılaştırdığınızda** "erik" **kelimesinde nasıl bir anlam olayı olmuştur? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

5. **Onuncu sınıfta öğrendiklerinizden hareketle** "uçma.k" **kelimesinin kullanıldığı şiirin türünü belirleyiniz.**

.....

.....

6. ***Kül Tigin Âbidesi* ile *Dîvânu Lugâti't-Türk* metinlerini dil ve anlatım özellikleri ile yazılış amacına göre karşılaştırınız.**
7. **Bir Türk dilleri sözlüğü hazırlamak isteseydiniz hangi çalışmaları yapmanız gerekirdi? Açıklayınız.**

Fark Edelim

Aşağıdaki metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Türk Edebiyatı ve Türk Milletinin Kültürel Değerleri

Divan u Lügati't-Türk'de geçen bir kelime, bana dilin arkeolojiden daha önemli bir kültür hazinesi olduğunu öğretti. Zira, eski çağlara ait yer altında saklanamayan nesneleri eski bir metinde bulmak mümkündür. Türkler, karlı sahalarda güneşin parıltısı gözlerini kör etmesin diye at kılından gözlük yapar ve takarlarmış. Buna "boyunduruk" gibi, "gözündürük" derlermiş. Kaşgarlı'nın lugatı yazılı bir atlı göçebe medeniyeti müzesidir.

Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*

1. **Mehmet Kaplan'ın *Dîvânu Lugâti't-Türk* hakkında söylediği** "Kaşgarlı'nın lugatı yazılı bir atlı göçebe medeniyeti müzesidir." **sözüyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.**

.....

.....

2. **Dilin arkeolojiden daha önemli bir kültür hazinesi olduğu düşüncesine katılıyor musunuz? Açıklayınız.**

.....

.....

3. Aşağıdaki parçadan yararlanarak tarihî süreç içinde Türkçenin çok geniş bir alana yayılmasının nedenleri ve sonuçlarına dair çıkarımlarda bulununuz.

Tarihî Seyirden Hareketle

TÜRK DÜNYASINDA ORTAK İLETİŞİM DİLİ

Türk dili, tarihî dönemler itibariyle, çok geniş sahalara yayılmış köklü bir dildir. Türkler nereye gitmişlerse, dillerini de oraya götürmüşler ve şartlara göre, dillerine yaygınlık kazandırmışlardır. Dolayısıyla Türkçenin tarihî yayılma alanları günümüzdekinden çok daha geniştir.

Günümüzde ise, Türkçe, Balkanlar'dan Çin'e kadar uzanan geniş alanda, farklı yoğunluklarda, lehçeler ve ağızlar hâlinde kullanılmaktadır. Meşhur Macar âlimi H. Wambery'nin (Vamberi) de belirttiği gibi, Türkçe bilen bir kimse Türkçe konuşa konuşa rahatlıkla Balkanlar'dan Çin'e kadar seyahat edebilir. Söz konusu alanda yaşayan Türkler, farklı devletler içinde, farklı konuşma biçimlerini geliştirmiş olsalar bile, hepsi de Türkçe konuşurlar. Bu bakımdan "Balkanlardan Çin'e kadar" ibaresi dilimiz için hâlen geçerlidir.

Bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve çok sayıda kola ayrılmış olan Türk dilini, ne kadar insanın konuştuğu meselesine gelince, bu hususta tam bir sayı vermek zordur. Çünkü, adı geçen bölgelerde yaşayan Türklerin bir kısmı bağımsız cumhuriyet, bir kısmı özerk cumhuriyet şeklinde yaşarken bazıları da diğer devletlerin ahalisi olarak hayatlarını sürdürmektedirler.

Bundan dolayı kesin ve yeni rakamlar elde etmek bir hayli müşküldür. Ancak, tahminî olarak bugün dünya üzerinde yaşayan Türklerin toplam sayısının 200 milyonun üzerinde olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Bu rakamı 250 hatta 300 milyona kadar çıkaranlar da vardır. Ortalama bir söyleyişle, günümüzde 250 milyon civarında insan Türkçe konuşmaktadır, denebilir. Bu hâliyle dilimiz dünyanın en çok konuşulan dilleri sıralamasında rahatlıkla ilk beşe girmektedir.

Ertuğrul Yaman, *Tarihî Seyirden Hareketle Türk Dünyasında Ortak İletişim Dili*

Süreci Değerlendirebilme

1. *Kül Tigin Âbidesi* metnine yönelik beğenilerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Metindeki gerçeklik ile gerçek dünyanın örtüşüp örtüşmediğini örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Kendinizi *Kül Tigin Âbidesi* metnindeki anlatıcının yerine koyarak anlatıcının sözlerini kendi bakış açınızla değerlendiriniz.

.....

.....

EDEBİYAT ATÖLYESİ-1 (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme

Karekodda verilen *Dünyadaki Türkiye-Türk Dünyası* adlı çok modlu metni dil birliğinin önemini kavramak amacıyla dinleyiniz / izleyiniz. Soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

Dünyadaki Türkiye-Türk Dünyası videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. "Türkler, kurdukları devletlerle dünya medeniyetine önemli katkılarda bulundular." **cümlesiyle ilgili düşüncelerinizi ve bu katkıların neler olabileceğini ifade ediniz.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Çok modlu metinde geçen** "Bugün yedi bağımsız ve yirmiye yakın özerk devletle Türkler uluslararası siyasetin önemli bir öznesi durumunda." **ifadesini yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Geniş bir coğrafyada varlık gösteren Türklerin tarihe yön vermesiyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?**

.....

.....

.....

Performans Görevi

Adı	Türk Dünyası Ortak Kültürü
Amacı	Türk kültürünün özelliklerini yansıtan bir konuşma yapabilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden sınıf dışında hazırlık yaparak Türk dünyasının ortak kültürünü (dil, din, coğrafya, sanat, müzik, gelenek, görenek, giyim, yemek, millî ve manevi değerler vb.) yansıtan uygun görseller bulmanız ve bunlardan hareketle Türk kültürünü tanıtan bir konuşma yapmanız istenmektedir.

1. Yapacağınız hazırlıklı konuşmayı aşağıdaki aşamaları ve ilgili çalışmayı takip ederek planlayınız.

a) Konuşmanızın amacına (ikna etme, bilgilendirme vb.) karar veriniz.

b) Konuşmanız için ihtiyaç duyacağınız hazırlık süresini, hedef kitleyi, konuşmanın tür ve içeriğini gözeterek uygun yöntem ve stratejiyi belirleyiniz.

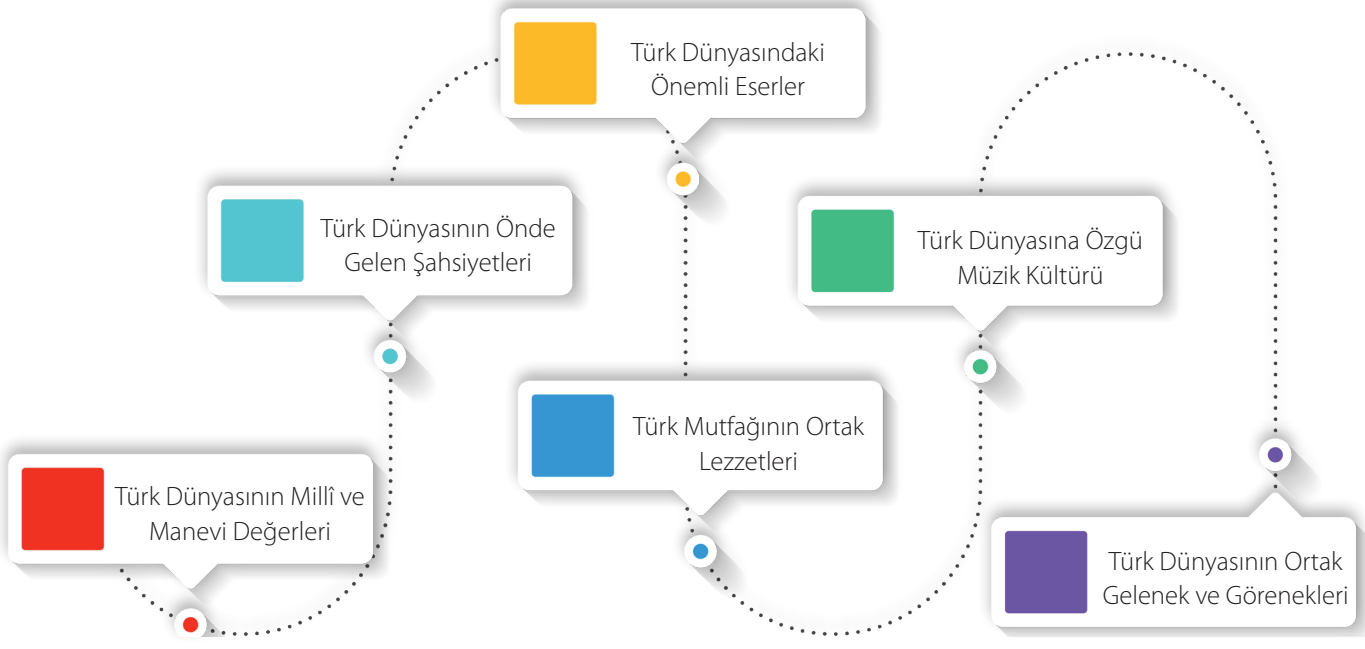
c) Mekânın, teknik altyapının, görüntünün ve sesin uygunluğunu kontrol ederek konuşma esnasında karşılaşabileceğiniz iletişim engellerini ortadan kaldırınız.

2. Grup çalışmanızı aşağıdaki yönergeler doğrultusunda yapınız.

a) Öğretmeninizin rehberliğinde altı gruba ayrılınız.

b) Her grup için bir istasyon sözcüsü seçiniz.

c) Bulduğunuz görselleri aşağıdaki başlıklara göre sınıflandırarak altı istasyon oluşturunuz.

ç) Grup üyeleri olarak istasyonlardaki başlıklar hakkında on dakika sürecek şekilde bilgi paylaşımı yapınız.

d) Grup hâlinde bütün istasyonlarda çalışacak şekilde yer değiştiriniz.

e) Her yeni istasyonda bir önceki grubun bıraktığı yerden konuya devam ediniz.

f) Çalışmanızın sonunda elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak konuşmanızın ana başlıklarını ve içeriğini oluşturunuz.

İçerik Oluşturabilme

Yaptığınız çalışmalardan ve bulduğunuz görsellerden hareketle konuşma metninizi hazırlarken aşağıdaki adımları uygulayınız.

a Konuşmanızın amacını göz önünde bulundurarak hedef kitlenizin beklentilerine yönelik tahminlerde bulununuz.

b Tahminleriniz doğrultusunda konuşmanızın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini tasarlayınız.

Giriş	Gelişme	Sonuç

c Konuşmanızı tasarlarken içeriği zenginleştirecek, konuşmanızı daha etkili ve ilgi çekici kılacak yöntemler geliştirmeye çalışınız.

ç Konuşmanızın amacına uygun olarak, ana düşünceyi belirlerken karşılaştırma içeren ifadelere yer vermeye dikkat ediniz.

d Türk dünyası ortak kültürü hakkında grup çalışmasıyla elde ettiğiniz bilgileri konuşma metninizde kullanınız.

e Dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) göre konuşmanızın içeriğini belirleyiniz.

f Konuşmanızı planlarken dil yapılarını, millî bir bilinçle ve işlevine uygun olarak kullanınız.

Düşünelim Paylaşalım

Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine

Kültür, bir *sözlük* gibidir. Nasıl ki, anlamını çıkaramadığımız ya da bilmediğimiz bir kelimeyi tanımak, anlamını öğrenmek için sözlüğe başvururuz, herhangi bir yaşam biçiminin hangi millete ait olduğunu, kültürün karakteristik özelliklerine bakarak tanıyabilir, çıkarımlarda bulunabiliriz.

Kültür, *değişime açık* bir nitelik taşır. Kültür, *değişken ve dinamik*tir. Toplumun içinde yaşadığı dönemin genel seyri ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda değişip dönüşebilecek bir yapısı vardır. *"Kültürü değişen bir toplumun dili, düşüncesi, töresi, göreneği de değişir."*

Ali Göçer, *Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine*

Konuşmanızda kullanacağınız görsellerden ve yukarıdaki metinden hareketle soruları cevaplayınız.

1. **Türk dünyasında kültür unsurlarının farklılaşmasının nedenleri neler olabilir? Tahminlerde bulununuz.**
2. **Bazı kültür unsurlarının zamanla yok olmasının nedenleri hakkında tahminlerde bulununuz.**
3. **Tahminleriniz doğrultusunda Türk kültürünün dile yansımaları hakkında çıkarımlarda bulununuz.**
4. **Farklı coğrafyalardaki Türk kültür unsurlarıyla ilgili aşağıdaki çalışmayı yapınız.**

   a) Ders dışında ön hazırlıklar yaparak farklı coğrafyalardaki Türk kültür unsurlarını aşağıdaki tabloda karşılaştırınız.

Kültür Unsurları	Türkiye	Azerbaycan	Türkmenistan	Özbekistan	Kırgızistan
Dil					
Din					
Sanat					
Gelenek-Görenek					
Giyim					
Yemek					
Millî ve Manevi Değerler					

b) Tablodaki farklı coğrafyalara ait Türk kültür unsurlarının benzer ve farklı yönleriyle ilgili çıkarımlar yapınız.

c) Yaptığınız bu çıkarım ve tespitlerden konuşmanızın içeriğini oluştururken yararlanınız.

5. **Konuşmanızı destekleyecek başka görseller de seçerek bu görsellerle ilgili ihtiyaç duyabileceğiniz açıklayıcı yorumları konuşma içeriğine uygun olarak düzenleyiniz.**

6. **Dili, etkili ve güzel kullanmanızı sağlayacak; anlamı, beden dili ve sesin oluşturduğu ahenkle güçlendirecek; aktarmak istediğiniz iletileri amaca uygun şekilde sunmanızı sağlayacak bir konuşma planı hazırlayınız.**

7. **Konuşmanızı planlarken konuşmanızın amacını ve dinleyicilerin özelliklerini dikkate alınız. Bağlama uygun kelimeler kullanarak söz varlığı seçimine özen gösteriniz.**

8. **Hazırladığınız plana uygun olarak bir konuşma metni yazınız.**

Konuşma Metni

9. **Konuşma metninizi arkadaşlarınıza sunarak onlardan geri bildirimler alınız ve bu doğrultuda konuşma metninizde gerekli düzenlemeleri yapınız.**

10. **Gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra belirlediğiniz amaca ve konuya uygun etkileşimli bir konuşma yapınız.**

Kural Uygulayabilme

Konuşmanızı yaparken aşağıdaki adımları uygulayınız.

a Konuşmanıza Türk kültüründe dil farkındalığını ortaya koymak için hazırladığınız plana uygun ve dikkat çekici bir şekilde başlayınız.

b Türk kültürünü gerektiği gibi tanıtabilmek ve dinleyicinin bu kültürden kendine ait olanları fark etmesini sağlamak için düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.

c Dinleyiciye vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.

ç Duygu, düşünce ve hayallerinizi özgün bir üslupla ve tutarlı bir şekilde ifade ediniz.

d Söz varlığını hedef kitleye ve bağlama uygun bir şekilde kullanınız.

e Konuşmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili bir şekilde kullanınız.

f Millî ve manevi değerlere, kültürel unsurlara ve olumlu davranışlara vurgu yapmaya özen gösteriniz.

g Toplumsal hassasiyetlere aykırı ögeler kullanmaktan kaçınınız.

ğ Kullandığınız görsellerden elde ettiğiniz bilgilerin dayanağına ilişkin gerekçeli açıklamalar yapınız.

h Konuşmada anlatım bozukluğuna yol açmamak için ekleri doğru kullanmaya, seçtiğiniz kelimelerin bağlama uygun olmasına, farklı cümle yapıları arasında bağdaşıklık sağlamaya dikkat ediniz.

ı Konuşmanızda anlatım ilkelerine (akıcılık, duruluk, yalınlık vb.) bağlı kalınız; beden dilinizi ve sesinizi anlamı güçlendirecek biçimde etkili ve güzel kullanmaya çalışınız.

i Konuşma sırasında dinleyici ile göz teması kurmaya, mekânı ve süreyi etkili kullanmaya, görgü kurallarına uygun hareket etmeye dikkat ediniz.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

Çalışmanız; Öz Değerlendirme, Akran Değerlendirme Formları ve "konuya hâkim olma, söz varlığını etkili ve güzel kullanma, beden dili ve sesiyle anlam oluşturabilme, zamanı ve mekânı konuşmasına uygun şekilde yönetebilme, seyircinin ilgisini çekebilme vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çalışmanızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Kısmen	Hayır
1	Türk dünyasının ortak kültürünü (dil, din, coğrafya, sanat, müzik, gelenek, görenek, giyim, yemek, millî ve manevi değerler) yansıtan uygun görseller buldum ve bunlardan hareketle Türk kültürünü tanıttım.			
2	Kullandığım görsellerden elde ettiğim bilgilerin dayanağına ilişkin gerekçeli açıklamalar yaptım.			
3	Konunun anlaşılmasını sağlamak için doğru sıralamada, doğru kelimeler seçerek dil farkındalığımı ortaya koyan bir söz varlığı kullandım.			
4	Türk kültürünü gerektiği gibi tanıtabilmek ve dinleyicinin bu kültürden kendine ait olanları fark etmesini sağlamak için düşünceyi geliştirme yollarından yararlandım.			
5	Türkçenin dil yapısına, işlevine ve bağdaşıklık ögelerine dikkat ettim.			
6	Söz varlığını hedef kitleye ve bağlama uygun şekilde kullandım.			
7	Konuşmamda toplumsal hassasiyet oluşturacak ögeler kullanmaktan kaçındım.			
8	Millî ve manevi değerleri, kültürel unsurları, olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ettim.			
9	Beden dilini, diksiyonu, telaffuzu doğru ve etkin bir şekilde kullandım.			
10	Dinleyicilerle göz teması kurmaya, mekânı ve süreyi etkili kullanmaya, görgü kurallarına uygun hareket etmeye dikkat ettim.			

Arkadaşınızın yaptığı çalışmayı yandaki karekodda verilen Akran Değerlendirme Formu ile adil ve objektif bir şekilde değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Dereceli Puanlama Anahtarı, Öz ve Akran Değerlendirme Formları'yla tespit edilen eksiklerinizi gideriniz. Yapacağınız başka konuşmalar için kendinize yeni hedefler belirleyiniz. Bu çalışmada öğrendikleriniz, sonraki çalışmalarınız için ön bilgi niteliğinde olacaktır.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME / İZLEME

Konuya Başlarken

Âşıklık geleneği hakkında bilgi edinmek amacıyla aşağıdaki metinleri okuyunuz. Bu metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Âşıklık Geleneklerinde Saz

Saz, ozana ve / veya âşığa doğmaca söylerken düşünme imkânı veren bir âlettir. Saz şairi, şiirde ölçü, kafiye ve anlam uyumlarını sağlama imkânına saz sayesinde kavuşur. Saz şairleri, sanatlarını sazsız icra etmede oldukça zorlanır, çoğunlukla da başarısız olurlar. Bu husus kimi araştırıcılar tarafından da tespit edilmiştir. 1976 yılı kışında, Ankara'da, Karslı âşıklardan Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova ve Rüstemoğlu ile bir mecliste bir araya gelen Nida Tüfekçi, "âşıkların saz çalmadan müziksiz, düz atışma yapıp yapamayacaklarını" öğrenmek ister. Sazsız atışmada, şiir söylemede âşıkların zorlandıklarını şöyle belirtir: "Gördüm ki; o, çeşmeden su akıtır gibi şiir söyleyip saatlerce atışan âşıklar, suyu kısılmış değirmen gibi, üretkenliklerinden çok şey kaybediyorlar."

Bayram Durbilmez, *Âşıklık Geleneklerinde Saz*

SAZIM'A

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı âşikâr etme
Lâl olsun dillerin söyleme yâda
Garip bülbül gibi âh ü zâr etme
(...)
Sen petek misâli Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma

Âşık Veysel Şatıroğlu, *Dostlar Beni Hatırlasın*
(drl.: Ümit Yaşar Oğuzcan)

1. **Ozanların / âşıkların sanatlarını icra etmede ve günlük hayatlarında sazın yerini ve önemini ifade ediniz.**
2. ***Sazım'a* metninde geçen** "Sen petek misâli Veysel de arı" **dizesini sanat-sanatçı ilişkisi bağlamında açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Dinleme / İzlemeyi Yönetebilme

1. ***Âşık Atışması (Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması)*** **adlı çok modlu metni dinleme / izleme amacınızı belirleyiniz.**

2. ***Belirlediğiniz amaca göre dinleme / izleme stratejisine karar veriniz.***

3. **Çok modlu metnin başlık ve görselinden hareketle içerik ve türüne yönelik tahminlerde bulununuz.**

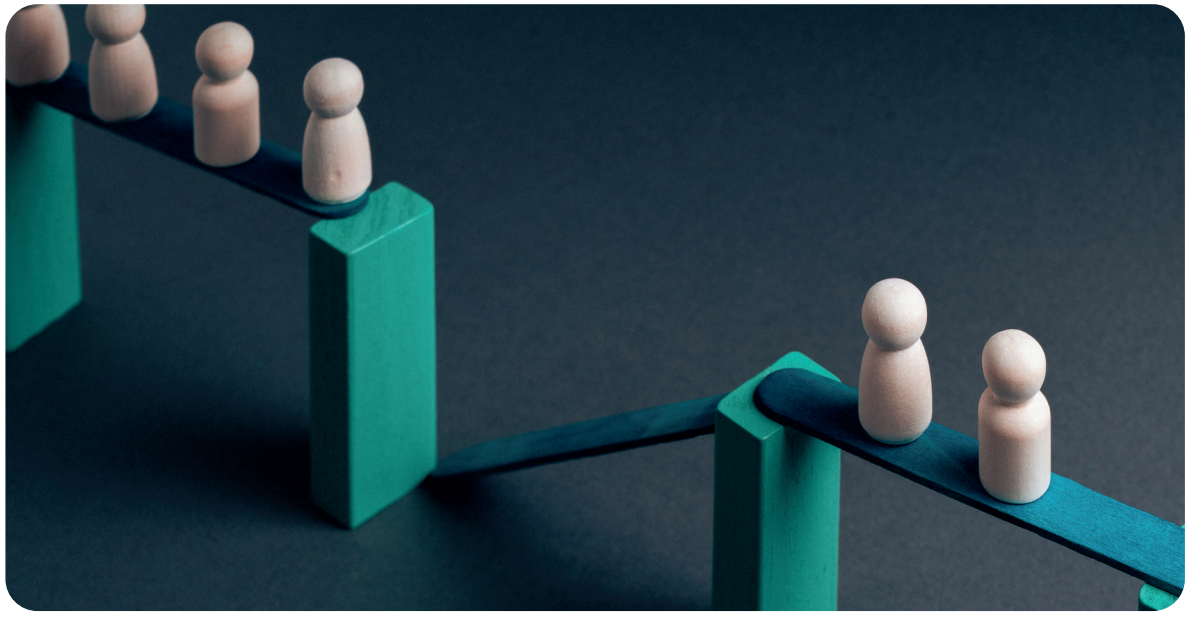
.....

.....

.....

.....

4. **Metni etkili bir biçimde dinleyebilmek / izleyebilmek için metin ve ortamla ilgili iletişim engellerini ortadan kaldırınız.**

Hatırlayalım

Çok modlu metne geçmeden önce aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Halk Şiiri ve Halk Şairleri

Saz şairi insan topluluklarının belirli bir gelişme çağında yaşamış olan müzisyen-şair tipinin bizdeki benzeridir. Bunların kökü ilkel cemiyetlerin şiir, müzik raks ve sihir gibi bir sürü sanat tohumunu özünde toplayan sihirbaz sanatçılarına çıkarılabilir. Saz ve türkü bu ortak hayatın kalıntıları olarak saz şairinin elinde hâlâ beraber yaşamaktadır. Feodal çağın epik şiirlerini ve destanlarını çalgılariyle çalıp söyleyenler gene bu sanatçılardır. Eserlerini bir çalgı âletiyle beraber söylemek bunların müşterek özellikleri olmuştur. (...) Türkler arasında bu tip sanatçılar İslâmiyet'ten evvel bile yaşamıştır. Türklerin bunlara verdiği en yaygın isim "ozan"dır. Ozanlar, İslâmiyet'in kabulünden sonra da Türkler arasında yaşamaya devam etmiştir. (...) Dede Korkut hikâyeleri, "Çalma ozan, düğün evine git ozan, ağam Beyrek gideli evimize ozan geldiği, kaftanımız aldığı yok, bundan sonra hikâyeyi Alp Ozanlar söylesin" gibi ifadelerle sık sık ozanlardan bahseder, onların toplum içindeki yerlerine dair bilgi verir.

XVI. yüzyıldan sonra ozanlar artık görülmez olur, onların yerini başka bir sanatçı, ozanlara benzeyen bir sanatçı alır: Âşık. Göçebelikten yerleşik hayata geçerek yeni bir toplum düzeninin kurulması, şehir ve kasabaların büyük ölçüde teşekkülü, toplum-içi çatışmalarının çoğalması destan anlatıcısı ozanın yerine âşık tipinin geçmesini hazırlayan en köklü âmillerdir.

İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*

1. **Dinleyeceğiniz / izleyeceğiniz *Âşık Atışması* metninin hangi geleneğin ürünü olduğunu tahmin ediniz.**
2. **Âşıkların sanatsal güçlerinin dayandığı temel unsurlar nelerdir? Açıklayınız.**

.....

.....

Fark Edelim

1. **Aşağıdaki metni okuyunuz. Dinleme / izleme sürecinde metinde verilen etkin dinleme kurallarına uyunuz.**

Dinleme becerisi; karşımızdaki kişiyi, okunan bir metni, bir tartışmayı, konferans veya panel gibi mesleki ve akademik konuşmaları, elektronik kaynakları dinleme şeklinde farklı durum ya da ortamlarda ortaya çıkar. Etrafımızda olup bitenleri anlamak, çevreyi tanımak, öğrenmek ve tepki göstermek, dolayısıyla sosyalleşip birey olduğumuzun idrakine varmak dinleme kabiliyetimiz ile doğrudan ilgilidir. Kısacası diyebiliriz ki birbirimizi tam ve doğru anlamanın yolu, dinleme becerimizde saklıdır. Etkin dinlemenin ise birtakım kuralları vardır:

- Dikkatlice ve anlayarak dinlemeye özen göstermek
- Sabır ve saygıyla, ön yargılardan uzak bir biçimde dinlemek
- Diğer dinleyicileri rahatsız etmemek
- Konuşmaya başlamadan önce muhatabın sözünü bitirmesini beklemek
- Dikkat dağıtacak davranışlardan kaçınmak

2. Aşağıdaki dinleme / izleme sürecine ilişkin Kontrol Listesi'ni tamamlayınız.

Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
Dinleme / izleme amacımı belirledim.		
Metinle ilgili daha önce bildiklerimi gözden geçirdim.		
Dikkatlice ve anlayarak dinlemeye / izlemeye özen gösterdim.		
Sabır ve saygıyla, ön yargılardan uzak bir tutumla dinledim / izledim.		
Konuşmaya başlamadan, yorum yapmadan veya soru sormadan önce anlatımın bitmesini bekledim.		
Dinleme / izleme sırasında diğer dinleyicileri rahatsız edecek davranışlardan kaçındım.		

3. Çok modlu metni dinleme / izleme süreciniz, aşağıdaki Gözlem Formu'na göre öğretmeniniz tarafından değerlendirilecektir.

Gözlem Formu			
	Değerlendirme Ölçütleri	**Evet**	**Hayır**
1	Metni dinleme amacını belirledi.		
2	Metni hem ses hem görüntü olarak algılayabildi.		
3	Ana fikir ve mesajı anlamak için metni dikkatle dinledi / izledi.		
4	Görsel ve işitsel ayrıntılara odaklandı.		
5	Dinleme / izleme sırasında diğer dinleyicileri rahatsız edecek davranışlardan kaçındı.		
6	Canlı, dinamik bir yaklaşımla maksatlı bir dinleme gerçekleştirdi.		
7	Not alarak anlamlı ve geri bildirim sağlayabilecek bir dinleme / izleme gerçekleştirdi.		

Metni Dinleyelim / İzleyelim

Âşık Atışması (Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması) **adlı çok modlu metni not alarak ve dinleme / izleme kurallarına dikkat ederek dinleyiniz / izleyiniz.**

Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metnin bağlamını göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelimelerin anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Çok modlu metinde geçen bu kelimeler yerine metnin bağlamına uygun başka hangi kelimelerin kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

çağ

Tahminim:

Önerim:

canan

Tahminim:

Önerim:

sine

Tahminim:

Önerim:

kahır

Tahminim:

Önerim:

saban

Tahminim:

Önerim:

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden ve önceki öğrenmelerinizden hareketle soruları cevaplayınız.

Türk Dünyası Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Taşınması

Türk Dünyası halk şairliği geleneği geniş bir yelpazeyi barındırmaktadır. Bunun için sınırlarının tespiti güçtür. Türkiye'de *ozan, âşık, halk şairi, saz şairi* olarak nitelendirilen âşıklar; Azerbaycan Türklerinde *ozan, âşık, el şairi,* Kazak Türklerinde *halk akını, sovırıp salma akın, aytısger;* Kırgız Türklerinde *halk akını, aytışçı;* Türkmen ve Özbek Türklerinde *akın, ahun, bahsi, şair;* Uygurlarda *bahsi, aşuk, goşakçı;* Karakalpaklarda *akın, aytısger;* Başkurtlarda *sâsân;* Tatarlarda *çaçan* olarak nitelendirilmektedir. Türkiye'de *kalem şairi* olarak ifade edilen halk şairlerine, Kırgız ve Kazaklarda *cazgıç akın* (kalem şairi) denilmektedir.

(...)

Kültürel miras, sürdürülebilir kalkınma ve barışın garantisidir. Âşıklık geleneği kültür değerlerimizi gün yüzüne çıkarmak, geçmişi gelecek kuşaklara taşımak ve çağdaş yorumlarını yapmak amacıyla sosyal, kültürel ve sanatsal çalışmaları, toplumumuzun değişik kesimleri ile birlikte yürütme ilkesinden hareket ederek gerçekleştirilmelidir. Kültür, ulusları birbirlerine yakınlaştırmakta, insanların barış ve hoşgörü içinde yaşamalarının temelini oluşturmaktadır.

Âşıklık geleneği, Anadolu coğrafyası dışında Azerî ve Türkmen sahalarında da yaşamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yayıldığı bütün topraklarda ve Balkanlarda da yayılmış ve gelişmiştir. Âşıklık geleneği çağlar boyu çok geniş coğrafyalara yayılarak evrensel boyut kazanmıştır.

Âşıklık geleneği bugün Türklük dünyası ve Anadolu coğrafyasında sürmektedir. Türk sözlü edebiyatındaki ozan-baksı geleneğinin en güzel örneklerini Azerbaycan coğrafyasında gördüğümüz gibi günümüz Türklük dünyasındaki âşıklık geleneğinin en güzel örneklerini de Azerbaycan âşık edebiyatında görüyoruz.

Türk dünyası âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. (...) Bilgi ve eğitim boyutuna ağırlık verilerek, âşıklık geleneği kültürel mirasının saptanması, korunması, teşviki ve aktarılmasını hedef alan politikalar geliştirilmelidir.

Erman Artun, *Türk Dünyası Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Taşınması*

Âşıklık Geleneği hakkında bilgi veren videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. **Âşıklık geleneğinin korunması ve yaşatılması için neler yapılabilir?**
2. **Bu geleneğin sürdürülmesinin Türk kültür mirası açısından önemini açıklayınız.**

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Âşık Atışması (Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova Atışması)* adlı çok modlu metne göre cevaplayınız.

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz metnin başlık ve görselinden** "atışma"**nın âşıklık geleneğindeki yeri hakkında tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

2. **Atışmadaki benzetmeleri ve bunların âşık atışmasına katkısını belirleyiniz.**

.....

.....

Karşılaştıralım

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki adımları izleyerek beyin fırtınası yapınız.**

a) Âşık atışmalarında halk kültürünün, mizahın ve eğlencenin nasıl ve hangi unsurlarla oluştuğu hakkında tahminlerde bulununuz.

b) Tahminlerinizi tahtaya yazınız.

c) Âşık atışmalarında kullanılan mizah unsurları ile günlük hayatta kullandığınız mizah unsurlarını karşılaştırarak ilgili yerlere yazınız.

Âşık Atışmalarında Kullanılan Mizah Unsurları	Günlük Hayatta Kullandığınız Mizah Unsurları

2. **Âşık atışmalarında kullanılan dilin inceliği ile estetik değerini göz önünde bulundurarak günlük dille atışmalardaki dil arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit ediniz ve aşağıdaki T diyagramına yazınız.**

Benzerlikler	Farklılıklar

3. **Tespitlerinizden hareketle âşıkların dili nasıl kullandıklarıyla ilgili çıkarımlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

4. **Âşıkların dili kullanma biçimlerinden yola çıkarak aşağıdaki *Münacaat* şiirinin dili ile âşıkların şiirlerinde kullandıkları dili karşılaştırınız.**

Münacaat

Bunca yıl bu gücenik macera beni tutuklu kılan
artık bu yaşa erdirdin beni, anladım
gençken almadın canımı, bilmedim
demek gökten ağsa bile tohum yürekten düşecekmiş
çünkü hataya bağışık büyük hatadan beri nezaret yer
çiğ tanesi sanmak ne cüret, gözyaşıymış
insanın insana raptolduğu cevher.

Şimdi tekrar ne yapsam dedirtme bana yarabbi
taşınacak suyu göster, kırılacak odunu
kaldı bu silinmez yaşamak suçu üzerimde
bileyim hangi suyun sakasıyım ya rabbelalemin
tütmesi gereken ocak nerde?

İsmet Özel, *Bir Yusuf Masalı*

Sıra Sizde

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz âşık atışmasının hangi bölümünü beğendiğinizi belirlemek amacıyla aşağıdaki Kontrol Listesi'ne beğeni ölçütlerinizi (söz varlığı, tema, mizah, söyleyici vb.) yazınız.**

Kontrol Listesi		
Beğeni Ölçütlerim	**Evet**	**Hayır**

2. **Bu beğeni ölçütlerini seçme gerekçelerinizi açıklayınız.**

3. **Bu ölçütlere göre beğendiğiniz bölümü tespit ederek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Fark Edelim

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Âşık Edebiyatı "Usta-Çırak Geleneği" İle Geleneksel Osmanlı Türk Müziği "Meşk Usûlü"nün Karşılaştırılması

Usta-Çırak İlişkisi çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Âşık edebiyatında usta âşıklar geleneğin devam etmesi ve kendi isimlerinin unutulmaması için yetiştirmek üzere bir çırak edinirler. Âşıklık geleneğini icra eden usta âşıklar; öldükten sonra ***adlarının ve eserlerinin*** yaşamasını sağlamak, ***kendi ustalıklarını ispat etmek***, insanlara faydalı olmak, halkın eğitimine katkı sağlamak, gelenek içindeki kariyerlerini arttırmak için yetenekli bir çırak edinirler ve çıraklarını usta bir âşık olana dek eğitirler.

Usta bir âşık, çırak seçerken çırağın; ***güçlü bir hafızaya sahip olmasına,*** âşıklık geleneğine karşı ***hevesine, sesinin güzel olmasına,*** öğrenme kabiliyetine, ***saz çalma yeteneğine,*** (...) ahlâklı ve dürüst olmasına bakarak bir çırak edinir.
(...)

Âşıklık geleneğinde ustalar, yetiştirmek üzere kendilerine çırak seçtikleri gibi, geleneğe karşı hevesli olan gençler de, hayranlık duydukları usta bir âşığa çıraklık ederek, bu sanatı icra etmede gerekli olan edebî ve meslekî terbiyeyi edinirler.

Âşıklara göre usta bir âşık; geleneğin icaplarını çok iyi bilmeli ve geleneği çok iyi icra etmeli, halk tarafından seviliyor olmalı, ***gelenekle ilgili tüm bildiklerini sakınmadan*** çıraklarına öğretmeli.

Ferhat Aslan, *Âşık Edebiyatı "Usta-Çırak Geleneği" İle Geleneksel Osmanlı Türk Müziği "Meşk Usûlü"nün Karşılaştırılması*

1. ***Âşık Edebiyatı "Usta-Çırak Geleneği" İle Geleneksel Osmanlı Türk Müziği "Meşk Usûlü"nün Karşılaştırılması*** **metninde** "saygı" **değerine ilişkin tespitlerde bulununuz.**
2. **Dilin ve kültürel belleğin korunmasında âşıkların rolünü açıklayınız.**
3. **Âşıkların söz oyunlarında sergiledikleri ustalığı âşıklık geleneğindeki usta-çırak ilişkisi bağlamında yorumlayınız.**

Çözümleyebilme

Fark Edelim

Dinlediğiniz / izlediğiniz âşık atışmasında yer alan unsurları (mekân, beden dili, söyleyiş tarzı, estetik vb.) belirlemek üzere aşağıdaki zihin haritasını tamamlayınız.

Sıra Sizde

1. Dinlediğiniz / izlediğiniz âşık atışmasını aşağıdaki aşamaları takip ederek altı şapka tekniğine göre değerlendiriniz.

a) Öğretmeninizin rehberliğinde altı gruba ayrılınız.

b) Grup sözcülerinizi seçiniz.

c) Grup arkadaşlarınızla farklı renkteki şapkalardan birini seçiniz. Şapkadaki soruyu grup arkadaşlarınızla tartışarak cevaplayınız.

ç) Grup sözcüleriniz aracılığıyla cevaplarınızı ifade ediniz ve öğretmeninizin geri bildirimlerini dikkatlice dinleyerek cevaplarınızda gerekli düzenlemeleri yapınız.

Âşık atışmasında aktarılmak istenen ileti nedir?

Âşık atışmasını dinlerken / izlerken hissettiğiniz duygu nedir? Neden?

Âşık atışmasındaki olumsuz iletiler nelerdir?

Âşık atışmasında iyimser iletiler nelerdir?

Âşık atışmasını siz nasıl devam ettirirdiniz?

Âşık atışmasıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?

2. * Halk ozanları duygu ve düşüncelerini en iyi biçimde şiirle ifade edebildikleri için atışmalar şiir şeklinde söylenmektedir.

* Halk şiiri geleneğinde şiir ve müzik iç içe olduğu için atışmalar şiir şeklinde söylenmektedir.

* Ölçü, uyak gibi unsurlar doğaçlama yapmayı kolaylaştırdığı için atışmalar şiir şeklinde söylenmektedir.

* Halk ozanları, duygu ve düşüncelerini izleyicilerin daha kolay anlamalarını sağlamak amacıyla atışmaları şiir şeklinde söylemektedirler.

yargıları hakkında görüş geliştirmek üzere her bir yargı için ayrı ayrı aşağıdaki adımları takip ediniz.

a) Kartlara "Kesinlikle katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Kesinlikle katılmıyorum" ifadelerini yazarak kartları sınıfın farklı köşelerine yerleştiriniz.

b) Söz konusu yargıyla ilgili birkaç dakika düşündükten sonra yargı hakkında oluşan görüşünüzü yansıtan kartın olduğu köşeye gidiniz.

c) Aynı görüşü paylaştığınız arkadaşlarınızla gruplar oluşturduktan sonra her biriniz söz konusu yargı hakkındaki görüşünüzü gerekçelendirerek savunmaya çalışınız.

ç) Diğer görüşleri savunan arkadaşlarınızı dinledikten sonra kendi görüşünüzü yeniden gözden geçirip söz konusu yargı hakkındaki son kararınızı veriniz.

d) En son benimsediğiniz görüşünüzü gerekçelendirerek aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'na yazınız.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Süreci Değerlendirebilme

1. **Etkin dinleyici kimliğinizi oluşturmak için dinlediğiniz / izlediğiniz âşık atışmasına değer katan unsurlar ile söyleyicinin metne katkısını kendi duygu ve düşünceleriniz doğrultusunda değerlendiriniz.**

Âşık Atışmasına Değer Katan Unsurlar	Söyleyicinin Metne Katkısı

2. **Dinlediğiniz / izlediğiniz âşık atışmasından hareketle aşağıdaki soruları dikkate alarak yansıtıcı bir yazı yazınız.**

EDEBİYAT ATÖLYESİ-2 (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme

Çevrim içi müze gezisi yapıp izlenimlerinizi yazmanıza yönelik sınıf içi performans görevini gerçekleştirmek üzere aşağıdaki metinden ve görselden yararlanarak çalışmayı yapınız.

Sanal Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar

Sanal müzelerin zamandan bağımsız olarak günün 24 saatinde ziyaret edilebilir olması en birinci özelliği ve olumlu eleştirilerin başlangıç noktasıdır. Ayrıca dünyanın neresinde olunursa olunsun ziyaret etmek istenilen sanal müze, çağımızda insanların taşıdığı cep telefonunda bulunmaktadır. Sanal müzelerin kolay ve sınırlara bağlı olmayan ulaşılabilirliği olumlu eleştirilerin ikinci kaynağıdır. Dünyanın her yerindeki sanat eserlerine ve dünyanın her yerindeki kültürel mirasa insanların büyük çoğunluğunun ulaşmasını sağlayan sanal müzelere bu bağlamda olumlu eleştiriler yapılmaktadır. Sanal müzeleri fiziki müzelerden daha avantajlı kılan diğer bir özellik de bu müzelerin fiziki müzelere göre daha hızlı güncellenmesi ve daha hızlı yenilenebilir olmasıdır. Özellikle yapılan arkeolojik çalışmalarda bulunan yeni eserler ve kültürel miras unsurları çok hızlı bir şekilde sanal müzelerde ziyarete açılmaktadır. Sanal müzelere yönelik getirilen eleştirilerde diğer bir olumlu yaklaşım ise sanal müzelerin fiziki müzelerden farklı olarak kendine has farklı bir sosyal topluluk oluşturmalarıdır. "Bazı sanal müzelerde ziyaretçilerin yorum bırakabileceği alanlar mevcuttur, fiziki müze koşullarında birbirini tanımayan insanlar eser hakkında görüş paylaşımında bulunmasa da sanal müzelerde bu imkânın mevcut olması yeni bir sosyalleşme alanı yaratmıştır."

Zeynep Kahraman, *Sanal Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar*

1. **Çevrim içi gezilebilecek müzeleri belirleyiniz. Bu müzeleri tanıtan kısa bir liste hazırlayarak bunu arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Çevrim İçi Müzelerin Kısa Tanıtımı

2. **İlgi alanlarınıza uygun bir müze seçiniz. Seçiminizi gerekçelendirerek açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Çevrim içi müze gezisi sonunda edindiğiniz izlenimleri yazarken kullanacağınız cümle, paragraf ve metin düzeni için uygun yöntem ve stratejiyi belirleyiniz.**
4. **Yazma amacınıza (ikna etme, bilgilendirme, resmî talepte bulunma vb.) karar veriniz.**
5. **Yazacağınız metnin özelliklerini (süre, hedef kitle vb.) belirleyiniz.**
6. **Yazma süreciyle ilgili engelleri ortadan kaldırınız.**
7. **Yazma amacınıza uygun olarak seçtiğiniz stratejiyi yapılandırınız.**

Performans Görevi

Adı	Kültürel Miras ve Müzeler
Amacı	Çevrim içi müze gezisiyle ilgili izlenimleri yazabilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden çevrim içi gezdiğiniz bir müzeye dair izlenimlerinizi yazmanız beklenmektedir.

İçerik Oluşturabilme

Aşağıdaki metni okuyunuz ve basamakları takip ediniz.

Müzeler ve Toplum

Müzeler bir toplumun kendi geçmişine ait eserleri sunması yanında yaşadığı topraklardaki geçmiş medeniyetlere ait eserleri de sunarlar. Bu durum müzelerin birer cazibe merkezi olmalarını sağlar. Çünkü o medeniyeti oluşturan insanların ürettiklerini merak eden, araştırmak isteyen ve izlemeye gelen hem yerli hem de yabancı birçok insan müzelere giderler. Böylece yurt dışından gelen bireyler için müzenin içerisindeki eserleri oluşturan toplum ile müzenin bulunduğu yerdeki toplum açısından ise yurt dışından gelen insanların kültürleri, birbirleriyle iletişim kurmuş olur. Bu iletişim toplumlar arasında zaman içerisinde gelişerek hoşgörüyü geliştirir.

Müzeler, insanoğlunu ilgilendiren; insanların önemsediği maddi değerleri belirleyerek üç boyutlu mirasın gerçek fiziksel görüntüsünü koruduğu kurumlar olmaları yanında aynı zamanda elle tutulamayan mirasın korunduğu yerler olarak da kabul edilebilirler. Yani müzeler aynı zamanda bir toplumun fiziksel olarak görünmeyen mirasının korunduğu yerlerdir denilebilir. Fiziksel miras, bizim gördüğümüz kültür ürünleridir. Fiziksel olarak algılanan kültür ürünlerinin oluşumu, hikayeleri, yapılış süreci, yapılış amacı, etkilendikleri ve etkiledikleri ise görünmeyen miras olarak adlandırılabilir. Fiziksel olarak gözle görülemeyen miras, görülebilen miras kadar değer taşır. Çünkü o kültürün yada ürünün arkasında yatan gerçekler, bize yansıyan mirasın nasıl oluştuğunu anlatır. Bu da bireylerin bir kültürü daha iyi anlamasına yardımcı olur.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi gelişmiş batı toplumlarındaki müzelerin görevleri arasında, aynı ülkede yaşayan topluluklar arasında ortak değerleri hatırlatma ve oluşturmanın yanı sıra ülkeler arasındaki kültür farklılıklarının dünya mirasına katkı sağlayan bir zenginlik olduğunu benimsetmektir. Dünya mirası olarak kabul edilen kültürel farklılıkların korunması ve toplumlar açısından benimsenmesi, öncelikle bir kültürün yaşatılması olarak görülse de aslında insanlık için, medeniyeti oluşturan sürece hizmet eden adımlardan biri olarak kabul edilebilir.

Levent Mercin, *Müzeler ve Toplum*

1. **Okuduğunuz metinden yola çıkarak müzelerde bulunan ve kültürümüzü yansıtan unsurlar hakkında tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

2. **Müzelerde yer alabileceğini düşündüğünüz kültür unsurlarını hayatınızdaki kültür unsurlarıyla karşılaştırarak aşağıdaki ilgili yerlere yazınız.**

Müzelerde Yer Alabilecek Kültürel Unsurlar	Kendi Hayatımdaki Kültürel Unsurlar

3. **Kültürün hangi yollarla aktarıldığına dair öğretmeninizin rehberliğinde görüş geliştirerek sınıflandırma yapınız ve bunları aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.**

Kültür Taşıyıcısı Unsurlar	Açıklama
Dil	Dil, kültürün hem taşıyıcısı hem de bir parçasıdır. Bütün kültürel değerler dil vasıtasıyla ortaya çıkar. Kültürün korunması ve gelecek nesillere aktarımında dilin büyük önemi vardır.
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

4. **Kültürel mirasın önemli bir parçası olan müzelerle ilgili yaptığınız çalışmayı arkadaşlarınızla paylaşınız.**

5. **Metni yazma sürecinde yukarıdaki karşılaştırma ve sınıflandırmalardan yararlanarak özgün ifadeler kullanınız.**

6. **Yazı içeriğinizi zenginleştirmek amacıyla görsel ve işitsel ögelerle başka metinlerden alıntılara da yer verebilirsiniz.**

Kural Uygulayabilme

Belirlediğiniz sanal müzeyi gezdikten sonra izlenimlerinizi yazıya dönüştürmek üzere aşağıdaki aşamaları uygulayınız.

a Yazacağınız metinde kime, neyi, nasıl ve hangi araçlarla anlatacağınızı göz önünde bulundurarak planlama yapınız.

b Yazma planınıza dikkat ederek yazınıza ilgi çekici bir girişle başlayınız.

c Yazınızın içeriğine uygun bir başlık belirleyiniz.

ç Yazınızda başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili kullanınız.

d Metnin içeriğine ve hedef kitleye göre belirlediğiniz söz varlığını (deyim, atasözü, mecaz, terim vb.) bağlama uygun şekilde kullanınız.

e Ele aldığınız konuyu desteklemek amacıyla uygun anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.

f Duygu, düşünce ve hayallerinizi özgün ve tutarlı bir üslupla ifade ediniz.

g Yazınızda vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ayrıntılandırarak ifade ediniz.

ğ Millî ve manevi değerler ile kültürel unsurlara dikkat ederek yazma sürecine devam ediniz.

h Yazınızda toplumsal hassasiyetlere aykırı ögelerin olmamasına dikkat ederek olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya özen gösteriniz.

ı Metinde dil bilgisi kurallarını işlevi doğrultusunda uygulayınız ve farklı cümle yapıları kullanmaya dikkat ediniz.

i Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanmaya gayret gösteriniz.

j Metni yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uygun biçimde yazınız.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

1. **Çalışmanız; Öz Değerlendirme, Akran Değerlendirme Formları ve** "dil ve üslup, özgünlük, öznel ve nesnel ifadelere yer verme, görsellerden yararlanma, yazım ve noktalama vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.**
2. **Geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapınız ve yeni çalışmalar için yeni hedefler oluşturunuz.**
3. **Özgün yazar kimliğinizi oluşturmaya gayret gösteriniz.**
4. **Yazınızı sınıf / okul panolarında ya da okulun resmî çevrim içi ortamlarında paylaşınız.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çalışmanızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Yazdığım metinde kime, neyi nasıl ve hangi araçlarla anlatacağımı göz önünde bulundurarak plan yaptım.			
2	Yazmaya planıma uygun ve dikkat çekici bir girişle başladım.			
3	Metni başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili biçimde kullandım.			
4	Metni desteklemek, konuyu belirgin ve etkili kılmak için anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarına başvurdum.			
5	Türkçenin bağdaşıklık ögelerine dikkat ederek yazdım.			
6	Söz varlığını hedef kitleye ve bağlama uygun şekilde kullandım.			
7	Metinde toplumsal hassasiyet oluşturacak ögeler kullanmaktan kaçındım.			
8	Millî ve manevi değerlere, kültürel unsurlara; olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ettim.			
9	Metnin içeriğine uygun bir başlık belirledim.			
10	Duygu, düşünce ve hayallerimi özgün ve tutarlı bir üslupla ifade ettim.			

"Kısmen" veya "Hayır" seçeneklerini işaretlediğiniz becerileri gözden geçiriniz. Araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak eksiklerinizi tamamlayınız.

Arkadaşınızın yaptığı çalışmayı yandaki karekodda verilen Akran Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Tema Sonu Değerlendirme

Tema süresince yaptığınız çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme yapmak, böylece temaya ilişkin bilgi eksiklerini ve kavram yanılgılarını belirlemek üzere aşağıdaki Öğrenme Günlüğü'nü tamamlayınız.

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

..... / ..... / .....

Bu süreçte öğrendiklerim:

Pekiştirmem gereken konular:

Daha ayrıntılı incelemek istediğim konular:

Kendimi geliştirmek için çaba harcadığım konular:

Öğrendiğim ve gelecekte kullanabileceğim bilgiler:

Öğrenme Günlüğü'nüzde belirlediğiniz eksiklerinizi ve yanılgılarınızı gidermek için öğretmeninizden yardım alarak gerekli uygulamaları yapınız.

2. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları

1 ve 2. soruları aşağıdaki tablodan faydalanarak cevaplayınız.

Aşağıdaki tabloda *Orhun Abideleri*'nde geçen bazı atasözü ve deyimlere yer verilmiştir.

Atasözü ve Deyimler	Günümüz Türkçesiyle
Yuyka erikli topulgalı uçuz ermiş, yinçge erkliğ üzgeli uçuz; yuyka, kalın bolsar topulguluk alp ermiş, yinçge yoğun bolsar üzgülük alp ermiş:	Yufka olanı delmek kolaymış. İnce olanı koparması kolaymış. Yufka kalın olsa delmesi zormuş. İnce yoğun olsa koparması zormuş.
kızıl kanın töküt-, kara terin yüğürt-	kızıl kanını akıtmak, kara terini dökmek, çok emek vermek, çok çalışmak
başlığığ yeküntür-, tizliğig sökür-	başlıya (mağrura) baş eğdirmek, dizliye (güçlüye) diz çöktürmek
biriki budunuğ ot sub kıl-	birleşik milleti ateş ile su gibi birbirine düşman etmemek
ilin törüsin tuta birmiş-	il tutmak, töre düzenlemek
il tutsıkıngın-	devlet sahibi olmak
tün udıma-, küntüz olurma-	geceleri uyumamak, gündüzleri oturmamak (gece gündüz demeden çalışmak, çok çalışmak)
ölü yitü kazgan-	öle yite, ölesiye çalışıp kazanmak

1. Tablodaki atasözü ve deyimlerde Türk toplumunun hangi özelliklerine dikkat çekilmiştir? Belirlediğiniz özelliklerin günümüz toplumundaki önemine dair görüşlerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi *Orhun Abideleri*'nde geçen atasözü ve deyimlerin genel amacını en iyi açıklar?

A) Ticaretin önemini vurgulamak

B) Günlük yaşamı kolaylaştırmak

C) Devletin temel değerlerini aktarmak

D) Karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek

E) Toplumu yabancı kültürlere karşı korumak

3-5. soruları aşağıdaki metinlerden faydalanarak cevaplayınız.

Sema, "Türk Diline ve Kültürüne Büyük Katkı Sağlayan Eserler" **konulu performans ödevi için gittiği şehir kütüphanesinde edebiyatımızın en önemli eserlerinden üçünü belirlemiştir. Bu eserlerle ilgili aşağıdaki bilgileri not etmiştir.**

Kutadgu Bilig

Mutluluk veren bilgi anlamına gelir. Yusuf Has Hacib tarafından 11. yüzyılda kaleme alınmıştır. Siyasetname türünün ilk örneğidir. Mesnevi tarzında yazılmış, alegorik ve didaktik bir eserdir. Karahanlı Türkçesiyle yazılmış olup İslami Devir Türk Edebiyatı'nda verilen ilk Türkçe eserdir.

Dede Korkut Hikâyeleri

Eser on üç hikâye ve bir ön sözden oluşmaktadır. Destan geleneğinden halk hikâyeciliğine geçişin ilk ürünüdür. Türklerin yaşamına dair kültürel pek çok unsur bulundurmaktadır. Oğuzların savaşları ve kendi iç mücadeleleri; aşk, yiğitlik, kahramanlık gibi konular içermektedir.

Kamus-ı Türkî

19. yüzyılda Şemsettin Sami tarafından yazılmıştır. Tanzimat Dönemi ürünüdür. Türkçe adına hazırlanan tek dilli sözlükler arasında "Türkçe" adının ilk kez kullanıldığı sözlüktür. Dil bilgisi kuralları, deyim, atasözleri gibi birçok bilgiyi içermektedir.

Sema, bu üç eseri inceleyerek aşağıdaki tabloyu oluşturmuştur.

Eser Adı	Türü	Yazıldığı Dönem	En Önemli Özelliği
Kutadgu Bilig	Mesnevi	Geçiş Dönemi	Öğretici ve siyasi içerikli bir eser olması
Dede Korkut Hikâyeleri	Hikâye	Geçiş Dönemi	Destan geleneği ile halk hikâyeciliği arasında köprü olması
Kamus-ı Türkî	Sözlük	Tanzimat Dönemi	Dilimizin zengin söz varlığını ortaya çıkaran bir eser olması

3. **Bu tablo ve eserlerin özellikleri dikkate alındığında aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?**

A) Eserler, Türk toplumunun sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş sürecinde ortaya çıkmıştır.

B) *Kutadgu Bilig* ve *Dede Korkut Hikâyeleri*, İslamiyet Etkisinde Gelişen Dönem'i farklı biçimlerde yansıtmıştır.

C) Bu eserler, yazıldığı dönemin toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadır.

D) *Kamus-ı Türkî,* Türkçenin kelime hazinesini ortaya koymayı amaçlayan bir sözlüktür.

E) Bu eserler, farklı dönemlerin dil özelliklerini ve düşünce yapısını yansıtarak kültürel değişim ve gelişimi belgelemiştir.

4. **Sema'nın belirlediği bu eserlerden hangisiyle *Orhun Abideleri* arasında benzerlik kurulabilir? Gerekçeleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. **Sema'nın üç eserle ilgili aldığı notlarda**

I. Eserlerin kim tarafından yazıldığı

II. Eserlerin ilk olma özelliği taşıdığı

III. Eserlerin hangi yüzyılda yazıldığı

bilgilerinden hangileri ortaktır?

A) Yalnız I

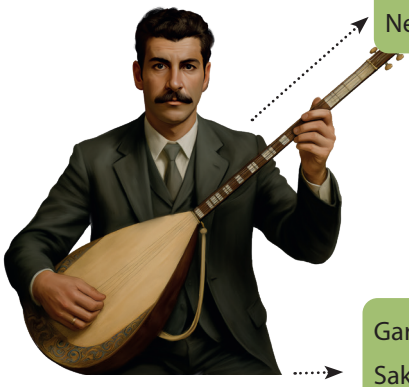
B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I, II ve III

6 ve 7. soruları aşağıdaki âşık atışmasından faydalanarak cevaplayınız.

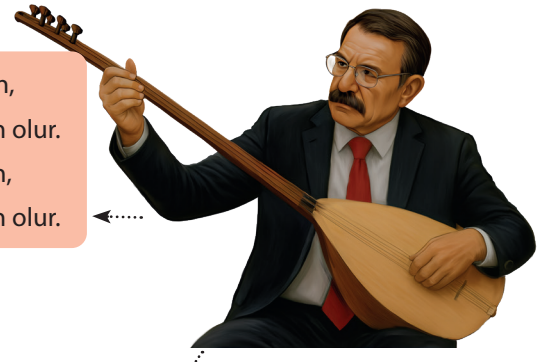

MURAT ÇOBANOĞLU

Mevlâm bir gulunu salmasın derde,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.
Bir gulun başına gelmesin belâ,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

Çalış gayıp etme devletin, varın,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.
Tersine döner de yığvalın, zarın,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

Garışma dünyada elin halına,
Sakın gözün dikme gulun malına.
Bir yiğit düşmesin gurbet eline,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

ŞEREF TAŞLIOVA

Devletin var ise Ali diyeller;
Her ne söyler isen beli diyeller.
Servetten düşersen deli diyeller,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

beli: Evet.
yığval: Talih, şans.
zar: Şans.

6. Saz şairlerinin kendi aralarında yaptıkları yarışma ve atışmalarda bir hâne söyleyerek karşı tarafın aynı kafiyeyle cevap vermesini istemeye "ayak açmak" veya "ayak vermek" denir. "Ayak uydurmak" ise şairin açılan ayağa uygun kafiyede şiire devam etmesidir. Ayak açmak suretiyle karşısındakine yol gösteren saz şairine diğeri ayak uydurmak zorundadır, bunu yapamayan yenik düşmüş kabul edilir.

Buna göre verilen âşık atışmasında ayak uydurma sırası gelen âşık, atışmayı aşağıdaki dörtlüklerden hangisiyle sürdürürse yenik düşmüş kabul edilmez?

A) Bu gönlüm ateşe biştikten sonra,
Deryada yolunu şaştıktan sonra.
Vücudum dertlere düştükten sonra,
O ki gelsen de bir gelmesen de bir.

B) Derdim sazdan başka kimse anlamaz,
Ona da el attım, tel üzgün geldi.
Dedim bir menzile varıp gideyim,
Dağlar engel oldu, yol üzgün geldi.

C) Şeref bu sözleri söyler özüne,
Haram katma helâl kârın azına.
Gardaşın olsa da bakmaz yüzüne,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

D) Çobanoğlu der ki sırdan düşmesin,
Talihden, yığbaldan, yardan düşmesin.
Bir insan dünyada vardan düşmesin,
Ne arıyan olur (vallah) ne soran olur.

E) Hasretin sitemi cana yaklaştı,
Dedi sende değil bana yaklaştı.
Açın kapıları hana yaklaştı,
Kimmiş bu gariban gece yarısı.

7. Bu âşık atışmasını okuyup değerlendiren bir grup öğrenci arasında aşağıdaki diyalog geçmiştir.

Esin

Çobanoğlu'nun ikinci, Taşlıova'nın birinci dörtlüğünde didaktik söyleyiş daha belirgindir.

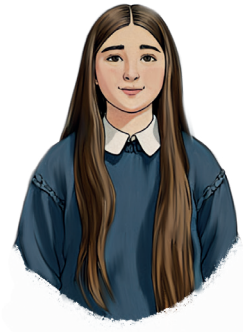
Yunus

Her iki âşığın dörtlüklerinde yerel söyleyiş özellikleri de görülmektedir.

Ahmet

Taşlıova'ya ait dörtlükler, Çobanoğlu'na ait dörtlüklere göre daha sanatlı bir söyleyişe sahiptir.

Yasemin

Her iki âşığa ait dörtlüklerde de aynı biçimsel özellikler görülmektedir.

a) Buna göre hangi öğrencinin değerlendirmesinde bir yanlışlık vardır? Gerekçesiyle belirtiniz.

b) Bu âşık atışmasına dair kendi değerlendirme cümlenizi aşağıya yazarak diyaloğa dâhil olunuz.

.....

.....

.....

.....

8 ve 9. soruları yandaki karekoddan ulaşabileceğiniz çok modlu metinden faydalanarak cevaplayınız.

Göktürklerin Dirilişi videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

8. **Geçmişten günümüze yazılan eserler arasında bir köprü kurmak gerekirse köprünün bir ayağının *Orhun Abideleri* olduğu düşünüldüğünde diğer ayağını hangi eserlerin oluşturabileceğini düşünürdünüz? Gerekçeleriyle açıklayınız.**

9. **Binlerce yıllık bir tarihin, törenin taşlara kazınan kelimelerle bizlere ulaşması ve yol göstermesi hakkındaki düşüncelerinizi bir sloganla ifade ediniz.**

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

3. TEMA

YAŞAMIN İZİNDE

1. METİN TAHLİLİ (ANLAMA)

► OKUMA

- Roman (Huzur)
- Biyografi (Mehmet Akif Ersoy)
- Tezkire (Usûlî)

► DİNLEME / İZLEME

- Radyo Tiyatrosu (Direnişin Ustaları)

2. EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

► KONUŞMA

- Mülakat (Seçilen Roman Kişisiyle Romanın Bağlamına Uygun Hayalî Bir Mülakat Yapabilme)

► YAZMA

- Seçilen Bir Diyaloğu Bağlama Uygun Olarak Başka Bir Türe Dönüştürebilme

► **Anahtar Kavramlar**

- **divan edebiyatı geleneği**
- **gerçek**
- **kişi tanıtımı**
- **kurmaca**
- **nesnellik**
- **öznellik**
- **radyo tiyatrosu**
- **roman**
- **tezkire**
- **üslup**
- **yaşam öyküsü**

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- her edebî eserin onu oluşturan yazarın yaşamından, duygu dünyasından ve kişilik özelliklerinden izler taşıdığını fark etmeniz,
- sanatsal anlatımların kaynağıyla ilgili çıkarımlar yapmanız,
- sanatçının yaşamından hareketle edebî eserine yansıyan özelliklerle ilgili farkındalık kazanmanız,
- roman ve biyografi türünden eserleri tahlil etmeniz,
- bir radyo tiyatrosu metnini çözümlemeniz

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- incelediğiniz romandan seçtiğiniz kişilerden biriyle romanın bağlamına uygun hayalî bir mülakat yapmanız,
- dinlediğiniz radyo tiyatrosundan seçtiğiniz bir diyaloğu metnin bağlamına uygun olarak başka bir türe dönüştürmeniz

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Hoca Ahmed Yesevî
(Temsilî)

Nerde görsen gönlü kırık, merhem ol sen,
Öyle mazlûm yolda kalsa, yoldaşı ol sen,

Hoca Ahmed Yesevî, *Dîvan-ı Hikmet*

Temaya Başlarken

Edebiyatın yaşamla ilişkisini fark etmek amacıyla aşağıdaki görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. **Görselde** "bir yol üzerinde yürüyen insan" **ayrıntısının neyi temsil ettiği hakkında düşüncelerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. **Görselin size kendi hayatınızla ilgili neler çağrıştırdığını gerekçelendirerek ifade ediniz.**

.....

.....

.....

.....

3. **Görselden hareketle yaşama dair hangi çıkarımlarda bulunulabilir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

4. **Görsel, bir roman kapağına ait olsaydı bu romana hangi adı verirdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

5. Aşağıdaki görsellerin size neleri çağrıştırdığını ifade ediniz.

6. Aşağıda verilen metinleri okuyarak bunların ortak özelliklerini ve farklılıklarını belirleyiniz.

Alev Alatlı

Alev Alatlı, daha çok Türkiye'nin, çok partili hayata geçtiği 1946'dan günümüze, Türkiye ve bölgede meydana gelen toplumsal ve siyasal olayları romanlarına yansıtmıştır. Türkiye'nin yakın tarihi, Alatlı'nın romanlarında bir kronikçinin titizliğiyle gözler önüne serilmiştir. Onun edebî kronik çabası, bir anlamda Türk insanı için bir bellek tazeleme girişimine dönüşür. Yeni dünya düzeni, Batı'nın sömürgeci tavrı, IMF [International Monetary Fund (İnterneşınıl Manıteri Fand)], küresel tekeller, (...) Alatlı'nın romanına girer. Yazılarında ve romanlarında toplumsal afazi (söz yitimi) üzerinde ayrıntılı biçimde durur. Konuşma ve konuşmayı anlama yeteneğinin kısmi ya da tamamen kaybı anlamına gelen afazinin bir başka çeşidi, celbedilmiş söz yitimidir. Sözlü ve yazılı iletişimde kullanılan terim ve kavramların tanımlarının tam olarak yapılamamasından doğan kavram kargaşası bu tür afaziyi oluşturur.

(...)

Alatlı'nın sözcük dağarcığı çok geniştir. Halk dilinden, Osmanlı Türkçesinden, yabancı dillerden pek çok sözcüğe romanlarında yer vermiştir. Konuşma dili içinde deyimlerin önemli bir ağırlığı olduğu saptanmıştır. Her romanda belli sayıda deyim yer almıştır. Son üç roman dışında bütün romanlarda hatırı sayılır biçimde yöresel söz bulunmaktadır. Yöresel sözler daha çok kırsal kesimin temsilcileri tarafından dillendirilmiş olup onların kişilik özelliklerini ve kökenlerini verme amacını gütmektedir. Cümlelere baktığımızda konuşma dilinin özelliğinden çok, yazı dilinin özelliğini görmekteyiz. Alatlı'da esas dikkati çeken özellik, terimlerin çokluğudur. Bir edebî romanda rastlanmayacak ölçüde terim kullanılmıştır.

Alatlı, neredeyse deneme ya da makale üslubunu romanlarına taşımıştır. Alatlı için roman yazmak, sanatsal bir oyun değil; âdeta okuyucuya bilgi ve düşünce aktarmanın bir yoludur. Zaman zaman bu üsluba eleştirel üslup da eşlik etmektedir. Alev Alatlı düşünce üslubunu geniş bir sözcük dağarcığı ve çokça kullandığı terimlerle pekiştiriyor. Hiciv üslubunu kullandığı romanında abartı ve alaya da geniş yer vermiştir. Bilinç akışı üslubunun kullanıldığı bölümlerde anlatım, bilinçaltını yansıtacak biçimde düzenlenmiş; rüyalar, kâbuslar, simülasyonlarla karmaşık ve tekinsiz bir hava oluşturulmuştur.

Oktay Yivli, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*

Sehî Beg-Heşt Bihişt

Yahyâ:

İstanbulda olur sipâhidür. Arnavudü'l-asldur. Tarz-ı cedidi var. Elfâzı şirin ve edâsı rengin şâ'irdür. *Şâh u Gedâ* adlu bir kitâb te'lif idüp ol kitâbda kendinün hasb-ı hâlin zikr itmişdür.

Sadeleştirilmiş Metin

Yahyâ: İstanbul'da bulunur, sipahidir. Aslen Arnavut'tur. Yeni bir üslubu vardır. Sözleri tatlı ve söyleyişi hoş bir şairdir. 'Şah u Gedâ' adlı bir kitap yazmış olup o kitapta kendi hâlini ve yaşam öyküsünü anlatmıştır.

Sehî Beg-*Heşt Bihişt*

(haz.: Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey)

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Peyami Safa

— Sağ kolunuzda beliren ciddi bir rahatsızlık sekiz yaşından on yedi yaşınıza kadar sizi dokuz yıl uzvî ve ruhî buhranlar içinde bırakmış. (...) Fakat tehlikeyi atlatmışsınız. İşte tamamen başınızdan geçmiş bu hayat dramını "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu"nda anlatıyorsunuz. Bu şekilde tamamen kendi hayatınızdan alınmış başka romanlarınız var mı?

— Her romanımda kendi hayatımdan parçalar vardır. Bazıları "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" gibi otobiyografik yalnız kendi hayatımdır. Ötekilerde başka insanların hayat tecrübeleri ve maceraları da vardır. Otobiyografik romanlar yaratma hürriyetimizi kısarlar. Orada bir sayısız imkân ve ihtimallerden bazılarını tercih hürriyetini kaybeder, bir tanesi üzerinde billurlaşmaya mecbur kalırız. Bence bunun için "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu"nun güzel bazı yerleri varsa bunlar herhalde yaşanmamış hayat parçalarıdır. Size garip gelecek fakat bana öyle geliyor ki romanda yaşanmamış kısımlar, yaşanmışlardan daha gerçektirler. Çünkü roman olağanı olmuş göstermek sanatıdır. Yoksa hatırattan farklı olmazdı. (...)

— Edebiyat ve felsefe yanında tıbba ait çok fazla eserler okuduğunuz söyleniyor.

— Romanın mevzuu insandır. Ben onun ruhunu olduğu kadar vücudunu da tanımak zorunda idim. İnsan ruhu buhran anlarında kendini bize daha çok verdiği gibi insan vücudu da hastalıklarda sırlarını bize sezdirir. Bu böyle düşündüğüm için romanlarımda ruh ve beden hastalarına sık sık rastlanır. Hakikatte ben ruh ve beden doktoru değilim. Sadece romancıyım.

Ergun Göze, *Peyami Safa*

1. **Bir edebiyat sanatçısının ortaya koyduğu eserle arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. "Hayatımı yazsam roman olurdu." **diyen bir kişi, hayatını neden romanla ilişkilendirmiş olabilir? Yorumlayınız.**

.....

.....

.....

3. **Bir yazarın kişisel deneyimlerini romanına yansıtması eserin inandırıcılığını nasıl etkiler?**

.....

.....

.....

.....

Okumayı Yönetebilme

Kitabınızın 167. sayfasındaki *Huzur* romanından alınan metni göz atarak okuma yöntemiyle okuyunuz ve aşağıdaki çalışmaları yapınız.

1. **Romanın adından ve görsellerinden hareketle yazılış amacını ve içeriğini tahmin ediniz.**
2. **Romanı okuduktan sonra metnin içeriğiyle ilgili öğrendiklerinizle karşılaştırmak üzere bu tahminlerinizi not ediniz.**
3. **Romanın yazarı olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatı, sanatı, dil ve üslup özelliklerine yönelik bir araştırma yapınız.**
4. **Romanla yazar arasında ilişki kurabildiğiniz unsurlarla metnin dil ve üslup özelliklerine yönelik tespitlerinizi aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'na not ediniz.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Roman ile Yazar Arasında İlişki Kurabildiğim Unsurlar	
Romanın Dil ve Üslup Özelliklerine Yönelik Tespitlerim	

5. **Romanın içeriğiyle ilgili notlarınızı ve Çalışma Kâğıdı'na yazdığınız tespitleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Fark Edelim

1. ***Huzur* romanından alınmış bazı kelimeler verilmiştir. Bu kelimeleri kendi yaşamınızla ilişkilendirerek, her kelime için farklı bağlamlarda cümleler yazarak bu cümleleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

huzur	
rüya	

saz	
boğaz	
tarih	
garp	

2. Yazdığınız cümlelerdeki kelimelerin kullanıldıkları bağlama göre anlam değişikliklerini belirleyiniz.
3. Arkadaşlarınızın yazdığı cümleleri yorumlayarak bu cümlelerin arkadaşınızın yaşamından izler taşıyıp taşımadığını belirleyiniz.
4. Beğendiğiniz cümleleri küçük kâğıtlara yazınız ve bunlarla öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta bir cümle duvarı oluşturunuz.

Sıra Sizde

***Huzur* romanından alınan metne göz gezdiriniz ve aşağıdaki adımları uygulayınız.**

1. Metinden rastgele seçtiğiniz kelime ve kelime gruplarının altını çiziniz.
2. Bu kelimelerden hareketle metnin konusuyla ilgili tahmininizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Metnin dil ve anlatım özellikleriyle ilgili tahminlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Metni Okuyalım

1. Metne uygun okuma yöntem ve stratejinizi seçiniz.
2. Seçtiğiniz okuma stratejisine uygun olarak metnin dilini ve doğasını yansıtacak vurgu ve tonlamayla metni okuyunuz.

1. Okuma Metni (Ana Metin)

HUZUR

(…)

Mümtaz'a göre insan Ada'ya giderken anonim bir şey olurdu. Orası bir nevi standart insanların yeriydi; orada gerçekte kendimize hiç lâzım olmayan, hiç değilse bizi kendimizden uzaklaştıran ve bunu yaparken hiçbir noktaya da yaklaştırmayan şeylerin hasreti çekilirdi. Boğaz'da ise her şey insanı kendisine çağırır, kendi derinliğine indirirdi. Çünkü burada terkibi idare eden şeyler, manzara, kalabildiği kadar olsa da mimarî, hepsi bizimdi. Bizimle beraber kurulmuş, bizimle beraber olmuştu. Burası küçük camili, bodur minareli ve kireç sıvalı duvarları o kadar İstanbul semtlerinin kendisi olan küçük mescitli köylerin, bazen bir manzarayı uçtan uca zapt eden geniş mezarlıkların, su akmayan lüleleri bile insana, serinlik duygusu veren ayna taşları kırık çeşmelerin, büyük yalıların, avlusunda şimdi keçi otlayan ahşap tekkelerin, çıraklarının haykırışı İstanbul ramazanlarının uhreviliğini yaşayan dünyadan bir selâm gibi karışan iskele kahvelerinin, eski davullu, zurnalı, yarı millî bayram kılıklı pehlivan güreşlerinin hatırasıyla dolu meydanların, büyük çınarların, kapalı akşamların, fecir kızlarının ellerindeki meşalelerle maddesiz aynalarda bir sedef rüyası içinde yüzdükleri sabahların, garip, içli aksisadaların diyarıydı.

Zaten Boğaz'da her şey bir akisti. Işık akisti, ses akisti; burada insan bile zaman zaman bilmediği bir yığın şeyin aksi olabilirdi.

Mümtaz, çok küçüklük hatıralarına eğilip de vapur düdüklerinin bu tepelere çarpa çarpa kendine kadar gelen akislerini dinlediği zaman, ara sıra içinde kabaran ve kendisini gündelik hayatın ortasında birdenbire o kadar zengin yapan hüznün şifasızlığının hangi pınarlardan toplanıp geldiğini anlardı.

Vapur hıncahınçtı. Şehirdeki işlerinden dönen küçük memurlar, gezmelerden, uzak plâjlardan gelenler, genç mektepliler, zabitler, ihtiyar hanımlar, hayatlarının üzüntüsü, günün yorgunluğu yüzlerinden akan bir yığın insan güvertede, bilerek bilmeyerek kendilerini bu akşam saatine teslim etmişe benziyorlardı. (...)Herkes bu aydınlığın ortasına kendisi olarak geliyor; fakat bir sihirin ortasına düşmüş gibi, onun değişmeleriyle değişiyordu. Bazen bir kalabalıktan biraz fazla gürültülü bir kahkaha yükseliyor, uzakta, tâ başta, yalı çocukları ağız çalgıları çalıyorlar, tecrübesiz seslerle şarkı söylüyorlar, beraber yolculuk yapmağa alışmış olanlar birbirlerini çağırıyorlardı. Fakat bunlar pek az sürüyordu. Bir nevi bekleyişe benzeyen sessizlik yeniden sonsuz yapraklı ağacıyla büyüyor, hepsini örtüyordu.

Bu ağacın kökü, orada, ufukta ince bir Herat cildinin tezhipleri arasında kıpkırmızı kavsi, bu altın oyunlarını gittikçe daha derin şekilde aydınlatan, her ân eritip yeniden (...) döken güneşteydi. Oradan dal dal etrafa yayılıyordu. Nuran bu aydınlıkta sertleşmiş yüzü, darılmağa hazır gibi duran küçük ve toplu çenesi, kısık gözleri, çantası üzerinde kilitlenen elleriyle, bu sükût ağacının bir meyvesi olmuştu.

— O kadar ki akşamın bahçesinden sarkmış gibisiniz... O söner sönmez, yere düşeceksiniz, sanıyorum.

— O zaman hepimizi birden gece toplayacak... Çünkü siz de öylesiniz... Ve öyle oldu. Daha Üsküdar'a yaklaşmadan akşamın dört tarafa savurduğu güller solmuş, deniz kararmıştı. Herat tezhipli büyük kitap cildi şimdi mosmor bir bulut parçasıydı. Yalnız uzak minarelerin tepelerinde gecikmiş kuşlar gibi bir iki beyaz uçuş vardı. Karşı kıyıyı saran ışık dalgası, bir musıkînin son akisleri hâlinde sallanıyorlardı.

Mümtaz, gece ilerledikçe havada, hâlâ kıştan bir şeyin bulunduğunu sezer gibiydi. Garip bir üşüme hissiyle içine büzüldü.

— Kışın Boğaz başka türlü güzel oluyor, dedi. Garip bir yalnızlığı var...

— Ama, siz pek tahammül edemiyorsunuz.

— Edemiyorum. Buna tahammül etmek için ya bulunduğu yere adamakıllı kök salmalı, yahut da hayatı çok zengin olmalı. Yâni kâfi derecede yaşamış olmalı. Halbuki ben...

(…)

Nuran Emirgân'a gelmediği günlerde ya iskelede, yahut Kanlıca'da buluşuyorlar, kayıkla Boğaz'da geziyorlar, plâjlara gidiyor, bazen Çamlıca'ya kadar uzanıyorlardı. Mümtaz bu gezintilerden daima dolgun dönüyordu. İlk gecenin aralarında devam eden itiyadi ile, sevdikleri yerlere ayrı ayrı adlar takıyorlardı. Küçük Çamlıca'daki kahve onlar için Derûnidil idi. Çünkü Mümtaz orada Nuran'dan Tab'î Mustafa Efendi'nin Bayâtî'den Aksak semâisini, o "Çıkmaz derûn-i dilden efendim muhabbetin" diye başlayan, âdeta ölümden öteye uzanan hatırlamalarla dolu parçayı dinlemişti. (…) Mümtaz bu besteyi ondan sonra sık sık dinledi ve hiçbir zaman, Dördüncü Mehmed'in av köşkünden kalma su haznesi ve çeşme üzerindeki kahvede o gün Nuran'la geçirdiği saatlerden ayırmadı.

Bir başka gece Çengelköyü'nden Kandilli'ye dönerken, Kuleli'nin önündeki ağaçların suda yaptığı o çok değişik gölgeye Nühüft beste adını verdiler. O kadar içinden aydınlık bir âlemdi ki, ancak Nühüft'ün uzlet yüzlü uyanışların kamaştırdığı koyu zümrüt aynasında eşi aranabilirdi.

Böylece Boğaz'ın seçtikleri her yerine bir ad veriyorlar, hayallerinde İstanbul manzaralarıyla eski musıkîmiz birleşiyor, sesten, hayalden bir harita gittikçe büyüyordu.

Mümtaz yavaş yavaş Nuran'ın başının etrafına sevdiği ve özlediği şeyleri topladıkça kendisini kuvvetlerine daha sahip buluyordu. (…) O vakte kadar epeyce şey okumuş, az çok düşünmüştü; fakat şimdi onların hayatına daha kudretle geçtiğini, Nuran'a olan sevgisiyle canlı hayata çıktıklarını anlıyordu. Sanki Nuran kafasında ve etrafındaki şeylerin arasında bir ışık külçesi imiş gibi hepsi onunla aydınlanmış, en dağınık unsurlar bir terkip hâline gelmişti.

Eski musıkîmiz bunlardan biriydi. Nuran'la tanıştıktan sonra bu sanat onun için bütün kapılarını açmış gibiydi. Şimdi onda insan ruhunun en saf ve diriltici kaynaklarından birini buluyordu.

Bir gün beraberce Üsküdar'ı gezdiler. İlk önce vapuru iskelede beklememek için Mihrimah Camii'ni dolaştılar, sonra Üçüncü Ahmed'in annesinin camiine girdiler.

Türbeyi, küçük, bir meyve içi gibi döşeli camii Nuran pek beğendi. Vapuru çoktan kaçırmışlardı. Onun için bir araba ile Atik Valde'ye, oradan Orta Valde'ye gittiler.

Garip bir tesadüfle Üsküdar'ın bu dört büyük camii aşka, güzelliğe, yahut hiç olmazsa annelik duygusuna ithaf edilmişti.

— Mümtaz, Üsküdar'da hakikî kadın saltanatı var...

Ertesi gün Rum Mehmed Paşa Camii ile Ayazma Camii'ni ve Şemsipaşa taraflarını yayan dolaştılar. Birkaç gün

sonra Selimiye Kışlası'nın etrafında kızgın güneş altında başıboş gezdiler. İstanbul'da açılan ilk hendesi caddeleri, o cazip ve mazi hulyası adlı sokakları, İstanbul akşamlarının hakikî ziyafet sofraları gibi gördükçe, garip bir mazi daussılası onu yakalıyordu.

— İstanbul, İstanbul, diyordu. İstanbul'u tanımadıkça kendimizi bulamayız. Şimdi bütün o fakir halka, yıkılmağa yüz tutmuş evlerle ruhunda kardeş olmuştu. Sultantepe'yi âdeta humma içinde dolaşmıştı. Fakat asıl sevdiği yer Çarşı içindeki Küçük Valde idi. (…)

Nuran bilhassa camii ve onun akşam saatlerindeki loşluğunu seviyordu. Mermer ve yaldız süslerin arasında kilim motifi ile işlenmiş saçaklara bayılıyordu.

Bu gezintilerden dönüşlerinde Mümtaz'ı yazmakta olduğu Şeyh Gâlip için sıkıştırıyordu. Üçüncü Selim devrinin bu iç romanı kendisine ait bir şey olacaktı. Mümtaz Hatice Sultan'la Beyhan Sultan'ın portrelerini Nuran'ı düşünerek çizmişti. Şimdi genç kadın müsvettelerdeki tasvirleri okurken âdeta terzisinde model veya bir mağazada kumaş seçer gibi titiz oluyordu.

(…)

Sonra birdenbire içinde uyanan bir şüphe ile Mümtaz'a sordu:

— Niçin eskiye bu kadar bağlıyız?..

— İster istemez onların bir parçasıyız. Eski musıkîmizi seviyoruz, iyi kötü anlıyoruz. Elimizde iyi kötü bize maziyi açacak bir anahtar var... O bize üst üste zamanlarını veriyor, bütün isimleri giydiriyor, içimizde bir hazine bulunduğu, ferahfeza yahut sultanîyegâh'ın arasından etrafımıza baktığımız için.

Mümtaz'a göre İstanbul peyzajı, bütün medeniyetimiz, kirimiz, pasımız, güzel taraflarımız, hepsi musıkîdeydi. Garbın bizi anlamaması, aramızda yabancı olarak gezmesi de yine onu anlamamaktan geliyordu. Bu o kadar böyleydi ki, birçok peyzajlar, kendiliğinden nağme ile beraber gözlerinin önüne gelirdi.

— Kaldı ki sanat, sanat eseri, bizatihi kıymet olan şey, altını musıkî çizdiği zaman büsbütün değişiyor. Garip değil mi? İnsan hayatı sonunda sesten başka hiçbir şeyi benimsemiyor, hepsinin üstünden geçer gibi yaşıyoruz, ancak dokunuyoruz. Fakat şiirde, musıkîde...

Bazen genç kadına bu eski şeylerin meftunu çocuğun kendisini zorla bir katakomba tıkmak istediği şüphesi geliyordu. Bu dünyada türlü türlü hazlar, başka çeşit düşünceler de vardı. Üsküdar'ı seviyordu, fakat halkı fakir, kendisi bakımsızdı. Mümtaz bu biçarelikler arasında acemaşiran, sultanîyegâh diye rahatça yaşıyordu. Ama hayat, hayatın daveti nerede kalıyordu? Bir şeyler yapmak, bu hasta insanları tedavi etmek, bu işsizlere iş bulmak, mahzun yüzleri güldürmek, bir mazi artığı hâlinden çıkarmak... (…)

Mümtaz koluna girerek onu çeşmenin önünden ayırdı:

— Biliyorum, dedi. Yeni bir hayat lâzım. Belki bundan sana ben daha evvel bahsettim. Fakat sıçrayabilmek, ufuk değiştirmek için dahi bir yere basmak lâzım. Bir hüviyet lâzım. Bu hüviyeti her millet mazisinden alıyor.

Fakat Mümtaz da, kendisinde muzlim bir tarafın bulunduğundan şüpheliydi. Maziyi sevdiği için değil, ölüm fikrinin tasallutundan kurtulamadığı için...

(…)

Üsküdar gezintileri Nuran'a İstanbul'u tanımak hevesini vermişti. Ezici sıcağa rağmen birkaç gün üst üste İstanbul'a indiler. Eski saraydan başlayarak camileri, medreseleri, semt semt gezdiler. Akşamüstü Beyoğlu'nda bir kahvede dinleniyorlar, yahut herkes işini görmek için ayrılıyor, sonra vapurda buluşuyorlardı.

(…)

Genç kadın İstanbul'u tanıdıkça Mümtaz'a hak veriyordu. Bir gün ona:

— Kuzum, senin yaşın bu kadar genç. Öyle olduğu hâlde bütün bu eski şeyleri nerden seviyorsun? diye sordu. Mümtaz o zaman ona İhsan Ağabeyi anlattı. Gençliğinde Paris'te Jaurés'in (Cavres) peşinden bir zamanlar nasıl ayrılmadığını, sonra Balkan Harbi içinde İstanbul'a dönüşünde birdenbire nasıl değiştiğini, nasıl kendi

hayatımızın kaynakları etrafında dolaştığını, onları şahsî bir tecrübe gibi yaşamaktan nasıl bıkmadığını söyledi.

— Bende İhsan'ın tesiri büyüktür. Asıl hocam odur. Onun sayesinde o kadar az yoruldum ki... İhsan'ın en güzel tarafı, insan için yolları kısaltmayı bilmesidir.

O söyledikçe Nuran'ın, İhsan'ı tanımak arzusu artıyordu:

— Öyle ise bir gidip görelim, yahut Emirgân'a çağıralım... Zaten seni tanımalarını istiyorum. Doğrusunu istersen, biraz geciktik. Ben ağabeyim diyorum, İhsan babam sayılır.

Nuran bir müddet düşündü, sonra karar verdi:

— Vazgeç, dedi. Bu yaşta nişanlı olarak takdim edilmek hoşuma gitmiyor. Nasıl olsa görürüz, her hâlde onu da Macide'yi de çok seveceğimi biliyorum.

Sonra yeniden o gün gördükleri şeylere döndüler. Cerrahpaşa'yı gezmişlerdi. Nuran, avlularında ot bitmiş, damı çöküк, fukara yatağı medreselere, harap Tabhane'ye Hekimoğlu Alipaşa Camii'nin yüzük taşı biçimine hayran oldu.

İstanbul'un bu semtleri bu ağustos gününde, pislikten, tozdan, sıcaktan bitaptı. Her yerde harabe çeşnisi, sıcağın arttırdığı bezginlik, bir yığın hasta ve yorgun çehre, fizyolojik çöküş göze çarpıyordu. Şehir ve içinde oturanlar, o kadar birbirlerine benziyorlardı. Yorgun göz veya vücutla dört beş metre murabbaına sığdırılmış, tahtaları morarmış, kiremitleri kırık, cüssesi yana doğru yatmış evler birbirini tamamlıyorlardı; ikisi de içinde doğdukları şehri tanımasa, bir senaryo için hazırlanmış sanabilirlerdi.

Ara sıra tıpkı caddedeki insanları ite kaka geçen hususî otomobiller, lüks arabalar gibi, bu yıkık, bir tarafı çarpılmış, pencereleri süsleyen sardunyalara varıncaya kadar sefaletin kemirdiği evlerin yanı başında beyaz ve tahinî boyalı eski bir konak yavrusu, mazideki zenginliğin, hayatın çiçeği lüksün, hâlâ şaşırtıcı bir artığı gibi görünüyordu. Onların da çoğu boyasızdı. Açık, perdesiz pencerelerden bu mazi artıklarıyla hiç de uyuşamayan biçare başlar uzanıyordu.

Onların yanı başlarında mimarisi meçhul, herhangi hayat standardına girmesi imkânsız, upuzun veya tıknaz, biri öbürünü hiç tutmayan, semtin havasına sırtını çevirmiş, duvarları çivit boyalı kireçle örtülmüş yirmi sene evvelki kârgir evlere tesadüf ediyorlardı.

İşte bu sefaletin, kirin, bakımsızlığın içinde, tıpkı yolları dolduran, üstü başı perişan, sakat, yorgun ve iyi tıraş olmamış ve saçlarını düzeltmeğe vakit bulmadan sokağa fırlamış kadın ve erkeklerin arasında, kıyafetinin perişanlığını bakışlarıyla, endamiyle, şahsiyetinin kudretiyle yenen ve çehreden başka bir şeye dikkat imkânını insanda bırakmayan kadınlar gibi birdenbire umulmadık yerde yaldızlı taşı kırık bir geçmiş zaman çeşmesi parlıyor, biraz ötede kubbesi yıkılmış bir türbe düzgün ve vakur cephesiyle kendisini gösteriyor, daha sonra içinde bir yığın çocuk cıvıltısı ile beyaz mermer sütunları yere devrilmiş, damında incir ağacı veya selvi bitmiş bir medrese meydana çıkıyor, nasılsa ayakta kalmış bir cami, geniş avlusuyla sükûnetiyle sizi dünya nimetlerinin ötesine dâvet ediyordu.

(…)

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

İstanbul'da doğdu. Sanatçının edebî kişiliğinin oluşmasında Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim etkili oldu. Hikâye, roman, deneme, makale, edebiyat tarihi ve şiir sahasında pek çok eser verdi. Tarih, sanat tarihi, felsefe ve müzikle ilgili geniş birikime sahip sanatçı, çağdaşlaşma sürecindeki bireyin geleneksel kültürle modern kültür arasında sıkışmasını, çatışmalarını modernist bir yaklaşımla eserlerine yansıttı. Roman, hikâye ve şiirlerinde "zaman, rüya, hayal, müzik, sonsuzluk" gibi temalar sembolizmin etkisiyle işlediği temalardır.

Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler (roman); *Abdullah Efendi'nin Rüyaları, Yaz Yağmuru* (hikâye); *Beş Şehir* (deneme); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (edebiyat tarihi); *Bütün Şiirleri* (şiir) eserlerinden bazılarıdır.

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901-1962)

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Ne kadar mustarip olursanız olun, güneş bu ıstırabın arasında er geç bir çatlak buluyor, oradan altın bir ejder gibi kayıyor. Sizi iç mahzeninizden çıkarıyor, bir yığın imkânı bir masal gibi anlatıyor. (...) Düşünceleri bal gibi eritir, kendi cevherime benzetirim. Ben hayatın efendisiyim. Bulunduğum yerde yeis ve hüzün olamaz. (...)

Başını çevirip bakmıştı. On iki, on üç yaşlarında, zayıf, üzüm gözlü bir delikanlıydı. Elinde taze kesilmiş bir çubuğa dayana dayana yürüyordu. Hâlinde üzüntü, alay, yaradılıştan gelme zarafet birbirine karışıyordu.

Sabih, Mümtaz'a sordu:

— Plakları buldun mu?

— Buldum. Ama biraz eski. Fakat asıl bilmediklerimiz, hiç tanımadığımız parçalar var! İhsan ki bu işe o kadar meraklıdır, o hâlde mevcudun yüzde birini bilmiyoruz, diyor. Biri çıksa da şunları tanıtsa, notaları neşredilse, diskleri yapılsa, hulâsa, şu piyasa musıkîsinden bir parça kurtulsak! Düşün bir kere, Dede gibi bir adamı yetiştirmişsin, Seyid Nuh, Ebubekir Ağa, Hafız Post gibi adamlar gelmiş, muazzam eserler vermişler. Benliğimizin bir tarafı yapılmış. Sen farkında değilsin; ruh açlığı içindesin. Felâket şurada; bugünkü nesil ortadan çekildi mi, çoğu ezbere olan bu eserler kaybolacak. Meselâ tek başına Münir Nurettin'in bildiklerini düşünün.

Sabih, Nuran'a döndü:

— Siz, Mümtaz'ın eski musıkîmize merak sardığını biliyor muydunuz?

Nuran, genç adama dostça baktı. Yüzünü çok lezzetli bir meyveye benzeten bir gülümseme içinde:

— Hayır, dedi. İclâl burasını saklamış olacak...

Adile Hanımın sesi, unutulmuş olmanın korkuları içinde silkindi, uyuduğu dolaptan çıkmış bir kedi gibi sırtını kabarttı:

— Ben, bu cinsten insanlara kızıyorum, doğrusu. Sanki öbürkünü anlarlarmış gibi...

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak altı çizili kelimelerin anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Metinde geçen bu kelimelerin yerine metnin bağlamına uygun başka hangi kelimelerin kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi ilgili yerlere yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

mustarip (muzdarip)	Tahminim: Önerim:
mahzen	Tahminim: Önerim:
cevher	Tahminim: Önerim:
yeis	Tahminim: Önerim:
zarafet	Tahminim: Önerim:
neşretmek	Tahminim: Önerim:
hulâsa (hülasa)	Tahminim: Önerim:
muazzam	Tahminim: Önerim:
cins	Tahminim: Önerim:

3. **Metinde anlamını bilmediğiniz diğer kelimeleri tespit ederek bunların anlamlarını karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten öğreniniz.**

Bilgi Köşesi

Roman Türleri ve Özellikleri

Konusuna Göre Romanlar

Biyografik Roman	Yazarların kendi yaşamlarından alınan olayların ve bu olaylardaki kişilerin kurgulanarak anlatıldığı romanlardır. *Bir Bilim Adamının Romanı* (Oğuz Atay), *Zühre Ninem* (Kemal Bilbaşar) vd.
Otobiyografik Roman	Yazarların kendi yaşamlarına ait ayrıntılara, kendilerini etkileyen olay ve kişilere yer verdikleri romanlardır. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (Peyami Safa), *Kafa Kâğıdı* (Necip Fazıl Kısakürek) vd.
Sosyal Roman	Toplum yaşamını konu alan romanlardır. Bu romanlarda belli bir dönemin toplumsal ilişkileri, siyasal olayları, toplumsal sorunları ele alınır. *Bereketli Topraklar Üzerinde* (Orhan Kemal), *Sinekli Bakkal* (Halide Edip Adıvar) vd.
Psikolojik Roman (Tahlil Romanı)	Kişilerin ruhsal çözümlemelerini konu alan romanlardır. Bu romanlarda bireyin karşılaştığı kişi, olay ve durumlarla şekillenen iç dünyası yansıtılır. *Eylül* (Mehmet Rauf), *Bir Tereddüdün Romanı* (Peyami Safa) vd.
Tarihî Roman	Konusunu tarihten alan romanlardır. Bu romanlarda tarihsel birtakım kişi ve olaylar kurmaca bir çerçevede yansıtılır. *Devlet Ana* (Kemal Tahir), *Küçük Ağa* (Tarık Buğra) vd.
Macera Romanı	Sürekli bir hareketliliğin olduğu, okuyucuda merak ve heyecan uyandıran romanlardır. *Hasan Mellah* (Ahmet Mithat Efendi), *Robinson Crusoe (Robinsın Kuruzo)* [Daniel Defoe (Daniyıl Defo)] vd.
Bilim Kurgu Romanı	Bilim ve teknolojiden yararlanarak olayları bu çerçevede işleyen romanlardır. *Ay'a Yolculuk* [Jules Verne (Jül Vern)] vd.
Tezli Roman	Yazarın toplumsal, felsefi veya siyasi bir görüşü (tezi) savunmak, kanıtlamak veya bir soruna dikkat çekmek amacıyla kurguladığı, öğretici bir üslup barındıran roman türüdür. *Zehra* (Nabizâde Nâzım), *Felâtun Bey ile Râkım Efendi* (Ahmet Mithat Efendi) vd.
Fantastik Roman	Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu edinen romanlardır. *Hobbit, Yüzüklerin Efendisi* [J. R. R. Tolkien (J. R. R. Tolkin)], *Narnia Günlükleri* [C. S. Lewis (C. S. Luis)] vd.

Edebî Akımına Göre Romanlar

Klasik Roman	Geçmişten günümüze kadar ulaşmış, yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtan ve etkisi hâlâ devam eden romanlardır. Türk edebiyatında doğrudan klasik roman türünde bir eser bulunmamaktadır. *La Princesse De Clèves (La Pases Dö Klev)* [Madame De La Fayette (Madam Dö La Fayyet)] vd.
Romantik Roman	Kişilerin duygu ve düşüncelerini, olaylar karşısındaki duygusal tepkilerini ön plana çıkaran romanlardır. *İntibah* (Namık Kemal), *Sefiller* [Victor Hugo (Viktor Hügo)] vd.
Realist Roman	Toplum ve insan yaşamını gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtan romanlardır. *Mai ve Siyah* (Halit Ziya Uşaklıgil) vd.
Natüralist Roman	Toplumu bir laboratuvar ortamı gibi düşünen, olayları bilimsel yöntemlere dayalı olarak yansıtmaya çalışan romanlardır. *Zehra* (Nabizade Nazım), *Mürebbiye* (Hüseyin Rahmi Gürpınar) vd.
Modernist Roman	İç dünyasına çekilen, yabancılaşan, toplumla çatışan, karamsar bireyi konu edinen; geleneksel anlatım ve yapıdan uzaklaşılarak yazılan romanlardır. *Bir Düğün Gecesi* (Adalet Ağaoğlu), *Alagün Çocukları* (Nezihe Meriç) vd.
Egzistansiyalist (Varoluşçu) Roman	Bireyin dünyadaki varoluşunu, sorumluluğunu, özgürlüğünü, hayatın anlamsızlığını ve buna bağlı olarak yaşadığı derin bunalımı konu edinen romanlardır. *Aylak Adam* (Yusuf Atılgan), *Dava* [F. Kafka (F. Kafka)] vd.
Postmodern Roman	Kurmaca gerçekliğin ön planda olduğu, edebiyatın temel kurallarının reddedildiği ve anlam çoğulluğunun hedeflendiği romanlardır. *Suskunlar* (İhsan Oktay Anar), *Tutunamayanlar* (Oğuz Atay) vd.

Hatırlayalım

Ön bilgilerinizden ve aşağıdaki metinden yararlanarak *Huzur* romanında tespit ettiğiniz üslup özelliklerini belirleyiniz ve bunları metin tahlilinde kullanmak üzere bir kavram haritası üzerinde gösteriniz.

Üslûp (Fr. Style)

En kısa tanımıyla üslûp, anlatım yoludur. Bir düşünceyi, duyguyu, kavramı… bir yazar bu yolda anlatır, öbür yazar başka yolda. Üslûp yazardan yazara değiştiği gibi, konudan konuya, türden türe, çağdan çağa da değişir.

Aristoteles'ten günümüze kadar pek çok eleştirmeci, üslûp ve özellikleri konusunda düşündü ve yazdı. Aristoteles'e göre üslûp, insana o kadar bağlıdır ve o kadar özeldir ki, yazar sayısı kadar üslûp çeşidi vardır.

Buffon (Bufon) da üslûbu bu anlayışa uygun olarak tanımlıyor:

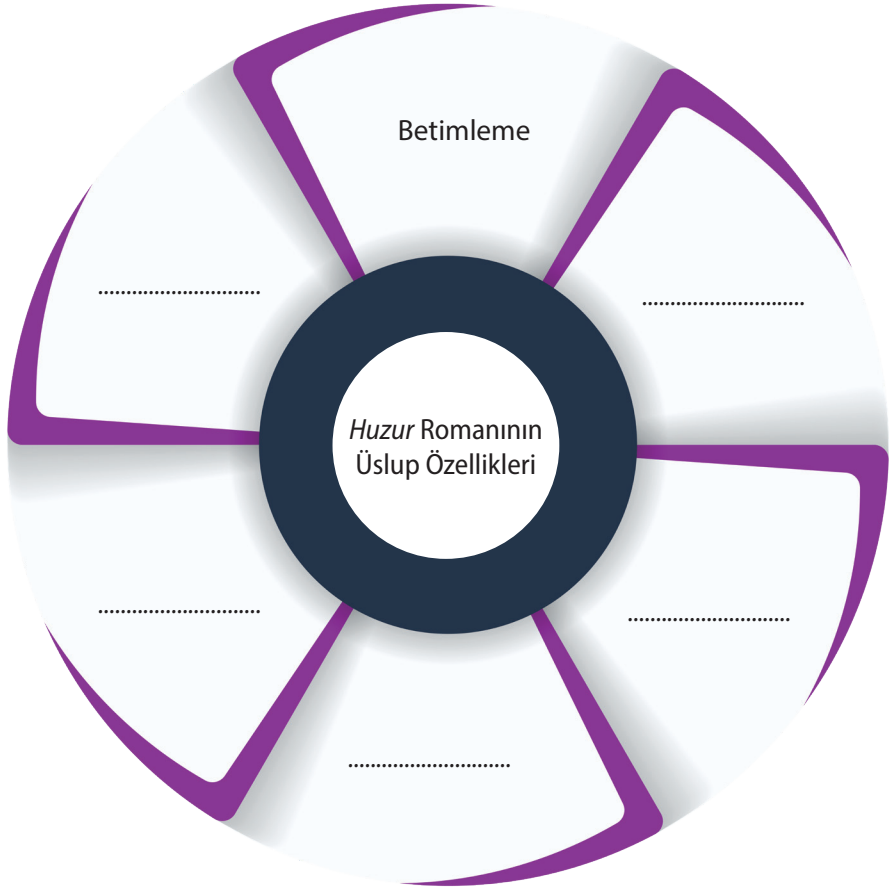
"Üslûp, yazarın tâ kendisidir." Recaizâde Mahmut Ekrem, bu sözü "Üslûb-ı beyan ayniyle insandır." diyerek çevirmiştir.

(...)

Günümüze kadar, önemli yerli ve yabancı kaynaklarda, üslûp çeşidi diye sayılanlar arasında şunlar var: Akıcı, bayağı, belgin, canlı, çocuksu, estetik, hoyrat, özensiz, özentili, parçalı, pitoresk, renkli, süslü, sürükleyici, yalın, yapma, yüce, zarif, zengin üslûp.

Her yazarın kendine göre bir üslûbu olduğu düşüncesi bir yana, bir yazarın belirli bir üslûba erişebilmesi de, -insanın karakterini bulabilmesi gibi-, uzunca bir zaman ister. Bizde Halit Ziya Uşaklıgil ve Falih Rıfkı Atay, üslûpları kolayca tanınacak kadar şekillenmiş yazarlardır. (…) Türk şiirinde, anlatış yoluyla öbür şairlerden iyice ayırdedilebilen üslûp sahibi şairlerimiz Yunus Emre, Fuzulî, Bâkî, Nedim, Şeyh Galib ve Tevfik Fikret'tir.

L. Sami Akalın, *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*

Metni Anlayalım

Soruları *Huzur* metnine göre cevaplayınız.

1. **"Okumayı Yönetebilme" bölümünde metnin içeriğiyle ilgili not ettiğiniz tahminlerinizi metinle ilgili öğrendiklerinizle karşılaştırınız.**

2. **Romanın konusunu, temasını ve yazılış amacını belirleyiniz.**

Konu

Tema

Yazılış Amacı

3. Temasına ve edebî akımına göre romanın türünü belirleyiniz.

4. "Boğaz'da ise her şey insanı kendisine çağırır, kendi derinliğine indirirdi. Çünkü burada terkibi idare eden şeyler, manzara, kalabildiği kadar olsa da mimarî, hepsi bizimdi."

Yazar, bu bölümde mekâna nasıl bir işlev yüklemiştir? Bu işlevi mekânın hangi özelliğine bağlamıştır?

.....

.....

.....

5. "Bizler, kökü mazide olan atiyiz." **ifadesini açıklayınız.**

6. — Kuzum, senin yaşın bu kadar genç. Öyle olduğu hâlde bütün bu eski şeyleri nerden seviyorsun? diye sordu. Mümtaz o zaman ona İhsan Ağabeyi anlattı. Gençliğinde Paris'te Jaures'in peşinden bir zamanlar nasıl ayrılmadığını, sonra Balkan Harbi içinde İstanbul'a dönüşünde birdenbire nasıl değiştiğini, nasıl kendi hayatımızın kaynakları etrafında dolaştığını, onları şahsî bir tecrübe gibi yaşamaktan nasıl bıkmadığını söyledi.

Yukarıdaki parçada geçen "kendi hayatımızın kaynakları" **ifadesinden ne anlıyorsunuz? Yaşadığınız şehirde kendi hayatınızın kaynakları diyebileceğiniz değerler var mı? Açıklayınız.**

7. Metinde dönemin sosyal hayatını yansıtan ifadelere örnekler yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

8. Metinden şehir hayatının insanların ruh hâline ve sosyal hayatına etkisi hakkında hangi çıkarımlar yapılabilir?

9. Nuran'la Mümtaz'ın İstanbul'da buluştukları sosyal ve doğal mekânlar, kahramanların sosyal ilişkileri, yaşam tarzları ve hayata bakış açılarıyla ilgili size neler düşündürdü?

10. Mümtaz'ın "Üsküdar'da hakikî kadın saltanatı var." **demesinin sebebi nedir?**

11. Mümtaz, tarihteki bir dönemi anlatan romanına bir şair olan Şeyh Gâlip'in adını vermiştir. Bu bilgiden hareketle Mümtaz'ın kişiliği ve sanat anlayışıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

12. Mümtaz, medeniyetimizin bütün yönlerinin müziğimizde bulunduğunu düşünür. Bu bilgiden hareketle tarihimizde yaşanmış önemli olayları anlatan müzik eserlerine (türkü, şarkı, marş vb.) örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

13. Nuran ve Mümtaz, İstanbul'da gezdikleri bazı mekânlara müzikle alakalı bazı isimler vermiştir. Bu durumdan hareketle kahramanların hayatında sanatın etkisiyle ilgili hangi çıkarımlar yapılabilir? Açıklayınız.

14. **Metindeki açık ve örtük iletilere örnekler yazınız.**

Açık İletiler	
Örtük İletiler	

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Mescid-i Aksa

Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu
Varıp eşiğine alnımı koydum
Sanki bir yeraltı nehr çağlıyordu

Gözlerim yollarda bekler dururum
Nerde kardeşlerin diyordu bir ses
İlk Kıblesi benim ulu Nebi'nin
Unuttu mu bunu acaba herkes

Burak dolanırdı yörelerimde
Miraca yol veren hız üssü idim
Kutsallığım belli şehir ismimden
Her yana nur saçan bir kürsü idim

Hani o günler ki binlerce mü'min
Tek yürek halinde bana koşardı
Hemşehrim nebi'ler hâtırı için
Cevaba erişen dualar vardı

Şimdi kimsecikler varmaz yanıma
Mü'minden yoksunum tek ve tenhayım
Rüzgârlar silemez gözyaşlarımı
Çöllerde kayıp bir yetim vâhayım

Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Götür müslümana selam diyordu
Dayanamıyorum bu ayrılığa
Kucaklasın beni İslâm diyordu

M. Akif İnan, ***Şiirler***

Huzur **metni ile** ***Mescid-i Aksa*** **metnini aşağıdaki tabloda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.**

Karşılaştırma Ölçütleri	Huzur	Mescid-i Aksa
İçerik		
Tür		
Şekil		
Dönem		
Zihniyet		
Üslup		
İleti		

Karşılaştıralım

Huzur **romanındaki kişilerin söz ve davranışlarından hareketle duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapmak üzere aşağıdaki çalışmayı yapınız.**

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde dörder kişilik okuma çemberi grupları oluşturunuz.**
2. **Okuma çemberiyle ilgili aşağıdaki şemayı inceleyiniz. Temel veya seçimlik rollerden birini seçerek rolünüzün gerektirdiği çalışmayı yapınız. Bir sonraki okuma çemberinde farklı bir rolü seçerek çalışmanızı sürdürünüz.**

Okuma Çemberi Etkinliğindeki Temel Roller

Bağ Kurucu	Metinle dış dünya arasında bağlantı kurmakla görevlidir. Bu role sahip kişi, okudukları ile kendi yaşantısı veya başka topluluktaki yaşantılar arasında bağlantılar kurmaya çalışır.
Ressam	Metindeki başlıca bölümlerle ilgili bir görsel (kroki, çizgi karakter, diyagram vb.) çizmekle görevlidir. Çizimin konusu okumanın kendisine hatırlattığı bir şey veya metnin bir ögesi (konu, karakter, olay vb.) olabilir.
Sorgulayıcı	Grup içinde tartışma ortamı oluşturmak için sorular hazırlamakla görevlidir. Bu kişi, "Okurken merak ettikleriniz nelerdir, betimlenen şeylerle ilgili sorularınız var mı, şu sözcük ne anlama geliyor?" şeklinde duygu ve düşünceleri ortaya koymaya yönelik sorular hazırlar.
Okuma Aydınlatıcısı	Grubuyla tartışmak amacıyla metinden bir paragraf veya cümle seçmekle görevlidir. Amacı; metindeki ilginç, gülünç, eğlenceli, şaşırtıcı ve önemli bir ifadeyi seçip diğer arkadaşları ile paylaşmaktır.

Okuma Çemberi Etkinliğindeki Seçimlik Roller

Özetleyici	Metnin özetini çıkarmakla görevlidir. Metnin önemli bölümlerini özetleyerek anlatır.
Kelime Avcısı	Metinde anlamı bilinmeyen, ilginç bulunan, farklı bağlamlarda kullanılabilen kelime ve kelime gruplarını tespit etmekle görevlidir. Bu kelimelerin anlamlarını sözlükten araştırır ve metnin bağlamına göre açıklar.
Tahmin Edici	Okuduklarının ışığında metinde sonradan anlatılacak olaylara ilişkin tahminlerde bulunmakla görevlidir. Bir karakterin ne yapacağına, bir sonraki olayın ne olacağına veya nerede gerçekleşeceğine ilişkin tahminlerde bulunur.
Hareket İzcisi	Metinde olayların gerçekleştiği mekânı ve bu mekânın nasıl değiştiğini takip etmekle görevlidir. Mekânı ayrıntılı olarak açıklar.
Karakter Çözümleyici	Metindeki karakterlerin özelliklerini ortaya koymakla görevlidir. Karakterler hakkında bilgi verir.

3. Roman kişilerinin söz ve davranışlarını örnekleyen ifadeleri belirleyiniz. Bu ifadelerden hareketle kişilerin duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlarınızı tabloya örnekteki gibi yazınız.

Kişiler	Kişilerin Söz ve Davranışları	Kişilerin Duygu ve Düşüncelerine Yönelik Çıkarımlarım
Mümtaz	Fakat sıçrayabilmek, ufuk değiştirmek için dahi bir yere basmak lâzım. Bir hüviyet lâzım. Bu hüviyeti her millet mazisinden alıyor.	Bir milletin gelişmesi geçmişinden, tarihinden ve kültüründen beslenmesine bağlıdır.
Nuran		
İhsan		
Macide		
Suat		
Fâhir		

4. Kahramanları, kişilik özellikleri ve dil kullanımları yönüyle aşağıdaki tabloda karşılaştırınız.

Kahramanlar	Kişilik Özellikleri	Dil Kullanımları
Mümtaz	Hayata bir sanatçı duyarlılığıyla bakan, tabiatı ve sanatı bir bütün olarak gören hassas bir karakterdir.	İnsanı teganni etmek istiyorum, derdim; maddeyi uykusundan uyandıran ve kainata kendi ruhunu geçireni teganni edeceğim, ey bütün büyüklüğünü ihata eden lisan! Sen bana yardım et!
Nuran		
İhsan		
Macide		
Suat		
Fâhir		

Bilgi Köşesi

Türk Romanında İlkler

İlk Çeviri Roman: *Tercüme-i Telemak*, Yusuf Kâmil Paşa

İlk Yerli Roman: *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*, Şemsettin Sami

İlk Edebî Roman: *İntibah*, Namık Kemal

İlk Realist Roman: *Araba Sevdası*, Recaizade Mahmut Ekrem

İlk Köy Romanı: *Karabibik*, Nabizade Nâzım

İlk Psikolojik Roman: *Eylül*, Mehmet Rauf

Batı Tekniğine Uygun İlk Roman: *Mai ve Siyah*, Halit Ziya Uşaklıgil

İlk Psikolojik Roman Denemesi, İlk Naturalist ve Tezli Roman: *Zehra*, Nabizade Nâzım

İlk Tarihî Uzun Hikâye-Roman Denemesi: *Yeniçeriler*, Ahmet Mithat Efendi

İlk Tarihî Roman: *Cezmi*, Namık Kemal

İlk Polisiye Roman: *Esrâr-ı Cinâyât*, Ahmet Mithat Efendi

Millî Mücadele'nin İşlendiği İlk Roman: *Ateşten Gömlek*, Halide Edip Adıvar

Yazar-Eser-Kahraman oyununa karekoddan ulaşabilirsiniz.

Fark Edelim

Aşağıdaki metinlerden yararlanarak soruyu cevaplayınız.

Mümtaz'ın hayatında İhsan'la karısının çok büyük bir yeri vardır. Babasının ve annesinin birkaç hafta ara ile ölümünden sonra onu amcasının oğlu büyütmüştü. Macide ve İhsan, İhsan ve Macide. Nuran'ı tanıyana kadar hayatı hemen hemen bu ikisinin arasında geçmişti. İhsan, onun hem babası, hem hocası idi.

Macide iyileştikten sonra, iki sene için gittiği Fransa'da bile ağabeyisinin tesiri devam etmiş, hatta daha iyisi bu yeni muhitte ve o kadar cazip şeyler arasında biraz da bu tesir yüzünden ilk sarhoşluklardan kurtulmuş, vakit israf etmemişti.

Macide ise, kadın şefkatine ve güzelliğin terbiyesine en muhtaç olduğu zamanda onun hayatına girmişti. Onu düşünürken Mümtaz, benim çocukluğumun bir kısmı bir bahar dalı altında geçti, derdi. Hakikatte de böyle idi. Onun için İhsan'ın bu seferki hastalığı, zaten sıkıntı içinde olan genç adamı temelinden sarsmıştı.

Şiir ve Roman

Yalnız Mümtaz değil, romanın diğer şahısları, İhsan, Nuran, Suad, muayyen özellikleri ve davranışları içinde yakalanmağa çalışılan tali karakterler de hayattan alınmadır. Mümtaz'ın amcasının oğlu olarak gösterilen, fikirlerinin kuvvetle tesiri altında kaldığı İhsan, dünya görüşü, rind mizacı ve daha birçok cepheleri ile Tanpınar'ın çok yakından tanıdığı Yahya Kemal'dir. Bu satırların yazarı, Nuran'ın hayattaki örneği olan genç ve güzel kadını, asistanlık yıllarında birkaç kere görmüştür.

Fakat Tanpınar, kendisinin bir projeksiyonu olan Mümtaz da dahil, hayattan almış olduğu bütün şahısları az çok değiştirmiş, onlara sahip olmadıkları bazı özellikler vermiş, bizzat içinde yaşamadıkları şartlarda göstermiştir. Bu değiştirme, Yahya Kemal'in romandaki benzeri olan İhsan'da açıkça görülür. Bütün hayatı boyunca bekâr kalmış olan Yahya Kemal'i muharrir evlendirmiş, çoluk çocuk sahibi yapmıştır. Ayrıca onu Mümtaz'la akraba olarak göstermiştir. Halbuki Tanpınar'la Yahya Kemal arasında sıhrî bir münasebet yoktu.

Mehmet Kaplan, ***Bir Şairin Romanı: Huzur***

Metinlerden hareketle yazar ile eser arasındaki ilişkiye yönelik hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Açıklayınız.

Sıra Sizde

1. *Huzur* romanında gerçek ve kurgu arasındaki farkı belirlemek için aşağıdaki balık kılçığı diyagramını tamamlayınız.

2. Balık kılçığı diyagramındaki tespitlerinizden hareketle gerçek hayattan alınan unsurlar ile kurgusal unsurların birlikte kullanılmasının romana katkısını değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki parçalardan hareketle soruları cevaplayınız.

Bu acayip şeyleri Nuran'a anlatamayacağı için mahzun oluyordu. Mümtaz, Nuran'ın garip şeyler müteahhidiydi. Genç kadının hiç sarsılmayan şüpheciliğini, düzgün düşüncesini, şuradan buradan topladığı acayip hikâyelerle karşı karşıya bırakmağa bayılırdı. Eğer bir sene evvel olsaydı muhakkak ki, Mümtaz bugün, yahut yarın, herhalde ilk görüşünde, bir vesile uydurur, merak ettiği bir hâdise için istihareye yatmak istediğini ve bu altı ismi yedi defa okuduktan sonra gördüğü rüyayı anlatırdı. Bu hikâyelerde Mümtaz'ın bütün bir saflığı muhafaza etmesi, hiç gülmemesi lâzımdı. Hikâye sonuna kadar Nuran'ın küçük gülümsemeleri, taaccüpleri arasında ciddiyetle devam eder, sonunda Nuran, ya şakayı olduğu yerde küçük bir dargınlıkla keser ve Mümtaz'a bazen saatlerce süren lezzetli bir üzüntünün ufkunu açar yahut oyuna o da katılırdı.

Bütün bunları şimdi hatırlamak, hazin oluyordu.

Düşüncesinin bu noktasında birdenbire durdu. "Bu adamlarla ne diye alay ediyorum? Sanki benim azaplarım onların bir yığın kaçış imkânlarıyla dolu hayatlarından daha mı iyi?" Fakat hakikaten düşündüğü gibi bu kaçış var mıydı? Bu kitapların ve benzerlerinin anlattığı imkân bolluğu içinde mi yaşıyorlardı? Böyle olsa bile kendisi kaçmıyor muydu? Sadece bu dükkânda bu saatte oturması bir kaçış değil miydi? Gittikçe ağırlığını artıran sıkıntıların arasında bu saati çalmak istediği, onu İhsan'dan ve etrafındakilerden göz göre göre çaldığı muhakkaktı. Şurası var ki genç adam yazın başından beri hiç de tabiî bir hayat yaşamıyordu. Bilhassa son günlerde uykuları adamakıllı bozulmuştu. Zorla uyuyabildiği birkaç saatte garip, daha ziyade kâbusu andıran rüyalar içinde geçiyor, uykularından, yattığı zamandan daha yorgun kalkıyordu. Asıl fenası fikirlerini takipte çektiği güçlüktü. Her düşünce biraz ilerleyince azaplı bir rüya hâlini alıyordu.

1. *Huzur* romanından alınan bu parçalarda öznel ve nesnel anlatıma örnekler tespit ederek bunların metne ve kişilerin yansıtılmasına katkısını belirleyiniz.

.....

.....

.....

.....

2. *Huzur* romanından bazı parçalar verilmiştir. "Duyarlılık" **değerinden hareketle roman kişilerinin yaşadığı insani çelişkileri, ahlaki çatışmaları, toplumsal hayatta yaşadıkları güçlükleri tespit ederek ilgili yerlere yazınız.**

- Halkı sever misiniz?

- Hayatı seven herkes halkı sever. . .

- Hayatı mı, halkı mı? . . Bana öyle geliyor ki, hayatı daha çok seversiniz yahut mefhumları?

- Halk hayatın kendisidir. Hem manzarası, hem tek kaynağıdır. Halkı hem sever, hem tadarım. Bazen bir fikir kadar güzel, bazen tabiat kadar haşindir. Orada her şey büyük ölçüdedir. Çok defa büyük denizler gibi susar. Fakat konuşacağı ağzı bulunca da…

Biz her şeyi irademizle yapacağız. Evvela şartlarımızı tanıyacağız. Sonra işlerimizi sıralayacağız. Yavaş yavaş cihan piyasasına çıkmağa başlıyacağız. Kendi piyasamızı kendi istihsalimize açacağız. Aileyi, evi şehri ve köyü tekrar kuracağız… Bunları yaparken insanı da yapmış olacağız. Şimdiye kadar insanla yapıcı olarak meşgul olamadık, bir yığın inkılâbın peşinde idik. İçimizde kendimize karşı bir hareket hürriyetini elde etmeğe çalışıyorduk. Bu zaruretten şimdi daha büyük ve esaslı zaruretlere uyanmamız lazım. Her zaman daha düzeltilmez ki... Şimdi o düzlüğe bir bina kurmamız lâzım. Bu bina ne olacak? Yeni Türk insanının ölçülerini kim biliyor? Yalnız bir şeyi biliyoruz. O da birtakım köklere dayanmak zarureti. Tarihimize bütünlüğünü iade etmek zarureti. Bunu yapmazsak ikiliğin önüne geçemeyiz.

Geldiklerinin sabahı uyanır uyanmaz pencerelerin etrafında, ince, dantela kadar zarif, munis cıvıltılı bir kaynaşma görmüşlerdi. Nuran: "Ay! Serçeler geldi…" diye bağırmıştı. O dakikadan itibaren serçeleri beslemek vazifesini üzerine almıştı. Yazık ki, serçelerin tad alma lezzetleri hakkında hiçbir fikrimiz yoktur. Çünkü Nuran elinden gelse bu küçük hayvanlar için hususî yemek dahi yaptırırdı. O gün akşama doğru köşkün nüfusu bir kişi daha arttı. Bu karlı ve buzlu hava Emirgân'daki siyah köpeğe tahammülü güç ve sıkıcı gelmiş olacak ki, her zaman o kadar istiğna gösterdiği Mümtaz'ın davetini bu sefer büyük bir memnuniyetle kabul ederek içeri girdi. Şimdi, Nuran'ın, kanatlı dostlarına iştahlı bakışlar fırlatarak sobanın kenarında temizleniyor, bir pencere dışında, her türlü masuniyet içinde kendisiyle âdeta alay eden bu nimetleri rahat bir rüyada tatmağa hazırlanıyordu.

Mümtaz, ekmek ufaklarını pencerenin kenarına koydu, camı kapattı.

Mümtaz, ağabey dediği amcasının oğlu İhsan'ın hastalandığından beri doğru dürüst sokağa çıkmamıştı. Doktor çağırmak, eczaneye reçete götürüp ilaç getirmek, komşunun evinden telefon etmek gibi şeyler bir tarafa bırakılırsa, bu haftayı hemen hemen ya hastanın başı ucunda yahut da kendi odasında, kitap okuyarak, düşünerek, yeğenlerini avutmağa çalışarak geçirmişti. İhsan iki gün kadar ateşten, halsizlikten, arka ağrılarından şikâyet etmiş, sonra birdenbire zatürree fevkalâdelik hâlini ilân etmiş, evin içinde korkudan, telâştan, üzüntüden, bir türlü ağızlardan düşmeyen ve bakışlardan eksilmiyen temennilerden saltanatını, o yıkım psikolojisini kurmuştu.

3. ***Huzur*** **romanından kendinize yakın bulduğunuz bir kahraman belirleyiniz. Bu kahramanın konuşma biçimiyle günlük yaşantınızda kullandığınız dili karşılaştırarak bunların hangi yönlerden farklılık gösterdiğini gerekçeleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Çözümleyebilme

Fark Edelim

1. Aşağıdaki tabloyu *Huzur* romanındaki yapı unsurlarına göre tamamlayınız.

Olay	Kişi Kadrosu

Mekân	Zaman

2. ***Huzur*** **romanının dil ve üslup özellikleriyle yapı unsurları arasındaki ilişkiyi aşağıdaki başlıklara göre belirleyip yazınız.**

Olay-Dil ve Üslup İlişkisi

Kişi Kadrosu-Dil ve Üslup İlişkisi

Mekân-Dil ve Üslup İlişkisi

Zaman-Dil ve Üslup İlişkisi

3. Yazarın üslup seçimiyle ilgili çözümlemeler yapmak üzere verilen soruları cevaplayınız.

a) Romanın temasının yazarın üslubuna etkisini yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

b) Romandaki yapı unsurları arasındaki etkileşimin yazarın üslubuna katkısını açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Romanın yazıldığı döneme ait özelliklerin yazarın üslubuna etkileri hakkında çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

ç) Romanda kullanılan söz varlığıyla yazarın üslubu arasındaki ilişkiyi tespit ediniz.

.....

.....

.....

4. ***Huzur*** **romanındaki kişilerin özelliklerini ve amaçlarını aşağıdaki tabloya yazınız.**

Kişiler	Özellikleri	Amaçları
Mümtaz		
Nuran		
İhsan		
Suat		

Düşünelim Paylaşalım

***Huzur* romanından alınan aşağıdaki parçalardan yararlanarak çalışmayı yapınız.**

Mümtaz, çok küçüklük hatıralarına eğilip de vapur düdüklerinin bu tepelere çarpa çarpa kendine kadar gelen akislerini dinlediği zaman, ara sıra içinde kabaran ve kendisini gündelik hayatın ortasında birdenbire o kadar zengin yapan hüznün şifasızlığının hangi pınarlardan toplanıp geldiğini anlardı.

***

Mümtaz, gece ilerledikçe havada, hâlâ kıştan bir şeyin bulunduğunu sezer gibiydi. Garip bir üşüme hissiyle içine büzüldü.

— Kışın Boğaz başka türlü güzel oluyor, dedi. Garip bir yalnızlığı var...

— Ama, siz pek tahammül edemiyorsunuz.

— Edemiyorum. Buna tahammül etmek için ya bulunduğu yere adamakıllı kök salmalı, yahut da hayatı çok zengin olmalı. Yâni kâfi derecede yaşamış olmalı. Halbuki ben...

***

O söyledikçe Nuran'ın, İhsan'ı tanımak arzusu artıyordu:

— Öyle ise bir gidip görelim, yahut Emirgân'a çağıralım... Zaten seni tanımalarını istiyorum. Doğrusunu istersen, biraz geciktik. Ben ağabeyim diyorum, İhsan babam sayılır.

Nuran bir müddet düşündü, sonra karar verdi:

— Vazgeç, dedi. Bu yaşta nişanlı olarak takdim edilmek hoşuma gitmiyor. Nasıl olsa görürüz, her hâlde onu da Macide'yi de çok seveceğimi biliyorum.

DÜŞÜN

Bu parçalardaki çatışma ögelerini belirleyerek bunların hangi tür çatışma olduğunu yazınız.

EŞLEŞ

Sıra arkadaşınızla bu çatışmaların ortaya çıkmasında anlatıcı, düşünceyi geliştirme yolları, anlatım biçim ve teknikleri vb. unsurların etkisini tartışınız. Tartışma sonucunda ulaştığınız tespit ve değerlendirmeleri aşağıya yazınız.

PAYLAŞ

Romandaki çatışmaların ortaya çıkmasını etkileyen unsurlarla ilgili ulaştığınız tespit ve değerlendirmelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Fark Edelim

***Huzur* romanından alınan aşağıdaki parçadan faydalanarak romanın yapı, üslup, sanatçı, dönem özelliklerini de göz önünde bulundurup günümüz dil kullanımı ile o dönem dil kullanımı arasındaki farklı ve ortak yönleri yazınız.**

Ertesi gün Rum Mehmed Paşa Camii ile Ayazma Camii'ni ve Şemsipaşa taraflarını yayan dolaştılar. Birkaç gün sonra Selimiye Kışlası'nın etrafında kızgın güneş altında başıboş gezdiler. İstanbul'da açılan ilk hendesi caddeleri, o cazip ve mazi hulyası adlı sokakları, İstanbul akşamlarının hakikî ziyafet sofraları gibi gördükçe, garip bir mazi daussılası onu yakalıyordu.

— İstanbul, İstanbul, diyordu. İstanbul'u tanımadıkça kendimizi bulamayız. Şimdi bütün o fakir halka, yıkılmağa yüz tutmuş evlerle ruhunda kardeş olmuştu. Sultantepe'yi âdeta humma içinde dolaşmıştı. Fakat asıl sevdiği yer Çarşı içindeki Küçük Valde idi. (…)

Nuran bilhassa camii ve onun akşam saatlerindeki loşluğunu seviyordu. Mermer ve yaldız süslerin arasında kilim motifi ile işlenmiş saçaklara bayılıyordu.

Bu gezintilerden dönüşlerinde Mümtaz'ı yazmakta olduğu Şeyh Gâlip için sıkıştırıyordu. Üçüncü Selim devrinin bu iç romanı kendisine ait bir şey olacaktı. Mümtaz Hatice Sultan'la Beyhan Sultan'ın portrelerini Nuran'ı düşünerek çizmişti. Şimdi genç kadın müsvettelerdeki tasvirleri okurken âdeta terzisinde model veya bir mağazada kumaş seçer gibi titiz oluyordu.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

1. *Huzur* romanından alınan aşağıdaki cümlelerin ögelerini tespit ediniz.

a) İster istemez onların bir parçasıyız.

b) Eski musıkîmizi seviyoruz, iyi kötü anlıyoruz.

c) İstanbul 'un bu semtleri bu ağustos gününde pislikten, tozdan, sıcaktan bitaptı.

ç) Biraz ötede kubbesi yıkılmış bir türbe düzgün ve vakur cephesiyle kendisini gösteriyor.

d) Mümtaz, çok küçüklük hatıralarına eğilip de vapur düdüklerinin bu tepelere çarpa çarpa kendine kadar gelen akislerini dinlediği zaman, ara sıra içinde kabaran ve kendisini gündelik hayatın ortasında birdenbire o kadar zengin yapan hüznün şifasızlığının hangi pınarlardan toplanıp geldiğini anlardı.

e) Bu gezintilerden dönüşlerinde Mümtaz'ı yazmakta olduğu Şeyh Gâlip için sıkıştırıyordu.

f) Nuran, avlularında ot bitmiş, damı çökük, fukara yatağı medreselere, harap Tabhane'ye

Hekimoğlu Alipaşa Camii'nin yüzük taşı biçimine hayran oldu.

2. Ögelerini tespit ettiğiniz cümleleri inceleyerek metindeki cümle kuruluşlarının metne katkısı hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Aşağıdaki parçada günümüz yazım kurallarına aykırı yazılmış kelimeleri tespit ediniz. Bu kelimeleri günümüz yazım kurallarına göre yazınız.

İhsan iki gün kadar ateşten, halsizlikten, arka ağrılarından şikâyet etmiş, sonra birdenbire zatürree fevkalâdelik hâlini ilân etmiş, evin içinde korkudan, telâştan, üzüntüden, bir türlü ağızlardan düşmeyen ve bakışlardan eksilmiyen temennilerden saltanatını, o yıkım psikolojisini kurmuştu.

.....

.....

.....

.....

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Romanın Sosyal Bilimlerle İlişkisi
Amacı	Romanın tarih, psikoloji ve sosyolojiyle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

Aşağıdaki adımları takip ederek çalışmayı yapınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız ve grup sözcülerini seçiniz.

2. *Huzur* romanıyla ilgili aşağıdaki başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.

- **Birinci grup:** Roman-Tarih İlişkisi
- **İkinci grup:** Roman-Sosyoloji İlişkisi
- **Üçüncü grup:** Roman-Psikoloji İlişkisi

3. Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

***Huzur* romanına yönelik çözümlemelerinizi yansıtmak üzere aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'nı tamamlayınız.**

1. Yazarın üslup seçiminin nedenleri ve sonuçları	
2. Metnin yazıldığı dönemin özellikleri	
3. Metnin içeriğinin, yapı unsurlarının, dil ve anlatım özelliklerinin yazıldığı dönem ve toplumla ilişkisi	
4. Metnin yapı unsurlarının metne katkısı	
5. Metinde yer alan millî, manevi ve evrensel değerler	

Süreci Değerlendirebilme

1. *Huzur* romanının dil ve anlatımıyla ilgili beğeni ve eleştirilerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. *Huzur* romanını belirlediğiniz ölçütler doğrultusunda aşağıda verilen örnekteki gibi değerlendiriniz.

Belirlediğim Metin Değerlendirme Ölçütlerim	Kendi Beğeni Ölçütlerim Doğrultusunda Değerlendirmelerim
Tutarlılık	Cümle ve ifadeler konu bütünlüğü çerçevesinde tutarlılık göstermektedir.

3. Kendinizi *Huzur* romanındaki kişilerden birinin yerine koyunuz. Yaşadıklarınız karşısında neler düşünür, nasıl davranırdınız? Sözlü olarak ifade ediniz.

Çıkış Kartı

***Huzur* romanında okuyup beğendiğiniz ifadelerin çağrışım yönünden zenginliğini Çıkış Kartı'nı doldurarak değerlendiriniz.**

Üç Yaz – Metinden seçtiğiniz ifadelerin çağrışım zenginliği bakımından en çok beğendiğiniz üç yönünü yazınız.

1.
2.
3.

İki Sor – Beğendiğiniz ifadelerin çağrışım zenginliğini ortaya çıkarmak için iki soru sorunuz.

1.
2.

Bir Paylaş – Beğendiğiniz ifadeler arasında sizi en çok etkileyeni paylaşınız.

1.

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Aşağıdaki metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Askerde

İskenderun'a giderken Elazığ'a, baba evine uğrayarak hasret gideren Tarık Buğra, bir akşam, evde ailesinin Elazığlı dostlarıyla otururken radyoda da Dinleyici İstekleri programını dinlemektedirler. Komşulardan biri, "Biz türkü istedik, kaç ay oldu, çalmıyorlar!" deyince, genç yedek subay adayı, "Ben istesem, üç dört türkü birden söyletirim!" deyiverir. Gülüşmeler, şakalaşmalar, alaylar... İş iddiaya binince, oturup, bir hafta içinde, *Arayan Bulur* adıyla radyofonik bir piyes yazıp Ankara Radyosu'na postalar. Ve İskenderun'da, hazırlık kıtasındayken babasından bir mektup alır, içinde de resmî bir yazı: "Gönderdiğiniz *Arayan Bulur* adlı radyofonik oyun uygun görülmüştür, seslendirilecektir!"

İlk Telif Ücreti

Tarık Buğra, yazarlık hayatında ilk telif ücretini bu oyundan almıştır. Yedek Subay Okulu'na katılmak üzere Ankara'ya gidince, Radyoevi'ne uğrayıp adına tahakkuk ettirilen ve o devirde hatırı sayılır bir miktar olan 37 tatlı lirayı alıp ceplerini bir süre ısıtır.

Beşir Ayvazoğlu, *Tarık Buğra Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak*

Gençlik Yılları

"1930 yılında Ahmet Kutsi Tecer'le tanıştım. (Tecer o zaman Sivas'ta Maarif Müdürü idi.) Ahmet Kutsi, 5 Ocak 1931 tarihinde Sivas'ta bir ÂŞIKLAR BAYRAMI hazırladı. Beni de çağırmıştı. ÂŞIKLAR BAYRAMI'na o zaman onbeş âşık katılmıştı. Bayram üç gün devam etti. Üç gün çaldık-çağırdık. Sonra serbesledik. Ahmet Kutsi Bey, işte o geceden sonra, "Halk Şairi" olduğumuza dair, bize birer kâğıt verdi. O tarihe kadar köyden dışarı çıkmış değildim. Gidemiyordum. "Halk Şairi" belgesini alınca, Adana'ya, Mersin'e gittim geldim. Hasılı bugüne kadar, kırk vilayetimizde çaldım söyledim.

1940 yılına kadar yanımda İbrahim isimli bir arkadaşım vardı. Yurdumuzu İbrahim'le gezip dolaşmaya başladım. 1940 yılında, onunla ayrıldık. 1960 yılına kadar Veysel Erkeleç'le gezip dolaştık. Halk ona "Küçük Veysel" diyordu. 1960 yılında Küçük Veysel öldü. 1960 yılından beri de oğlum Ahmet'le birlikte geziyoruz. Kış mevsiminde çeşitli vilayetlere gidiyoruz. Yazın köye dönüyoruz. Ben köyde istirahat ediyorum. Ahmet de ziraatçılık yapıyor.

Yavuz Bülent Bâkiler, *Âşık Veysel*

1. Biyografilerde kişilerin hayatındaki hangi tür ayrıntılara yer verilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Biyografilerin içeriklerinden hareketle okur açısından önemini değerlendiriniz.

Okumayı Yönetebilme

***Mehmet Akif Ersoy* adlı metne göz gezdiriniz ve adımları uygulayınız.**

1. **Metni okuma amacınızı belirleyiniz.**
2. **Metnin başlığından ve görsellerden hareketle içeriğine dair tahminlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Metni Okuyalım

1. **Metne uygun okuma yöntem ve stratejinizi seçiniz.**
2. **Seçtiğiniz okuma stratejisiyle metnin dilini ve doğasını yansıtacak biçimde vurgu ve tonlamaya dikkat ederek metni okuyunuz.**

2. Okuma Metni (Ana Metin)

MEHMET AKİF ERSOY

Bugün Kosova sınırları içinde kalan, o zamanki adıyla İpek kazasından gelerek İstanbul'a yerleşmiş Tahir Efendi ile aslen Buharalı Emine Şerife Hanımın oğlu olarak İstanbul'un Fatih semtindeki Sarıgüzel mahallesinde dünyaya geldi. 1878 yılında Emir Buharî mahalle mektebine bir süre devam etti. 1879'da kaydedildiği Fatih İptidai Mektebi'nde ilköğretim bilgilerini aldı. Babasının, Mühürdar Emin Paşa'nın oğlu İbnülemin Mahmut Kemal (İnal) ve kardeşlerine verdiği derslere de katılarak okulun yanı sıra babasından da temel bilgilerini aldı. 1882 yılında Fatih Merkez Rüştiyesi'ne ve 1885'te de Mülkiye'nin idadi kısmına girdi. Bir taraftan babasından Arapça öğrenmeye devam ederken diğer taraftan Fatih Camii'nde Farsça *Gülistan* ve *Mesnevi* okutan Esat Dede'nin derslerini takip etti. 1888'de idadiyi bitirdi. Aynı yıl babasını kaybetti. Babasının ölümü sebebiyle Mülkiye'den ayrılarak, daha kısa yoldan hayata atılabileceği Baytar ve Ziraat Mektebi'ne kaydoldu. 1893 yılında bu okulu birincilikle bitirdi ve aynı yıl Orman ve Meadin ve Ziraat Nezareti'nde baytar müfettiş muavini olarak memuriyete başladı. Bu kurumda müfettiş muavinliğinden umur-ı baytariye müdür muavinliğine kadar çeşitli kademelerde yirmi yıl çalıştı. Bu kurumdaki memuriyetinin yanı sıra 1906-1907 yıllarında Halkalı Ziraat Mektebi'nde kitabet-i resmiye (resmî yazışma usulleri) dersleri verdi, ayrıca Çiftçilik Makinist Mektebi'nde yine kitabet hocalığı yaptı. 1908-1913 yılları arasında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Şubesi müderrisliğinde bulundu. Halkalı Baytar Mektebi'ndeki öğrenciliği sırasında şiirle ilgilenmeye başladı. 1893 yılından itibaren *Mektep*, *Hazine-i Fünun* gibi dergilerde şiirleri çıktı. 1898 yılında yazı kurulunda da bulunduğu *Resimli Gazete*'de çok sayıda şiiri yayınlandı. (Bu şiirlerini kitaplarına almamıştır.) *Resimli Gazete*'den sonra suskunluğa büründü. 1908 yılında Meşrutiyet'in ilan edilmesinden hemen sonra, 27 Ağustos'ta çıkmaya başlayan *Sırat-ı Müstakim* dergisi ile birlikte aktif olarak basın yayın hayatına girdi. 8 Mart 1912 tarihli 183. sayısından sonra *Sebilürreşat* adını alacak olan bu dergide hem şiirleri hem de dinî ve edebî konulara dair yazıları çıktı. İlki derginin 1. sayısında çıkan "Fatih Camii" olmak üzere her hafta peş peşe yayımladığı şiirlerini 1911 yılında *Safahat* adıyla kitap olarak bastırdı. Bu kitapla edebiyat kamuoyunun ilgisini çekti, dönemin matbuatında adından sıkça söz edilmeye başlandı.

(...)

Birinci Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti için mağlubiyetle sonuçlanması sonrasında başlayan Milli Mücadele'ye fiilen katıldı. 10 Nisan 1920 tarihinde Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrıldı. 24 Nisan'da, Meclis'in açılışının ertesi günü Ankara'ya ulaştı. 30 Nisan 1920 tarihinde Hacı Bayram Camii'nde bir vaaz vererek Milli Mücadele'nin desteklenmesi gerektiğini halka anlattı. Haziran ayında Türkiye Büyük Millet Meclisine Burdur milletvekili olarak girdi, bir yandan meclis çalışmalarına katılırken bir yandan da Eskişehir, Burdur, Antalya, Afyon, Konya, Kastamonu gibi civar şehirlere giderek camilerde halkı direnişe çağıran vaazlar verdi. Bazı vaazları basılarak ordu içerisinde askerin maneviyatını artırmak amacıyla dağıtıldı. (…) Bir taraftan Milli Mücadele sürerken Ankara Hükûmeti bir milli marş ihtiyacı duyarak Maarif Vekâleti aracılığıyla 7 Kasım 1920 tarihinde

gazetelerde milli marş için bir yarışma açıldığı ilan edildi. Birinci olan esere ve bestesine 500'er lira para ödülü verileceği belirtildi. Yarışma fikrine ve özellikle de para ödülüne sıcak bakmayan Mehmet Akif, kendisinden beklenmesine rağmen bu yarışmaya katılmadı. Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey'in ricası ve ısrarı üzerine para ödülünü almamak şartıyla bu şiiri yazmayı kabul etti. Bu şiir 1 Mart 1921'de Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi tarafından Meclis kürsüsünden okundu ve yapılan müzakerelerden sonra 12 Mart'ta milletvekillerinin oylarıyla millî marş olarak kabul edildi. Böylece Mehmet Akif, Milli Mücadele içindeki faaliyetlerini İstiklal Marşı'yla taçlandırmış oldu.

(...)

Mehmet Akif, 1923 yılının Ekim ayında Abbas Halim Paşa'nın davetlisi olarak Mısır'a gitti ve 1924 yılı baharına kadar Mısır'da kaldı. Baharda İstanbul'a geldi, sonbaharda tekrar Mısır'a gitti ve kışı orada geçirdi. 1925 yılı baharında tekrar İstanbul'a döndü, bu arada Diyanet İşleri Başkanlığı'nca kendisine *Kur'an*'ı tercüme etme görevi verildi. 1925 yılı sonuna doğru tekrar Mısır'a gitti ve 1936 yılına kadar orada kaldı. Bu yıllarda daha çok *Kur'an*'ın tercümesiyle uğraştı. Ayrıca 1929 yılından sonra Kahire'deki Camiatü'l-Mısriyye'de (Kahire Üniversitesi) Türkçe dersleri verdi. 1935 yılında sağlığı bozuldu ve hastalığının ilerlemesi üzerine 1936 yılı Haziran ayında İstanbul'a geldi. Bu yılın sonunda, 27 Aralık'ta İstanbul'da İstiklâl Caddesi'ndeki Abbas Halim Paşa'ya ait Mısır Apartmanı'nda vefat etti. Cenazesi 28 Aralık günü Beyazıt Camii'nden kaldırıldı ve çoğu üniversite öğrencisi olan büyük bir kalabalık tarafından Edirnekapı Şehitliği'nin karşısındaki mezarlığa defnedildi. 1960 yılında yol inşaatı sebebiyle mezarı Edirnekapı Şehitliği'ne nakledildi.

Mehmet Akif'in eserlerini "şiirleri" ve "diğer eserleri" olarak ikiye ayırabiliriz. "Diğer eserleri"nin tamamına yakını tercümelerden meydana gelmektedir. Tercümelerinin dışında edebiyat bilgileri ile ilgili bazı yazıları ve *Sırat-ı Müstakim* / *Sebilürreşat*'ta tefsir, mevize, hasbihal gibi başlıklar altında yayımlanmış düzyazıları da bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ölümünden sonra kitap olarak da yayımlanmıştır. Şiirlerini "Gençlik dönemi şiirleri" ve "Olgunluk dönemi şiirleri" şeklinde iki başlık altında değerlendirebiliriz. Bunlardan gençlik dönemine ait olanları kendisi sonradan kitaplarına almamış ve bir bakıma reddetmiştir. Gençlik dönemine ait şiirlerinin yayımlanmış olanlarının çoğu *Resimli Gazete*'dedir. Bunların bir kısmı manzum mektup tarzında yazılmış ve daha çok kendi yaşantısından söz ettiği şiirlerdir. Birçoğu ise dinî bir hüviyet taşıyan, Allah ve Peygamber sevgisini ve değer verdiği İslâm büyüklerine duyduğu hayranlığı dile getirdiği manzumelerdir. Bu şiirlerde o, şiir dili bakımından belli bir vasatı yakalamış ve aruzu sorunsuz kullanabilecek bir teknik olgunluğa erişmiş görünmektedir. Ancak onun kendine özgü üslubu, aradan on yıl geçtikten sonra, 1908 yılında yayımlanan ve kendisinin de başyazarlığını yaptığı haftalık *Sırat-ı Müstakim* dergisinde peş peşe yayımladığı şiirlerle belirecektir. Olgunluk dönemi şiirlerini yedi kitapta toplamıştır. Bunlar sırasıyla *Safahat*, *Süleymaniye Kürsüsünde*, *Hakkın Sesleri*, *Fatih Kürsüsünde*, *Hatıralar*, *Asım* ve *Gölgeler*'dir. "Safahat" adlandırması şiir kitaplarının tamamında üst başlık olarak da korunmuştur.

İlk kitabında yer alan şiirlerin hemen tamamı II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına giren ve kendisinin de başyazarlığını yaptığı *Sırat-ı Müstakim* mecmuasında yayımlanmıştır. Onun geniş okuyucu kitleleri tarafından tanınması bu şiirlerle olmuştur. "Safahat-ı hayat" iddiasını doğrulayacak şekilde bu kitaptaki şiirlerin çoğu toplumun çeşitli kesimlerinden insan manzaralarını yansıtmaktadır. Babası öldüğü için ailenin geçim yükünü üzerine almak zorunda kalan bir çocukla, öğrenim gördüğü yatılı okuldan vereme yakalandığı için uzaklaştırılan başka bir çocuğun trajedisini anlatan "Küfe" ve "Hasta" şiirlerinde çocuklar; "Seyfi Baba", (...) ve "Yemişçi İhtiyar"da

yaşlılar; "Meyhane", "Bayram", "Hasır" ve "Köse İmam"da kadınlar; toplumun zayıf ve yardıma muhtaç kesimleri olarak yansıtılmışlardır. Bu ilk kitapta gördüğümüz toplumsal meseleler onun sonraki kitaplarında da işlenmeye devam etmiştir. *Birinci Safahat*'ta, çeşitli toplum kesimleriyle ilgili olanlardan sonra ağırlık bakımından ikinci sırayı "dinî-hikemî" şiirler alır. Bu şiirler dolayısıyla Mehmet Akif, "toplumcu şair" ve "millî şair"in yanı sıra "İslâm şairi" sıfatını da kazanır. Mehmet Akif, toplum meselelerini İslâmî bir duyarlıkla ele aldığı şiirleri dolayısıyla Türk şiirinde yeni bir ses olarak kabul edilmelidir.

(...)

Mehmet Akif, yaklaşık yirmi beş otuz yılda kaleme aldığı şiirlerini bir araya getirdiği yedi şiir kitabıyla Türk edebiyatında önemli bir boşluğu doldurmuştur. O kalemini millet ve memleket meselelerine hasretmiş bir sanatkârdır. Şiirleriyle daha çok içinde yaşadığı toplumun acılarını terennüm etmiş, fakat aynı zamanda bu acıların sona ermesi için çözüm önerileri de sunmuş duyarlı ve vicdanlı bir aydındır. Bu duyarlığı ve vicdanıyla çağına ayna tutarken, genellikle bir klişe hâlinde söylenenin aksine, sanat ve estetikten ödün vermemiştir; şiir kitapları dikkatle incelendiğinde onun bütün şiirleri üzerinde titiz bir işçilikle çalıştığı, dilin ifade imkânlarından sonuna kadar yararlandığı ve Türkçeyi her türlü duygu ve düşünceyi ifade edebilecek bir şiir dili olarak kullandığı görülecektir.

Fazıl Gökçek, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

FAZIL GÖKÇEK
(1966-)

Edebiyat üzerine araştırmalar yapan yazar Kayseri'de doğdu. "Anlatısal Metinlerde Zaman Kavramı" isimli yükseköğretim kurumları destekli projeyi yürüttü. "Tanzimattan II. Meşrutiyet'e Kadar Türk Basınında Romantizm" konulu çalışmalar yaptı. Yeni Türk edebiyatı alanına ait edebî eserlerdeki estetik ve sosyal problemler ilgi alanlarını oluşturmaktadır.

Ahmet Mithat Efendi'nin Hikâye ve Roman Anlayışı, Bir Tartışmanın Hikâyesi: Dekadanlar, Mehmet Akif'in Şiir Dünyası (inceleme) eserlerinden bazılarıdır.

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Mehmet Akif, *Hakkın Sesleri* adlı üçüncü şiir kitabında bazı *Kur'an* ayetlerini şiirin imkânlarıyla serbest şekilde yorumlamıştır. Şair bu ayetleri bir çıkış noktası olarak almış ve bunun ilhamıyla mevcut toplumsal-siyasal meselelerle ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir. Bu kitaptaki şiirler Balkan Savaşı sırasında yazıldıkları için hepsinde doğrudan ya da dolaylı olarak bu savaşın doğurduğu felâket ve acılar işlenmiş, başka bir deyişle şair bu acıları dile getirmeye vesile olacak ayetleri seçmiştir. Bu şiirlerle Mehmet Akif, toplum meseleleri karşısındaki duyarlılığını bir kez daha göstermiş, "son felâket" olarak nitelediği Balkan Savaşı'nın millet üzerindeki tahribatını tasvir ederek en azından bu felaketlerden ders alınması için aynı hataların tekrarlanmaması yolunda uyarılarda bulunmuştur. Bu tarihlerde Müslüman Türk toplumunda yaşanan bozgun psikolojisinin halkın değerlerini ve duyarlılığını paylaşan biri tarafından dile getirilmiş olması dolayısıyla Akif'in bu kitabı önemlidir. Mehmet Akif'in şiiri hayatla iç içedir, gündemi halkın gündemidir. *Hakkın Sesleri* onun bu tarafının daha belirgin şekilde göründüğü eserlerindendir. Bu kitaptaki şiirlerde Mehmet Akif, hem sorumsuz ve beceriksiz yöneticilere, hem halka önderlik yapamayan, daha doğrusu onu yanlış yönlere sevk eden aydınlara ve hem de yaşadığı bütün zilletlere rağmen vurdumduymazlığa devam eden halka karşı büyük bir isyan halindedir. Gerçi hemen her şiirin sonunda Allah'a yönelir ve bir kurtuluşun gerçekleşeceğine dair umudunu ve inancını dile getirir, fakat bu inanç daha sonra özellikle Çanakkale Savaşları sırasında yazdığı *Asım*'daki kadar kuvvetli değildir. Bu kitaptaki şiirleri daha çok Mehmet Akif'in umutsuzluğu ve "isyan"ı olarak okumak gerekir.

Bu parçadan alınan altı çizili bazı kelimeler ve anlamları aşağıda verilmiştir. Metindeki bağlamdan hareketle bu kelimelerin anlamlarını kutucukların başında verilmiş olan harflerle eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

a dolaylı

b ilham

c tahribat

ç vurdumduymaz

d duyarlı

e zillet

f vesile

hor görülme

hassas

vasıtalı

yıkıp bozma

esin

umursamayan

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Mehmet Akif Ersoy* metnine göre cevaplayınız.

1. **Mehmet Akif, eserlerinde toplumun zayıf ve yardıma muhtaç kesimleri başta olmak üzere çeşitli insan manzaralarına yer vermiştir. Bu durum şairin kişiliği hakkında sizde hangi duyguları uyandırmaktadır? Açıklayınız.**

2. **Mehmet Akif Ersoy için neden** "toplumcu şair, millî şair" **sıfatlarının yanı sıra** "İslâm şairi" **sıfatı da kullanılmıştır? Açıklayınız.**

3. **Mehmet Akif Ersoy'un, millî marş yazmak için yarışma açılması fikrine ve özellikle para ödülüne sıcak bakmamasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Açıklayınız.**

Fark Edelim

Mehmet Akif Ersoy'a ait "Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı: / Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı." **dizelerinden hareketle aşağıda görselleri verilen şehitlerimiz hakkındaki duygu ve düşüncelerinizi ifade ediniz.**

Şenay Aybüke Yalçın

2016'da Batman'ın Kozluk Çok Programlı Anadolu Lisesine müzik öğretmeni olarak atanan öğretmenimiz, 9 Haziran 2017'de öğrencilerine karnelerini verdikten sonra aracıyla eve dönerken teröristler tarafından şehit edildi.

Necmettin Yılmaz

2016'da Şanlıurfa'nın Siverek ilçesindeki Çiftçibaşı İlkokuluna atanan öğretmenimiz, 16 Haziran 2017'de Şanlıurfa'dan memleketine dönerken teröristler tarafından şehit edildi.

Vatan ve Millî Mücadele Anıtı-Azmi Sekban (Çanakkale)

Ferhat Gedik

11 Ağustos 2017'de Trabzon'un Maçka ilçesinde Jandarma Astsubay Kıdemli Başçavuş Ferhat Gedik, Eren Bülbül'ü korurken bölücü terör örgütü tarafından şehit edildi.

Gülşah Güler

Komiser yardımcısı Gülşah Güler, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi sırasında Gölbaşı Özel Harekat Daire Başkanlığına yapılan saldırıda şehit edildi.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Çalışma Kâğıdı'nı *Mehmet Akif Ersoy* metnine göre tamamlayınız.

Konu	
Ana Düşünce	
Yardımcı Düşünceler	
Yazılma Amacı	
Anlatım Biçimleri	
Düşünceyi Geliştirme Yolları	
Açık İletiler	
Örtük İletiler	
Bilgilerin Sunuluş Şekli	

Sıra Sizde

1. *Mehmet Akif Ersoy* metninden öznel ve nesnel ifadelere örnekler bularak ilgili yerlere yazınız.

Öznel İfadeler	Nesnel İfadeler

2. Biyografi türünü öznel ve nesnel anlatım açısından değerlendirdiğinizde hangi anlatım ön plandadır? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fark Edelim

Soruları metinlerden hareketle cevaplayınız.

Kısakürek, Necip Fazıl

O ve Ben adlı otobiyografisinde kaydettiğine göre 25 Mayıs 1905'te İstanbul Çemberlitaş'ta cinayet mahkemesi reisliğinden emekli büyük babası Mehmed Hilmi Efendi'nin konağında doğdu. Babası Mekteb-i Hukuk mezunu ve bazı memuriyetlerde bulunmuş Abdülbâki Fâzıl Bey, annesi Mediha Hanım'dır. Baba tarafından Maraşlı olan Kısakürekoğulları ailesinin kökü Dulkadıroğulları'na dayanmaktadır. Asıl adı Ahmed Necip olan Necip Fazıl okuma yazmayı büyük babasından öğrendi. Çeşitli okullarda kesintili ve düzensiz bir öğrenim hayatı geçirdi. Önce Gedikpaşa'da bir Fransız, sonra aynı yerde bir Amerikan mektebinde, Büyükdere Emin Efendi mahalle mektebinde, Büyük Reşid Paşa Numune, Vaniköy Rehber-i İttihad mekteplerinde okuduktan sonra Heybeliada Numune Mektebi'nden mezun oldu. Aynı yıl Heybeliada Bahriye Mektebi'ne kaydoldu. Burada da beş yıl okudu, ancak diploma alamadan ayrıldı. 1921'de İstanbul Dârülfünunu Felsefe Şubesi'ne yazıldı. Bu öğrenimini de tamamlayamadan kazandığı devlet bursu ile felsefe tahsili için Paris'e gitti.

M. Orhan Okay, *İslam Ansiklopedisi*

Riza Fazıl

Merhum Şakir Selim'in ardından 2008 yılından bu yana Kırım Tatar Yazarlar Birliği'nin başkanlığını yapan hayattaki en kıdemli Kırım Tatar edebiyatı otoritesi Riza Fazıl geçtiğimiz Kasım ayının sonlarında Akmescit'te beyin kanaması sonucu vefat ederek Hakka yürüdü. Uzun ömrüne Kırım Tatar edebiyatıyla ilgili sayısız eseri ve faaliyeti sığdırmış olan aksakalımız babası Emir Üseyin Fazıl'ın (1901 Seyitler, Kırım-1977 Çırçık, Özbekistan) köy mektebi hocalığı yaptığı Karasubazar'ın Barın köyünde doğdu. Küçük yaşta babasından Arap alfabesini öğrendi ve Kuran eğitimi aldı.

Bülent Tanatar, *Riza Fazıl*

İlk Yıllar

"Mustafa İnan, eşi arkeoloji profesörü Jale İnan'ın verdiği bilgiye göre, 24 Ağustos 1911'de Adana'da doğmuştu. Orta yaşlı profesör önündeki kâğıtları karıştırdı; profesörün çalışma odasında oturuyorlardı. "Mustafa, Zürih'te yapmış olduğu doktora çalışmasını önsözünde de şöyle yazmış: 'Ben, Mustafa İnan, Hüseyin ve Rabia'nın oğlu olarak 2 Nisan 1911'de Adana Türkiye'de dünyaya geldim.' Nüfus cüzdanında sadece 1327 (1911) tarihi bulunduğuna göre, Mustafa'nın tam hangi gün doğduğu, herhalde tahminlerden öteye gidemiyor. Bununla birlikte Jale Hanım, Mustafa'nın annesinden doğumun 'ramazandan üç gün önce' olduğunu duymuş. Mustafa İnan'ın doktorasında kesin bir doğum tarihi kullanması da, nüfus kâğıtlarımızın ciddî bir şekilde doldurulmadığını gizlemek içinmiş.

Oğuz Atay, *Bir Bilim Adamının Romanı*

1. ***Mehmet Akif Ersoy*** **metni yukarıdaki biyografi örneklerinden hangisine benzemektedir? Gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ***Mehmet Akif Ersoy*** **metni, biyografi türlerinden hangisine dâhil edilebilir? Sebepleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bilgi Köşesi

Biyografi türü üç alt başlıkta incelenir. Bunlar **bilimsel biyografi / monografi** (Doğumdan ölüme değin ele alınan kişinin hayat hikâyesini anlatan eserlerdir.), **biyografik roman** (Hayatı işlenecek şahsiyetin yaşadıklarının akıcı bir kurgu ile birleştirildiği eserlerdir.) ve **nekrolojidir** (Mesleki özellikleriyle tanınan kişilerin ölümü üzerine yazılan yazılardır.).

Karşılaştıralım

1. ***Huzur*** **metni ile** ***Mehmet Akif Ersoy*** **metnini aşağıdaki tabloda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız. Tespitlerinizi ilgili alanlara yazınız.**

Karşılaştırma Ölçütleri	Huzur	Mehmet Akif Ersoy
İçerik		
Tür		
Yapı		
Dönem		
Yapı Unsurları		
Dil ve Üslup		
İleti		

Siber Zorbalık

Dijital teknolojilerin bilinçli ve tekrarlı bir şekilde başka insanlara zarar verecek şekilde kullanılmasıdır. Gerek ülkemizde gerek dünyanın farklı ülkelerinde yapılan araştırmalar siber zorbalığın özellikle çocukların ve gençlerin hayatında tahminlerden çok daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Siber zorbalık, klasik zorbalıktan daha yıkıcı süreçlere ve sonuçlara sahiptir. Çünkü klasik zorbalığın belirli bir mekânı, sınırlı bir kitlesi, öngörülebilir bir tekrarı ve yayılım hızı vardır. Üstelik uzaklaşmak veya geride bırakmak siber zorbalığa kıyasla çok daha mümkündür.

(...)

Siber zorbalığı genelde çocuklar ve gençler çeşitli çekinceler sebebiyle ailelerinden ve öğretmenlerinden saklarlar. Bu durum zorbaları daha pervasız ve acımasız, zorbalığa uğrayanları da daha savunmasız ve kırılgan hâle getirir. Dolayısıyla anne-babaların ve öğretmenlerin çocuklar ve gençlerle açık, derinlikli, güvenli bir ilişki ve iletişim kurmaları, sosyal ve sanal hayat ile ilgili kuralların ve yaptırımların açık ve net olması siber zorbalık durumunda sürecin zamanında bilinmesi ve sağlıklı yönetilmesi anlamında oldukça önemlidir.

Mehmet Dinç, ***Siber Zorbalık***

2. **Yukarıdaki metin, kurgu ve gerçeklik açısından** ***Mehmet Akif Ersoy*** **ve** ***Huzur*** **adlı metinlerden hangisine benzemektedir? Gerekçeleriyle yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

Roman, Anı ve Biyografi çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çözümleyebilme

Fark Edelim

1. ***Mehmet Akif Ersoy*** **metninin yapı unsurlarını tespit ederek bu unsurların metne katkılarını belirtiniz.**

.....

.....

2. ***Mehmet Akif Ersoy*** **metninde kullanılan söz varlığıyla yazarın üslubu arasındaki ilişkiyi açıklayınız.**
3. **Metnin yapı unsurları arasındaki etkileşimin yazarın üslubuna etkisini belirleyiniz.**

.....

4. **Metinde yer alan millî, manevi ve evrensel değerleri belirleyiniz.**

.....

.....

Sıra Sizde

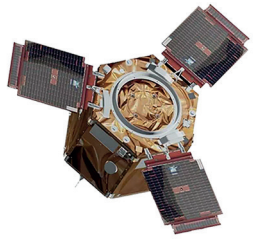
1. **Millî mücadeleye fiilen katılan Mehmet Akif, dönemin gençlerinin mücadeledeki yerini** "Âsım'ın nesli diyordum ya nesilmiş gerçek / İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek." **dizeleriyle ifade ediyor. Mehmet Akif'in Âsım'ın nesline olan güveninin günümüzde de varlığını sürdürüp sürdürmediğini görsellerden yararlanarak yorumlayınız.**

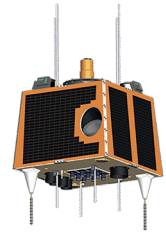
KAAN

TCG ANADOLU

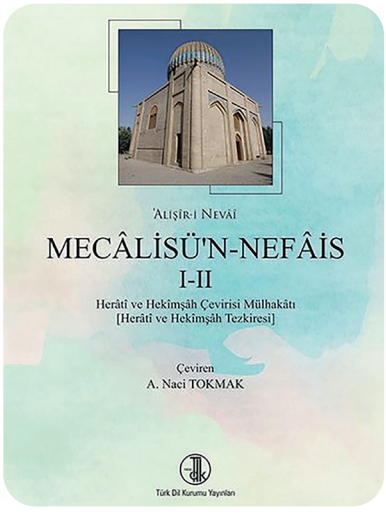
GÖKTÜRK-1

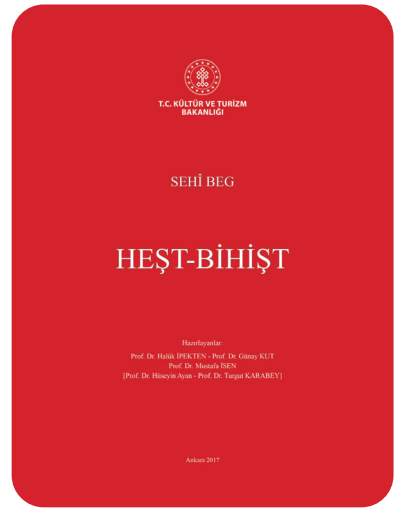
BİLSAT

2. **Görsellerden hareketle günümüz Âsım'ın nesline düşen görevler nelerdir? Tartışınız.**

Bilgi Köşesi

Divan edebiyatında belirli bir meslekte ünlenmiş kişilerin hayatlarından ve sanatlarından söz eden edebî türe tezkire denmiştir. Divan şairlerinin hayat hikâyelerini ve şairliklerini şiirlerinden örnekler vererek anlatan eserlere **şuara tezkiresi (tezkiretü'ş- şu'ara, tezkire-i şu'ara)** adı verilmiştir. Türk edebiyatında ilk tezkire Ali Şîr Nevâî'nin yazdığı *Mecâlisü'n-Nefâis* adlı eserdir. Anadolu sahasında yazılmış ilk tezkire ise Sehî Bey'in yazdığı *Heşt-Bihişt* adlı eserdir.

Ara Metin

Usûlî

Vardar Yenicesi'ndendür. Evsâf-ı hamîdesin gûş itdügümüz şu'arâdandur. Dervîş-sıfât ve âdemî-hilkat ve sûret-i zâhirde tahsîl-i ma'rifet-i cüz'î ve küllî itmiş ve zihn-i pâkinde kâbiliyyet eseri oldugı ecilden Mısr'da Şeyh İbrâhim Hazretlerinün hıdmetine vâsıl olup hankâh-ı şerîflerinde defa'ât ile erbâ'in çıkarup tasfiye-i bâtın kılmışlar. Âhir Rûm'a avdet idüp geldüginde kendü şehrinde tavattun itmişler. Ol esnâda kuzât-ı izâmdan biri ol perverde-i meşâyih-i kirâma bir haber-i itâb-âmîz ve peyâm-ı hıtâb-engîz gönderür ki kırk gün mikdârı oldı bu diyâra geldinüz lutf idüp bizi hâkden ref itmedinüz ve müşârünileyhün bu güftâr-ı mihr-âsâr mesmû'ı oldukda cevâb eyitmişler ki kırk yıldır ben kendüme gelemedüm size nîce varayın.

Mezkûrün ebyât-ı pâki bî-nazîr ü bî-hadd ve kelimât-ı tasavvuf-âmîzi dil-pezîr ü lâ-yu'âddur. Cümlesinden bu gazel ki tevhîd-i lem-yezeldür bu evrâka sebt olundı.

Gazel:

(...)

Nazar kıl nev-i insâna kimi zehr ü kimi şekker

Aceb hikmet bir agacdan olur dürlü semer peydâ

Düzilür nîce bin işler bozılur nîce cünbişler

Ne kâr-ı bü'l-acebdür bu ki olmaz kâr ger peydâ

Nice zahmet çeker kesb-i kemâl idince bir ârif

Belî çok kan yudar kân eyleyince bir güher peydâ

Bu tokuz kubbe-i şeş sü içine geldün ü gitdün

Ne geldigün kapu zâhir ne gitdigün memer peydâ

Kamu nezzârede ebkâr-ı ma'nâ muntazırlardur

Usûlî gibi tâ kim ola bir sâhib-nazar peydâ

Ehl-i dünyânun bu cihân ile yalancı oldıklarına bu matla-ı garrâ dahi anlarundur.

Ey Usûlî çün bilürsün bu yalandur o yalan

Bu yalancı dünyede sen de bir iki gün oyalan

Bağdatlı Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ
(haz.: Süleyman Solmaz)

Sadeleştirilmiş Metin

Usûlî

Vardar Yenicesi'ndendir. Güzel ve övülen niteliklere sahip olduğunu duyduğumuz şairlerdendir. Derviş tabiatlı, insanî yaratılışlı bir kimse olup görünüşte hem küçük hem büyük ilimleri tahsil etmiş; ayrıca temiz zihninde kabiliyetli olduğunun izleri görüldüğü için Mısır'da Şeyh İbrahim Hazretlerinin hizmetine ulaşmış, onların dergâhında birkaç kez erbain çıkararak (kırk günlük çile tamamlayarak) iç dünyasını arındırmıştır.

Sonunda Rum diyarına dönüp geldiğinde kendi şehrine yerleşmiştir. Bu sırada büyük kadılardan biri, o ulu şeyhlerin yetiştirdiği bu zata sitemli ve serzeniş dolu bir haber gönderir ve şöyle der:

"Bu diyara geleli kırk gün oldu; lütfedip bizi bir kere olsun toprağımızdan kaldırmadınız, yani ziyaret etmediniz."

Bu söz kendisine ulaşınca şöyle cevap vermiştir:

"Kırk yıldır ben kendime gelemedim; size nasıl geleyim?"

Söz konusu zatın tertemiz beyitleri eşsiz ve hesapsızdır; tasavvuf dolu sözleri gönül okşayıcı ve sayısızdır. Onların arasından, ezelî birliğin tevhidine dair olan şu gazel bu sayfalara kaydedilmiştir.

Gazel:

İnsanoğluna bak: Kimi zehir gibidir, kimi şeker gibi;

Ne şaşırtıcıdır ki tek bir ağaçtan türlü türlü meyveler ortaya çıkar.

Nice işler düzenlenir, nice oyunlar bozulur;

Bu ne garip iştir ki yapan (fail) görünmez.

Bir ârif (hakikati arayan) kemale ermek için büyük zahmetler çeker;

Bir cevher ortaya çıkarılırken maden çok emek ve kan yutar.

Bu dokuz kubbe ve altı yön içinde geldin ve gittin;

Ne geldiğin kapı görünür, ne gittiğin yol bellidir.

Anlamın, derin manaları gözetleme yerinde seni beklerler;

Ta ki Usûlî gibi bakış sahibi bir kimse ortaya çıksın.

Dünya ehlinin bu dünyayla aldanmış ve yalancı olduklarını, bu güzel matla beyti de gösterir:

Ey Usûlî, madem biliyorsun ki bu da yalan o da yalan;
Bu yalancı dünyada sen de bir iki gün oyalan.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Sıra Sizde

1. **Aşağıdaki adımları takip ederek çalışmayı yapınız.**

   a) **Metinde geçen, günümüzde kullanılmayan fakat sizin anlamlarını tahmin edebildiğiniz kelimeleri bir kâğıda yazınız. Bu kelimelerin tahmin ettiğiniz anlamlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

   b) **Tahminlerinizin doğruluğunu öğretmeninizden gelen geri bildirimler doğrultusunda kontrol ederek kelimelerin karşılarına doğru anlamlarını yazınız.**

   c) **Anlamlarını bulduğunuz bu kelimelerden on tanesini sınıfça seçiniz, sınıf panosuna asınız ve seçtiğiniz kelimeleri birer cümlede kullanınız.**

2. **Okuduğunuz *Usûlî* adlı tezkire metninin sizde uyandırdığı izlenimleri yazınız.**

.....

.....

.....

3. **Metnin içerik, yapı, dil ve anlatım özelliklerinin yazıldığı dönem ve toplumla ilişkisini değerlendiriniz.**

.....

.....

.....

4. **Tezkire metninden hareketle tezkirelerin biyografilerle ortak yönleri neler olabilir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

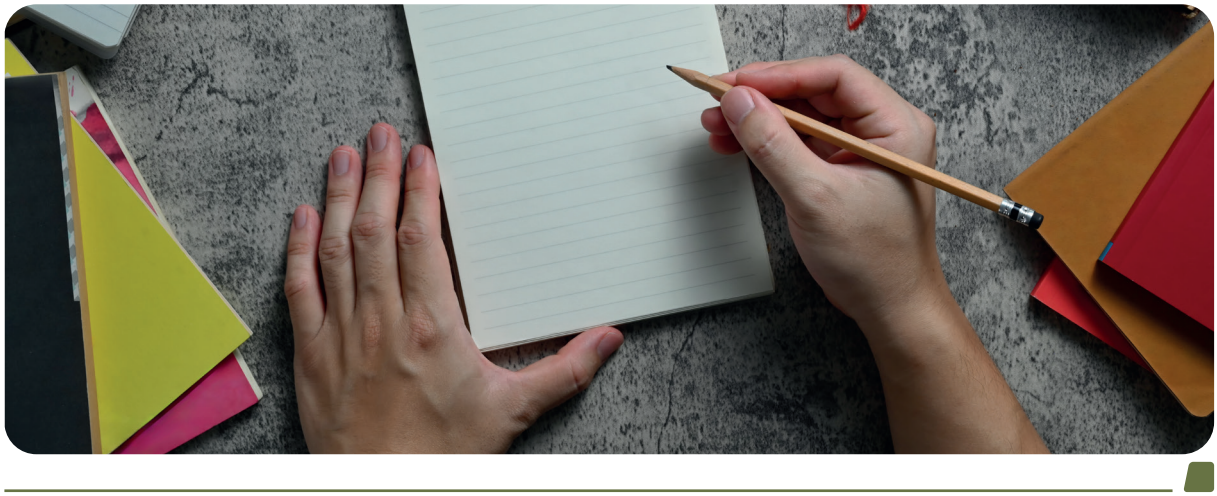
5. **Tezkire metninde öğretici metinlerin hangi özelliklerinin bulunduğunu açıklayınız.**

.....

.....

.....

6. **Kişisel hayatı konu alan metinlerin edebî açıdan önemini arkadaşlarınızla tartışınız. Ulaştığınız sonuçları sınıfla paylaşınız.**

Süreci Değerlendirebilme

1. ***Mehmet Akif Ersoy*** **metnini değerlendirebilmek amacıyla kendi beğeni ölçütlerinizi belirleyiniz.**

Beğeni Ölçütlerim

Yalınlık

2. Belirlediğiniz beğeni ölçütlerine göre metni değerlendiriniz. Değerlendirmenizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Metinle ilgili beğeni ve eleştirilerinizi gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Metnin yazılma amacına ulaşıp ulaşmadığını gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

EDEBİYAT ATÖLYESİ-1 (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Kemal Tahir

• Gerçekçi roman yazarı olarak konularınızı, kişilerinizi nasıl seçiyorsunuz? Bunlar için nasıl hazırlanıyor, nasıl çalışıyorsunuz?

— Romancı olarak yaşayıp insanlara, olaylara romancı gözüyle bakarak seçiyorum. Aklımda, notlarımda birçok roman konuları bir arada, karmakarışık bulunuyor. Bunlar yavaş yavaş olgunlaşıyorlar. İçlerinden biri, çoğu zaman dış etkiler altında ağır ağır ötekilerin önüne geçiyor. Bu ilk hazırlığa ben "romanının maddî temeli" diyorum. Bunun asıl roman alanına ayak atabilmesi için kendi kanunlarıyla canlanması lazım... Bu canlanışı ben Mikelanj'ın "İnsanın Yaratılışı" tablosuna benzetirim. Romanın kişisi bir duygu esintisiyle birden canlanır. Gidip gelmeye, öfkelenip sevinmeye, insanı yücelten, ya da aşağılaştıran şeyler düşünmeye başlar. Bu an, "maddî" temelin üstünde, romanın duygu üst yapısının yaşamaya başlaması demektir. Bu yaşayış, o güne kadar dünyada örneği hiç bulunmayan yepyeni, yüzde yüz orijinal bir yaşamdır. Kendi kanunlarını kendisiyle beraber getirmiştir. Romancının bundan sonraki işi, bu yeni yaşamayı, romancılık zanaatiyle düzenleyip yürütmektir. Benzeri o zamana kadar dünyada bulunmayan bir kişiyi, kendi özel kanunları içinde yaşatmaya başlarken, bence, en usta romancı bile, çıraktır. Ustalığı bu çıraklık süresini kısaltmaya yarar. Bu sebeple, başlangıç her zaman zordur. Usandırıcı, yıprandırıcıdır. Romancı, burada, bilgisini, romancılık gücünü, kısacası nesi var, nesi yoksa hepsini ortaya atmıştır. İlk müsveddeler bu hava içinde yürür. Yazma gidişinin romana kattığı ayrı bir canlılık vardır. Bu canlılık, "teferruat" önceden düşünülüp bulunması imkânsız zenginlikler verir.

(...)

• Romanda dil üzerinde birtakım denemeler yapıyorsunuz. Düşünceleri, duyguları, olayların içinde geçtiği çevreleri verebilmek bakımından sizce bugünkü Türkçenin gücü nedir?

— Bence orijinal fikirlerimiz kendilerini anlatacak en güzel, en doğru dili yüzde yüz bulurlar. Dünya yüzünde hiçbir devrimin çare bulamayacağı dert, sanatta olsun, fikirde olsun, yalınkatlıktır. Ben bugünkü Türkçemizden hiç şikâyetçi değilim. Türkçemiz, bugünkü haliyle, sanat yapmakta, düşüncelerimizi anlatmakta güçsüz sayılmaz. Yıllardan beri de güçlenme yolundadır. Bugünkü Türk yazarları dilimizi yetersizlikle suçlarlarsa haksızlık etmiş olurlar.

Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*

1. Okuduğunuz metinde Kemal Tahir ile yapılan mülakatın amacı ne olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Soruların önceden hazırlanması, sürenin ve hedef kitlenin önceden belirlenmesi mülakatı nasıl etkiler? Açıklayınız.

.....

.....

.....

Performans Görevi

Adı	Mülakat (Görüşme)
Amacı	Seçilen roman kişisiyle romanın bağlamına uygun hayalî bir mülakat yapabilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden *Huzur* romanından seçtiğiniz bir kişiyle hayalî bir mülakat yapmanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız ve oluşturduğunuz çalışmayı sınıfta paylaşınız.

Öğretmeninizin rehberliğinde altı gruba ayrılınız ve grup sözcülerini seçiniz. Grup arkadaşlarınızla görüş alışverişinde bulunarak çalışmaları birlikte yapınız.

1. **Yapacağınız hazırlıklı konuşmayı aşağıdaki aşamaları ve ilgili çalışmayı takip ederek planlayınız.**

   a) Konuşma amacınıza (ikna etme, bilgilendirme vb.) karar veriniz.

   b) Konuşmanızın hedef kitlesini, türünü, içeriğini ve hazırlık süresini gözeterek uygun konuşma yöntem ve stratejisini belirleyiniz.

   c) Konuşmanızın hazırlık, sunma ve değerlendirme aşamalarında önceki konuşmalarınızdan edindiğiniz bilgi ve deneyimlerinizden yararlanınız.

2. **Aşağıda verilen Çalışma Kâğıdı'nı, tahlil ettiğiniz romandaki kişilere ve bunların özelliklerine göre tamamlayınız.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Romandaki Kişiler	Kişilerin Özellikleri
Mümtaz	
Nuran	
İhsan	
Suat	
Fâhir	
Macide	

3. **Grup arkadaşlarınızla kendinize yakın bulduğunuz bir roman kişisini seçiniz ve bu seçimi yaparken o kişinin hangi özelliğinden etkilendiğinizi belirtiniz.**

İçerik Oluşturabilme

Düşünelim Paylaşalım

1. **Grup arkadaşlarınızla seçtiğiniz roman kişisiyle ilgili olarak** "Gerçek hayatta olsaydı nasıl konuşurdu, nasıl davranırdı, ne işle uğraşırdı?" **vb. sorular çerçevesinde tahminlerde bulunarak sorular oluşturunuz.**
2. **Soruları hazırlarken grup arkadaşlarınızın fikirlerinden faydalanınız. Ortak bir hedefe ulaşmak için arkadaşlarınızla dayanışma içinde olunuz. Saygı, sevgi ve dostluk çerçevesinde duygu ve düşüncelerinizi paylaşınız.**
3. **Arkadaşlarınızla oluşturduğunuz sorular içinden en nitelikli olanlarını seçmek için romanın yapısı, içeriği, dil ve anlatım özelliklerini içeren bir derecelendirme ölçeği hazırlayınız. Grup üyeleri olarak bu derecelendirme ölçeğini beğenileriniz doğrultusunda işaretleyiniz.**
4. **Çıkan sonuçlardan hareketle grup arkadaşlarınızla mülakat için uygun sorular belirleyiniz.**
5. **Hazırladığınız mülakatın amacını göz önünde tutarak hedef kitlenin beklentisine yönelik tahminlerde bulununuz.**
6. **Tahminleriniz doğrultusunda konuşmanın içeriğini zenginleştirecek, konuşmayı daha etkili ve ilgi çekici kılacak yöntemler geliştirmeye çalışınız.**

Mülakat metninizi hazırlarken grup arkadaşlarınızla basamakları takip ediniz.

a Hedef kitlenizin özelliklerine yönelik tahminlerde bulunarak konuşmanızın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini tasarlayınız.

b Seçilen roman kişilerinin sorulara verecekleri cevaplar hazırlanırken roman kişisinin kullanabileceği dil, beden dili, vurgu ve tonlamalar, varsa ağız özelliklerini göz önünde bulundurunuz.

c Konuşma amacınıza uygun olarak hazırladığınız sorulara verilen cevapların uygunluğunu karşılaştırarak çıkarımlarda bulununuz.

ç Uygun olmayan soru ve cevaplar varsa bunlar üzerinde gerekli düzeltmeleri yapınız.

d Roman kişilerinin kullandıkları dil yapılarını ortaya koyan ifadelere yönelik görüşlerinizi belirtiniz ve bunları dikkate alarak mülakatı planlayınız.

e Dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) göre konuşmanızın içeriğini belirleyiniz.

f Konuyu anlamak ve dinleyenlerin anlamasını sağlamak için doğru sıralamada, doğru kelimeler seçerek dil farkındalığınızı ortaya koyan bir söz varlığı kullanınız.

g Konuşmanızda beden dilini, diksiyon ve telaffuzu doğru kullanmaya özen gösteriniz.

ğ Konuşmanızı destekleyici ve ilgi çekici olduğunu düşündüğünüz görsel ve işitsel ögeleri belirleyip bunları nasıl kullanacağınıza karar veriniz.

h Hazırladığınız taslağı, diğer grupların ve öğretmeninizin görüşlerine sunarak aldığınız geri bildirimler doğrultusunda mülakat planına son hâlini veriniz.

Kural Uygulayabilme

Grup arkadaşlarınızdan birini, romandan belirlediğiniz bir kişinin yerine geçmesi ve hazırlanan plana uygun şekilde mülakatı gerçekleştirmesi için seçiniz.

a *Huzur* romanından seçtiğiniz kişiyle yapacağınız mülakata dikkat çekici bir girişle başlayınız.

b Konuşmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini etkili bir şekilde kullanınız.

c Toplumsal hassasiyetlere aykırı ögeler kullanmaktan kaçınınız.

ç Millî ve manevi değerleri, kültürel unsurları, olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ediniz.

d Konuşmanızda anlatım bozukluğuna yol açmamak için ekleri doğru kullanmaya, seçtiğiniz kelimelerin bağlama uygun olmasına ve farklı cümle yapıları arasında bağdaşıklık sağlamaya dikkat ediniz.

e Konuşurken görgü kurallarına uygun hareket etmeye dikkat ediniz.

f Dili bağlama ve amaca uygun şekilde kullanınız.

g Mülakat sorularına cevap veren hayalî kişiye özgü bir üslup kullanınız.

ğ Belirlediğiniz roman kişisinin mülakatta vereceği cevapların anlaşılır ve etkileyici olması için düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.

h Konuşmanızda anlatım ilkelerine (akıcılık, duruluk, yalınlık vb.) bağlı kalınız.

ı Beden dilini, diksiyonu, zamanı ve mekânı etkili kullanınız.

i Dinleyiciye vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.

j Duygu, düşünce ve hayallerinizi özgün bir üslupla ve tutarlı bir şekilde ifade ediniz.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

1. **Hayalî mülakat yaptığınız roman kişisinin verebileceği cevaplar doğrultusunda metindeki açık ve örtük iletileri değerlendiriniz.**

.....

.....

.....

.....

2. **Roman kişileriyle ilgili varılan yargıların, bilgilerin dayanağına ilişkin gerekçeli açıklamalar yapınız.**

3. **Çalışmanız; Öz Değerlendirme, Akran Değerlendirme Formları ve** "anlatım ilkelerine (akıcılık, duruluk, yalınlık vb.) uygunluk; beden dilini, diksiyonu, zamanı ve mekânı etkili kullanma vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir. Dereceli Puanlama Anahtarı ile tespit edilen eksiklerinizi gideriniz.**

4. **Grup çalışmasındaki performansınızı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Öz Değerlendirme Formu

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmada duygu, düşünce ve hayallerimi özgün bir üslupla, tutarlı bir şekilde ifade ettim.			
2	Çalışmada dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) dikkat ettim.			
3	Çalışmada beden dilini, diksiyonu, telaffuzu doğru ve etkin bir şekilde kullandım.			
4	Türkçenin dil yapısına, işlevine ve bağdaşıklık ögelerine dikkat ettim.			
5	Çalışmada anlatım ilkelerine (akıcılık, duruluk, yalınlık vb.) bağlı kalarak dili etkili ve güzel kullanmaya özen gösterdim.			
6	Çalışmada anlatım bozukluğuna yol açmamak için ekleri doğru kullanmaya, seçtiğim kelimelerin bağlama uygun olmasına dikkat ettim.			

"Kısmen" veya "Hayır" seçeneklerini işaretlediğiniz becerileri gözden geçiriniz. Araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak eksiklerinizi tamamlayınız.

5. **Olumlu davranışlarınızı, sonraki konuşmalarda kullanarak pekiştiriniz.**

6. **Özgün konuşmacı kimliğinizi oluşturmaya gayret gösteriniz.**

7. **Arkadaşınızın çalışmasını yandaki karekodda verilen Akran Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.**

Akran Değerlendirme Formu'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME / İZLEME

Konuya Başlarken

Aşağıdaki görsellerden ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Kaybolan Bir Program Formatı: Radyo Tiyatrosu

Radyo Tiyatrosu edebiyat ve tiyatro sanatından beslenen kendine özgü sanatsal bir anlatı formudur. Radyo tiyatrosu, televizyonun yaygınlaşmadığı dönemlerde, insanlar tarafından beğeniyle izlenen bir radyo program türüydü (formatıydı).

1940'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de radyo tiyatrosu bir devlet kurumu olan TRT radyolarında yüksek sayıda üretiliyor, yayınlanıyor ve beğeniyle dinleniyordu. Klasik edebiyat yapıtlarından uyarlamalar yapıldığı gibi, özgün radyo oyunları da yazılıyordu.

Televizyonun Türkiye'de yaygınlaşması ve popüler kültürün topluma egemen olması sonucunda, radyo tiyatrosunun yazılması, üretimi ve dinlenme oranları çok belirgin bir biçimde düştü.

(…)

Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan sonra radyo tiyatrosu formatına dinleyici ilgisinin azaldığı, radyolarda bu türün prodüksiyonunun önemini yitirdiği, radyo tiyatrosunun hem kısa tarihinden, hem de yapılan alan araştırmasının sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Radyo oyununun Türkiye'deki kısa tarihinde ünlü romancı, öykücü ve şairlerin radyo oyunu yazdıkları dönemde bu türün değer kazandığı görülmektedir.

1980'lerden sonra Türkiye'de ticari radyo ve televizyonların yayına başlamasından sonra, reklam alma yarışı ve ticari kaygılar eğlence ağırlıklı yayınların yaygınlık kazanmasına neden olmuştur. Kapitalizmin daha çok tüketmek üzerine kurulu sistemi, dinleyiciye edebiyat zevki aşılayan radyo tiyatrosu formatını da tüketen başlıca etkenlerden biri olmuştur. Neil Postman'ın (Niyl Postmen) da belirttiği gibi, televizyonun kültürü şekillendirdiği mi, yoksa yalnızca yansıttığı mı sorusu ilginçliğini kaybetmiştir. Çünkü televizyon zamanla bizim kültürümüz haline gelmiştir.

Özden Cankaya, *Kaybolan Bir Program Formatı: Radyo Tiyatrosu*

1. **Radyo tiyatrosuna dinleyici ilgisinin azalması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?**
2. **Edebî ve estetik kaygıların ortadan kalkmasının sonuçları neler olabilir?**
3. **Radyo tiyatroları ve televizyon programlarını hayal gücümüzü beslemesi yönüyle karşılaştırınız.**

Dinleme / İzlemeyi Yönetebilme

1. **Bir radyo tiyatrosunu dinlerken** "keyif almak, eğlenceli vakit geçirmek, hayal dünyasını zenginleştirmek" **gibi amaçlardan hangisini öncelersiniz? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

2. ***Direnişin Ustaları*** **adlı radyo tiyatrosunu çözümlemek amacıyla dinleyeceğinizi dikkate alarak dinleme stratejinize karar veriniz.**

3. **Radyo tiyatrosu metninin başlığından hareketle metnin içeriğine ve yazılış amacına yönelik tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

.....

Metni Dinleyelim / İzleyelim

Direnişin Ustaları **adlı metni çözümlemek amacıyla dinleyiniz. Metni dinleme / izleme etkinliğiniz, sürece etki eden bilişsel süreçler ve duyuşsal davranışlar ile fiziksel etkenleri içeren ölçütlerle öğretmeniniz tarafından Gözlem Formu'yla değerlendirilecektir. Dinleme / izleme sürecinde formdaki ölçütlere uymaya dikkat ediniz.**

Direnişin Ustaları videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Gözlem Formu			
	Değerlendirme Ölçütleri	**Evet**	**Hayır**
1	Metni dinleme / izleme amacını belirledi.		
2	Metni dinleme sürecinde sessizliğini korudu.		
3	Ana fikri veya mesajı anlamak için dikkatli bir dinleme gerçekleştirdi.		
4	Canlı, dinamik bir yaklaşımla etkin ve maksatlı bir dinleme gerçekleştirdi.		
5	Dinleme sürecinde not alarak anlamlı ve geri bildirim sağlayabilecek bir dinleme gerçekleştirdi.		

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. ***Direnişin Ustaları*** **adlı çok modlu metinde geçen bazı kelime ve kelime grupları aşağıdaki kelime duvarında verilmiştir. Bağlamdan hareketle bunların anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde geçen bu kelime ve kelime gruplarının yerine metnin bağlamını bozmayacak şekilde varsa başka hangi kelime ve kelime grupları kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi ilgili yerlere yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

direniş

Tahminim:

Önerim:

ihbar

Tahminim:

Önerim:

torna

Tahminim:

Önerim:

kafa yormak

Tahminim:

Önerim:

haber uçurmak

Tahminim:

Önerim:

Hatırlayalım

Aşağıdaki metinden yararlanarak ilgili aşamaları takip ediniz.

Radyo Tiyatrosu Eğitimi

Turgut Özakman, 1969 yılında basılan "Radyo Notları"nda şöyle diyor: "Radyo, aktörden ek özellik ister. Örneğin tiyatroda ezber, deşifre yeteneği istemez ama radyoda metni ezberlemek olmadığına göre deşifre yeteneği ilk şarttır. İki aynı renkteki sese bir radyo oyununda rol verilmez."

Radyo tiyatrosu konulu videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Gerçekten radyo oyunu, görüntüden yoksun olduğundan ister istemez bu boşluğu ses, söz, efekt ve müzik dolduracaktır. Dinleyici radyo başında bir oyunu dinlerken, oyuncunun bütün ses özelliklerine göre imajlara gidecektir. En küçük sözcük ya da efekt bütün bir oyunu bozabilir ya da yorumun, içeriğin net geçmesini önleyebilir. Radyo oyunu yazarı, yönetmeni, oyuncusu ve efektçisi tüm bu ses ve söz etmenlerini ayrıntılarına kadar değerlendirebilmelidir. Bir kapı gıcırtısı verirken, o kapının fiziki yapısı, ne kapısı olduğu, ne zaman açıldığı, kimin hangi duygularla açtığı ya da bu efektin yoruma ne katacağı önceden bilinmeli. Bütün oyunlar için plaktan, banttan ya da sürekli stüdyoda bulunan kapıdan aynı kapı gıcırtısı verilmemeli ve bunu yazarı da yöneticisi de, oyuncusu da efektörü de prodöktörü de bilmeli ve önceden saptamalı.

Nurhan Karadağ, *Radyo Tiyatrosu Eğitimi*

1. **Radyo tiyatrosunu oluşturan unsurları tiyatro ile ilgili ön bilgilerinizden hareketle arkadaşlarınızla tartışarak belirleyiniz.**
2. **Radyo tiyatrosunda müzik, ses efektleri, seslendirme ve tonlamanın önemine yönelik tahminlerde bulununuz.**

Metni Anlayalım

***Direnişin Ustaları* adlı çok modlu metinden hareketle soruları cevaplayınız.**

1. **Çok modlu metnin konusunu, temasını ve yazılma amacını belirleyiniz.**

.....

.....

2. **Çok modlu metindeki kahramanların davranışlarından hareketle duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

3. **Çok modlu metindeki kahramanlardan birini seslendirmeniz gerekseydi hangisini seslendirmek isterdiniz? Niçin?**

.....

.....

.....

.....

4. **Çok modlu metnin** "dönem, zihniyet, üslup, ileti ve tür" **özellikleri hakkında sınıflandırmalar yaparak aşağıdaki tabloya yazınız.**

Dönem	
Zihniyet	
Üslup	
İleti	
Tür	

5. ***Direnişin Ustaları*** **adlı radyo tiyatrosunun içerik, dil ve üslubundan hareketle yazarının sanat anlayışıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

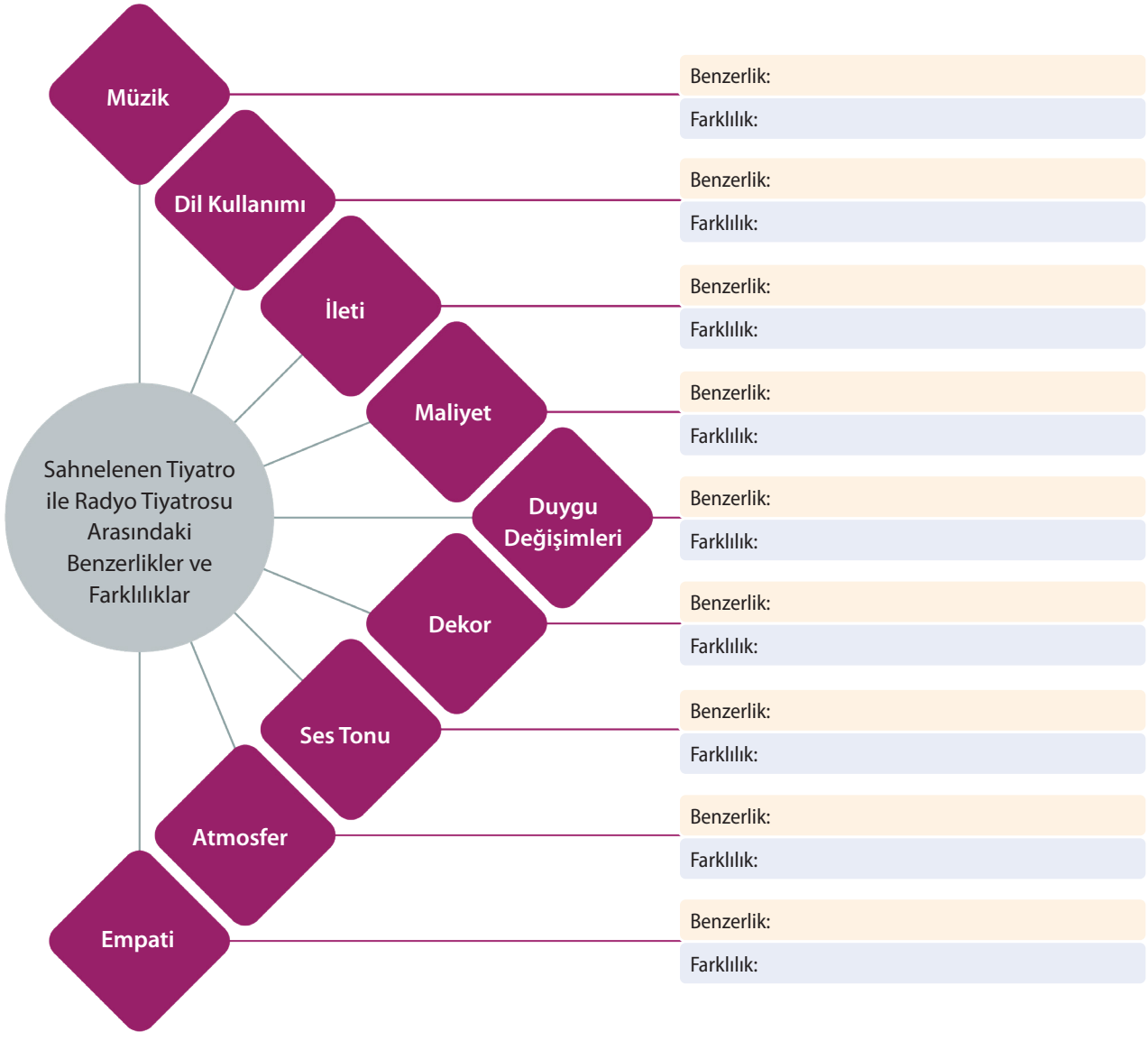
.....

Sıra Sizde

Osmancık **adlı sahnelenen tiyatro eserine ait çok modlu metinden ve aşağıdaki zihin haritasından hareketle soruları cevaplayınız.**

Osmancık videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. ***Osmancık*** **metni ile** ***Direnişin Ustaları*** **radyo tiyatrosu metnini aşağıdaki zihin haritasında verilen ölçütlere göre karşılaştırarak haritayı tamamlayınız.**

2. Zihin haritasından yola çıkarak dinlediğiniz radyo tiyatrosunun dil becerilerinizin gelişimine hangi katkıları sağlayacağına dair görüşlerinizi söyleyiniz.

3. ***Direnişin Ustaları*** **metninde kullanılan dil yapılarının (sözcük seçimi, cümle kuruluşları, üslup özellikleri vb.), kişilerin iç dünyalarını yansıtması açısından işlevsel olup olmadığını gerekçesiyle açıklayınız.**

Çözümleyebilme

1. Aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'nı doldurarak *Direnişin Ustaları* metninin yapı unsurlarını belirleyiniz.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Kişi	
Yer (Mekân)	
Zaman	
Çatışma	
Dramatik Örgü	

2. *Direnişin Ustaları* metnindeki kişilerin özelliklerini ve amaçlarını belirleyerek ilgili yerlere yazınız.

Kişiler ve Özellikleri	Kişilerin Amaçları

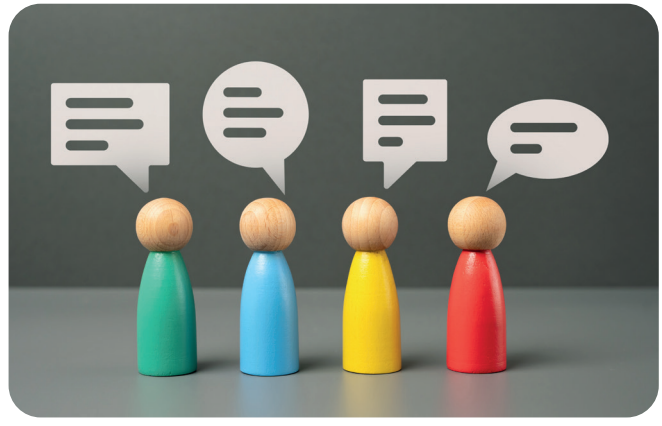
3. Metnin yapı unsurlarının metne katkısını ifade ediniz.

4. Metinde yer alan millî, manevi değerleri yansıtan dil ve kültür unsurlarını belirleyerek bunların metne katkılarını açıklayınız.

Sıra Sizde

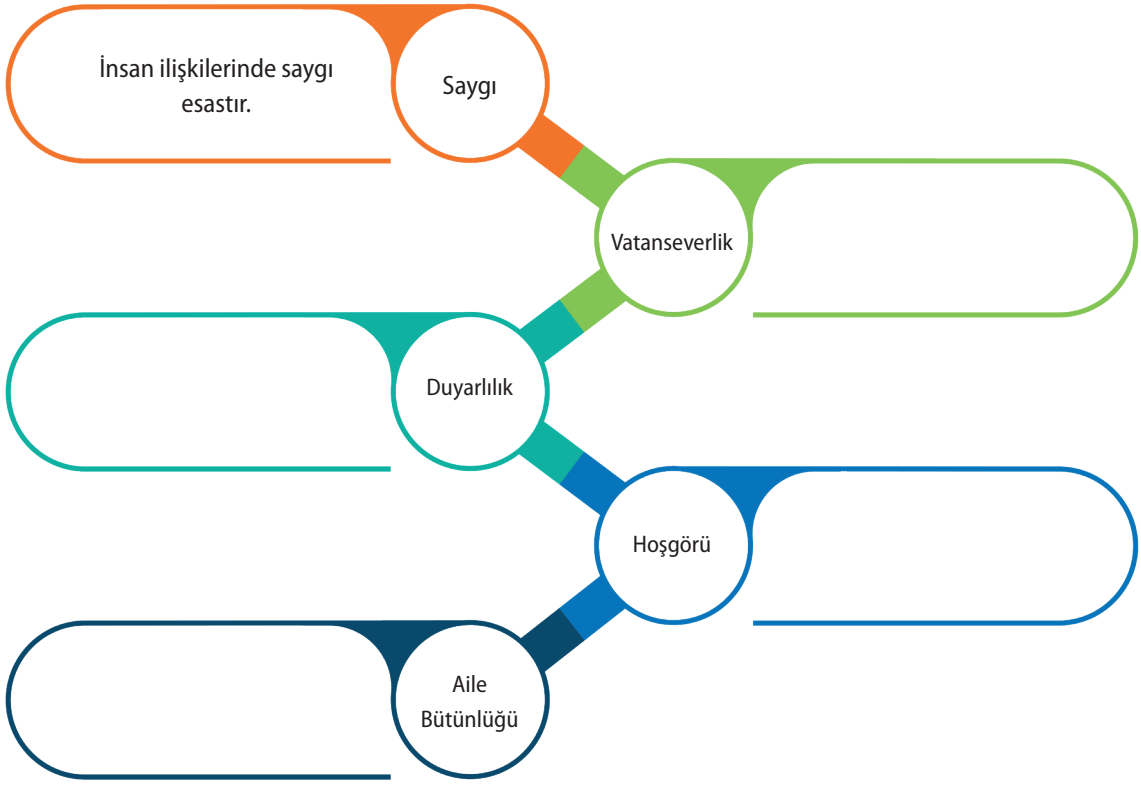
Aşağıdaki adımları öğretmeninizin rehberliğinde "görüş geliştirme" **tekniği çerçevesinde uygulayınız.**

1. **Tahtada yazılı olan** "Dinlenen metinde millî ve manevi değerleri yansıtan unsurlar arasındaki etkileşimlerin metnin iletilerinin ortaya çıkarılmasında önemli bir işlevi vardır." **görüşü üzerinde bir süre düşününüz.**
2. **Kartlara** "Kesinlikle katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" **ve** "Kesinlikle katılmıyorum" **ifadelerini yazarak sınıfın farklı noktalarına yerleştiriniz.**
3. **Verilen görüşe katılma derecenizi ifade eden kartların etrafında toplanarak görüşünüzün gerekçelerini ifade ediniz.**

4. **Farklı görüşlerdeki arkadaşlarınızın gerekçelerini saygıyla dinleyerek önceki görüşünüzü gözden geçiriniz ve farklı bir görüşe ikna olduysanız görüşlerinizi açıklayınız.**
5. **Elde ettiğiniz sonuçları yansıtmak üzere aşağıdakine benzer kavram haritaları hazırlayınız.**

Değerlerin Metnin İletilerine Etkileri

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Radyo Tiyatrosunun Sosyal Bilimlerle İlişkisi
Amacı	Radyo tiyatrosunun diğer disiplinlerle ilişkisini değerlendirebilme
Süresi	1 hafta

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. ***Direnişin Ustaları* adlı metinden hareketle radyo tiyatrosu hakkında değerlendirme yapmak üzere aşağıdaki başlıklar çerçevesinde bir araştırma yapınız.**
   - **Birinci grup:** Metin-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Metin-Sosyoloji İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Metin-Psikoloji İlişkisi
4. **Araştırmanızda farklı radyo tiyatrosu örneklerinden yararlanınız.**
5. **Ulaştığınız sonuçları ve radyo tiyatrosu örneklerini arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Değerlendirme

Yaptığınız çalışmanın radyo tiyatrosuna bakış açınızda nasıl bir etkisi olduğunu açıklayınız.

Süreci Değerlendirebilme

***Direnişin Ustaları* adlı çok modlu metne göre soruları cevaplayınız.**

1. ***Direnişin Ustaları* adlı metni değerlendirmek için çeşitli ölçütler belirleyerek aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.**

Ölçütler	Değerlendirmeler
Dil kullanımı	Yalın, doğal ve etkileyici bir dil kullanılmıştır.

2. **Radyo tiyatrosunda ele alınan konuyu tarihî gerçeklerle karşılaştırarak değerlendiriniz.**
3. **Çok modlu metindeki bir kişiyle empati kurarak bu kişinin davranışlarını değerlendiriniz.**

4. **Dinlediğiniz radyo tiyatrosuna yönelik beğenilerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.**

5. ***Direnişin Ustaları* adlı metnin konusunu ve ana düşüncesini kendi yaşamınız ve günlük deneyimlerinizle ilişkilendirerek yorumlayınız.**

6. **Dinleme / izleme sürecinizi aşağıdaki Öğrenme Günlüğü'yle değerlendiriniz.**

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

..... / ..... / .....

Bu süreçte öğrendiklerim:

Pekiştirmem gereken konular:

Daha ayrıntılı incelemek istediğim konular:

Kendimi geliştirmek için çaba harcadığım konular:

Öğrendiğim ve gelecekte kullanabileceğim bilgiler:

EDEBİYAT ATÖLYESİ-2 (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme

Bu temada dinleme / izleme sürecinde incelenen metinden seçtiğiniz bir diyaloğu, metnin bağlamına uygun olarak başka bir türe (hikâye, anı vb.) dönüştürmeye yönelik sınıf içi performans görevini gerçekleştirmek üzere aşağıdaki metni okuyunuz ve çalışmayı yapınız.

Radyo Oyununun Özellikleri

Radyo, olgu ve olayları haber vermek dışında edebiyat, drama, müzik gibi farklı sanat dallarıyla etkileşim içerisine girerek ve kültürel eylemlerin tanıtımında ve yaygınlaşmasında etkin bir rol üstlenmiştir. Bu gelişmeler, radyo tiyatrosunu dinleyici karşısına çıkarmıştır. "Diyaloglar şeklinde yazılmış, konuşmaya dayalı, zıtlıkların çatışmasıyla gelişen, içinde olay zenginliği bulunan edebi türlerin radyo ve televizyon tekniğinden yararlanılarak seriler, diziler, tek oyunlar, skeçler, sinema filmleri, dramatik belgeseller biçimlerinde radyo ve televizyona uyarlanmasıyla gerçekleştirilen yapıtlar" olan radyo oyunları vasıtasıyla gerek dünya edebiyatı gerekse Türk edebiyatının birçok eseri yediden yetmişe herkese ulaştırılmıştır. Orhan Ayhan, bir röportajında "Radyo oyunu, bir edebiyat yayınıdır" diyerek radyo tiyatrolarının sanatsal yönüne işaret etmiştir. (…)

• Radyo oyunlarının, görülmeyen tiyatro özelliği vardır. Temel göstergesi sestir. Olayı ya da konuyu aktarmada diyaloglar (karşılıklı konuşmalar), büyük önem taşır. Konunun pekiştirilmesinde müzik, efekt gibi ögelerden yararlanılır.

• Radyo oyunlarında zaman ve mekânlar sınırlı değildir. Zamanla sınırlı değildir; çünkü yalnızca müzik ve efekt yardımıyla istenilen zamana geçilebilir. Bugünden geçmişe, geçmişten bugüne; yazdan kışa, kıştan yaza müzik ve efektlerle kolayca dönülebilir. Mekânla sınırlı değildir; çünkü müzik ve efektle istenilen mekân yaratılabilir. Mekân, izleyicinin algılamasına bağlıdır.

Ali Göçer, Akife Kurt, *Sözlü İletişim Becerilerinin Gelişiminde Radyo Oyunlarının Kullanımı Üzerine Kuramsal Bir Çalışma*

Öğretmeninizin rehberliğinde sınıf içi bir tartışma ortamında aşağıdaki adımları izleyerek çalışmayı sürdürünüz.

1. **Dinleme / izleme bölümünde incelediğiniz *Direnişin Ustaları* adlı metinden bir diyalog seçerken hangi ölçütleri göz önünde bulundurduğunuzu küçük kâğıtlara yazınız.**

Ölçütleri yazdığınız kâğıtları sınıf panosunda sergileyebilir, arkadaşlarınızın panoya astıkları diyaloglar hakkında onlardan görüş alabilir ve yazacağınız metinle ilgili onlarla görüş alışverişinde bulunabilirsiniz. Seçtiğiniz diyaloğu yeniden yazarken akranlarınızın görüş, öneri ve yorumlarını göz önünde bulundurabilirsiniz.

2. **Dinlediğiniz metinden seçtiğiniz bir diyaloğu estetik bir bakış açısıyla metnin bağlamına uygun olarak başka bir türe dönüştürmek için uygun yazma yöntem ve stratejisini belirleyiniz.**

Performans Görevi

Adı	Radyo Tiyatrosu
Amacı	Dinlenen / izlenen metinden seçilen bir diyaloğu bağlama uygun olarak başka bir türe dönüştürebilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden dinleme / izleme sürecinde incelediğiniz *Direnişin Ustaları* adlı metinden seçtiğiniz bir diyaloğu metnin bağlamına uygun olarak başka bir türe dönüştürmeniz istenmektedir.

Yazınızı aşağıdaki aşamaları takip ederek planlayınız.

a) Yazma amacınıza (ikna etme, bilgilendirme vb.) karar veriniz.

b) Yazacağınız metnin özelliklerini belirleyiniz.

c) Yazacağınız metnin türünü ve bu türe uygun, kullanacağınız yöntem ve stratejiyi belirleyiniz.

ç) Yazma sürecinde karşılaşabileceğiniz engelleri ortadan kaldırınız.

Radyo Tiyatrosu / Diyalog Sıralama çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

İçerik Oluşturabilme

Metninizi oluştururken verilen adımları uygulayınız.

a *Direnişin Ustaları* adlı metni incelerken edindiğiniz bilgiler doğrultusunda bağlamdan kopmadan metni oluşturmak ve kişileri kendi özelliklerine uygun biçimde konuşturmak üzere bir yazma planı yapınız.

b Metni oluştururken diyalogdan seçtiğiniz kişilerle empati kurarak onların hangi iletiyi aktarmak için konuşabileceklerine yönelik tahminlerde bulununuz.

c Tahminleriniz doğrultusunda yazacağınız metnin bölümlerine yönelik planlama yapınız.

Planlama Alanı

ç İçeriğinizi planlarken metnin geneline hâkim olan dil özelliklerinin korunmasına dikkat ediniz.

d Yazma amacınıza ve metnin özelliklerine göre vermek istediğiniz iletiye karar veriniz.

e Metnin içeriğini oluştururken ihtiyaç duyabileceğiniz bilgi ve görselleri araştırarak tespit ediniz.

f Hedef kitlenizin özelliklerine yönelik tahminlerde bulunarak yazacağınız metnin türünü ve içeriğini belirleyiniz.

g Metnin türüne uygun yapı unsurlarını belirleyiniz.

ğ Yazınızı oluştururken karşılaştırma içeren cümlelere de yer veriniz.

h Yazılı anlatımın kullanım alanına (özel, mesleki, eğitim ve kamusal) göre içeriğini belirleyiniz.

ı Söz varlığını kullanarak yazınızın içeriğini düzenleyiniz.

i Yazma sürecinizi planlarken dil işlevlerinden (rica, koşul, gerekçelendirme vb.) hangilerini kullanacağınıza karar veriniz.

j Yazacağınız metin için taslak bir plan oluşturunuz ve bu taslağı arkadaşlarınızla paylaşınız.

k Aldığınız geri bildirimler doğrultusunda taslak planınıza son hâlini veriniz.

Kural Uygulayabilme

***Direnişin Ustaları* adlı çok modlu metinden seçtiğiniz diyaloğu, hazırladığınız plan doğrultusunda, verilen adımları uygulayarak yazınız.**

a Yazınıza dikkat çekici bir girişle başlayınız.

b Yazınızı desteklemek amacıyla farklı anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.

c Metni yazarken, dinlenen metindeki kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını kişilik / karakter özelliklerine uygun bir dille ifade etmeye özen gösteriniz.

ç Bağlama ve hedef kitleye uygun bir söz varlığı belirleyiniz.

d Aktarmak istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.

e Yazmayı başlatma, sürdürme ve bitirme ifadelerini bağlama uygun olarak doğru ve etkili bir biçimde kullanınız.

f Millî ve manevi değerler ile kültürel unsurları göz önünde bulundurarak toplumsal hassasiyeti olumsuz etkileyebilecek ifadelerden kaçınınız.

g Yazdığınız metinde olumlu tutum ve değerleri ön plana çıkarmaya özen gösteriniz.

ğ Yazdığınız metinde dil yapılarına, bağdaşıklık ögelerine, yazım ve noktalama kurallarına, Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanmaya dikkat ediniz.

h Duygu, düşünce ve hayallerinizi özgün bir üslupla ve tutarlı bir biçimde ifade ediniz.

ı Yazınızın içeriğine uygun bir başlık belirleyiniz.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

1. **Yazma sürecindeki duygu, düşünce ve davranışlarınızı gözden geçirerek kendinize yönelik değerlendirmelerde bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

2. **Çalışmanız; Öz Değerlendirme Formu ve** "dil ve üslup kullanımı, özgünlük, konuya uygunluk, öznel ve nesnel ifadelere yer verme, başlık kullanımı, yazım ve noktalamaya uygunluk vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.**
3. **Geri bildirimler doğrultusunda çalışmanızda gerekli düzeltmeleri yapınız ve yeni çalışmalar için yeni hedefler oluşturunuz.**
4. **Çalışmanızda özgün yazar kimliğinizi oluşturmaya gayret gösteriniz.**
5. **Yazınızı sınıf panosunda, okul gazetesinde veya genel ağdaki güvenilir ortamlarda paylaşınız.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

6. Yaptığınız çalışmayı aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu ile değerlendiriniz.

Öz Değerlendirme Formu				
Değerlendirme Ölçütleri		**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**
1	Yazımın içeriğine uygun bir başlık belirledim.			
2	Yazımda dönüştürdüğüm diyaloğun içeriğini yansıttım.			
3	Bağlama ve hedef kitleye uygun bir söz varlığı (deyim, atasözü, mecaz ve terim vb.) belirlemeye özen gösterdim.			
4	Yazımı desteklemek amacıyla farklı anlatım biçimlerinden ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlandım.			
5	Yazdığım metinde dil yapılarına, bağdaşıklık ögelerine, yazım ve noktalama kurallarına dikkat ettim.			
6	Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanmaya (yabancı kelimelerin yerine Türkçe karşılıklarını tercih etme, doğru, etkili konuşma vb.) dikkat ettim.			

"Kısmen" veya "Hayır" seçeneklerini işaretlediğiniz becerileri gözden geçiriniz. Araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak eksiklerinizi tamamlayınız.

Tema Sonu Değerlendirme

Çıkış Kartı

Temada öğrendiklerinizle ilgili genel bir değerlendirme yapmak üzere aşağıdaki Çıkış Kartı'nı tamamlayınız. Böylece temaya ilişkin bilgi eksiklerinizi ve kavram yanılgılarınızı belirleyip bunları gidermek ve hatalarınızı düzeltmek için gerekli uygulamaları yapınız.

Üç Yaz -- Temada öğrendiğiniz konu ve kavramlarla ilgili üç bilgiyi yazınız.

1

2

3

İki Sor -- Temayla ilgili eksikleriniz ve kavram yanılgılarınız hakkında iki soru sorunuz.

1

2

Bir Paylaş -- Temada öğrendikleriniz arasında sizi en çok etkileyen konuyu arkadaşlarınızla paylaşınız.

1

3. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları

1 ve 2. soruları aşağıdaki "tez" ve "antitez"de ifade edilen yargılardan hareketle cevaplayınız.

TEZ	Edebî metinler, içerikleri ile yazarların / şairlerin hayatından birtakım izler taşır.
ANTİTEZ	Edebî metinler, içerikleri ile yazarların / şairlerin hayatından izler taşımaz.

1. Aşağıdaki metinlerin verilen tezi mi yoksa antitezi mi desteklediğini tespit ediniz. Metinlerin numaralarını Venn şemasındaki uygun yerlere yazınız.

1

Yeşillikler bir anda sarardı, ertesi sene gürbüz ağaçlar kupkuru bir iskelet hâline geldi. Bahar bir hazan gibi girdi ve kimse baharın geldiğini anlayamadı. İri boylu otlar cüceleşti, cılızlaştı. Nihayet kayboldu.

O nazlı, güzel çiçek denizi kurudu, şimdi ortada sonsuz bir çöl var. Sanki dünyanın vahşî sürüleri ayaklarıyla, dişleriyle, tırnaklarıyla burayı eştiler. Eski zamanların karınlarına bir mahallenin evleri sığan hayvanlar susuzluklarını burada dindirdiler.

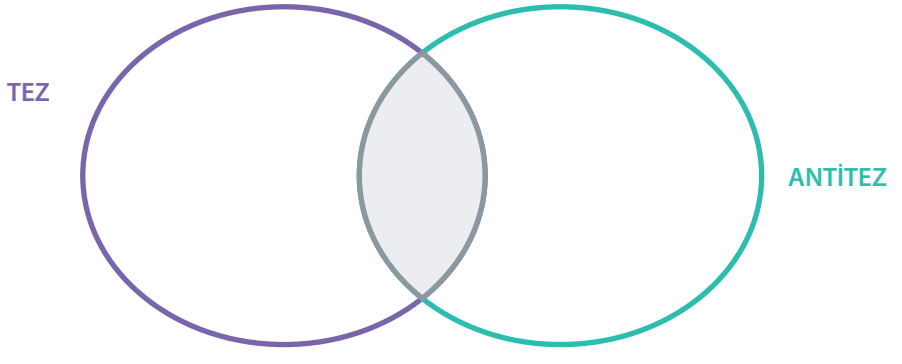
Artık buradaki rüzgârlar Sam'dan başka bir şey değildi.

2

Babam Havranlıydı. Ben orada doğdum ve büyüdüm. Orada ilk tahsilimi yaptım, sonra bir müddet, bize bir saat kadar uzaklıktaki Edremit İdadisine gidip geldim. Umumî Harbin son senelerinde, on dokuz yaşlarında askere alındım; fakat daha talimgâhta iken mütareke ilân edildi. Kasabaya döndüm. Tekrar idadiye devam edip bitirmedim.

3

İlk gözüme çarpan şey, o civardaki büyük bir yalağın yaptığı bataklıkta çömelmiş iki manda karaltısı oldu. Bu mandalar -burada bunu söylemeliyim- Erzurum'da benim bir nevi fikr-i sabitim olmuştu. Günün her saatinde onlardan biriyle karşılaşır, sırtlarına ve hatta başlarına kadar taşıdıkları kurumuş çamur parçaları ve tepelerinin üstünde bir küçük kasırga gibi dalgalanan küçük hayvanlar kümesiyle bana büyük ve cüsseli olmanın kefaretini bütün ömürlerince çekmeğe mahkûm büyük zavallılar gibi görünürlerdi.

2. Venn şemasında çemberlerin kesiştiği alana numarasını yazdığınız metinden yapacağınız çıkarımla verilen tez ve antitezi anlamca birleştiren bir cümle yazınız.

.....

.....

3-6. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Kurmaca metinler, bizim bildiğimiz, duyduğumuz, gördüğümüz insanların, mekânların, olayların, duyguların, zamanların benzerlerini sunarlar bize, ancak dış dünya gerçekliği ile kurmaca dünya içinde verilmeye çalışılan gerçeklik, temelde birbirlerinden bir hayli uzak iki kutbu temsil ederler. "Bir yanda dış dünya göndergelerinin nesnelliği, yaşanmışlığı, bilinirliği, öte yanda kurmaca dünyasının yaratıcılığı, soyutluğu, çok anlamlılığı. Kurmaca anlatı, gerçeklik izlenimi yaratarak düşsel bir olayı, kişilerini, zamanını, uzamını 'gerçeğe benzetmeye' yönelir; bir yandan kurmaca özelliğini ortaya koyar, öte yandan gerçekliği gerçeğe en yakın biçimiyle ifade edebileceğini vurgular." Ancak nasıl ki bireyler dış dünyadaki olayları ve gerçekleri farklı farklı yorumlar, sezer ve algılarlarsa; kurmaca gerçeklikleri de kültürel birikimlerine, ideolojik veya dinî anlayışlarına, kişisel ilgi, dikkat ve meraklarına göre farklı farklı algılar, sezer ve yorumlarlar.

3. **Aşağıdaki tabloda verilen ifadeleri okuduğunuz metinle ilişkilendirerek birer cümleyle açıklayınız.**

İfade	Açıklama
Kurmaca	
Gerçeklik İzlenimi	
Okur Yorumu	
Nesnellik	
Çok Anlamlılık	

4. **Kurmaca bir metnin dış dünyanın gerçekliğini yansıtması metnin değerini etkiler mi? Görüşlerinizi sözlü olarak ifade ediniz.**

5. **Aşağıdaki ifadelerden hangisi metindeki** "okur yorumu" **anlayışıyla örtüşmektedir?**

A) Kurmaca metinlerde anlamı belirleyen, yazarın dili kullanma şeklidir.

B) Kurmaca metinlerde anlam sabittir ve okurun yorumu metni değiştirmez.

C) Okurlar, kurmaca metinleri sadece yazarın amacı doğrultusunda anlamalıdır.

D) Tüm okurlar olayları gerçek hayatta yaşanmış gibi değerlendirmek zorundadır.

E) Okurların geçmişi, ilgileri ve değer yargıları metni nasıl yorumladıklarını etkiler.

6. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi kurmaca metinleri dış dünya gerçekliğinden ayıran farkı en uygun biçimde ifade eder?**

A) Dış dünyadaki olayları ve mekânları değiştirmeden yansıtması

B) Sadece yaşanmış olayları konu edinerek tarihsel bir belge niteliği taşıması

C) Nesnel gerçeklik yerine, yaratıcılıkla oluşturulmuş bir gerçeklik izlenimi sunması

D) Gerçek dünyadan tamamen kopuk, inandırıcılığı olmayan hayalî bir evren yaratması

E) Okurun kültürel birikimine ve kişisel ilgisine göre farklı şekillerde yorumlanabilmesi

7-9. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Türk edebiyatının şair kimliğiyle ön plana çıkan önemli isimlerinden biri olan Orhan Veli, şiirlerinin dışında kaleme aldığı öyküleriyle de düzyazı türündeki başarısını ortaya koyar. Orhan Veli'nin hacimli olmayan ancak niteliksel yönü ağır basan biri serbest çeviri olmak üzere toplam yedi öyküsü bulunmaktadır. Garip akımıyla Türk şiirine yeni bir soluk getiren yazar, bu akım çerçevesinde ortaya koyduğu sanat anlayışıyla dönemindeki ve kendisinden sonraki pek çok şairi etkiler. Garip akımının etkisini Orhan Veli'nin öykülerinde de görmek mümkündür. Şiirlerinde işlediği deniz tutkusu, sıradan insanların gündelik hayatı, tabiat, aşk, yaşama sevinci, toplumsal eleştiri, İstanbul gibi konulara öykülerinde de yer verir. Sıradan insanın hayata karşı duruşu, yaşamdan anlık kesitler sade ve akıcı bir üslupla öykülerdeki yerini alır. Çehov tarzında kaleme aldığı, hayattan mülhem kurguladığı öyküleri hayatın içindendir ve halkın arasında yürüyormuşçasına bir gözlemle yazıldığı izlenimini uyandırır.

7. Metne göre Orhan Veli'nin şiirlerinde gündelik yaşam, doğa, toplumsal eleştiri, yaşama sevinci ve aşk gibi temaların yer aldığı bilinmektedir. Bu temalardan yüzdesi en yüksek olanı göz önünde bulundurarak Orhan Veli'nin şiir anlayışı ile tablo arasında nasıl bir ilişki kurulabileceğini açıklayınız.

Tema	Yüzdesi (%)
Gündelik Yaşam	40
Doğa	15
Toplumsal Eleştiri	20
Yaşama Sevinci	15
Aşk	10

8. **Metinde Orhan Veli hangi yönleriyle tanıtılmıştır? Gerekçelendirerek açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

9. **Metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Şairin edebî kişiliği tanıtılmıştır.

B) Garip akımıyla ilişkisi açıklanmıştır.

C) Yazarın yaşamı kronolojik olarak verilmiştir.

D) Şiir ve öykülerindeki temalara değinilmiştir.

E) Nesnel ve bilgilendirici bir anlatım kullanılmıştır.

10 ve 11. soruları aşağıdaki metin ve tablolardan faydalanarak cevaplayınız.

"Biyografi ve Yaşantı" konulu bir yarışma düzenlemek isteyen Fatma Öğretmen sınıftaki öğrencileri iki gruba ayırır ve öğrencilere yarışma konusuyla ilgili kelimeler vereceğini açıklar. Öğrencilerden verilen kelimeleri biyografi türüyle ilişkilendirerek açıklayan cümleler yazmalarını ister. Her doğru cümlenin +5 puan, her yanlış cümlenin ise -2 puan ile değerlendirileceğini ifade eder.

Tablo A	
Amaç	Biyografinin amacı bir kişinin yaşamı hakkında bilgi vermektir.
Dil	Biyografilerde açık ve anlaşılır bir dil kullanılır.
İçerik	Biyografide kişinin toplumu etkileyen yönleri anlatılır.
Tutum	Biyografide kişinin yaşam tarzı toplumsal normlara göre değerlendirilmelidir.

Tablo B	
Tür	Alanında ün kazanmış kişilerin yaşamlarını anlatan yazı türüdür.
Tarafsızlık	Biyografilerde kişinin hayatı anlatılırken tarafsızlık ilkesi göz ardı edilebilir.
Kronoloji	Biyografide kişinin doğumundan itibaren kronolojik sırayı takip etme zorunluluğu vardır.
Belge	Gerçek kişilerin hayatı ele alındığından biyografiler belgelere dayandırılmalıdır.

10. **Tabloda verilen kavram açıklamalarından II. grup 13 puan aldığına göre hangi tablo II. gruba aittir?**

11. **I. grubun tam puan alabilmesi için hangi kavrama / kavramlara doğru cevap vermesi gerekirdi? Açıklayınız.**

12 ve 13. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Bir gün gene bir dairede arkadaşlarıyla oturuyordu. Onu gene bir işe koştular: "Mustafa, statik hesapta 'Cross' (Kıros) diye bir metot çıkmış," dediler. "Bunu bize anlatsana." Mustafa'nın da böyle teklifler hoşuna giderdi doğrusu. Öğretmeye dayanamazdı. Oda kalabalıktı. Olsun, Mustafa İnan kalabalık sınıflardan da hoşlanırdı. Hemen yeni hesap metodunu mühendis arkadaşlarına anlatmaya başladı. Herkes de, mühendis olsun olmasın, güzel konuşan bu adamı dinledi. Mustafa Hoca gidince, odada bulunanlardan biri, bir hukuk müşaviri, "Durun yahu," dedi, "galiba bu 'Cross' metodunu ben de anladım." "Bununla birlikte," diye sözlerine devam etti profesör, "Mustafa yalnızdı, kendini Fuzulî gibi hissediyordu:

Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge

Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı

"Nereden çıkarıyorsunuz bunu?" dedi genç adam, "Kalabalık bir çevre içinde yaşadığını söylemediniz mi?" "Arkadaşlarının sözlerinden çıkarıyorum. Onlara, "Mustafa'yı anlatın bana" dedim, Mustafa'nın kendilerine anlattığı fıkraları naklettiler. (...) Asıl Mustafa İnan'la ilgilenmemişlerdi anlaşılan.

12. Verilen parçada Fuzûlî'ye atıf yapılması ve onun bir beytine yer verilmesinin amacı ne olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

13. Aşağıdaki cümleleri okuduğunuz metne göre değerlendirerek "Evet", "Hayır" veya "Bilgi yok" seçeneklerinden birini onaylama işaretiyle (✓) işaretleyiniz.

Cümleler	Evet	Hayır	Bilgi yok
Bilgi vermek amaçlanmıştır.			
Biyografik roman türünden alınmıştır.			
Açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.			
Mustafa İnan'ın yaşadıklarından söz edilmiştir.			
Kahraman anlatıcı tarafından aktarılmıştır.			
Devrik cümleler kullanılarak anlatım güçlendirilmiştir.			
Nesnel bir anlatımla kaleme alınmıştır.			
Zamanda kronolojik bir sıra takip edilmiştir.			

14 ve 15. soruları yandaki karekoddan ulaşabileceğiniz çok modlu metinden faydalanarak cevaplayınız.

Aile Bağları videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

14. Metinde kullanılan diyalog tekniği, metnin anlatımına nasıl bir katkı sağlamıştır? Düşüncelerinizi sözlü olarak açıklayınız.

15. Radyo tiyatrosunda yer alan kişi, mekân ve zaman unsurlarının dramatik olay örgüsüne katkıları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

16. **Türk dili ve edebiyatı dersinde bir olayı yazarın hayatına dair bilgiler de vererek yazma etkinliği yapacak olan Esra, kütüphaneden bir roman ve tezkire örneği alır. Eve döndüğünde yazma etkinliğini yapmak için kütüphaneden aldığı kitaplarda yer alan aşağıdaki ifadelerden hangilerine benzer ifadeler kullanırsa etkinliğin amacına uygun davranmış olur?**

I. Doğrusunu söylemek gerekirse yanıp yakılma cihetinde geceyi aydınlatan yanan mum gibi dilinden tutuşmuş, mumla ilişkisi ismen ve resmen üstüne kalmıştı. Zayıf ve sarı vücudu yaralı ve çehresinin rengi balmumu gibi sarı olduğu için Şem'î mahlasını seçti.

II. Böyle devam ederse bir müddet sonra Cavidan'ı mutsuz etmekten korkuyordum. Yakın zamanda saplandığım bu duyguları hissedecek ve evin havasını bir mutsuzluk kaplayacaktı. Cavidan her zamanki kibarlığı ve olgunluğuyla tahammül etmeye çalışacaktı. Çünkü ailesine karşı verdiği mücadeleden dolayı eli kolu bağlı vaziyetteydi.

III. Metroya bindiğim zaman yanımdaki boş yere heykeli bırakmadım. Hâlâ omuzlarımdaydı. Oradan ağır ağır vücuduma, içime süzüldüğünü ve bir zehir gibi kanıma karıştığını hissettim. Kalbim vuruşunu artırmıştı. Eve bir sıtma nöbeti içinde vardım, bir kartpostal büyüklüğünde kalmış, erimiş heykeli sırtımdan adeta koparark masamın üzerinde bıraktım ve yatağımın üstüne boylu boyunca uzanıp bir sıtmalı gibi titreye titreye saatlerce kaldım.

IV. Dediğim gibi şehre alışmamı kolaylaştıran bir başka sebep de dostlarımın Ankara'da olmasıydı. Ahmet Muhip, Orhan Veli, Şahap Sıtkı, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Baki Süha, Ceyhun Atuf, Yaşar Nabi, Cevdet Kudret, Sabahattin Eyüboğlu Ankara'daydı ve Ankara bu sanatkârların ses verdiği yer olmaya başlamıştı.

V. Kul olduğu için Çakerî mahlasını kullanırdı. Rivayet edilir ki adı geçenin daha gençliğinde nezle rahatsızlığı yüzünden sakalı erken ağarmıştı. O da bu duruma üzülüp sakalını boyardı. Sultan Bayezid bir gün niçin karaya boyayıp rengini değiştiriyor ve ak sakalın yüzüne kara çalıp suçlular gibi teşhir ediyorsun diye sorunca, devletli padişahım ben kulunuz şüphesiz yaşımı biliyorum, sakal yalan söylüyor. Bu yüzden ben de yüzüme kara çalıp onu teşhir ettim ve küçük düşürüp intikam aldım diye cevap vermiş.

A) I, II, III B) I, III, V C) I, IV, V D) II, III, IV E) II, IV, V

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

4. TEMA

HAYATIN AYNASI

1. METİN TAHLİLİ (ANLAMA)

► OKUMA

- Tiyatro (Ben, Mimar Sinan)
- Küçürek Hikâye (Merdiven)

► DİNLEME / İZLEME

- Belgesel (Anadolu İnsanı / Fedakârlık)

2. EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

► KONUŞMA

- Tiyatro Metnini Canlandırarak Konuşma Becerisini Geliştirebilme

► YAZMA

- Dinlenen / İzlenen Belgesele Yönelik Özgün Bir Afiş Hazırlayabilme

► **Anahtar Kavramlar**

- **dekor**
- **diyalog**
- **dramatik örgü**
- **gösterme tekniği**
- **kostüm**
- **küçürek hikâye**
- **modern Türk tiyatrosu**
- **monolog**
- **oyun**
- **perde**
- **sahne**

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- edebî eserler ile kendi hayatınızda karşılaşabileceğiniz olay ve durumlar arasında bağlantı kurabilmeniz,
- kendi hayat deneyimlerinizi yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmeniz,
- tiyatro metninin zihinsel ve duygusal farkındalık oluşturmaya katkısı hakkında fikir oluşturabilmeniz,
- dilin anlam oluşturma gücünü ortaya koyan küçürek hikâye türünü incelemeniz

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- tahlil edilen tiyatro eserini canlandırmanız,
- dinlenen / izlenen belgeselle ilgili özgün afişler hazırlamanız

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusu

Yunus Emre
(Temsilî)

İlim ilim bilmekdir ilim kendin bilmekdir
Sen kendini bilmezsin ya niçe okumakdır

Yunus Emre, *Divan*

Temaya Başlarken

Edebiyatın ve kitapların hayattan kesitler sunan etkili bir araç olduğunu fark edebilmek üzere aşağıdaki görseller ve metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Ol kişi buldu cihân içinde yâr-ı bî-halel
Ey Latîfî her kimin yanında yârıdur kitâb
(Ey Latîfî, kimin yanında arkadaş olarak bir kitap varsa o, bu cihan içinde ebedî bir dost bulmuş demektir.)

Dursun Ali Tökel, ***Latîfî Der ki: "Kitap Yüz Yapraklı Bir Güldür"***

1. **Kitap okumanın insanın sosyal yönden gelişmesine katkıları nelerdir? Yorumlayınız.**
2. **Şiirde kitaplar neden** "ebedî dostlar" **olarak nitelendirilmiş olabilir? Fikirlerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

Edebiyatta Gerçekçilik ve Alımlama Estetiği

Sanat ve edebiyatta dile gelen, ifade edilen insanlığın değişik hâlleridir. Sanatı bir yansıtma aracı olarak görenler, realiteden, hayatın gerçeğinden hareket edenlerdir. Onlara göre sanatın yönü ve yüzü daima hayata dönüktür. Sanatı anlamak bir nevi insanı anlamaktır. Sanatkâr, kendi döneminin ruhunu ve dokusunu eserine yansıtır. Bunu yansıtırken kültürden kültüre ve döneme ve çağa göre ölçütler değişkenlik gösterir. (...)

"İnsanın bütün yaşamı beşikten mezara kadar hep sanatla doludur. Ninniler, bilmeceler, evlerimizin süsleri, öykünmeler, fıkralar, giysilerimiz, (...) bayramlık eşyalar, hep sanat yapıtlarıdır, sanatın etkinlik alanına giren şeylerdir. Biz duyguları yansıtan bütün insani etkinlikleri değil, bu etkinliklerden her nedense ayırdığımız ve özel anlam yüklediğimiz bazı etkinlikleri sanat olarak adlandırıyoruz." (...)

Bir sanat dalı olan edebiyat, hayatı yeniden kurar ve yeniden biçimlendirir. Bir şair, bir yazar hayatı kendi dünyasında "yazma süreci"nde yeniden tanzim eder. Bu süreçle edebî eser oluşur. Edebî eser, hayatı ifade eder. "Yazarlar, şairler, seyyahlar, ressamlar, fakirliği, zenginliği, sevinci ve hüznü, ayrılığı ve kavuşmayı yeniden işleyerek bilinç düzeyine çıkarırlar." Hayatı tekdüze ve zengin olmayan toplumların edebiyatı da bir varlık gösteremez. Çünkü her sanat eserinde sanatkârın kendi dönemi ve o dönemin dünya görüşü vardır. Biz, sanat eserleri vasıtasıyla bir toplumun maddi ve manevi değerler dünyasını anlayabiliriz. Bu konuda edebî eserler bizim en önemli dayanağımızdır. Çünkü edebiyat, aynı zamanda kültür aktarımı da yapar. Biz, geçmiş ile gelecek arasındaki bağı edebî eserler vasıtasıyla kurarız. Millî bilincin oluşumunda da edebiyatın çok önemli katkısı vardır.

Sefa Yüce, *Edebiyatta Gerçekçilik ve Alımlama Estetiği*

3. **Metinde geçen** "özel anlam yüklediğimiz bazı etkinlikleri sanat olarak adlandırıyoruz." **ifadesinden hareketle sanatsal bir metnin özelliklerini açıklayınız.**

.....

.....

.....

4. **Bir edebî eserde daha önce karşılaştığınız olay veya durumlardan biriyle karşılaşmanız o eseri sizin için daha anlamlı kılar mı? Gerekçeleriyle ifade ediniz.**

.....

.....

.....

.....

.....

5. **Bir edebî metin yazacak olsaydınız hangi türde yazmayı seçer ve o metinde hayatın hangi yönünü yansıtmak isterdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

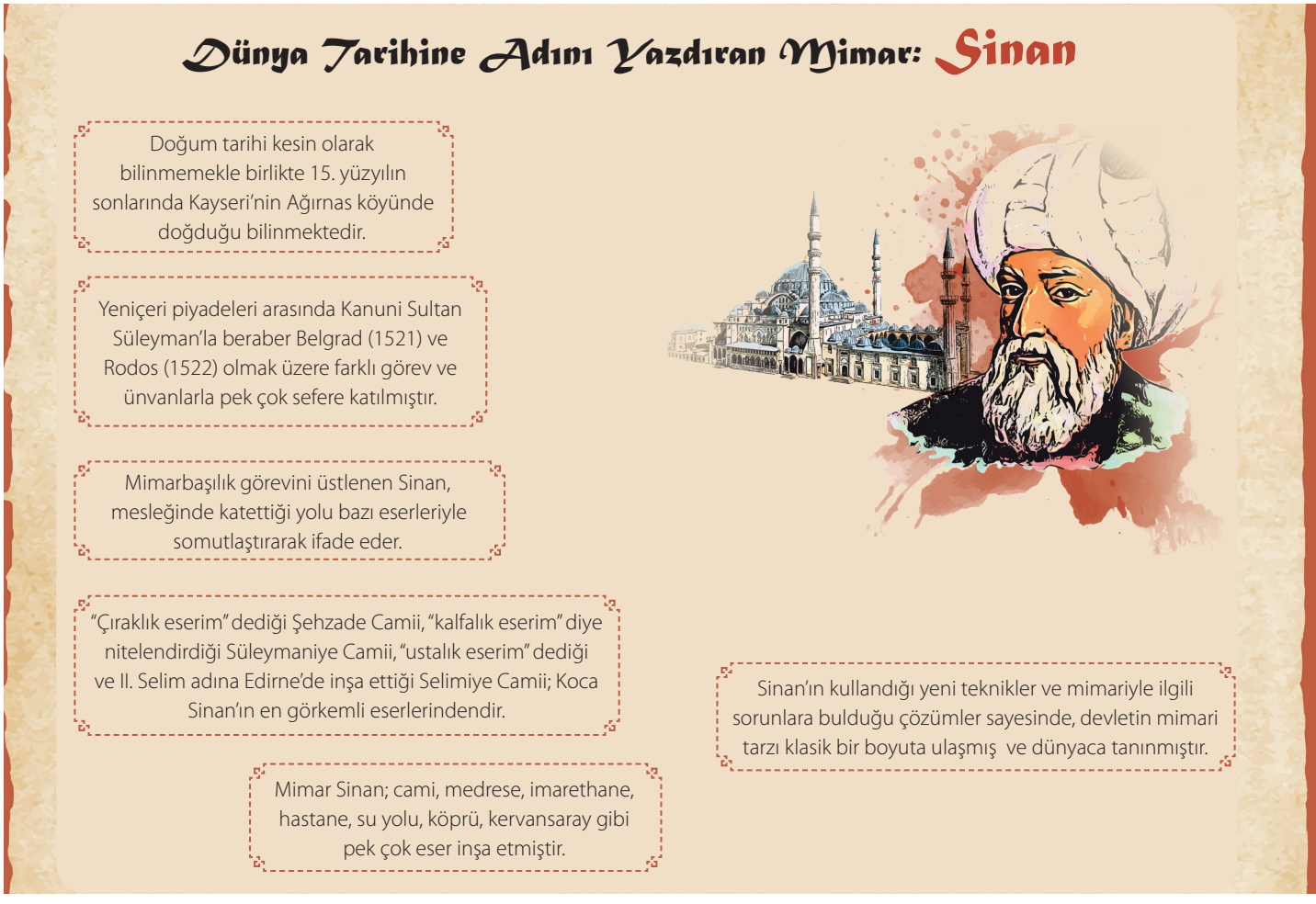
METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Bilgi görselinden yararlanarak aşağıdaki çalışmaları yapınız.

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta beşer kişilik gruplara ayrılınız.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Grup arkadaşlarınızla bilgi görselinde verilen bilgiler hakkında görüş alışverişinde bulunarak Mimar Sinan hakkında tiyatro türünün özelliklerini taşıyan birkaç diyalog ve monolog yazınız** (Diyalog ve monologlarınızı oluştururken önceki temalarda öğrendiğiniz bilgilerden yararlanınız.)**.**

.....

.....

4. **Hazırladığınız metni grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

Okuma amacınızı belirleyiniz ve *Ben, Mimar Sinan* adlı metnin içeriğine yönelik görüş oluşturmak üzere metne göz gezdirip aşağıdaki çalışmaları yapınız.

1. **Başlığından, görsellerinden, biçimsel özelliklerinden ve kişi isimlerinden hareketle metnin içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.**
2. **Tahminlerinizi daha sonra sınıfta paylaşmak üzere aşağıdaki ilgili alana not ediniz.**

Metnin içeriğine yönelik tahminlerim	

Metni Okuyalım

***Ben, Mimar Sinan* adlı metni okumaya başlamadan önce aşağıdaki çalışmaları yapınız.**

1. **Okuma çemberi yöntemiyle metni okumak için strateji belirlemek üzere öğretmeninizin gözetiminde gruplara ayrılınız.**
2. **Okuma çemberinde üstlenilecek roller ve bu rolleri seçen kişilerin yapması gerekenlerle ilgili genel bilgilerin yer aldığı şemaları inceleyiniz.**

Okuma Çemberi Etkinliğindeki Roller ve Görevler

Seçimlik Roller

- **Özetleyici** — Tiyatro metninin özetini çıkarmakla görevlidir. Metnin önemli bölümlerini özetleyerek anlatır.
- **Kelime Avcısı** — Tiyatro metninde anlamı bilinmeyen, ilginç bulunan, farklı bağlamlarda kullanılabilen kelime ve kelime gruplarını tespit etmekle görevlidir. Bu kelimelerin anlamlarını sözlükten araştırır ve metnin bağlamına göre açıklar.
- **Tahmin Edici** — Okuduklarının ışığında tiyatro metninde sonradan anlatılacak olaylara ilişkin tahminlerde bulunmakla görevlidir. Bir karakterin ne yapacağına, bir sonraki olayın ne olacağına veya nerede gerçekleşeceğine ilişkin tahminlerde bulunur.
- **Hareket İzcisi** — Tiyatro metninde olayların gerçekleştiği mekânı ve bu mekânın nasıl değiştiğini takip etmekle görevlidir. Mekânı ayrıntılı olarak açıklar.
- **Karakter Çözümleyici** — Tiyatro metnindeki karakterlerin özelliklerini ortaya koymakla görevlidir. Karakterler hakkında bilgi verir.

3. **Okuma stratejinizi oluşturmak için grup arkadaşlarınızla rol paylaşımı yapınız.**

4. **Rol paylaşımından sonra *Ben, Mimar Sinan* adlı tiyatro metnini okuyunuz.**

1. Okuma Metni (Ana Metin)

BEN, MİMAR SİNAN

(...)

MİMAR SİNAN — Ben, Mimar Sinan!

(Türk müziği tadı taşıyan bir fanfar yükselir ve biter. Sinan kımıldamamıştır. Yüzüne, nokta ışık düşer.)

29 Mayıs 1490 yılında, Kayseri'nin Ağırnas köyünde doğdum. O gün, İstanbul'un fethinin 37. yıldönümü günüydü.

(Bütün sahne aydınlanır. Kulis panoları siyahtır; fon, bütünüyle beyazdır. Sinan biraz öne gelir.)

Sevgili gençler! 98 yıl yaşadım. Devlete, tam 70 yıl hizmet ettim. Size hayatımı ve çağımı anlatmak istiyorum. İlginç bulacağınızı umuyorum. Yavuz Sultan Selim döneminde, birkaç yıllık bir ön eğitimden sonra, İstanbul'daki Acemi Ocağına alındım. Acemi Ocağı, ortaöğretim düzeyinde bir teknik okuldur. Osmanlı ordusuna teknik eleman yetiştirir. Ağırlıklı dersim, marangozluktu. Bir yandan, bu sanatı öğrenmek için bıkıp usanmadan çalışıyor; bir yandan da Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti, büyük İstanbul kentini tanımaya, anlamaya çalışıyordum.

(İstanbul gravürleri, bütün fonu dolduracak biçimde ve art arda yansıtılmaya başlar.)

Benim için, küçük Ağırnas köyünden sonra, İstanbul'da her şey ilginçti. Bir imparatorluğun yüreğinde dolaşıyordum. Ama bu koca kentte bir yapı, beni özellikle kendine çekmeye başladı. Bu Ayasofya'ydı.

(Ayasofya'nın renkli dış resmi vurucu kısa bir müzikle fonu doldurur.)

Ayasofya, İstanbul'un fethinden sonra camiye dönüştürülmüş eski bir Bizans kilisesiydi.

(Sinan, gözlerini görüntüden ayırmadan, tezgâhının yanına geçer.)

Tarih diyor ki: Doğu Roma İmparatoru Justinyanos (Yustinyanus), Ayasofya kilisesinin, (...) Süleyman'ın Kudüs'te yaptırdığı ünlü tapınaktan daha büyük olmasını istemiş. Mimarlar da imparatorun bu isteğini yerine getirmeye çalışmışlar. Rivayet edilir ki, bina bitince, İmparator Justinyanos, kubbenin altında durmuş ve şöyle bağırmış:

1. SES — Ey Süleyman! Seni yendim!..

(Ses, ekolanır. Çok kısa ve vurucu bir müzik. Fona, Ayasofya kubbesinin, içerden görünüşü yansır.)

MİMAR SİNAN — Bu, sahiden görkemli bir kubbeydi. Mühendisliğin ve mimarlığın inceliklerini öğrendikçe, bu kadar büyük bir kubbeyi, bu kadar yükseğe oturtabilmenin olağanüstülüğünü anlıyordum. Mimarlarına da saygı duyuyordum. Ama bazı yabancı mimarların söylediğini duyduğumuz şu yaman sözler, yüreğimi yaralıyordu.

2. SES — "İslam uygarlığı, hiçbir yerde, Ayasofya kubbesi gibi bir kubbe yapmayı başaramamıştır. Bu kubbe, üstünlüğümüzün kanıtıdır."

(Çarpıcı bir müzik girer ve Ayasofya'nın görüntüsü kaybolur. Sinan, büyük bir hışımla pergelini, tezgâha saplar. Pergelin üzerine, bir an için, kırmızı bir ışık düşer.)

MİMAR SİNAN — Ama bizden biri bu kubbeyi yenmeli!

(Sahne, doğal ışıkla aydınlanır. Sinan tezgâhın önüne geçer.)

Öğrenim sona erince Yeniçeri ordusunda istihkâm subayı olarak görevlendirildim. Artık Yeniçeri ordusuyla birlikte çeşitli savaşlara katılacaktım. Katıldım da. Birçok Doğu ve Batı ülkesine gittim. Gördüğüm her binayı ve harabeyi, bir ders gibi inceledim. Bu arada, savaşın gerektirdiği işler arasında, pratiğimi de ilerletiyordum. Bir gün geldi ki, artık kendimi göstermek için fırsat gözlemeye başladım. Çünkü bilgiyle dolmuştum, taşmak üzereydim. İlk fırsatı, 1534 yılında yakaladım; 44 yaşındayken. Gençler, dikkatinizi çekerim. Bu, bazı insanlarımızın, nerdeyse emekli olmayı düşündükleri bir yaştır.

(Fonda tuğlar belirir. Mehter müziği girer ve söner.)

Osmanlı ordusu, 1534 yılı yazında, Van Gölü'nün batı yakasına ulaşmıştı. Vezir Lütfü Paşa, benden, gölün doğu kıyısındaki durumun öğrenilebilmesi için gemi yapmamı istedi. Bu emri yerine getirebilmem için birçok zorluğu yenmem gerekiyordu. Hiç sızlanmadan hemen işe koyuldum. Her türlü zorluğu sabırla yenerek, üç gemiyi kısa zamanda suya indirmeyi başardım.

(Efekt: Sevinç haykırışları.) (...)

Ben de Prut'ta, bilgim, azmim ve çalışkanlığımla talihimi yenmiştim.

(Fon beyazlaşır. Normal genel ışık. Sinan ortaya gelir.)

İki yıl sonra, 1540'ta, bir Azeri Türk'ü olan mimarbaşı Acem Ali Ağa öldü. Bu sırada Lütfü Paşa sadr-ı âzamdı, yani başbakandı. Der ki:

3. SES — Mimarbaşılık, çok önemli bir görev! Bu göreve Sinan getirilmeli. Bu işi ancak o yürütebilir.

MİMAR SİNAN — Sadr-ı âzamın önerisini, padişah da uygun bulmuş. Böylece, 50 yaşındayken, en görkemli dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'na mimarbaşı oldum.

(Bir nokta müzik.)

(...) Büyük bir şevkle işe koyuldum. Osmanlı İmparatorluğu'nda mimarbaşı olarak, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerini yaşadım. Tarihçiler, XVI. yüzyılı, "Türk Yüzyılı" olarak adlandırırlar. Birkaç dostumun ve çağdaşımın adını söylersem, sizler de tarihçilere hak verirsiniz. Mesela şair Baki.

4. SES — "Avazeyi bu âleme Davud gibi sal / Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş..."

MİMAR SİNAN — Mesela Fuzuli.

5. SES — "Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge / Ne açar kimse kapım, bad-ı sabadan gayrı.."

MİMAR SİNAN — Vitray ustası nakkaş İbrahim.

(Süleymaniye Camisi'nin bir vitrayının renkli resmi yansır fona.)

Matrakçı Nasuh. Büyük minyatür sanatçısı.

(Fona, bir minyatürü yansır.)

(...) Coğrafya bilgini Seydi Ali Reis ve ünlü denizci ve harita uzmanı Piri Reis!

(Piri Reis'in ünlü haritasını görürüz fonda.)

Turgut Reis.

(Resmi yansır.)

Barbaros Hayrettin Paşa.

(Resmi yansır.)

İmparatorluğun büyüklüğü, yaklaşık 15 milyon kilometre kareydi.

(Fona, sınırları belirten resim-harita yansır.)

İmparatorluk gücünün doruğundaydı. (...)

(Görkemli bir müzik, bu anlatımı noktalar. Haritanın görüntüsü silinir.)

MİMAR SİNAN — Bu görevde kaldığım 48 yıl içinde, bakınız neler yaptım. 83 büyük cami. 50'den fazla küçük cami. 60 medrese. 31 konak. 19 türbe. 17 imaret. 15 kemerli su yolu. 7 okul. 3 hastane. 52 han ve hamam. Hiçbirinin planı, ötekine benzemez. Ben, İstanbul'a da bağlanıp kalmadım. Mekke'de, Halep'te, Şam'da, Kırım'da, Sofya'da, Saraybosna'da, Budapeşte'de, Yunanistan'da da binalar yükselttim. Edirne'den Erzurum'a kadar, birçok Anadolu ilinde de benden bir iz, bir eser vardır. Bu arada seferlere katıldım. Birçok da öğrenci yetiştirdim. İstanbul'daki Sultan Ahmet Camisi'nin mimarı, öğrencimdir.

(Sultan Ahmet Camisi'nin renkli resmi yansır.) (...)

Sizlere üç eserimin hikâyesini anlatmak istiyorum.

(Genel ışık, normale döner.)

1542 yılıydı. Kanuni Sultan Süleyman, ünlü Estergon Kalesi'nin de alındığı seferden dönüyordu.

(Kale gravürü yansır. Estergon türküsü duyulur ve fonda devam eder.)

Padişah, neşeliydi. Kendisini, Edirne'de çok acı bir haberin beklediğini henüz bilmiyordu. Oysa en sevdiği oğlu Şehzade Mehmet ölmüştü!

(Fondaki müzik birden kesilir.)

İstanbul'a gelince, bana, oğlunun anısına bir cami yapmamı emretti. İlk büyük eserim, işte bu Şehzade Camisi'dir.

(Şehzade Camisi'nin iç ve dış görüntüleri, art arda ve kesintisiz, fona yansımaya başlar.)

(...) 5 yılda biten bu cami, benim çıraklık eserimdir.

(Görüntüler kesilir. Işık normale döner.)

Durmadan çeşitli binalar yapıyordum ama hiçbiri hayallerim kadar büyük değildi. Bir sabah, yine tezgâhımın başında çalışıyordum. Bir saray görevlisi çıkageldi. (...)

7. SES — Saadetlu padişah seni bekler.

(...)

MİMAR SİNAN — Baş üstüne. Vakit geçirmeden Topkapı Sarayı'na koştum. Beni hiç bekletmeden huzura aldılar. *(Başını eğer. Ellerini kavuşturur.)* Beni emretmişsiniz hünkârım!

8. SES — Bak a mimarbaşı! Zaman rüzgâr gibi. Dünya ölümlü. Hayat bir rüya. Saltanat bir cihan kavgası. Bir gün o da bitecek. Benim adıma da bir cami yapmanı isterim. Güzel bir cami.

MİMAR SİNAN — Baş üstüne hünkârım.

Süleymaniye Camii (İstanbul)

(Saygıyla çekilir. Tezgâhının başına gelir.)

Kanuni Sultan Süleyman'ın adını taşıyacak bir cami, elbette Ayasofya'yı aşmalıydı. Ama nasıl? (...)

1550 yılının Haziran ayında, büyük bir törenle, caminin temelini attık. (...) Ayasofya'nın kubbesi ile, boyutları ile yarışmamaya karar vermiştim. Amacım, dev bir kule yapmak değil, mimari bir şaheser yaratmaktı. Ben, Ayasofya'dan daha güzel bir cami yapmak istiyordum.

8. SES — Güzel bir cami, mimarbaşı!

MİMAR SİNAN — Haklısınız hünkârım. Güzellik, büyüklükten daha güçlüdür.

(...)

8. SES — Sana güveniyorum Koca Sinan!

MİMAR SİNAN — Tam iki ay sonra caminin ana kapısı ve öteki kapıları kapandı. Hiçbir eksiği kalmamıştı. İnşaat, 7 yıl sürmüştür. 1557 yılının Haziranında padişah, maiyeti ve halk, Süleymaniye Camisi'nin avlusuna girdiler. Kapının altın anahtarını ellerine teslim ettim. İnsan, yapabileceğini söylemeli, söylediğini de yapmalı.

(...)

MİMAR SİNAN — Kanuni Sultan Süleyman'ın yaşayan tek oğlu Selim, II. Selim unvanıyla tahta geçti. (...) Bir gün beni huzuruna çağırdı. Tahta çıkalı daha bir yıl olmuştu.

15. SES — (…) Korkarım ki bizden geriye, ne bir zaferin adı kalacaktır, ne de bilgece bir işimizin tadı. Benim adıma öyle bir bina yap ki, bir eşi daha bulunmaya! Adımı, geleceğe taşı. Hiçbir isteğine hayır denmeyecektir. Göreyim seni koca mimar!

(Fona, II. Selim'in resmi yansır.)

MİMAR SİNAN — Caminin, çok sevdiği Edirne'de yapılmasını emretti. Yüreğim kaygı ve sevinçle dolu, tezgâhımın başına geçtim. (...) Bu, belki de benim için son fırsattı.

(Pergeli, koparıp alır.)

77 yaşındaydım.

(Işıklar, normalleşir.)

Selimiye Camisi, benim ustalık eserim olacaktı. Edirne'ye giderek çalışmaya başladık. 1567 yılında, temelini attık. (...) Cami, 7 yılda bitti ve 1574 yılında açıldı. Şimdi de sapasağlam ayakta duruyor.

(Fonu, Selimiye Camisi'nin genel görüntüsü doldurur. Bir müzik, bu zaferi kutlar.)

(...)

MİMAR SİNAN — Selimiye'nin açıldığı gün, Osmanlı Padişahı II. Selim de, kubbenin alnında durup, Justinyanos gibi bağırabilirdi.

(Fonu, Selimiye'nin muhteşem kubbesini belirten bir resim doldurur.)

13. SES — Ey Justinyanos! Ben de seni yendim!..

MİMAR SİNAN — Böyle bağırmak, tarih önünde, hakkıydı. Belki de nesi var, nesi yok, bu esere harcamıştı. Ama bağırmadı tabii. Secdeye kapanmakla yetindi. Ben şöyle düşünüyordum galiba.

KENDİ SESİ — (Banttan) Ey Ayasofya'nın değerli mimarları! Ey Aydınlı Artemios! (Artemiyos) Ey Muğlalı İsodoros!

Selimiye Camii (Edirne)

(İzodoros) Yalnız meslektaşım değil, yurttaşımsınız da. Hepimiz bu bereketli Anadolu toprağının çocuklarıyız. Şunu bilmenizi istiyorum. Sizi, ben Mimar Sinan, tek başıma yenmedim.

(Sahne, parlak ışıkla dolar.)

MİMAR SİNAN — Çünkü yaşadığım yüzyıl, çalışkan, hoşgörülü, cömert, adil, değerbilir, erdemli bir milletin, Türklerin yüzyılıydı. Bu maddi ve manevi zenginlik içinde, Artemios'u ve İsodoros'u yenmemek elimde değildi. (...)

Turgut Özakman, *Bütün Oyunları 3*

fanfar: 1. Bakırdan yapılmış üflemeli sazlardan oluşan orkestra. 2. Bu orkestranın çaldığı tartımlı ve canlı parça.

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

Ankara'da doğdu. Türk gençliğinin kültürel belleğini canlı tutmak gayesiyle yazdığı tarihsel romanları, kurgusunun, dil ve üslubunun sağlamlığıyla dikkat çekti. "Türkiye Üçlemesi"nin ilk kitabı olarak yayımlanan *Şu Çılgın Türkler* büyük ilgi gördü. Çanakkale Savaşı'nı konu alan *Diriliş-Çanakkale 1915* romanı, üçlemenin son kitabı ise iki ciltlik *Cumhuriyet-Türk Mucizesi' dir.* Kıbrıs millî mücadelesini *Çılgın Türkler Kıbrıs* romanıyla anlattı.

Şiir, müzik, mimari gibi farklı alanlara ilgi duyan ve çok yönlü bir sanatçı olan Özakman; öykü, roman, senaryo, araştırma-inceleme ve meslek kitaplarının yanı sıra geleneksel ve modern Türk tiyatrosunu başarıyla sentezlediği tiyatro oyunları yazdı. Türk edebiyatına kazandırdığı eserler sayesinde çok sayıda ödül aldı.

Korkma İnsancık Korkma, *19 Mayıs 1999 Atatürk Yeniden Samsun'da* (roman); *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi* (araştırma-inceleme); *Bütün Oyunları 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7* (tiyatro) eserlerinden bazılarıdır.

TURGUT ÖZAKMAN
1930-2013

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta bir "kelime duvarı" **oluşturmak için aşağıdaki adımları takip ediniz.**

MİMAR SİNAN — Sadr-ı âzamın önerisini, padişah da uygun bulmuş. Böylece, 50 yaşındayken, en görkemli dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'na mimarbaşı oldum.

(Bir nokta müzik.)

(...) Büyük bir şevkle işe koyuldum. Osmanlı İmparatorluğu'nda mimarbaşı olarak, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerini yaşadım. Tarihçiler, XVI. yüzyılı, "Türk Yüzyılı" olarak adlandırırlar. Birkaç dostumun ve çağdaşımın adını söylersem, sizler de tarihçilere hak verirsiniz. Mesela şair Baki.

4. SES — "Avazeyi bu âleme Davud gibi sal / Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş..."

MİMAR SİNAN — Mesela Fuzuli.

5. SES — "Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge / Ne açar kimse kapım, bad-ı sabadan gayrı.."

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak altı çizili kelimelerin / kelime gruplarının anlamlarına yönelik tahminlerinizi aşağıdaki kelime duvarına yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Metinde geçen bu kelimelerin / kelime gruplarının yerine metnin bağlamını bozmayacak şekilde varsa başka hangi kelimelerin / kelime gruplarının kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi ilgili yerlere yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

sadr-ı âzam (sadrazam)
Tahminim:
Önerim:

görkemli
Tahminim:
Önerim:

şevk
Tahminim:
Önerim:

çağdaş
Tahminim:
Önerim:

avaze
Tahminim:
Önerim:

özge
Tahminim:
Önerim:

Sıra Sizde

Ben, Mimar Sinan **adlı metnin içeriğine yönelik olarak okumayı yönetebilme bölümünde yaptığınız tahminlerle ilgili aşağıdaki çalışmayı yapınız.**

1. **Metnin içeriğiyle ilgili daha önce yaptığınız tahminleri arkadaşlarınızla paylaşarak fikir alışverişinde bulununuz.**
2. **Metni okumadan önceki tahminlerinizle okuduktan sonraki tespitlerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.**

Okumadan Önceki Tahminlerim	Okuduktan Sonraki Tespitlerim

3. **Metni okumadan önceki tahminlerinizle okuduktan sonraki tespitlerinizin ne ölçüde uyuştuğunu değerlendiriniz.**

Fark Edelim

Tiyatro eserlerinin izleyicide zihinsel ve duygusal farkındalık oluşturmaya katkısı hakkında fikir yürütmek amacıyla aşağıdaki metni okuyunuz ve ilgili çalışmayı yapınız.

Tiyatro Sanatının İşlevi

Günümüzde tiyatronun işlevi üzerinde duran kimi kuramcılar, bu sanatın rahatlatıcı ve birleştirici yanını ruhbilim açısından değerlendiriyorlar. Bilinçaltına itilmiş isteklerin sanat yoluyla açıklanmasının baskılardan kurtulmayı sağladığını söylüyorlar. (...) Tiyatro sanatına psikososyal açıdan eğilenler ise, onun kolektif bilinci ortaya koyucu, birlik ve düzen getirici işlevine değiniyorlar. Bu bilgiler ışığında tarihsel gelişimi içinde tiyatronun işlevi şöyle özetlenebilir:

Tiyatro gerçekleri tanıtır: Tiyatronun, insanın bilme ve öğrenme isteğine cevap verdiği görülür. Tiyatro insana, kendi gerçeğini, çevresini, tarihteki olayları, bunların nedenlerini, içinde yaşadığı toplumu ve ilişkilerini canlı olarak tanıma olanağı sağlar.

Tiyatro düşünme yeteneğini geliştirir: Yaşamın sahne üzerinde canlandırıldığını görmek gerçeklerin uzak açıdan değerlendirilmesini sağlar. Kendi sorunlarına kuş bakışı bakmasını öğrenen seyircinin eleştiri ve yargılama gücü bilenir.

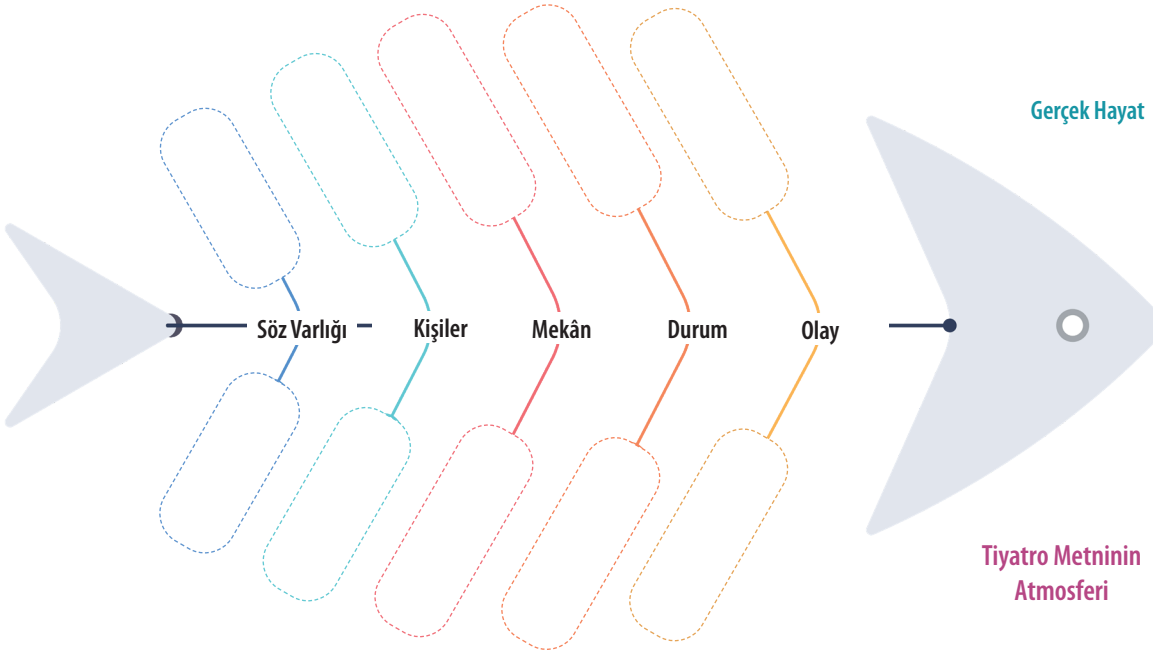
Tiyatro insanın çevresi ile ilişkisini düzenlemesine yardım eder: Tiyatro toplumsal güçlerin çatıştığı, değerlerin sınandığı, ilişkilerin denetlendiği bir açık alandır. İlişkiler ya uyumu korumak, ya da yeni bir uyum yaratmak üzere düzenlenir.

Sevda Şener, ***Dram Sanatı***

1. **Öğretmeninizin gözetiminde sınıfta altı kişilik vızıltı grupları oluşturunuz.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. **Sosyal hayattaki izlenimlerinizden ve daha önce okuduğunuz / izlediğiniz tiyatro eserlerinden hareketle bir tiyatro eserinin zihinsel ve duygusal farkındalık kazanmaya etkisi hakkında tahminlerde bulununuz.**
4. **Tahminlerinizi grup arkadaşlarınızla altı dakika tartışınız.**
5. **Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**
6. **Bütün gruplar ulaştığı sonuçları paylaştıktan sonra bu fikirleri sınıfça değerlendiriniz.**

Karşılaştıralım

1. **Gerçek hayatla tiyatro metninin atmosferini** "olay, durum, mekân, kişiler ve söz varlığı" **yönünden karşılaştırmak amacıyla aşağıdaki balık kılçığı diyagramında ilgili boşlukları tamamlayınız.**

2. **Yaptığınız karşılaştırmadan hareketle sanat metinlerinin gerçek hayattan farklı oluşunun insan yaşamına katkıları hakkında çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Ben, Mimar Sinan **adlı tiyatro oyunundan alınmış aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili kelime ve kelime gruplarının sosyal hayatı yansıtıp yansıtmadığını** "Evet / Hayır" **şeklinde belirtiniz. Cevabınızın gerekçesini örnekteki gibi açıklayınız.**

Cümleler	E / H	Gerekçeli Açıklamalar
Acemi Ocağı, ortaöğretim düzeyinde bir teknik okuldur.	Evet	"Acemi Ocağı"; dönemin eğitim, askerlik ve meslek edindirme sistemiyle ilgili bir terimdir.
Caminin içinde her gece sekiz bin kandil yanacaktı.		
Ağalar! Mimarbaşı ne dedi, işittiniz, şahit olun!		
Bir gün geldi ki, artık kendimi göstermek için fırsat gözlemeye başladım.		
Bu birimleri yan yana dizerseniz, bir medrese, bir han, bir kervansaray planı çıkar ortaya.		
Bunca yıllık çalışmamın ve sabrımın meyvesini toplayacağım saat çalmıştı!		
Gördüğüm her binayı ve harabeyi, bir ders gibi inceledim.		
Geceleri de meşale ışıkları altında çalışmaya başladık.		
Tahta çıkalı daha bir yıl olmuştu.		
Bu maddi ve manevi zenginlik içinde, Artemios'u ve İsodoros'u yenmemek elimde değildi.		
Bir hafta sonra, padişah yine geldi.		
Bu bina eylediğin Tanrı evini dua ile yine senin açman, en doğrusudur.		
Adamlarımla gemilere bindik, gölün doğu kıyısına yaklaştık.		

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Ben, Mimar Sinan* metnine göre cevaplayınız.

1. ***Ben, Mimar Sinan*** **adlı oyunun konusunu ve yazılma amacını belirleyiniz. Yazarın biyografisinden hareketle metin ile yazar arasındaki ilişkiyi ilgili alanlara yazınız.**

Konusu

Yazılma Amacı

Metin-Yazar İlişkisi

2. **a) Aşağıdaki tabloda *Ben, Mimar Sinan* adlı oyundan alınan ve kişilerin davranışlarını yansıtan bazı cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden yola çıkarak metindeki karakterlerin kişilik özellikleriyle ilgili çıkarımlar yapınız ve bunları ilgili alanlara örnekteki gibi yazınız.**

Kişiler	Cümleler	Kişilik Özellikleri
MİMAR SİNAN	Mühendisliğin ve mimarlığın inceliklerini öğrendikçe bu kadar büyük bir kubbeyi, bu kadar yükseğe oturtabilmenin olağanüstülüğünü anlıyordum. Mimarlarına da saygı duyuyordum.	Gözlem yeteneğine sahip olma, öğrenmeye açık olma, saygılı olma
15. SES	Korkarım ki bizden geriye, ne bir zaferin adı kalacaktır ne de bilgece bir işimizin tadı. Benim adıma öyle bir bina yap ki bir eşi daha bulunmaya! Adımı, geleceğe taşı. Hiçbir isteğine hayır denmeyecektir. Göreyim seni koca mimar!	
9. SES	İstanbul'da gördüğüm birçok camiyi, Ayasofya'dan daha çok beğendim. Mesela Süleymaniye Camisi. Muntazam bir kare şeklinde. Köşelerinde gayet güzel dört kubbe var. Ortada, mermer sütunlar üzerinde de zarif bir kubbe.	

MİMAR SİNAN	İnsan, yapabileceğini söylemeli, söylediğini de yapmalı.	
8. SES	Bak a mimarbaşı! Zaman rüzgâr gibi. Dünya ölümlü. Hayat bir rüya. Saltanat bir cihan kavgası. Bir gün o da bitecek. Benim adıma da bir cami yapmanı isterim. Güzel bir cami.	
3. SES	Mimarbaşılık, çok önemli bir görev! Bu göreve Sinan getirilmeli. Bu işi ancak o yürütebilir.	
MİMAR SİNAN	Evet hünkârım. Tanrı'nın yardımıyla, söz verdiğim tarihte, camiyi tamamlayıp kapısını kapayacağım.	

b) Kişilerin tespit ettiğiniz özelliklerinden hangilerinin sizi daha çok etkilediğini gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

c) Mimar Sinan gibi başarılı biri olsaydınız hangi özelliklerinizle tanınmak isterdiniz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. **Metinde** "Ben de Prut'ta, bilgim, azmim ve çalışkanlığımla talihimi yenmiştim." **cümlesiyle ifade edilen düşünce, yalnızca belli bir dönemde değil insanlık tarihi boyunca geçerliliğini koruyan bir düşüncedir. Buna göre**

a) İzleyiciye / okura verilmek istenen temel iletiyi göz önünde bulundurarak bu sözü yorumlayınız.

b) Başarıya ulaşmak isteyen biri, başka hangi özelliklere sahip olmalıdır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metni okuyarak çalışmayı yapınız.

CİMRİ

Perde I Sahne IV (Élıse, Cléante, Harpagon)

HARPAGON: Belalı şey evinde büyük para saklamak, belalı şey. Ne mutlu varını yoğunu sağlam bir yere yatıranlara. Evinde cep harçlığın olacak yalnız, tam yetecek kadar. Koskoca evde emin bir delik ara da bul. Demir kasa, evet, ama benim gözüm tutmaz demir kasaları, dünyada güvenemem onlara. Hırsızlara gel al demek gibi bir şey parasını kasaya koymak, uluorta. İlkin neye saldırır herif? Kasaya tabii. Evet ama ben bakalım iyi mi ettim bahçeye gömmekle, dün getirdikleri on bin altını? On bin altın bu, laf değil; sen tut hepsini...

(İki kardeş birbirleriyle konuşarak girerler.)

Aman yarabbi! Kendi kendimi ele verdim. Öfke başıma vurmuş olmalı. Ağzımdan bir şeyler kaçırdım galiba düşünürken. Ne o, hayrola?

CLÉANTE: Bir şey yok, baba.

HARPAGON: Çoktan beri mi buradasınız?

ÉLISE: Hayır şimdi geldik.

HARPAGON: Duydunuz ama şimdi dediğimi...

ÉLISE: Neyi, baba?

CLÉANTE: Duymadık bir şey.

HARPAGON: Duydunuz, duydunuz.

ÉLISE: Aman etmeyin, baba, duymadık.

HARPAGON: Bir şeyler duydunuz işte, anlamaz mıyım ben? Kendi kendime diyordum ki, para bulmak ne zor şey bugünkü günde. Ne mutlu, diyordum, evinde on bin altını olana!

CLÉANTE: Rahatsız ederiz diye yaklaşmıyorduk.

HARPAGON: Ben söyleyeyim de, içim rahat etsin. Olur ki ağzımdan çıkanı yanlış anlar, on bin altınım var sanmaya kalkarsınız.

CLÉANTE: Biz sizin işlerinize karışmayız.

HARPAGON: Ah, keşke olsa, on bin altınım olsa! Nerede!

CLÉANTE: Benim bildiğim...

HARPAGON: Neler yapardım on bin altınla.

ÉLISE: Böyle şeyler bizi...

HARPAGON: Paraya öyle ihtiyacım var ki bugünlerde.

CLÉANTE: Benim bildiğim...

HARPAGON: Öyle işime yarardı ki...

ÉLISE: Ama siz de biraz...

HARPAGON: Olsa, hiç böyle yakınır mıydım halimden, zamanlar kötü der miydim?

CLÉANTE: Aman baba, yakınacak halde de değilsiniz, Allaha şükür. Herkes biliyor bir hayli paranız olduğunu.

(…)

Élıse (Eliis), Cléante (Kılint), Harpagon (Arpagon)

HARPAGON: Neyse bırakalım bunları da bir başka şeyden konuşalım. Ne o? Birbirine göz ediyor bunlar. Kesemi aşıracaklar galiba.

ÉLISE: Kardeşimle pazarlık ediyoruz, hangimiz önce konuşsun diye. Bir diyeceğimiz var size, ikimizin de.

HARPAGON: Benim de bir diyeceğim var ikinize.

CLÉANTE: Bizim sizinle konuşmak istediğimiz mesele... Evlenme meselesi.

HARPAGON: Benim de sizinle konuşmak istediğim o: Evlenme meselesi.

ÉLISE: Eyvah!

HARPAGON: Eyvah da ne oluyor? Evlenme sözü mü ürkütüyor seni kızım, yoksa evlenmenin kendisi mi?

ÉLISE: Evlenme ikimizi de ürkütür tabii siz söyleyince. Kim bilir nedir sizin düşündüğünüz evlenme! Kararınız bizim duygularımıza uymaz korkarım.

HARPAGON: Sabırlı olun biraz! Ürkmeyin boşuna. Ben biliyorum nedir ikinizin de gönlünüzden geçen. Niyetimi öğrenince hiç bir diyeceğiniz kalmayacak ikinizin de. Söyleyin bakayım: Marianne (Mariyan) diye birini tanıyor musunuz bu yakınlarda oturan?

(…)

Moliére (Molyer), *Cimri*
(çev.: Sabahattin Eyüboğlu)

Bilgi Köşesi

Modern Tiyatro Türleri

Trajedi: Hayatın acıklı yönlerini yansıtan ve izleyicide korku, heyecan gibi duygular uyandırarak ders vermeyi amaçlayan manzum tiyatro türüdür. Konularını tarih ve mitolojiden alır, kahramanları da olağanüstü varlıklar veya soylu kişilerdir.

Komedi: İzleyiciyi güldüren, eğlendiren ve eğlendirirken düşündüren tiyatro türüdür. Konularını günlük yaşamdan alır ve kahramanlar çoğunlukla halktan kişilerdir.

Dram: Hayatın acıklı ve gülünç yönlerini bir arada yansıtan tiyatro türüdür. Konusunu tarihten ya da günlük yaşamdan alan ve kahramanları halkın her kesiminden seçilen oyunlardır.

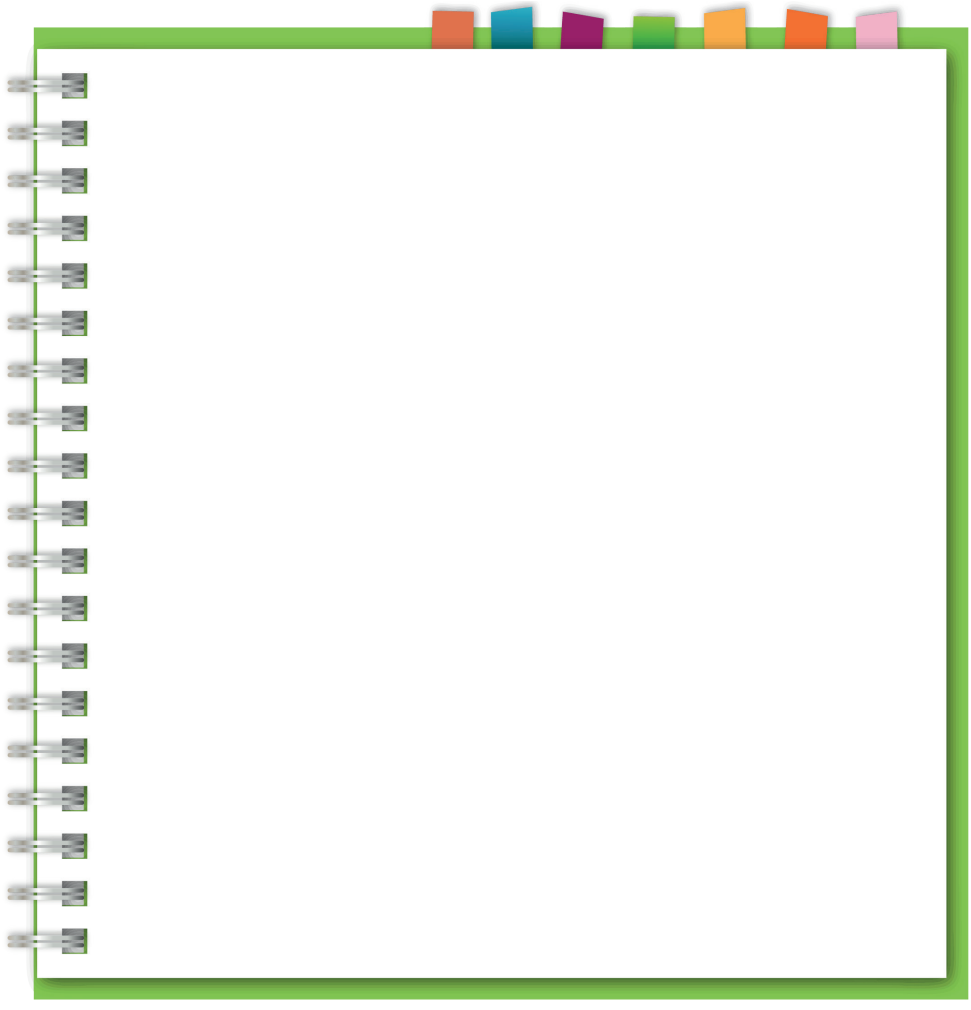
1. *Ben, Mimar Sinan* ile *Cimri* adlı tiyatro metinlerini aşağıdaki T diyagramı üzerinde içerik, dönem, zihniyet ve üslup açısından karşılaştırınız.

Ben, Mimar Sinan	Cimri
İçerik:	İçerik:
Dönem:	Dönem:
Zihniyet:	Zihniyet:
Üslup:	Üslup:

2. Yaptığınız karşılaştırmanın sonuçlarından hareketle *Ben, Mimar Sinan* ve *Cimri* adlı tiyatro eserlerinin türünü (dram, komedi, trajedi) açıklayınız.

Sıra Sizde

1. *Ben, Mimar Sinan* metnini özetleyiniz. Özetinizi aşağıya yazınız.

2. *Ben, Mimar Sinan* metnini aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirerek tespitlerinizi yazınız.

Metnin yazılma amacı ile dil ve üslup özellikleri arasındaki ilişki	
Metinde anlatılanların tarihî gerçeklerle ne ölçüde örtüştüğü	

3. Okuduğunuz metni sahneleyecek olsaydınız nasıl bir dekor tasarlardınız? Açıklayınız.

Çözümleyebilme

Birlikte Çalışalım

1. ***Ben, Mimar Sinan*** **metninin yapı unsurlarını belirlemek üzere öğretmeninizin rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.**
2. **Grup sözcülerini seçiniz.**
3. ***Ben, Mimar Sinan metninin*** **yapı unsurlarını belirleyerek aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'na yazınız.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Ben, Mimar Sinan Metninin Yapı Unsurları

Kişiler	
Yer (Mekân)	
Zaman	
Çatışmalar	
Dramatik Örgü	

4. **Metnin yapı unsurları arasındaki ilişki ve etkileşimleri aşağıdaki başlıklara göre tespit ederek ilgili yerlere yazınız.**

Kişiler ve Mekân

Mekân ve Zaman

Kişiler ve Çatışmalar

Çatışmalar ve Dramatik Örgü

5. **Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla diğer gruplarla paylaşınız.**

Fark Edelim

***Ben, Mimar Sinan* adlı tiyatro eserindeki kahramanların dil özelliklerini fark edebilmek amacıyla metinden alınan aşağıdaki parçayı okuyarak soruları cevaplayınız.**

8. SES — Bak a mimarbaşı! Zaman rüzgâr gibi. Dünya ölümlü. Hayat bir rüya. Saltanat bir cihan kavgası. Bir gün o da bitecek. Benim adıma da bir cami yapmanı isterim. Güzel bir cami.

MİMAR SİNAN — Baş üstüne hünkârım.

(Saygıyla çekilir. Tezgâhının başına gelir.)

Kanuni Sultan Süleyman'ın adını taşıyacak bir cami, elbette Ayasofya'yı aşmalıydı. Ama nasıl? (...) 1550 yılının Haziran ayında, büyük bir törenle, caminin temelini attık. (...) Ayasofya'nın kubbesi ile, boyutları ile yarışmamaya karar vermiştim. Amacım, dev bir kule yapmak değil, mimari bir şaheser yaratmaktı. Ben, Ayasofya'dan daha güzel bir cami yapmak istiyordum.

8. SES — Güzel bir cami, mimarbaşı!

MİMAR SİNAN — Haklısınız hünkârım. Güzellik, büyüklükten daha güçlüdür.

8. SES — Sana güveniyorum Koca Sinan!
MİMAR SİNAN — Tam iki ay sonra caminin ana kapısı ve öteki kapıları kapandı. Hiçbir eksiği kalmamıştı. İnşaat, 7 yıl sürmüştür. 1557 yılının Haziranında padişah, maiyeti ve halk, Süleymaniye Camisi'nin avlusuna girdiler. Kapının altın anahtarını ellerine teslim ettim. İnsan, yapabileceğini söylemeli, söylediğini de yapmalı.
(...)
MİMAR SİNAN — Kanuni Sultan Süleyman'ın yaşayan tek oğlu Selim, II. Selim unvanıyla tahta geçti. (...) Bir gün beni huzuruna çağırdı. Tahta çıkalı daha bir yıl olmuştu.
15. SES — (…) Korkarım ki bizden geriye, ne bir zaferin adı kalacaktır, ne de bilgece bir işimizin tadı. Benim adıma öyle bir bina yap ki, bir eşi daha bulunmaya! Adımı, geleceğe taşı. Hiçbir isteğine hayır denmeyecektir. Göreyim seni koca mimar!
(Fona, II. Selim'in resmi yansır.)
MİMAR SİNAN — Caminin, çok sevdiği Edirne'de yapılmasını emretti. Yüreğim kaygı ve sevinçle dolu, tezgâhımın başına geçtim. (...) Bu, belki de benim için son fırsattı.
(Pergeli, koparıp alır.)
77 yaşındaydım.
(Işıklar, normalleşir.)
Selimiye Camisi, benim ustalık eserim olacaktı. Edirne'ye giderek çalışmaya başladık. 1567 yılında, temelini attık. (...) Cami, 7 yılda bitti ve 1574 yılında açıldı. Şimdi de sapasağlam ayakta duruyor.
(Fonu, Selimiye Camisi'nin genel görüntüsü doldurur. Bir müzik, bu zaferi kutlar.)
MİMAR SİNAN — Selimiye'nin açıldığı gün, Osmanlı Padişahı II. Selim de, kubbenin alnında durup, Justinyanos gibi bağırabilirdi.

(Fonu, Selimiye'nin muhteşem kubbesini belirten bir resim doldurur.)

13. SES — Ey Justinyanos! Ben de seni yendim!..

MİMAR SİNAN — Böyle bağırmak, tarih önünde, hakkıydı. Belki de nesi var, nesi yok, bu esere harcamıştı. Ama bağırmadı tabii. Secdeye kapanmakla yetindi. Ben şöyle düşünüyordum galiba.

KENDİ SESİ — *(Banttan)* Ey Ayasofya'nın değerli mimarları! Ey Aydınlı Artemios! Ey Muğlalı İsodoros! Yalnız meslektaşım değil, yurttaşımsınız da. Hepimiz bu bereketli Anadolu toprağının çocuklarıyız. Şunu bilmenizi istiyorum. Sizi, ben Mimar Sinan, tek başıma yenmedim.

(Sahne, parlak ışıkla dolar.)

1. ***Ben, Mimar Sinan*** **metninden karakterlerin dil özelliklerini yansıtan birer monolog ve diyalog örneği belirleyerek ilgili yerlere yazınız.**

Monolog

Diyalog

2. **Belirlediğiniz monolog ve diyalogların oluşturulma amaçları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.**

Sıra Sizde

Ben, Mimar Sinan **metninde yazarın üslubuyla ilgili çıkarımlarda bulunmak üzere aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Yazarın, metni oluştururken tercih ettiği üslubun nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili görüşlerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

2. **Metindeki cümle çeşitliliğinin metne ve yazarın üslubuna katkılarını belirleyebilmek için aşağıdaki çalışmayı yapınız ve soruyu cevaplayınız.**

a) ***Ben, Mimar Sinan*** **adlı metinden alınmış aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi sınıflandırınız.**

Cümleler	Yükleminin Türüne Göre	Yükleminin Yerine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
Bu, sahiden görkemli bir kubbeydi.	İsim cümlesi	Kurallı cümle	Olumlu cümle	Basit cümle
Kendisini, Edirne'de çok acı bir haberin beklediğini henüz bilmiyordu.				
Bir gün geldi ki, artık kendimi göstermek için fırsat gözlemeye başladım.				
İmparator Justinyanos, kubbenin altında durmuş ve şöyle bağırmış:				
Güzellik, büyüklükten daha güçlüdür.				
Göreyim seni koca mimar!				
Ama nasıl?				

b) Metindeki cümle çeşitliliğinin, metne ve yazarın üslubuna katkıları nelerdir? Açıklayınız.

Fark Edelim

Ben, Mimar Sinan adlı metnin yazarı ve yazıldığı dönemin özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak amacıyla aşağıdaki metinden ve Turgut Özakman'ın biyografisinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Türk Tiyatrosunun Kaynakları

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, siyasî gelişmelere paralel olarak piyes konularında çok daha fazla çeşitlilik görülür. Bir taraftan zenginleşen tiyatro hayatımızı besleyecek çeviri ve adapte eserlerle Batı'nın bir kısım yazarları ve piyesleri tiyatro hayatının kaynağını zenginleştirirken; diğer taraftan memleketin siyasî, sosyal, ekonomik gidişatı ülke coğrafyasını kucaklayacak şekilde piyeslere yansıtılan verimli kaynaklar olur.

Tiyatro yazarlarımız, Cumhuriyet döneminin gerçeklerine bağlı kalmışlardır. Biçimden çok öze yönelen bu dönem yazarları; töre, âdet, ahlâk, din, ekonomi, kültür, v.d. konulara yönelirken; insanımızın, köylerden başlayarak büyük şehirlere uzanan hayatındaki siyasî ve sosyal sıkıntılarını ve özellikle bu sıkıntıların yarattığı ruh hallerini derinlemesine ele alırlar.

(...) Cumhuriyet dönemi yazarları tarihe kayıtsız kalmamışlar ve tarihten taşıdıkları pek çok malzemeyi piyeslerinde kaynak olarak kullanmışlardır. (...) Amaçlarını evrensel boyuta taşıyan bu piyeslerin bir başka önemi de tarihin sürekliliği içinde gelecek nesillere tarih bilinci ve kültürü aşılamaktır.

(...)

Cumhuriyet dönemi piyeslerinin başlangıç kaynakları; yeni kurulan devletin geleceğini iyi kurmanın hesap ve planları üzerinedir. Millî kimlik ve üretme meselesinin tema olarak öne çıktığı ilk dönemden kısa süre sonra maziyle hesaplaşma ve maziyi öğrenme çabaları başlar.

Enver Töre, _Türk Tiyatrosunun Kaynakları_

1. **Metinde Cumhuriyet Dönemi piyeslerinin gelecek nesillere tarih bilinci ve kültürü aşılama amacıyla yazıldığı belirtilmiştir. _Ben, Mimar Sinan_ metninin bu amaç doğrultusunda yazıldığı söylenebilir mi? Metinden örneklerle açıklayınız.**
2. "Millî kimlik ve üretme meselesinin tema olarak öne çıktığı ilk dönemden kısa süre sonra maziyle hesaplaşma ve maziyi öğrenme çabaları başlar." **cümlesinden yola çıkarak Turgut Özakman'ın tarih ve kimlik konusuna bakışını değerlendirip çıkarımlarda bulununuz.**

Sıra Sizde

Değerlerle ilgili aşağıdaki metinde ifade edilen görüşlerden de yararlanarak _Ben, Mimar Sinan_ adlı oyunla ilgili soruları cevaplayınız.

Okulda Ahlâk

Gençlik karşısında imtihan vermekte olduğumuzu unutmayalım. Bu hususta bizdeki eksiği tamamlayacak olan, imtihanını başarı ile vermiş tarihin örnekleri ile dolu ananeyi gözden kaçırmamak lâzımdır. Örnek olma işinde ananeyi inkâr etmek bizi dümensiz bırakır. İnsan kalbi iyiliğe vurgun olduğundan, ananede geçen devirlerin fenalıkları kaybolmuş, herhalde bir takım üstün değerler canlı bulunmaktadır. Milletimize ait ananelerden hangisinin fenalığını iddia edebiliriz? Kuşları satın alıp hürriyetlerini bağışlamaktan tutunuz da büyükler yanında bacak bacak üstü oturmamaya varıncaya kadar ananelerimizin hepsinde tarihimizin bir kısım ruhu saklıdır, hepsinde merhamet veya adalet destanları okunur, hepsini çocuklarımıza anlatmalıyız. Yoksa terbiyede elsiz ayaksız kalırız.

Nurettin Topçu, _Türkiye'nin Maarif Davası_

1. ***Ben, Mimar Sinan*** **metnindeki millî, manevi ve evrensel değerleri yazınız.**

.....

.....

2. **Bu değerlerin metne nasıl yansıtıldığını metinden örneklerle aşağıdaki tabloda gösteriniz.**

Değerler	Metinden Örnekler

3. **Bu değerlerin günlük hayattaki yeri ve önemiyle ilgili görüşlerinizi açıklayınız.**

4. **Metinde öne çıkan** "çalışkanlık", "estetik anlayışı", "sorumluluk" **gibi değerlerin Mimar Sinan'ın kişiliği ve eserlerine nasıl yansıdığını açıklayınız.**

Ders Dışı Etkinlik

Adı	Tiyatro ve Sosyal Bilimler
Amacı	Tiyatro metninin diğer disiplinlerle ilişkisini çözümleyebilme
Süresi	1 hafta

Aşağıdaki adımları takip ederek çalışmayı yapınız.

1. **Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız ve grup sözcülerini seçiniz.**

2. ***Ben, Mimar Sinan*** **oyunundan hareketle aşağıda verilen başlıklar çerçevesinde araştırma yapınız.**

   - **Birinci grup:** Metin-Tarih İlişkisi
   - **İkinci grup:** Metin-Psikoloji İlişkisi
   - **Üçüncü grup:** Metin-Sosyoloji İlişkisi

3. **Araştırmanızda farklı tiyatro metinlerinden de yararlanınız.**

4. **Çalışmanızı grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Değerlendirme

Metinde çeşitli bilim dallarına ait verilere yer verilmesinin, yazarın ilgi alanları ve kültürel birikimi hakkında size neler düşündürdüğünü ifade ediniz.

Birlikte Çalışalım

***Ben, Mimar Sinan* metnindeki çatışmaların metne etkisini tespit etmek amacıyla aşağıdaki basamakları takip ediniz.**

1. Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta altışar kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Grup sözcülerini seçiniz.
3. *Ben, Mimar Sinan* metnindeki çatışmaları belirleyiniz.

Metindeki Çatışmalar

4. Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla diğer gruplarla paylaşınız.
5. Arkadaşlarınızla fikir alışverişi yaparak metindeki çatışmaların metne etkisi hakkındaki düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

Çatışmaların Metne Etkisi

Süreci Değerlendirebilme

Okuduğunuz tiyatro metninde günlük hayattaki insan ilişkilerinden hangi kesitleri görebildiğinizi belirleyebilmek amacıyla öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki adımları takip ederek bir beyin fırtınası gerçekleştiriniz.

a) Tartışma sırasında söylenenleri yazmak üzere bir yazıcı seçiniz.

b) *Ben, Mimar Sinan* adlı oyunda günlük hayattaki insan ilişkilerine dair tespitlerinizi özgürce ifade ediniz.

c) Seçtiğiniz yazıcının yardımıyla fikirlerinizi tahtaya yazınız.

ç) Bu fikirleri sınıfça tartışarak değerlendiriniz ve en çok savunulan düşünceleri belirleyiniz.

d) Tartışma sonucunda öne çıkan görüşleri dikkate alarak metni kendi beğeni ölçütlerinize göre değerlendirmek için aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi tamamlayınız.

Ölçütler	Metinden Örnekler
Etkileyicilik	Müzik ve ışık oyunlarını yansıtan parantez içi ifadeler etkileyiciliği artırmaktadır.

Birlikte Çalışalım

***Ben, Mimar Sinan* adlı metindeki karakterleri tanımak ve özelliklerini belirlemek amacıyla öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki adımları takip ederek "Ben Kimim?" oyununu gerçekleştiriniz.**

a) *Ben, Mimar Sinan* adlı metinden arkadaşlarınıza tanıtmak istediğiniz bir karakter seçiniz.

b) Seçtiğiniz karakterin kim olduğunu söylemeden birkaç cümlelik bir tanıtım yazısı hazırlayınız.

c) Tanıtım yazısını sınıf arkadaşlarınıza okuyunuz.

ç) Arkadaşlarınızdan bu karakterin kim olduğunu tahmin etmelerini isteyiniz.

d) Verilen cevaplardan sonra seçtiğiniz karakterin kim olduğunu açıklayınız.

e) Yapılan tahminlerin tanıttığınız karakterle ne ölçüde örtüştüğü üzerine kısa bir değerlendirme yapınız.

Sıra Sizde

Metindeki karakterleri daha yakından tanıtabilmek amacıyla aşağıdaki adımları uygulayınız.

1. ***Ben, Mimar Sinan* oyunundaki hangi karakteri canlandırmak istediğinizi gerekçesiyle açıklayınız.**
2. **Metinden seçtiğiniz kişilerin günlük hayatta karşılaşılabilecek olaylar karşısında nasıl davranacaklarına dair kısa senaryolar oluşturunuz ve bunları sınıfla paylaşınız.**

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

1. Aşağıda insan yaşamının evrelerini yansıtan görseller verilmiştir. Bu görsellerle ilgili duygu ve düşüncelerinizi ilgili yerlere yazınız.

2. "Yaşam bir yolculuktur.", "Yolun başındasın daha.", "Yolun sonu görünüyor.", "hayatın dikenli yolları", "ömrümün baharı", "ikinci bahar" **ifadelerinin sizin için neleri çağrıştırdığını açıklayınız.**

3. Yukarıdaki görsellerden yola çıkarak insan hayatının hangi dönemiyle ilgili kısa bir hikâye yazmak isterdiniz? Açıklayınız.

Okumayı Yönetebilme

1. **Günlük hayatta karşılaştığınız hangi konuların sanat metinlerinde işlenebileceğine dair tahminlerde bulununuz. Tahminleriniz doğrultusunda sanat metinlerinde günlük hayata dair işlenebilecek konularla ilgili çıkarımlarınızı aşağıya yazınız.**

.....

.....

.....

Bilgi Köşesi

"Küçürek" veya "Minimal Öykü"

Dünya edebiyatında "flash fiction (flaş fikşın)", "short-short story (şort şort sitori)" Türk edebiyatında ise "küçürek" veya "minimal" öykü olarak bilinir. Sınırlı sayıda sözcükle yazılan bu öykülerin en çarpıcı özelliği, çok kısa olmalarıdır. Küçürek öykülerde şiirsel bir anlatım söz konusudur.

2. **Aşağıdaki görselleri inceleyerek bu görsellerin sizde hangi kavramları çağrıştırdığını ve günlük hayatı yansıtıp yansıtmadığını açıklayınız.**

3. **Yukarıdaki görsellerin hangi tür sanat metinlerine kaynak oluşturabileceğini gerekçesiyle söyleyiniz.**

4. **"Yaşam" ile "merdiven" kavramlarının sizde uyandırdığı çağrışımların benzer yönlerinin olup olmadığı hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.**

Sıra Sizde

***Merdiven* metnine göz gezdiriniz ve çalışmaları yapınız.**

1. **Metni okuma amacınızı belirleyiniz.**

2. **Metnin başlığından hareketle içeriğine dair tahminlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Metni Okuyalım

1. **Metne uygun okuma yöntem ve stratejinizi seçiniz.**
2. **Seçtiğiniz okuma stratejisiyle metnin dilini ve doğasını yansıtacak biçimde vurgu ve tonlamaya dikkat ederek metni okuyunuz.**

2. Okuma Metni (Ana Metin)

MERDİVEN

Çabuk çabuk çıkıyorum merdivenlerden.

Ben çıkarken ağır ağır inen biriyle karşılaşıyorum.

Yol veriyorum.

"Bahtiyar ol oğlum" diyor yol verdiğim ihtiyar.

Biraz sonra, yukarı katta işimi bitirmiş, aynı hızla merdivenlerden iniyorum.

Bu kez, "Bahtiyar ol oğlum" çıkıyor merdivenlerden yavaş yavaş.

Yol veren gene ben oluyorum.

Bu kez, "Bu kadar koşuşma oğlum, değmez" diyor ihtiyar.

Bu sözcüklerin üzerinde düşünmek gereğini duymadan iniyorum merdivenlerden.

İşimi bitirince, yeniden merdivenlere yöneliyorum. Bir delikanlıyla karşılaşıyorum merdivenlerde. Bu kez bana yol veriliyor.

"Bahtiyar ol oğlum" diyecek yaşta değilim. Üstelik, dairemizde bu yeni yetmenin işi ne?

Merdivenin ortasında durup soruyorum: "Az önce, yaşlı bir memurumuz çıkmıştı yukarı. İnmedi. Yoksa ben mi görmedim? Kendisi şu anda yukarda mıdır?"

"Evet, diyor gülümseyerek delikanlı. Yukarda, bir kanepenin üzerine uzanmış yatıyor. Çıkarsanız göreceksiniz. Cankurtaran çağrıldı. Ama kanımca, bir cenaze arabası çağırmak daha yerinde olurdu.

Buyrun, buyrun siz de çıkın…"

Yol veriyor.

Ama benim yola gereksinmem yok.

Belki yukarı çıkmam için bir neden de yok.

"Siz buyrun" diyorum.

Ve meslek hayatımda, ilk kez, kendimden genç bir memura yol veriyorum.

Garipseyerek iniyor merdivenleri.

Merdiven basamağında bir süre duraladıktan sonra, kararımı verip ben de aşağı iniyorum.

Ne işim var benim yukarda?

Ferit Edgü, *Leş, Toplu Öyküler*

YAZARIN BİYOGRAFİSİ

İstanbul'da doğdu. 1950 kuşağı sanatçılarından olan Edgü; şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, biyografi gibi birçok türde eserler verdi. Özellikle hikâyeciliği ile tanınan sanatçı, küçürek hikâyenin önemli temsilcilerinden biri oldu.

1959'da yayımlanan ilk hikâye kitabı *Kaçkınlar*'da yer alan yalnızlık, bunalım, şiddet, yabancılaşma, hiçlik gibi temalar onun eserlerinde varoluşçu felsefenin izleri olarak göründü.

Yedek subay öğretmen olarak gittiği Hakkâri, onun yazın hayatını önemli ölçüde etkiledi. Hakkâri öncesinde yazdığı eserlerinde gerçeküstücü bir anlayışla düşsel ögeleri işlerken Hakkâri sonrasındaki eserlerinde Doğu'yu anlatarak aydın-halk, şehirli-köylü çatışmalarını ele aldı.

Bozgun, Av, Bir Gemide, Çığlık, Binbir Hece, Do Sesi (hikâye); *Kimse, O / Hakkâri'de Bir Mevsim, Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı* (roman); *Ah Min-el Aşk, Dağ Şiirleri* (şiir); *Seyir Sözcükleri* (deneme) eserlerinden bazılarıdır.

FERİT EDGÜ
(1936-2024)

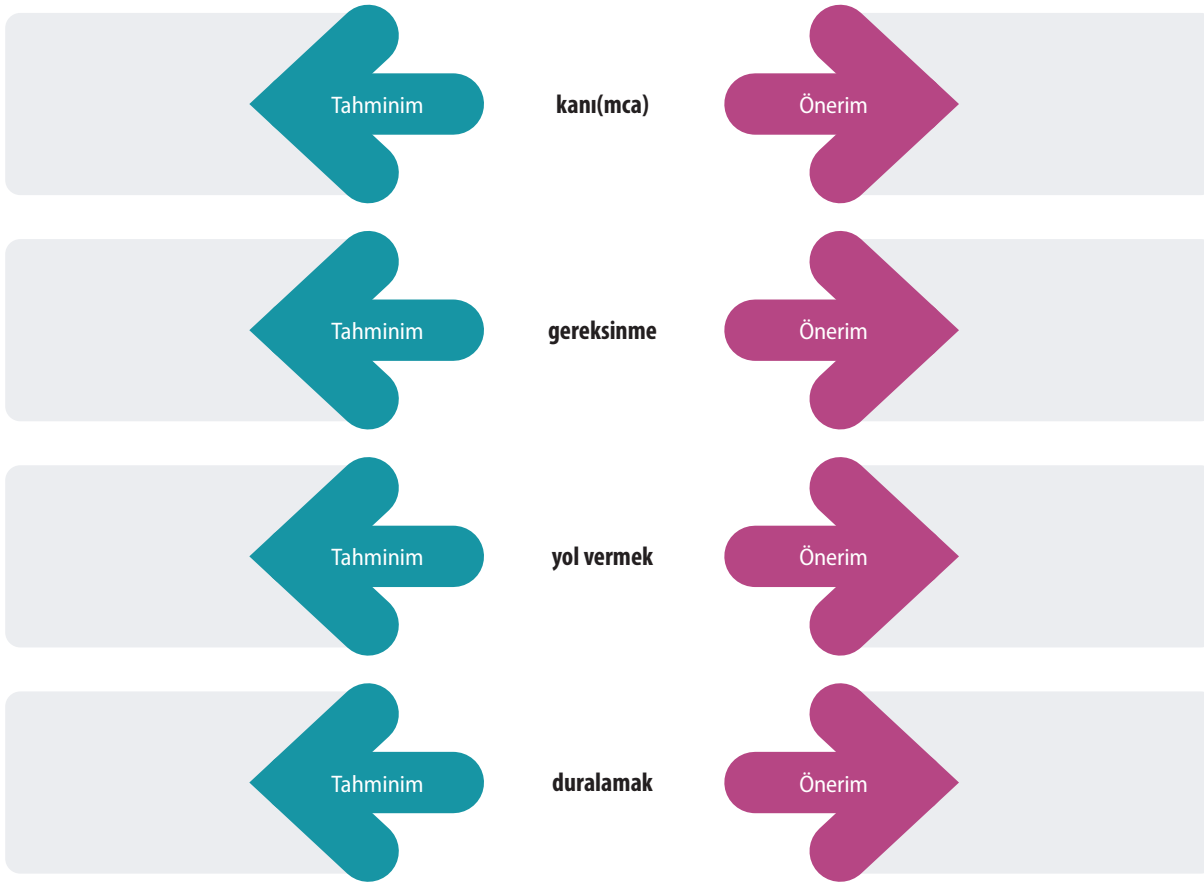
Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. **Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak metinde yer alan aşağıdaki kelimelerin / kelime gruplarının anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Metinde geçen bu kelimelerin / kelime gruplarının yerine metnin bağlamını bozmayacak şekilde varsa başka hangi kelimelerin / kelime gruplarının kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

Tahminim	**daire**	Önerim
Tahminim	**yeni yetme**	Önerim

3. **Önerdiğiniz kelimeler / kelime grupları, cümlenin anlamında bir değişikliğe sebep oldu mu? Niçin?**

4. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimeleri / kelime gruplarını farklı anlamlara gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.**

Çabuk çabuk çıkıyorum merdivenlerden.

Bu kez bana yol veriliyor.

Biraz sonra, yukarı katta işimi bitirmiş, aynı hızla merdivenlerden iniyorum.

Ama kanımca, bir cenaze arabası çağırmak daha yerinde olurdu.

Ne işim var benim yukarda?

5. a) ***Merdiven*** **adlı metinde yer alan** "merdiven" **kavramının sizde çağrıştırdığı anlamları aşağıdaki tabloya yazınız.**

Kavram	Çağrıştırdıkları
Merdiven	

b) ***Merdiven*** **kavramıyla bu kavramın sizde uyandırdığı çağrışımlar arasında kurduğunuz ilişkileri aşağıya yazınız.**

.....

.....

.....

Düşünelim Paylaşalım

Merdiven **adlı küçürek hikâyede** "Bahtiyar ol" **kelime grubu,** " 'Bahtiyar ol oğlum' diyor yol verdiğim ihtiyar." **cümlesinde geçmektedir. Buna göre**

1. Bu kelime grubunun anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

2. "Bahtiyar ol oğlum" **kelime grubu, kültürümüzde yaşlıların gençler için kullandığı kalıplaşmış ifadelerden biridir. Siz de günlük hayatta yaşlıların gençlere iyi niyet dileklerini belirttiği, kültürümüze ait benzer kalıplaşmış ifadeleri aşağıdaki boş bırakılan yerlere yazınız.**

3. Okuduğunuz küçürek hikâyede geçen "bahtiyar ol" **kelime grubundan hareketle metnin söz varlığıyla dil ve anlatım özelliklerinin günlük hayatı yansıtıp yansıtmadığına dair görüşlerinizi gerekçelendirerek söyleyiniz.**

Metni Anlayalım

Aşağıdaki soruları *Merdiven* adlı küçürek hikâyeye göre cevaplayınız.

1. **Metinde geçen** "ihtiyar" **ve** "delikanlı" **sözcüklerinin karşıladığı kişilerin duygu ve düşünceleri hakkında çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

2. "Bu kadar koşuşma oğlum, değmez" diyor ihtiyar.

Bu sözcüklerin üzerinde düşünmek gereğini duymadan iniyorum merdivenlerden.

İhtiyar bu sözlerle neyi anlatmaya çalışıyor olabilir? Kendinizi anlatıcının yerine koyarak bu sözün anlamıyla ilgili çıkarımlar yapınız.

.....

.....

3. "Ve meslek hayatımda, ilk kez, kendimden genç bir memura yol veriyorum.

Garipseyerek iniyor merdivenleri." **ifadelerinde öykü kişilerinin** "memur" **olarak ifade edilmesinden hareketle yazarın hayata ve insana bakışına dair çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

4. **Metinde** "inmek" **ve** "çıkmak" **kelimeleriyle yaşama dair ne anlatılmak istenmiş olabilir? Yorumlayınız.**

.....

.....

.....

5. **Bu hikâyenin size neler düşündürdüğünü ve yazarın bu hikâyeyi niçin yazmış olabileceğini açıklayınız.**

.....

.....

.....

6. **Hikâyedeki kişi sayısının metnin türüyle bir ilgisi olup olmadığını gerekçesiyle yazınız.**

.....

.....

.....

.....

7. ***Merdiven* metnine şiirsel bir ritim kazandıran sözcükler hangileridir?**

.....

.....

8. **Metnin sonunda anlatıcı kahramanın merdivenden yukarı doğru çıkmaktan vazgeçip** "Ne işim var benim yukarda?" **diyerek aşağı inmesi hakkında çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Çalışma Kâğıdı'nı *Merdiven* metnine göre tamamlayınız.

Konu	
Çatışma	
Açık İletiler	
Örtük İletiler	
Zihniyet	
Üslup	

Fark Edelim

Aşağıda küçürek hikâye örnekleri verilmiştir. Metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Rotterdam'da

Okumayı bırakıp sokaklara çıktım. Sabahın serin havası geçmiş, yumuşak bir bahar havası parlayan güneşle caddeleri doldurmuş. Akşam yaklaştıkça güneşin parıltısı güçleniyor. Gecenin geç saatlerine kadar sürüyor gün.

Uzun caddelerde yaşamı o kitapta olduğu gibi yoğun yaşayıp yaşamadığımı düşündüm. Aşkı, duyguları, özlemleri? Yoksa ben yaşanan tüm olayların bir gözlemcisi, dünyanın, duyguların, özlemlerin, ülkelerin, alışkanlıkların bir seyircisi miyim? Belki de gövdenin öldürücü acılarını gözlemci olarak taşımak daha kolay olurdu. Peki ama sevinçler ve istekleri ne yaptım? Duyguların derinliğinden bir gözlemci olarak kaçtım mı, onların yarattığı akıntılarda Ben'im tümüyle yer almadı mı ve zaman dışı sessizliğimde yeterince içten değil miydim?

Tezer Özlü, *Eski Bahçe Eski Sevgi*

Yorumsuz

Karar verdik. Gölü bisikletle geçeceğiz. Tekerleklere sandalcıklar takalım önerisini kabul etmedim. Batmadık. Karşı sahile ulaştığımızda annemi bekler buldum. Kucaklaştık. Merdivenleri de bisikletle çıktık. Odada üç kişiydik. Yer yatağına uzandım. Tavanda fındık büyüklüğünde bir kara sinek. Kaptım raketi. Tutturamadım. Vızıltısını duyuyorum dört bir yanda. Eşikten girdim. Küçülmüşüm. "Sen değilsin," dedi, çocukluğum. Yan yana durduk. (...) Güldüm. Büyüdüm birdenbire.

Vüs'at O. Bener, *Kapan*

1. **Bu hikâyelerde, az sözle çok duygu aktarma amacına nasıl ulaşılmıştır? *Merdiven* adlı hikâyede de küçürek hikâyenin bu özelliğini tespit ettiniz mi? Metinden örneklerle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. **İki hikâyede de uzun tasvirler ve olay örgüsü yerine duygular ön plandadır. Bu anlatım tarzı, okurun metne katılımını nasıl etkilemektedir? Metinden örneklerle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karşılaştıralım

1. ***Ben, Mimar Sinan*** **metni ile** ***Merdiven*** **metnini aşağıdaki tabloda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız. Tespitlerinizi ilgili alanlara yazınız.**

Ölçütler	Ben, Mimar Sinan	Merdiven
İçerik		
Tür		
Şekil		
Dönem		
Yapı Unsurları		
Dil ve Üslup		
İleti		

2. ***Ben, Mimar Sinan*** **ve** ***Merdiven*** **metinlerinden hareketle insan ilişkilerinde öne çıkan değerlerin tiyatro türündeki metinlerde mi yoksa hikâye türündeki metinlerde mi daha iyi yansıtıldığına dair görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Geleneksel Türk Tiyatrosu / Modern Türk Tiyatrosu ve Küçürek Hikâye çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Şair Tavafî

İlkyaza yakın bir kış günü, bir yaylı içinde, beş altı saat, oldukça sıkıntılı bir yolculuktan sonra geceleyeceğimiz kasabacığa varıp arabamızı hanın genişçe avlusuna çekince, başka yerlerde olduğu gibi burada da, han kahvesinde işsiz oturanlardan birkaç kişi arabacıya sokulup nereden, ne için geldiğimi sormağa başladılar. Ben, hancıyı çağırdım; yer, yatak, yemek ısmarladım. Yukarda bir oda açıp temizleyecekler. Evden yatak getirecekler. Bir de kavurma pişirip üstüne yoğurt dökecekler. Karnımı doyurunca yatacağım, ertesi sabah erken yola çıkıp akşama Osmancık'ı tutacağız.

Hancının temizlediği odada ceketimi çıkardım, sundurmaya çıktım, çırak su döktü ben yüzümü gözümü yıkadım. Sonra odaya döndüm, soba başında oturur ısınırken kapı açıldı, içeriye yaşlıca başlıca adamlardan beş altı kişi girdiler.

"Bunlar buranın ileri gelenleri olsalar gerek." diye düşündüm. Başıma gelecekleri de kestirir gibi oldum. İstedim ki bu adamlara yalvarayım, diyeyim ki: "Ağalar, efendiler, yolcuyum, yorgunum, yarın sabah da erken kalkacağım. Belki adımı duymuş, beni bir şey sanmışsınızdır. Kimseye hayrı dokunabilecek bir adam değilim. Eski edebiyatla uğraşır, ders verir, arada şiir miir de söylerim. Ama bunların size hiç faydası olmaz. Sevdiklerinizin başı için çok oturmayın!" Utandım, söyleyemedim. Yalnız ağlar gibi yüzlerine baktım, bunun da hiç faydası olmadı.

Geldiler, sıralanıp oturdular, (...) kahve ısmarladık. Konuşmağa başladılar. Bu adamların çoğu sakallı, başları tıraşlı. Birbirlerini de "Hacı" diye çağırıyorlar. Hepsi de hacı mı? Yoksa adlarını mı Hacı koymuşlar, bilmem! Bir aralık aralarından biri bana dedi ki:

— Bizim teşrif-i âlinizden haberimiz olmadı. Sizi karşılardık. Hiç buraya inip rahatsız olmazdınız. (...)

Memduh Şevket Esendal, *Mendil Altında*

1. *Şair Tavafî* hikâyesinden alınmış yukarıdaki parçayı aşağıdaki ölçütlere göre *Merdiven* metniyle karşılaştırınız.

Şair Tavafî	Ölçütler	Merdiven
	Şiirsel Dil Kullanımı	
	Sözcüklerin Çağrışım Gücü	
	İçerik	
	Anlatıcı	

2. Bu hikâyelerin hangisinden daha çok etkilendiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

Çözümleyebilme

Birlikte Çalışalım

1. *Merdiven* metnindeki karakterlerin özelliklerini, amaçlarını ve niyetlerini belirlemek için öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.

2. Grup sözcülerini seçiniz.

3. *Merdiven* adlı metindeki anlatıcı, yaşlı adam ve genç memurun özelliklerini, amaçlarını ve niyetlerini çözümlemek için aşağıdaki adımları takip ediniz (Her bir grup bir karakteri inceleyecektir.).

4. Hazırladığınız karakter çözümlemesini grup sözcüleri aracılığıyla sınıf arkadaşlarınıza sununuz. Sunum sonunda yer alan soruların cevaplarını sınıfça tartışınız.

5. Etkinlik sürecinde her türlü görüşe saygılı olmayı ve fikirlerinizi nezaket kuralları çerçevesinde açıklamayı unutmayınız.

1. Grup

Görevler

a) Anlatıcının davranış ve düşüncelerini çözümleyiniz.

b) Anlatıcının davranış ve sözlerinden hareketle kişilik özellikleriyle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

c) Anlatıcının zamanla yaşadığı değişimi açıklayınız.

Sorular

1. Merdivenleri çıkarken ve inerken anlatıcının yaşadığı telaş, kişiliğiyle ilgili neyin göstergesidir?
2. Anlatıcı, ihtiyar memurun iki farklı sözüne nasıl tepki vermiştir?
3. Genç memurla karşılaşması anlatıcıyı nasıl etkilemiştir?
4. Anlatıcının ilk kez genç bir memura yol vermesini nasıl açıklarsınız?
5. Anlatıcı, "Ne işim var benim yukarda?" diyerek yukarı çıkmaktan vazgeçmiştir. Bu karar, onun hayata bakışıyla ilgili nasıl bir değişimi göstermektedir? Açıklayınız.

2. Grup

Görevler

a) İhtiyar memurun sözlerini ve davranışlarını çözümleyiniz.

b) İhtiyar memurun anlatıcıya hangi iletileri vermeye çalıştığını tartışınız.

c) İhtiyar memurun hangi sembolik özellikleri temsil ettiğini değerlendiriniz.

Sorular

1. İhtiyar memur, iki karşılaşmada neden farklı şeyler söylemiştir?
2. Bu sözler onun yaşam deneyimleriyle ilgili olabilir mi?
3. Anlatıcının kararlarının değişmesinde ihtiyar memurun bir etkisi olmuş mudur? Açıklayınız.

3. Grup

Görevler

a) Genç memurun tutumunu ve sözlerini yorumlayınız.

b) Genç memurun anlatıcıya karşı tavrını değerlendiriniz.

c) Genç memurun, anlatıcının kararındaki değişikliğe etkisini tartışınız.

Sorular

1. Genç memurun yaşlı memur hakkındaki yorumu neyi ifade etmektedir?
2. Genç memurun söylediği "Buyrun, buyrun siz de çıkın..." sözü sadece yukarı çıkması için anlatıcıya yol vermek amacıyla söylediği bir söz müdür? Genç memur başka bir amaçla bu sözü söylemiş olabilir mi?
3. Genç memur, yeni kuşakların hayata bakış açısını temsil ediyor olabilir mi? Yorumlayınız.

Sıra Sizde

Merdiven **adlı metnin yapı unsurlarını belirleyerek aşağıdaki Çalışma Kâğıdı'na yazınız.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Merdiven **Metninin Yapı Unsurları**

Kişiler	
Yer (Mekân)	
Zaman	
Olay Örgüsü	

Düşünelim Paylaşalım

1. Metnin türü, içeriği ve dilini göz önünde bulundurarak yazıldığı dönemle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

2. a) Hikâyede anlatılanlar günümüz şartlarına ve imkânlarına göre yazılsaydı olayların kurgu ve akışında ne gibi değişiklikler olurdu? Günümüz mimarisini ve teknolojik yenilikleri (asansör, yürüyen merdiven, dijital platformlar vb.) göz önünde bulundurarak açıklayınız.

.....

.....

b) Cevabınızdan hareketle edebiyatın hayatla ilişkisi hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

3. Metindeki diyaloglara yansıyan kuşaklar arası farklılıkların benzerlerini günümüzde gençler ve yaşlılar arasında da gözlemliyor musunuz? Bu farklılıklar toplum hayatına hangi açıdan yarar sağlıyor olabilir? Çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

Birlikte Çalışalım

***Merdiven* küçürek hikâyesindeki çatışmaları tespit etmek amacıyla aşağıdaki basamakları takip ederek çalışmayı uygulayınız.**

1. Öğretmeninizin rehberliğinde iki gruba ayrılınız.

2. Grup sözcülerini seçiniz.

3. *Merdiven* metnindeki çatışma ögelerini aşağıda verilen başlıklar çerçevesinde belirleyiniz.

- **Birinci grup:** İnsanın Kendisiyle Çatışması (İç Çatışmalar)
- **İkinci grup:** İnsan-İnsan Çatışmaları

4. Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleriniz aracılığıyla diğer grupla paylaşınız.

5. Elde ettiğiniz veriler doğrultusunda soruları cevaplayınız.

a) Anlatıcının başlangıçta "yeni yetme" **olarak nitelediği delikanlıya daha sonra yol vermesi, yaşama ve kendi konumuna dair nasıl bir farkındalık yaşadığını gösterir? Yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

b) *Merdiven* metniyle ilgili bazı durumlar aşağıda verilmiştir. Verilen bu durumlar gerçekleşmiş olsaydı metnin nasıl gelişeceğini ilgili alanlara yazınız.

• Anlatıcı, ihtiyar memurla karşılaşmasaydı

• Anlatıcı, genç memurla karşılaşmasaydı

• İhtiyar memur ölmemiş olsaydı

Sıra Sizde

1. *Merdiven* metniyle ilgili aşağıdaki tabloda verilen durumları örnekteki gibi uygun değerlerle ilişkilendiriniz.

Durumlar	Yansıttığı Değer / Değerler
Anlatıcının ihtiyar memura yol vermesi	Saygı, duyarlılık
Anlatıcının görevini yapmak için merdivenlerden çabuk çabuk çıkması	
Anlatıcının kendisinden genç birine yol vermesi	
İhtiyar memurun, kendisine yol veren anlatıcıya "Bahtiyar ol oğlum" sözüyle karşılık vermesi	
Anlatıcının yukarı çıkan ihtiyar memuru merak edip genç memura sorması	

2. Metinde değer yargılarınızla çelişen durum / davranışlar var mıdır? Varsa bu durum ve davranışlar karşısında siz olsaydınız nasıl bir tepki gösterirdiniz? Açıklayınız.

.....

Fark Edelim

Merdiven **metniyle ilgili aşağıdaki ayrıntıların hangi disiplin veya disiplinlerle ilişkili olduğunu aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.**

Ayrıntılar	İlgili Olduğu Disiplin / Disiplinler
Aynı kurumda çalışan, yaş ve konumları birbirinden farklı insanların ilişkileri	Sosyoloji, psikoloji
Yaşlılık, yaşlılıkta sağlık durumu ve ani bir ölüm	
Anlatıcının yaşlılık, ölüm ve mesleki konumuyla ilgili bilinçaltı çatışmaları	
Meslek hayatında zamanla rollerin değişmesi	
Anlatıcının kuşak değişimiyle yüzleşmesi	
İhtiyar memurun modern yaşamın getirdiği koşuşturmayı eleştirmesi	
Ölüm karşısında anlatıcının yaşamı sorgulaması	

Fark Edelim

Ferit Edgü'nün Merdiven Adlı Küçürek Öyküsünün Ontolojik Tahlil Metoduyla Çözümlenmesi

Bireyin varoluş çabasını iç ve dış gerçeklerle birleştirerek öykülerinin merkezine yerleştiren Edgü, bireyin bu varoluş çabasında yaşadığı bunalımlarını, kaygılarını, imkânsızlıklarını, iletişimsizliğini, yalnızlığını ve arayışlarını varoluşçu felsefenin bakış açısı ile ortaya koyar. Toplumu ve toplumdaki bireyi konumlandırmaya çalışır. İnsan davranışlarının felsefî bir modelini oluşturan yazar, bu şekilde anlamlar meydana getirir. Yoğunlaştırarak anlatım, okurun aktif katılımını sağlama gibi özellikleriyle Edgü'nün küçürek öyküleri şiirsel düz yazı görünümündedir. Dilin tüm imkânlarını ve imkânsızlıklarını kullanmaya çalışan yazar, metiniçi ve metindışı göndergeleri ustalıkla kullanmaktadır. *İşte Deniz, Maria* adlı kitabının "Öykülerden Önce Birkaç Sözcük" adlı bölümünde şunları söylemektedir: *"Ayıklamak, arıtmak… Tıpkı mermerin içindeki gizli biçimi bulmak için, durmaksızın yontan, o koca sert kütleyi küçülte küçülte kendi öz yapıtına varmaya çalışan emekçi-yontuç gibi. Yontuç, mermerin içindeki saklı biçime (yoksa cevhere mi demeliydim?) ulaşmaya çalışıyor, bense dil'in içindeki cevhere. Hiçbir zaman varamayacağımı bile bile."*

Ferit Edgü'nün açık yapıt niteliğindeki hikâyelerinde göstergeler ve simgesel konuşma tekniği başarılı bir şekilde uygulanır. Zaman, mekân ve figürlerin sezdirilerek aktarıldığı öykülerde zaman, an ile sınırlıdır. Özgürlüklerin kısıtlandığı bir sosyal zaman ifadesi de öykülerde sıklıkla yer alır. Öykülerde mekân varoluş çabası içerisinde bulunan bireyin benliğini ortaya koyduğu yerdir. Figürler, gerçek karşısında hem tanık hem de kurban olarak çaresizlik içerisindedirler. Diyalogların yoğun olarak kullanıldığı öykülerde, bireyin benliği yine bireyin kendi söylemi ile aktarılmaya çalışılır.

Ahmet Uslu, ***Ontolojik Tahlil Metoduyla Ferit Edgü'nün "Merdiven" Adlı Küçürek Öyküsünün İncelenmesi***

Bu parçadan ve Ferit Edgü'nün biyografisinden hareketle sanatçının küçürek hikâye yazarlığıyla ilgili özelliklerinin *Merdiven* hikâyesine nasıl yansıdığını tespit ediniz.

.....

.....

.....

.....

Süreci Değerlendirebilme

***Merdiven* hikâyesiyle ilgili aşağıdaki tabloda verilen örneğe benzer ölçütler (konu, ana düşünce, dil, üslup vb.) belirleyerek hikâyeyi değerlendiriniz.**

Belirlediğim Ölçütler	Beğendim	Beğenmedim	Gerekçem
Konunun işlenişi	√		Yazar, bir görevde yükselme uğruna bütün ömrünü harcayan insanların aslında yanlış bir anlayışa sahip olduğunu etkili bir şekilde anlatmıştır.

Birlikte Çalışalım

Anlatıcının hikâyenin sonunda kendisine sorduğu "Ne işim var benim yukarda?" **sorusunu tartışmak amacıyla öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki adımları uygulayarak beyin fırtınası yapınız.**

1. **Bir yazıcı seçiniz.**
2. **Kendinizi anlatıcının yerine koyarak,** "Ne işim var yukarda?" **sorusunu beyin fırtınası tekniğiyle tartışıp soruya özgürce cevaplar veriniz.**
3. **Beyin fırtınası sürecinde ortaya çıkan görüşleri benzer ve farklı yönlerine göre sınıflandırarak tahtaya yazınız.**
4. **En ilgi çekici cevabı arkadaşlarınızla oylayarak belirleyiniz.**

EDEBİYAT ATÖLYESİ-1 (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Rol Yaratmada Uzamın İşlevi

Bir oyundaki rolün / rollerin yaşamının aktığı pek çok düzlem vardır. Olgular, olaylar, kurgu ve biçime ait olan dışsal düzlem. Dışsal düzlem, rolün ait olduğu sınıf, milliyet, tarihsel ortam gibi alt bölümlere ayrılmış olan sosyolojik boyuttur. İç aksiyon ve karakteri eyleme götüren duygular, yani içsel yapı rolün psikolojik boyutudur. Biyolojik boyut ise karakterin eylemine zemin hazırlayan fiziksel düzlemdir. Biyolojik boyut, aynı zamanda sosyal yapının da bir parçasıdır.(...)

Oyuncunun role yaklaşımında "başlangıç" çok önemlidir. Stanislavski'ye (Stanislavski) göre; bir oyunun öyküsü, yazınsal boyuttan canlandırma boyutuna taşınırken, yazarın yarattığı karaktere, sahne üstünde varlık kazandıran oyuncu, içsel bir yaşam yaratmak için mantıksal bir alt metin oluşturur. Rolün gerektirdiği duygusal bütünlük, karakterden yansıyan özelliklerle sağlanır ve bu çalışma yani duyguyu ortaya çıkarma çalışması, oyuncunun kendi deneyimleriyle belirlenen bir süreçtir.

(...)

Oyuncunun rolü yaratırken sorduğu temel soru, "karakterin yerinde olsaydım, ne yapardım" sorusudur. Onun zamanında, onun şehrinde, onun yaşamında olsaydım… diye sorgulamaya başlayan oyuncunun empati duygusu, belleğin de devreye girdiği uzamsal ilişkiler bütünü olarak yansır. Rol yaratma süreci, bir oyundaki rolün, yine o oyundaki yaşamını gerçeğe uygun olarak oynamak uğruna yapılan bir hazırlıktır. Bir oyuncunun bir rol üzerinde yürüttüğü çalışma; rolü inceleme, rolün yaşamını kurma, canlandırma (fiziksel biçime sokma) aşamalarından oluşan üç temel kategoriye sahiptir. Rolle tanışma, oyunun yazınsal boyutunu kavramadır. Rolün yaratılmasında ön hazırlık dönemini başlatan bu karşılaşma öncelikle yazınsal uzamın oyuncu tarafından duyumsanması anlamına gelir.

Müşerref Öztürk Çetindoğan, *Rol Yaratmada Uzamın İşlevi*

1. **Bir tiyatro metninin sadece diyaloglarına bakarak tiyatro hakkında hangi genel çıkarımlarda bulunabilirsiniz?**

.....

.....

.....

.....

2. **Bir tiyatro metninin canlandırılmasında görev alsaydınız size verilen metinde en çok nelere dikkat ederdiniz? Nedenleriyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Tiyatroda diyalogların ve dili doğru kullanmanın önemini günlük hayatınızdan yola çıkarak açıklayınız.**

.....

.....

.....

4. **Tiyatroyu tanımlayan** "İnsanı, insana, insanla anlatma sanatıdır." **cümlesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?**

Performans Görevi

Adı	Tiyatro Metninin Bir Bölümünü Yeniden Kurgulayarak Canlandırma
Amacı	Tiyatro metnini canlandırarak konuşma becerisini geliştirebilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizlerden tahlil ettiğiniz *Ben, Mimar Sinan* adlı tiyatro eserinden seçtiğiniz bir bölümü kendi kurgunuzla canlandırmanız istenmektedir. Metni canlandırmak amacıyla aşağıdaki adımları uygulayarak hazırlık yapınız.

1. **Tiyatro metnini canlandırma amacınızı belirleyiniz.**
2. **Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.**
3. **Tahlil ettiğiniz tiyatro eserinden canlandırmak üzere bir bölüm seçiniz.**
4. **Aranızda rol dağılımı yapınız.**
5. **Hedef kitleyi, süreyi ve amacı göz önünde bulundurarak canlandırma için uygun yöntem ve stratejinizi belirleyiniz.**
6. **Bu süreçte karşılaştığınız iletişim engellerini ortadan kaldırınız.**

Tiyatro Terimleri çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından aşağıdaki Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi

Ölçütler	Evet	Hayır
Tiyatro metnini canlandırma amacını belirledi.		
Tahlil edilen tiyatro eserinden bir bölümü canlandırmak üzere seçti.		
Canlandırma yapmak için rol aldı.		
Canlandırma için uygun yöntem ve stratejiyi belirledi.		
Canlandırma sürecinde karşılaşabileceği iletişim engellerini ortadan kaldırdı.		

İçerik Oluşturabilme

Tiyatro metnini canlandırmaya hazırlanırken aşağıdaki aşamaları takip ediniz.

a. Tiyatro eserinde seçtiğiniz bölümleri nasıl canlandıracağınızı belirleyiniz.

b. İçeriğe uygun hangi jest ve mimiklerin kullanılabileceğine yönelik tahminlerinizi ön bilgilerinizi de kullanarak yapınız.

c. Yapılan rol dağılımındaki rolü içselleştirmek ve canlandırma sırasında hangi jest, mimik vb. unsurları kullanacağınızı belirlemek için arkadaşlarınızla bir beyin fırtınası yapınız.

ç. Metinde yer alan karakterler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri sınıflandırıp bu sınıflandırma doğrultusunda planlarınızı hazırlayınız.

d. Gerektiğinde rolünüze uygun doğaçlama sözler kullanmaya ve bu ifadeleri dildeki zengin anlatım olanaklarından faydalanarak oluşturmaya çalışınız.

e. Canlandırma sırasında beden dilini, diksiyon ve telaffuzu, görsel ve işitsel ögeleri etkin biçimde kullanınız.

f. Bu çalışmalarla ilgili taslak planınızı arkadaşlarınıza sunarak onlardan gelen bildirimler doğrultusunda planınıza son şeklini veriniz.

Kural Uygulayabilme

Tiyatro metnini canlandırırken aşağıdaki kurallara dikkat ediniz.

a. Canlandırmaya dikkat çekici bir girişle ve planınıza uygun olarak başlayınız.

b. Rolünüzün gerektirdiği duyguları kendinize özgü bir üslupla yansıtmaya çalışınız.

c. Rolünüze ait söz varlığını metnin bağlamına uygun kullanınız.

ç. Canlandırma sırasında karakterin olumlu tutum ve değerlerini vurgulayınız.

d. Karakterin duygu, düşünce ve hayallerini yansıtırken tutarlı olmaya özen gösteriniz.

e. Canlandırmada Türkçenin anlam zenginliğine, kelimeler arasındaki uyuma, diksiyon ve telaffuza dikkat ediniz.

f. Canlandırmada izleyici ile iletişim kurmaya, zamanı ve mekânı etkin şekilde kullanmaya özen gösteriniz.

Millî ve manevi değerleri, kültürel unsurları, olumlu tutum ve değerleri vurgulamaya dikkat ediniz.

Toplumsal hassasiyetlere aykırı ögeler kullanmaktan kaçınınız.

Süreci Değerlendirebilme

Değerlendirme

Çalışmanız; "kurgulanan içeriğe uygunluk, özgünlük, sözü ve beden dilini etkili kullanma, grupla uyum içinde çalışma vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir. Dereceli Puanlama Anahtarı ile tespit edilen eksiklerinizi gideriniz.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sıra Sizde

Aşağıdaki soruları, yaptığınız canlandırma çerçevesinde cevaplayınız.

1. **Canlandırmada rolün sizde oluşturduğu duygu ve düşünceler hakkında bir yansıtma yazısı yazarak kendinizi değerlendiriniz.**

Yansıtma Yazısı

2. **Canlandırdığınız rol hakkında rol arkadaşlarınızın görüşlerini alarak değerlendirmelerde bulununuz.**
3. **Aldığınız eleştirilerden ve edindiğiniz tecrübelerden hareketle özgün konuşmacı kimliğinizi oluşturunuz.**

Yaptığınız canlandırma çalışmasını kaydederek okulun resmî çevrim içi sitesinde yayımlayabilirsiniz.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME / İZLEME

Konuya Başlarken

Hatırlayalım

Hayatın edebî eserlere nasıl yansıdığını belirlemek için aşağıdaki görsellerden ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Hayat ve Edebiyat

Sanat eseri, varlık şartı olarak ferdî bir yaratma olsa da toplumsal bir olgudur. Cemil Meriç'in ifadesiyle, "*her edebi eser sosyal bir olaydır. Ferdin eseridir, ama ferdin içtimaî eseridir*". Şöyle ki, edebiyatın ortaya çıkışı insanın toplumsallaşma süreci ile başlar. Bu nedenle edebiyat ve toplumların tarih boyunca geçirdiği siyasî, sosyal, zihnî ve hissî değişimler paralellik gösterir. Çünkü, genel anlamda insan bağımsız ve özgür bir varlık değildir; kendisini şekillendiren doğal ve toplumsal şartların ürünüdür. Dolayısıyla sanatkâr öz anlatısında zamana, çevreye, doğal ve toplumsal koşullara bağımlıdır. İster istemez "*zamanın ruhu*"nu taşır. "*Herhangi bir edebiyat eserinin -ne kadar mücerret olursa olsun- bulunduğu devrin hayatını aksettirmemesi kabil değildir. Şairler ve sanatkârlar, hatta farkında olmayarak, içinde yaşadıkları devrin ve muhitin tesirinden mülhem olurlar*". Bu nedenle, sanat- insan- toplum arasında güçlü ve köklü bağlar bulunmaktadır.

Edebiyat var olduğundan beri hep hayatla iç içe olmuş, temel dayanak olarak hayatı, malzeme olarak da insanı ele almıştır. (...) Edebî eser, hiç şüphesiz onu vücuda getiren yazarın hayatı ile, tarihî ve sosyal çevresiyle de yakından ilgilidir.

(...)

Çağdaş romancılar da eserlerinde genel olarak hayatı aksettirmeyi gaye edinmişlerdir. Hatta bir romanın güzelliği, aksettirdiği hayatın zenginliği ile ölçülür. Ancak, hayat o kadar zengin ve çeşitlidir ki, hiçbir roman onu tamamıyla içine alamaz; buna imkân da yoktur. En azından yazarın bakış tarzıyla sınırlıdır. Nasıl her insan hayatın bir parçası ise, her edebî eser de öyledir. "*Her edebî eserde hayatın bir parçası görünür. Tıpkı kırık bir aynada insanın çehresinin gözükmesi gibi… Bir mısra, bir beyit, bir atasözü, hatta küçük bir deyişte bile insandan bir parça vardır.*"

Ahmet Fikret Kılıç, *Hayat ve Edebiyat*

1. **Kendi yaşamınızı da dikkate alarak edebiyat-toplum ilişkisi hakkındaki düşüncelerinizi ifade ediniz.**
2. "Her edebî eserde hayatın bir parçası görünür. Tıpkı kırık bir aynada insanın çehresinin gözükmesi gibi… Bir mısra, bir beyit, bir atasözü, hatta küçük bir deyişte bile insandan bir parça vardır." **cümlesi hakkındaki görüşlerinizi ifade ediniz.**

Dinleme / İzlemeyi Yönetebilme

1. ***Anadolu İnsanı / Fedakârlık*** **adlı çok modlu metni dinleme / izleme amacınızı belirleyiniz.**

.....

.....

Anadolu İnsanı / Fedakârlık metninin jeneriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. ***Anadolu İnsanı / Fedakârlık*** **adlı çok modlu metnin başlık, görsel ve jeneriğinden hareketle içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.**

.....

.....

.....

3. **Metni etkili bir biçimde dinleyebilmek / izleyebilmek için metin ve ortamla ilgili iletişim engellerini ortadan kaldırınız.**

4. **Belirlediğiniz amaca göre dinleme / izleme yöntem ve stratejinize karar veriniz.**

Metni Dinleyelim / İzleyelim

Anadolu İnsanı / Fedakârlık videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. **Yukarıdaki karekoddan ulaşacağınız *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı çok modlu metni, seçtiğiniz yöntem ve stratejiyle dinleyiniz / izleyiniz.**

2. **Çok modlu metni dinleme / izleme sırasında metinde** "Hayatın Aynası" **temasının içeriğini yansıttığını düşündüğünüz kelime ve ifadeleri aşağıdaki alana not ediniz.**

3. **Aldığınız notlardan hareketle çok modlu metinde verilmek istenen iletileri tespit ederek yazınız.**

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından aşağıdaki Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
Dikkatlice ve anlayarak dinlemeye / izlemeye özen gösterdi.		
Sabır ve saygıyla, ön yargılardan uzak bir tutumla dinledi / izledi.		
Diğer dinleyicileri rahatsız etmedi.		
Konuşmaya başlamak, yorum yapmak veya soru sormak vb. için belgeselin bitmesini bekledi.		
Dikkat dağıtacak sesler çıkarmaktan ve uygun olmayan hareketlerden kaçındı.		

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metnin bağlamını göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelimelerin / kelime gruplarının anlamlarına yönelik tahminlerinizi ilgili yerlere yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu yandaki karekod yardımıyla TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.**
2. **Metinde geçen bu kelimelerin / kelime gruplarının yerine metnin bağlamını bozmayacak şekilde varsa başka hangi kelimelerin / kelime gruplarının kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi yazınız.**

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

fedakârlık

Tahminim: .....

Önerim: .....

aksaklık

Tahminim: .....

Önerim: .....

tahammül

Tahminim: .....

Önerim: .....

hemzemin geçit

Tahminim: .....

Önerim: .....

mesai

Tahminim: .....

Önerim: .....

Metni Anlayalım

Soruları *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı çok modlu metne göre cevaplayınız.

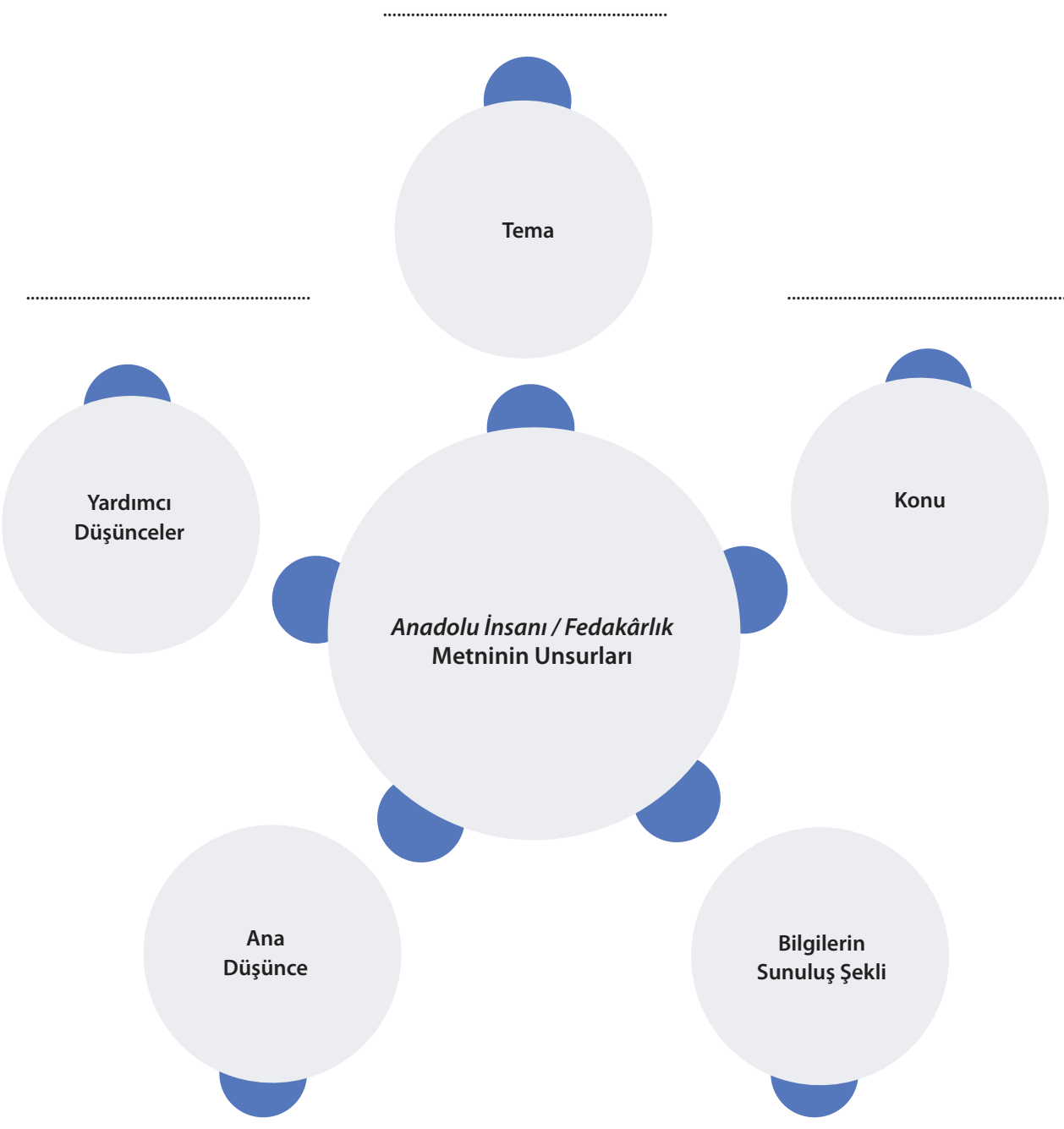
1. **Anadolu insanının genel karakter özellikleri hakkındaki bilgilerinizin dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metindeki karşılıklarını yazınız.**

.....

.....

.....

2. Metinle ilgili aldığınız notlardan hareketle aşağıdaki zihin haritasında verilen başlıklara göre metinle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

Bilgiler, içeriği yansıtacak şekilde sunulmuştur.

3. Metinde konu edilen kişinin davranışlarından hareketle duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapınız.

4. Metnin içeriğiyle ilgili olarak metni dinlemeden / izlemeden önceki tahminlerinizle dinledikten / izledikten sonraki tespitlerinizi karşılaştırarak ilgili alanlara yazınız. Yapmış olduğunuz karşılaştırmaların sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dinlemeden / İzlemeden Önceki Tahminlerim	Dinledikten / İzledikten Sonraki Tespitlerim

5. Metni belgesel türünün kurgu özelliğine uygunluğu yönünden değerlendiriniz.

6. Belgeselde yer alan öznel ve nesnel ifadeleri belirleyerek bunları aşağıda verilen balık kılçığı diyagramındaki ilgili yerlere yazınız.

7. Balık kılçığı tekniğiyle tespit ettiğiniz unsurların belgeselin inandırıcılığına ve güvenilirliğine etkisiyle ilgili görüşlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Dinlediğiniz / izlediğiniz belgeselde açık ve örtük iletileri tespit ederek ilgili alanlara yazınız.

Açık İletiler	
Örtük İletiler	

9. Tespit ettiğiniz açık ve örtük iletilerden yola çıkarak iletilerin güvenilirliğini sorgulayınız.

10. **Metindeki karakterin davranışlarından hareketle onların duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlarda bulununuz.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. **Öğrenme ve kavrama sürecinde çalışkanlığın önemini de gösterecek şekilde *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı çok modlu metni özetleyiniz. Yaptığınız özeti sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Fark Edelim

Aşağıdaki görsellerden ve metinden yararlanarak soruyu cevaplayınız.

İklim Değişikliği ve Türkiye

Yeryüzünde insanın var olabilmesi için iklimin uygun ve su kaynaklarının yeterli olması gerekir. Özellikle atmosferde, canlıların hayatlarını sürdürebilmesi için değişik kimyasal bileşenlerin belli oranlarda bulunması gerekir. İklimin en önemli kimyasal bileşenlere sahip olan atmosferin bu tabakasındaki hareketliliğin nedeni ise güneş ışınımı enerjisidir. Özellikle atmosferin ortalama kalınlığı 10 km kadar olan alt tabakasındaki (troposferdeki) su buharı (nemlilik), karbondioksit (CO_2) ve metan (CH_4) gazlarının çok düşük yüzdelerde bulunmasına karşılık, canlıların hayatında en etkin rolü bu tabaka oynamaktadır. İşte atmosferin bu alt tabakasının değişik insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kirletici salınımları (emisyon) zaman içinde dengeli bir biçimde hazmetmesi gerekir. Bir dengesizliğin baş göstermeye başlaması ile çevre ve doğayı rahatsız edici etkiler ortaya çıkabilmektedir. Böylece sadece troposfer değil, içindeki canlılar ile hayatın en elzem maddesi olan su kaynaklarında bazı bölgelerde miktar olarak gereğinden fazla azalma (kuraklık) veya çoğalma (taşkın) ve su kalitesinde değişme gibi istenmeyen etkiler ortaya çıkabilir.

Zekâi Şen, *İklim Değişikliği ve Türkiye*

İklim değişikliğinin neden olduğu zararların giderilmesiyle ilgili bireylere düşen görevler nelerdir? Açıklayınız.

Karşılaştıralım

1. **Yandaki karekoddan ulaşacağınız *Anadolu İnsanı / Çalışkanlık* adlı çok modlu metni dinleme / izleme kurallarına dikkat ederek dinleyiniz / izleyiniz.**

Anadolu İnsanı / Çalışkanlık videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. ***Anadolu İnsanı / Çalışkanlık* adlı çok modlu metnin ana düşüncesi nedir? Yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ***Anadolu İnsanı / Fedakârlık* ve *Anadolu İnsanı / Çalışkanlık* belgesellerini aşağıdaki tabloda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.**

Ölçütler	Anadolu İnsanı / Fedakârlık	Anadolu İnsanı / Çalışkanlık
Dil ve Üslup		
İleti		
Tür		
İçerik		

Çözümleyebilme

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz / izlediğiniz *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı çok modlu metne göre cevaplayınız.

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde yapı unsurlarını (ses, görsel, ışık, mekân, zaman) belirleyiniz.**

.....

2. **Metnin yapı unsurları ile içeriği arasındaki ilişkiden hareketle yapı unsurlarının işlevini değerlendiriniz.**

.....

.....

.....

3. **Belirlediğiniz yapı unsurlarının metne katkısını değerlendiriniz.**

.....

.....

.....

4. **Metindeki yapı unsurları arasındaki ilişkileri belirleyiniz.**

a) Görsel-Ses İlişkisi

b) Görsel-Nesne İlişkisi

c) Görsel-Mekân İlişkisi

ç) Ses-Mekân İlişkisi

d) Ses-Kişiler İlişkisi

5. **Dinlediğiniz / izlediğiniz metnin dil ve anlatım özellikleri ile içeriği arasındaki ilişkiden hareketle metinde kullanılan dil ve anlatım özelliklerini değerlendiriniz. Bu özellikler günlük hayatınızda kullandığınız dil özellikleriyle örtüşüyor mu? Gerekçesiyle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

6. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metinde kullanılan dilin metnin anlam boyutunu içeren iletileri yansıtma düzeyini değerlendiriniz.**

.....

.....

.....

.....

7. Metinde kullanılan dilin işlevlerini belirleyiniz.

.....

.....

.....

8. Metindeki karakterin özelliklerini ve amaçlarını yazınız.

.....

.....

9. Metindeki iletilerin verilmesinde aşağıdaki tabloda yer alan unsurların işlevselliği hakkındaki düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Görsel	
Ses	
Nesne	
Mekân	

10. Belgeselde konu edilen dönemin sosyal, ekonomik, kültürel vb. özelliklerini tespit ediniz.

.....

.....

11. Belgeselin içeriğinin, yapı unsurlarının, dil ve anlatım özelliklerinin dönemle ve toplumla ilişkisine yönelik çıkarımlarda bulunarak bunları sınıfta sözlü olarak ifade ediniz.

Kültürel Coğrafya Perspektifinden Belgesel Filmlerde Ses Kuşağı Tasarımı

Sinema estetiğinde görüntü tasarımının yoğun akademik ilgi görmesine karşın ses kuşağına yönelik ilgi -son yıllar hariç tutulduğunda- hep ikinci planda kalmıştır. Oysa tüm sinemasal anlatı türlerinde ses tasarımının etkinliği, görüntülerin yansıttıklarının ötesine geçerek daha geniş / derin anlamlar üretme potansiyeline sahiptir. Eş deyişle sesin çerçeveyi aşma eğilimi, görüntülerle birleştiğinde farklı dinamikler oluşturabilmektedir.

Belgesel filmlere ait estetik çalışmalarda genellikle içerik veya görsel düzenleme ya da filmin taşıdığı söylemlerin -kurmaca anlatılara oranla- daha ağırlıklı olmasına karşın ses kuşağına olan ilginin ise son derece düşük düzeylerde kaldığı söylenebilir. Belgesel sinemada müziğin işitsel kültür ile olan bağıntılarının yeterince ele alınıp işlenmediği açık bir gerçeklik olarak öne çıkmaktadır. Oysa ses ve müziğin işitsel kültür bağlamında belgesel filmin anlamını ve dolayısıyla etkisini nasıl yapılandırdığını anlamak, estetik bakımdan önemli boyutlar taşımaktadır.

Mustafa Sözen, *Kültürel Coğrafya Perspektifinden Belgesel Filmlerde Ses Kuşağı Tasarımı*

12. Dinlediğiniz / izlediğiniz *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı belgeseldeki ses ve / veya görüntü desteğini ortadan kaldırıp belgeseli izleyiniz. Belgeselin ses ve görüntüden yoksun durumuyla bu unsurlarla desteklendiği biçimi arasındaki farklardan ve *Kültürel Coğrafya Perspektifinden Belgesel Filmlerde Ses Kuşağı Tasarımı* adlı metinden hareketle bu unsurların varlığının içerikle uyumunu ve çok modlu metne katkısını değerlendiriniz.

13. **Dinlediğiniz / izlediğiniz *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı belgeselde millî, manevi ve evrensel değerleri belirleyerek belgeselin bu değerleri hangi yollarla aktardığıyla ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

14. ***Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı metnin sosyoloji, psikoloji ve coğrafya disiplinleriyle ilişkisini aşağıda verilen Çalışma Kâğıdı'nda ilgili alanlara yazarak değerlendiriniz.**

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Disiplinler	Değerlendirmelerim
Metin-Sosyoloji İlişkisi	
Metin-Psikoloji İlişkisi	
Metin-Coğrafya İlişkisi	

Süreci Değerlendirebilme

1. **Dinlediğiniz / izlediğiniz çok modlu metne değer katan unsurları günlük hayatınızın gerçeklerini göz önünde bulundurarak kendi beğenileriniz doğrultusunda değerlendiriniz.**

.....

.....

2. **İlgi alanlarınızdan ve belgesel hakkında yaptığınız değerlendirmelerden hareketle etkin dinleyici kimliğinizi oluşturmak amacıyla aşağıdaki Öğrenme Günlüğü'nü tamamlayınız.**

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

..... / ..... / .....

Belgeselin bana kattığı değerler:

Belgeselde yer alan benim de uygulayabileceğim davranış şekilleri:

Belgeselde benim hayatımı yansıttığını düşündüğüm yaşantılar:

Daha etkin izleyici olarak dikkat etmem gereken hususlar:

EDEBİYAT ATÖLYESİ-2 (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme

Dinleme / izleme sürecinde izlediğiniz *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı belgeselin içeriğini yansıtan bir afiş hazırlamaya yönelik performans görevini gerçekleştirmek üzere aşağıdaki metni okuyunuz.

Afiş Tasarımında Değerlendirme Kriterleri

Mesaj:

Tasarımcı; afiş aracılığıyla vereceği mesajı açıklığa kavuşturmalı, verilmek istenen bilgiyi mümkün olduğunca dolaysız bir biçimde aktaracak görsel bir sistem oluşturmalıdır.

Mesaj-İmge Bütünlüğü:

Tasarıma temel oluşturan düşüncenin fotoğraf yoluyla mı, illüstrasyonla mı, yoksa salt tipografi ile mi daha etkili bir biçimde vurgulanacağı araştırılmalı; mizahi, trajik ya da soyut imgelerden hangisinin anlatımı daha da güçlendirdiği belirlenmelidir.

Sözel Hiyerarşi:

Tasarımcı, afişte yer alan başlık, alt-başlık, slogan gibi sözel bilgiler arasında -izleyiciyi mesajdaki önem sırasına göre yönlendirecek- hiyerarşik bir yapı kurmalıdır.

Fark Edilirlik:

Bazı afişler yukarıda sıraladığımız kriterlere uygun gibi görünseler de, etkisiz ve yavan olabilmektedirler. Böyle bir sonucu engelleyecek tek şey, tasarımcının hayal gücüdür. Yaratıcı düşünce ve buluşun hiçbir kuralı yoktur. Buluş ve yaratıcılık içeren her şey, afiş tasarımına da yansıtılabilir. Çünkü bir afiş için en önemli kriter; fark edilebilmektir.

Afişteki imgelerin düzenlenmesinde aşağıdaki öneriler yararlı olabilir:

1- Afişteki imge sayısı üç, iki, hatta mümkünse bir ile sınırlandırılmalıdır. Başlık ya da slogandan oluşan tipografik unsur, fotoğraf ya da illüstrasyon ve zemin (fon) afiş üzerinde üç farklı imge olarak algılanır.

2- Afişteki sözel unsurlar mümkün olduğunca azaltılmalıdır. Üç, dört ya da beş sözcükten oluşan başlık ve sloganlar; mesajı daha çabuk iletir. Sözel mesaj on sözcüğün üzerine çıktığında, okuma zorluğu başlar. (...) bir dış mekân afişi, ana düşünce ve mesajını en çok altı saniye içinde iletebilmelidir.

3- Fotoğraf ya da illüstrasyon, afiş üzerinde mümkün olduğunca büyük bir ölçekte kullanılmalıdır. İmgeyi bütünüyle göstermek her zaman gerekmeyebilir.

4- Sözel unsurlar ve imgeler arasında açıklayıcı, destekleyici, yorumlayıcı ya da kontrast oluşturan bir ilişki kurulmalı, yazı ile görüntü birbirini yavan bir biçimde tekrar etmemelidir.

5- Süslü ve dekoratif yazılar yerine, okunaklı yazı karakterleri tercih edilmelidir. Yarım siyah (medium) ve siyah (bold) yazılar, uzaktan daha rahat algılanırlar.

6- Renkler geniş yüzeyler halinde kullanılmalı, parlak ve canlı renkler tercih edilmeli ve renkler arasında güçlü kontrastlar oluşturulmalıdır.

Emre Becer, *İletişim ve Grafik Tasarım*

1. **Bir afişe baktığınızda dikkatinizi en çok çeken şey nedir?**

.....

2. **Afişlerin insanları etkileme gücü hakkında ne düşünüyorsunuz? Yazınız.**

.....

.....

3. **Afiş hazırlamayla ilgili öğrendiklerinizden hareketle afişe hangi unsurlar eklenebilir? Yazınız.**

.....

.....

Performans Görevi

Adı	Afiş Hazırlama
Amacı	Dinlenen / izlenen belgesele yönelik özgün bir afiş hazırlayabilme
Süresi	8 ders saati

Bu çalışmada sizden dinlediğiniz / izlediğiniz *Anadolu İnsanı / Fedakârlık* adlı belgeselin içeriğini yansıtan özgün bir afiş hazırlamanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız ve oluşturduğunuz ürünleri sınıfta paylaşınız.

Afiş Tasarımında Değerlendirme Kriterleri metninden ve görselden yararlanarak aşağıdaki aşamaları takip ediniz.

a) Afişin ne olduğuna, afiş hazırlanırken hangi malzemelerin kullanıldığına, afişlerde dil yapılarının nasıl oluşturulduğuna yönelik öğretmeniniz tarafından gösterilen örneklerden yararlanarak afiş hazırlama amacınızı ve afişin özelliklerini belirleyiniz.

Afişi Hazırlama Amacım	Afişin Özellikleri

b) Tespitlerinizden hareketle bir yazma stratejisi belirleyiniz.

c) Yazma amacına uygun olarak seçtiğiniz stratejiyi yapılandırınız.

İçerik Oluşturabilme

Aşağıdaki basamakları takip ederek afişi hazırlayınız.

a) Çevrenizdeki reklam panolarından, tiyatro ve film afişlerinden faydalanarak hazırlayacağınız afişte neleri kullanacağınıza yönelik olarak arkadaşlarınızla fikir alışverişinde bulununuz.

b) Hazırlayacağınız afişin etkileyiciliğini artırmak için afişte kullanacağınız renkleri, yazıları ve görsel unsurları belirleyiniz.

Afiş Hazırlama Basamakları videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

c) Belgeselde yer alan iletilerden hangisini ön plana çıkaracağınızı, hangisine yönelik afiş hazırlayacağınızı belirlemek üzere aşağıdaki tabloyu tamamlayınız.

Belgeseldeki İletiler

ç) Tablodaki iletilerden hangisini seçtiğinizi ve belgeselin etkileyiciliğinin hangi unsurlarla sağlandığı hakkındaki görüşlerinizi aşağıya yazınız.

Seçtiğim İleti	
Belgeselin Etkileyiciliğinin Hangi Unsurlarla Sağlandığı Hakkındaki Görüşlerim	

d) Hazırlayacağınız afiş için gerekli bilgileri toplayınız ve söz varlığını da kullanarak çalışmanızın içeriğini düzenleyiniz.

e) Dili hangi bağlamda kullanacağınıza ve içeriği destekleyecek görsel malzemelere karar veriniz.

f) Hazırladığınız taslak planı arkadaşlarınıza sununuz ve onlardan aldığınız geri bildirimler doğrultusunda plana son şeklini veriniz.

Kural Uygulayabilme

Belirlediğiniz plan doğrultusunda afişi hazırlamak için aşağıdaki adımları uygulayınız.

a	Afişi hazırlarken oluşturduğunuz plana bağlı kalınız.
b	Çalışmada yansıtmak istediğiniz duygu ve düşünceyi özgün şekilde ifade ediniz.
c	Afişte hedef kitlenize uygun bir söz varlığı ve üslup kullanınız.
ç	Vermek istediğiniz iletiyi dikkat çekici bir şekilde ifade ediniz.
d	İletmek istediğiniz duygu ve düşünceler ile kullandığınız ifadelerin tutarlı olmasına dikkat ediniz.
e	Kullandığınız ifadelerin Türkçenin dil yapısına uygun olmasına, bağlam ve bağdaşıklığa, yazım ve noktalamaya dikkat ediniz.
f	Afişinizde toplumsal hassasiyetlere aykırı ögeler kullanmaktan kaçınınız.
g	Afişinizde millî ve manevi değerler ile kültürel unsurlara dikkat ederek olumlu tutum ve değerleri ön plana çıkarmaya gayret ediniz.

Süreci Değerlendirebilme

1. **Afiş hazırlama sürecinde duygu, düşünce ve davranışlarınızda hangi değişikliklerin meydana geldiğini ifade ederek kendinizi değerlendiriniz.**
2. **Afişi içerik, dil ve anlatım yönünden değerlendiriniz.**
3. **Afişte kullandığınız görsel ve alıntıları telif haklarına, hakkaniyet ve dürüstlük değerlerine uygunluğa göre değerlendiriniz.**
4. **Son şeklini verdiğiniz afişi sınıf / okul panolarında veya okulun resmî çevrim içi ortamlarında paylaşınız.**

Değerlendirme

Performans göreviniz, "konuya uygunluk, yaratıcılık, özgünlük, etkileyicilik, görsel / işitsel ögelerin seçimi vb." **ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından yandaki karekodda verilen Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir. Dereceli Puanlama Anahtarı ile tespit edilen eksiklerinizi gideriniz.**

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Tema Sonu Değerlendirme

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

..... / ..... / .....

Tema öncesi bildiklerim:

Tema sonrasında öğrendiklerim:

Hayatın gerçeklerinin bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarına nasıl yansıdığına ilişkin fark ettiklerim:

Bu temada karşılaştığım metinlerin kelime dağarcığım, anlatım becerim ve dil kullanımıma yönelik farkındalığıma etkisi:

Bu temada öğrendiklerimin kendi konuşmacı ve yazar kimliğime etkisi:

4. Tema Ölçme ve Değerlendirme Soruları

1 ve 2. soruları aşağıdaki metinlerden faydalanarak cevaplayınız.

I. Metin

Modern Türk tiyatrosunda görülen arayış ve gelişimlerin temelinde, "geleneksel" tiyatromuzun biçimsel zenginlikleriyle Batı tiyatrosunun entellektüel ve teknik yaklaşımlarını buluşturma eyleminin yattığını söyleyebiliriz. Coğrafi konumu nedeniyle Doğu ile Batı'nın buluştuğu bir ortamda yeşeren Türk kültürü ve bu kültürün ürünü olan Türk tiyatrosu Cumhuriyet dönemi içinde, bir anlamda Batı tiyatrosuyla bütünleşmiş, bir anlamda da Doğu'nun özelliklerini taşıyan geleneksel gösteri biçimlerini modern tiyatroda değerlendirmiştir. (...) sürdürülen deneysel çalışmalar, mekân kullanımı, dekor, oyunculuk, sahneleme ve oyun yazarlığı bakımından, dünyaya Batılı bir gözle bakan ama Doğulu özelliklerle işlenmiş bir tiyatro biçimine ve üslubuna yöneldiğimizi göstermektedir.

II. Metin

Türk tiyatrosundaki en büyük arayış ve gelişme yine 1960'larda görüldü. İki büyük yazarımız Haldun Taner ve Turgut Özakman, "açık biçim" tiyatro üstünde yoğunlaştılar. Episodik bir yapı üstüne kurulan oyunlar Meddah, Karagöz ve Ortaoyunu'nun biçimlerini modern yazarlık teknikleriyle buluşturuyordu. Oyunlara bir kez daha "komik" dünya görüşü egemen oldu. Aynı zamanda yoğun bir politik-toplumsal yergi (hiciv) ortamı oluşuyordu sahnede. Tıpkı geleneksel tiyatroda olduğu gibi, bu oyunlarda da "tipleme", "söz oyunları", "taklit", şarkı ve dans içiçedir. Oyunculuk ve sahneleme "göstermeci" (illüzyoncu olmayan) biçime yönelmiştir. Sahnede hızlı bir tempo içinde yer alan episodlar Meddah'ın "modern dönüşümü" olan anlatıcı tarafından birbirine bağlanır ve yorumlanır. Bu oyunların en ünlüsü Haldun Taner'in İstanbul'un bir gecekondu semtinde yaşananları anlattığı, ilk Türk "epik müzikali" olarak adlandırılan, dünyanın çeşitli ülkelerinde sahnelenmiş olan *Keşanlı Ali Destanı*'dır. Bu modern yapıtta geleneksel halk tiyatrosunun bütün özelliklerini görebilirsiniz.

1. Aşağıda verilen parçayı I. metindeki altı çizili cümlenin iletisi ile ilişkilendiriniz. Bu tiyatro parçasında "dünyaya Batılı bir gözle bakan ama Doğulu özelliklerle işlenmiş bir tiyatro biçimine ve üslubuna" **dair ayrıntıların neler olabileceğini belirtiniz.**

Sıtkı Bey: Kalede kalmak isteyenler bir tarafa ayrılsın.

Bir Gönüllü: Hepimiz burada kalmak istiyoruz. Onun için buraya geldik. Birbirimizden niçin ayrılacağız?

Sıtkı Bey: *(Hiç kimseyle ilgilenmeyerek)* Ağalar! Düşman suyu geçti. Şehrin öbür tarafında herkes birbirine giriyor. Memleket bir iki güne kadar bütünüyle kuşatılacak gibi görünüyor. Allah korusun! (...)

Bir Gönüllü: Düşman çok, asker az. Bizi azaltmak mı istiyorsunuz?

Abdullah Çavuş: Asker az diye kıyamet mi kopar azdan az olur, çoktan çok.

Sıtkı Bey: Kıyamet mi kopar? Kıyamet mi kopar? Sen sus da biraz bunlar konuşsun!

Abdullah Çavuş: Ay, ben konuşunca kıyamet mi...

Sıtkı Bey: *(Sözünü keserek)* Suphanallah! Ağalar! Kuşatmada kurşun var, gülle var... Açlık, susuzluk da var. Kim kendini kurtarmak isterse...

Bir Gönüllü: *(Albayın karşısına gelir.)* Bey! Bey! Biz buraya kendi isteğimizle geldik. Gelişimiz bugünler içindi. (...) Şehitliği göze aldım. Bağdat'tan buraya kadar o niyetle geldim.

2. **Verilen II. metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

A) I. metinde belirtilen durumun sonucuna değinilmektedir.

B) I. metinde yapılan açıklamayı çürütmek için yeni bir bilgi sunulmaktadır.

C) I. metinde ifade edilen konuyla çelişen farklı bir durumdan söz edilmektedir.

D) I. metinde değinilen düşüncenin bilimsel olarak kanıtlandığı gösterilmektedir.

E) I. metinde anlatılan durumun sebep olduğu bir olumsuzluktan bahsedilmektedir.

3. "Modern yaşamın –özellikle tv'nin- dikkat aralığını kısaltması, zamansal ve mekânsal darlık yaşayan modern insanın parçalanmışlığı ve yalıtılarak yalnızlaştırılması gibi durumlardan beslenen küçürek öyküler, gittikçe kısalan ve özleşen bir anlatım yapısına doğru evrilmektedir."

Bu parçadan aşağıdakilerin hangisi çıkarılamaz?

A) Küçürek hikâye yazarları, modern insanın yaşadığı durumları büyük bir titizlikle işlemektedir.

B) Küçürek hikâyede yazar anlatım yoğunluğunu sağlamak için en kısa ve en öz olana doğru gitmektedir.

C) Modern insanın yalnızlığı ve parçalanmışlığı, küçürek hikâyenin beslendiği kaynaklar arasındadır.

D) Modern insan, zaman ve mekân bakımından daralan yaşam koşulları nedeniyle giderek yalnızlaşmaktadır.

E) Modern yaşamda insanların dikkat aralığının kısalmasının en önemli sebeplerinden biri televizyondur.

4 ve 5. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

"Bir çadır çiz, çocuk!
Erdemli olsun, insanlardan utanmayı...
kendinden utanmayı bilsin.
Hırsız olmasın. Arsız olmasın.

Bir çadır çiz, çocuk!
Vicdanlı olsun. Ete batan kıymıktan korksun.
Bencil olmasın. Sevmeyi bilsin.

Bir çadır çiz, çocuk!
Yağmur yağarsa yağsın. Dışarıda yağsın.
Güzel yağsın.
Bir çadır çiz, çocuk!
Kar yağarsa yağsın. Kardan adam olsun.
Gözleri ağlamasın, gülsün.

Bir çadır çiz, çocuk!
Erik ağacı olsun. Eriği tüm çocuklara yetsin.
Kardeşlik olsun.

Bir çadır çiz, çocuk!
Okul olsun. Oyun olsun. Ders olsun.
Üzünç olmasın. Sevinç olsun."

4. **Metinde bahsedilen çadırın içine bir** "duygu" **katacak olsaydınız bu hangi duygu olurdu? Gerekçelerinizi sözlü olarak açıklayınız.**

5. **Okuduğunuz metne uygun bir afiş tasarlayacak olsaydınız aşağıdaki görsellerden hangilerini kullanırdınız? Gerekçelendirerek açıklayınız.**

Bu görseli kullanırdım çünkü .....

.....

.....

Bu görseli kullanırdım çünkü .....

.....

.....

Bu görseli kullanırdım çünkü .....

.....

.....

Bu görseli kullanırdım çünkü .....

.....

.....

6-8. soruları verilen metinlerden faydalanarak cevaplayınız.

Paydos

BİRİNCİ MECLİS

(Murtaza sağdaki sedirde oturmaktadır. Elinde bir gazete vardır. Okur gibi yapmakta, fakat hakikatte karısını gözetlemektedir. Hatice odayı topluyor. Ayni hareketleri tekrarlamakta, şimdi yerini değiştirdiği bir iskemleyi biraz sonra tekrar eline alıp başka yere koymaktadır. Bundan sinirli ve heyecanlı olduğu anlaşılır. Pencereler açıktır. Dışarıdan yakındaki mektepte çocukların hep bir ağızdan okudukları bir şarkı duyulur. İkisi de kısa bir müddet susarlar.)

Bir Çift Yün Çorap Böyle Aşk Duydunuz mu?

BİRİNCİ PERDE

Sahne: Büyükçe bir oda. Karşıda büyük bir pencere. Yere dek inmiş perdeler, divan, iki eski koltuk, televizyon sehpası ve üzerinde televizyon. Televizyon sehpası çekmecelidir. Ayrıca üç eski sandalye vardır. Daire lükstür ama oda çok basit döşenmiştir. Sağda ve solda birer çıkış kapısı vardır. Erkek gezinmekte, kadın televizyon izlemekte. Kadın arada bir odanın aynı yerinde gidip gelmekte olan kocasına bakmakta, belli ki kocasının bu dolaşmasına kızmaktadır.

6. **Bu oyunlardaki kişilerin karakterlerine uygun sahne kostümleri nasıl olmalıdır? Gerekçelerinizi sözlü olarak açıklayınız.**

7. **Karakterler arasındaki sözsüz iletişimin etkisine dair düşüncelerinizi söyleyiniz.**

8. **Aşağıdaki tiyatro terimlerinden hangilerinin örnekleri *Paydos* ve *Bir Çift Yün Çorap Böyle Aşk Duydunuz mu?* metinlerinden kesinlikle çıkarılamaz?**

I. Dekor

II. Diyalog

III. Monolog

IV. Jest ve mimik

V. Çatışma

A) I ve II B) II ve III C) II ve IV D) III ve IV E) IV ve V

9-12. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Toplumsal belleğin oluşumuna söylemleriyle katkı sunan ve kültürün taşıyıcısı konumunda olan belgesel film gelişim çizgisi içerisinde devinimsel niteliğiyle dikkat çekmektedir. Gerçeği etik paradigmalar çerçevesinde estetik duyumlarla yorumlayan belgesel filmin serüveninde bu devinimselliği tetikleyen en önemli motivasyon ise, sinema sanatının bir ifade aracı olarak teknolojinin imkanlarını yakından takip etmesidir. Dolayısıyla sosyo-ekonomik ve politik konjonktür kadar teknolojik ilerlemeler de belgesel film tarihinde kilit rol oynamaktadır. Belgesel filmin yapım aşamasındaki en önemli aygıtlarından kabul edilen kamera ve ses teknolojisinin zaman içerisinde dijitalleşmesi, yapım sonrası aşamasının en etkin araçlarından olan kurgu tekniğinin bilgisayar teknolojisiyle bambaşka bir boyuta bürünmesi belgesel film yapımını derinden etkileyen öncül teknolojik girişimler arasındadır. Teknoloji yalnızca belgeselin üretim mantığını etkilememiş aynı zamanda belgesel filmin doğuşundan bu yana elzem olan izleyiciye ulaşma şekillerini de -televizyon, bilgisayar, internet ve son olarak dijital film / dizi platformlarıyla- dönüşüme uğratmıştır.

9. **Aşağıdakilerden hangisi belgesel film yapımının zaman içinde değişmesini sağlayan etkenlerden biri değildir?**

A) Estetik anlayışın tamamen değişmesi

B) İzleyiciye ulaşma araçlarının değişmesi

C) Kurgu tekniklerinin bilgisayarla gelişmesi

D) Teknolojik gelişmelerin sanatla etkileşimi

E) Kamera ve ses teknolojisinin dijitalleşmesi

10. **Belgesel filmin toplumsal bellek üzerindeki etkisi aşağıdakilerden hangisine benzetilebilir?**

A) Bir reklamın ürün tanıtımı yapmasına

B) Arşivin geçmişe dair belgeleri korumasına

C) Bir romanın kurgusal dünyalar yaratmasına

D) Haber bülteninin günlük olayları aktarmasına

E) Sosyal medya gönderisinin anlık tepki almasına

11. Elif, yaptığı araştırmalar sonucunda belgesel film izleme mecralarının yıllara göre kullanım oranlarıyla ilgili aşağıdaki istatistiksel sonuçlara ulaşmıştır.

Yıllar	Televizyon	Bilgisayar	İnternet platformları
2005	%70	%20	%10
2015	%40	%30	%30
2025	%15	%20	%65

Elif, bu tablodaki verilerden hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangisini yapabilir?

A) Televizyon, belgesel izlemek için hâlâ en etkili araçtır.

B) Teknoloji, belgesel izleme biçimlerinin oranlarını değiştirmiştir.

C) Belgesel filmler sadece genç kuşaklara hitap etmektedir.

D) Belgesel film izleyicileri geleneksel yayın araçlarına bağlı kalmıştır.

E) İnternet platformlarının etkisi 2005 yılından beri aynı kalmıştır.

12. **Teknolojik gelişmeler, belgeselin etkisini güçlendirmiş midir yoksa zayıflatmış mıdır? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.**

13 ve 14. soruları yandaki karekoddan ulaşabileceğiniz çok modlu metinden faydalanarak cevaplayınız.

Anadolu İnsanı / Aidiyet videosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

13. **Anadolu'nun birçok yöresine uyum sağlayan insanların belirgin özellikleri nelerdir?**

14. **Bir kişinin yaşadığı yere aidiyet duygusu geliştirebilmesi nelere bağlıdır? Örneklerle açıklayınız.**

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kaynakça

Akalın, L. S. (1976). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınevi.

And, M. (1970). *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Ataç, N. (1989). *Okuruma Mektuplar.* İstanbul: Can Yayınları.

Atay, O. (1998). *Bir Bilim Adamının Romanı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Atsız, H. N. (1973). *Bozkurtlar.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Atsız, H. N. (1975). *Yolların Sonu.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aytmatov, C. (1992). *Oğulla Buluşma.* Ankara: Ötüken Neşriyat.

Ayvazoğlu, B. (1995). *Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Ayverdi, S. (2011). *Ne İdik Ne Olduk*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Bağdatlı Ahdî. (2018). *Gülşen-i Şu'arâ.* Süleyman Solmaz (haz.). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Bâkiler, Y. B. (1989). *Âşık Veysel.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Başgöz, İ. (1968). *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: Ararat Yayınevi.

Başkut, C. F. (1976). *Paydos*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

Başkut, C. F. (1976). *Paydos*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Başkut, C. F. (2006). *Buzlar Çözülmeden*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Baydar, M. (2015). *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Becer, E. (2011). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayıncıları.

Bener, V. O. (2020). *Kapan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Beyatlı, Y. K. (1995). *Kendi Gök Kubbemiz.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Borak, S. (1980). *Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Borak, S. (2004). *Atatürk'ün Özel Mektupları*. Ankara: Kırmızı Beyaz Yayınları.

Boratav, P. N. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Cüceloğlu, D. (2002). *Yeniden İnsan İnsana.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çıkla, S. (2002). *Romanda Kurmaca ve Gerçeklik*. Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı, 65/66/67, 111-129.

Dede Korkut Hikâyeleri. (2017). Süleyman Teyek (haz.). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dere, M. (2024). Biyografik Roman Örneği Olarak Ben Cahit Sıtkı-Sesim Sessizliğim Oldu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(2), 473-491.

Edgü, F. (2010). *Leş Toplu Öyküler*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Ekinci, B. (2007). *Dede Korkut'tan Seçme Hikâyeler.* Ankara: Elips Kitap Yayınları.

Emre, Y. (2021). *Divan.* Mustafa Tatcı (haz.). Ankara: DİB Yayınları.

Erdoğan, B. S. (1996). *Bir Yağmur Başladı.* İstanbul: Tunç Matbaacılık.

Erdoğan, E. (2021). *Dokuzdan Küpe Çiçeği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ergin, M. (1988). *Orhun Abideleri.* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Erhat, A. (1985). *Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı.* İstanbul: Adam Yayınları.

Esendal, M. Ş. (1983). *Mendil Altında*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Eyüboğlu, B. R. (1985). *Kardeş Mektupları*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Gezgin, H. S. (1999). *Edebî Portreler*. Beşir Ayvazoğlu (haz.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Girgin, Y. (2021). Orhun Yazıtları'nda Geçen Atasözleri ve Deyimlerin Verdiği Mesajların Dil ve Kültür Birlikteliği Açısından Değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 308-322. DOI:10.29000/rumelide.1036536.

Gogh, V. V. (2013). *Theo'ya Mektuplar.* Pınar Kür (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gövsa, İ. A. (2000). *Güzel Yazılar Mektuplar*. İsmail Parlatır ve diğerleri (haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Göze, E. (1987). *Peyami Safa*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Halıcı, F. (1992). *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri – Güldeste.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Hoca Ahmet Yesevî. (2016). *Dîvân-ı Hikmet*. Mustafa Tatcı (ed.). Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları.

İnan, M. A. (2024). *Şiirler*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Kabaklı, A. (1997). *Türk Edebiyatı.* İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kanık, O. V. (2013). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kanık, O.V. (1996). *Bütün Şiirleri.* İstanbul: Adam Yayınları.

Kaplan, M. (1983). *Kültür ve Dil.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, M. (1992). *Âli'ye Mektuplar.* Zeynep Kerman ve İnci Enginün (haz.). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, M. (2001). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karaosmanoğlu, Y. K. (2000). *Güzel Yazılar Mektuplar*. İsmail Parlatır ve diğerleri (haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kâşgarlı Mahmut. (2020). *Dîvânu Lugâti't-Türk.* Ahmet B. Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu (haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kısakürek, N. F. (2014). *Çile.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kolektif. (2008). *Güzel Yazılar Hikâyeler 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kudret, C. (1992). *Karagöz 1.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kudret, C. (1970). *Karagöz III*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kudret, C. (2007). *Ortaoyunu I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Külebi, C. (1998). *Bütün Şiirleri.* İstanbul: Adam Yayınları.

Mengi, M. (2017). Sehî ve Latîfî Tezkirelerinde Biyografi ile Hikâye Birlikteliği. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 43-55.

Oflazoğlu, T. (1978). *Moliere.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Orhon, O. S. (1944). *Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'e Açık Mektup*. İstanbul: Ülkü Basımevi.

Özakman, T. (2011). *Bütün Oyunları 3.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özdenören, R. (2009). *Ruhun Malzemeleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Özel, İ (1982). *Şiir Kitabı.* İstanbul: Adam Yayıncılık.

Özel, İ. (2009). *Bir Yusuf Masalı.* İstanbul: Şûle Yayınları.

Özlü, T. (1995). *Tezer* Özlü'den *Leylâ Erbil'e Mektuplar.* Leylâ Erbil (haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özlü, T. (2019). *Eski Bahçe Eski Sevgi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sağlam, F. ve Fedai, H. (1997). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 9.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sarmaşık, B.(drl.). (2001). *Edebiyat Dünyasından Attilâ İlhan'a Mektuplar.* İstanbul: Otopsi Yayınevi.

Sazyek, H. (2013). *Roman Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Hece Yayınları.

Sehî Beg. (2017). *Heşt Bihişt*. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey (haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Sepetçioğlu, M. N. (?). *Kilit.* İstanbul: İrfan Yayımcılık.

Solok, C. K. (1992). *Karagöz 1.* İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Şakar, C. (2010). *Hikâyât*. İstanbul: Ferfir Yayınları.

Şatıroğlu, Â. V. (1991). *Dostlar Beni Hatırlasın.* Ümit Yaşar Oğuzcan (drl.). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Şemsettin Sami. (2022). *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat.* Elif Yılmaz (haz.). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Şener, S. (2003). *Dram Sanatı.* İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.

Tanpınar, A. H. (2010). *Huzur*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tanpınar, A. H. (2014). *Tanpınar'ın Mektupları.* Zeynep Kerman (haz.). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tecer, A. K. (2009). *Bütün Şiirleri*. Leyla Tecer (haz.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Tekin, T. ve Ölmez, M. (2003). *Türk Dilleri*. İstanbul: Yıldız Yayınevi.

Topçu, N. (1997). *Türkiye'nin Maarif Davası.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tosuner, N. (2012). *Yakamoz Avına Çıkmak*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Yaman, E. (2004). *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yenen Avcı, Y. (2020). İletişimsizliğin Gülen Yüzleri: Karagöz ile Hacivat. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 295-307.

Yusuf Has Hacib. (2008). *Kutadgu Bilig*. Reşid Rahmeti Arat (çev.). Ankara: Kabalcı Yayınevi.

Yücel, H. A. (2011). *Güzel Yazılar Denemeler*. İsmail Parlatır ve diğerleri (haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

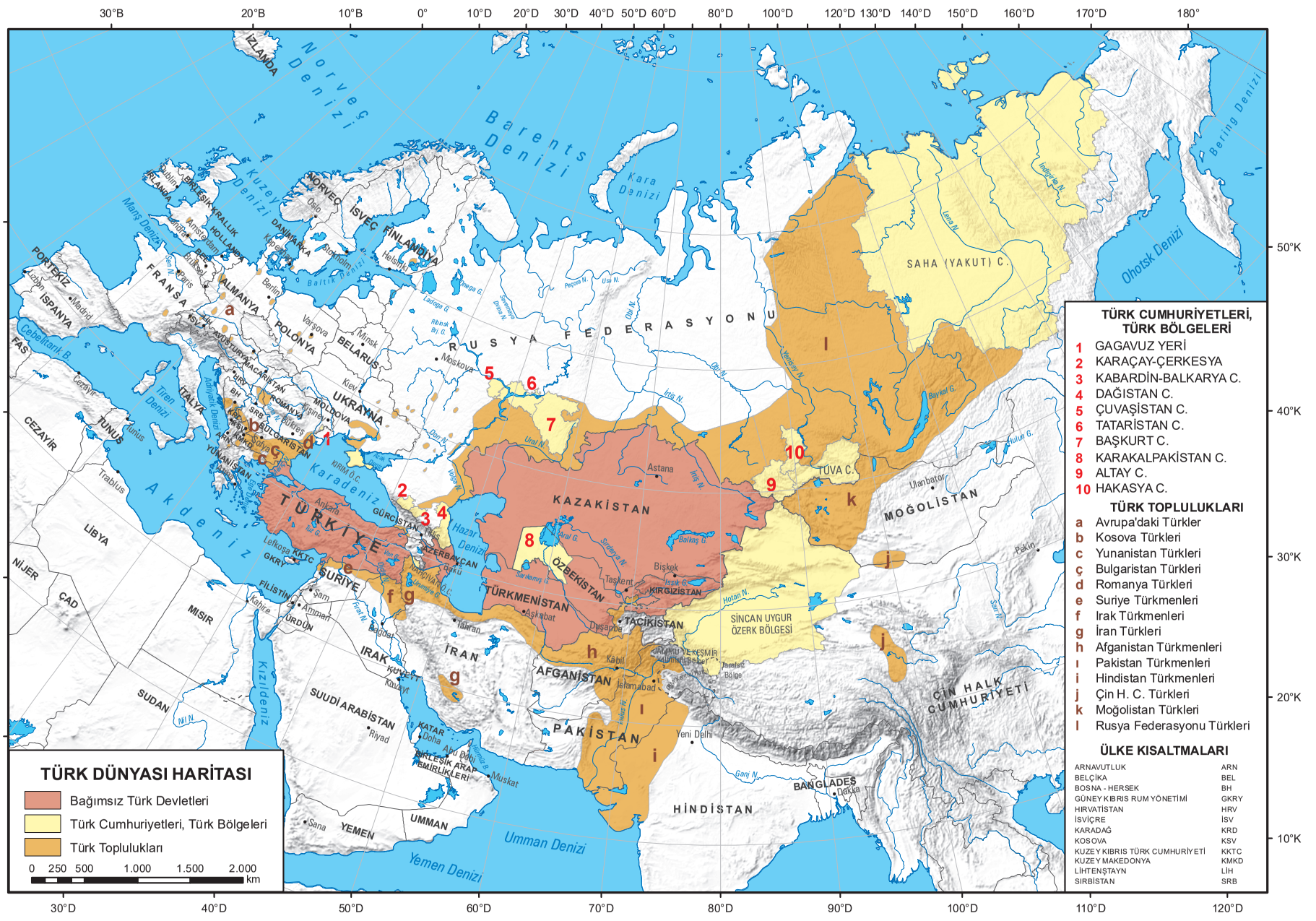
Yüksel, A. (1995). Modern Türk Tiyatrosunda Arayış ve Gelişmeler. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 12(12), 123-130.

Kaynakça atıf sistemi, "APA 6 Yazım Kuralları ve Kaynak Gösterme" biçimine göre düzenlenmiştir.

Cevap Anahtarı Karekodu

Görsel, Genel Ağ ve E-İçerik Kaynakçası Karekodu

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
KARADENİZ
GÜRCİSTAN
Tiflis
ACARA Ö.C.
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Erivan
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
İRAN
YUNANİSTAN
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
Kocaeli
Yalova
Gökçeada
Çanakkale
Bozcaada
Bursa
Balıkesir
MARMARA DENİZİ
EGE DENİZİ
Atina
İzmir
Manisa
Aydın
Denizli
Muğla
Uşak
Afyonkarahisar
Kütahya
Eskişehir
Bilecik
Sakarya
Bolu
Düzce
Bartın
Zonguldak
Karabük
Çankırı
Sinop
Kastamonu
Samsun
Amasya
Çorum
Tokat
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Gümüşhane
Bayburt
Ağrı
Iğdır
Erzincan
Erzurum
Sivas
Yozgat
Ankara
Kırıkkale
Kırşehir
Tunceli
Bingöl
Muş
Bitlis
Van
Elâzığ
Malatya
Kayseri
Nevşehir
Aksaray
Konya
Niğde
Isparta
Burdur
Antalya
Karaman
Mersin
Adana
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Kilis
Adıyaman
Kahramanmaraş
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Mardin
Hakkâri
Hatay
SURİYE
IRAK
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Şam
Bağdat
AKDENİZ
LİBYA
MISIR
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
Süveyş K.
Tuna N.
Meriç N.
Gediz N.
Büyük Menderes N.
Küçük Menderes N.
Sakarya N.
Kızılırmak N.
Yeşilırmak N.
Çoruh N.
Kura N.
Aras N.
Fırat N.
Dicle N.
Ceyhan N.
Seyhan N.
Göksu N.
Asi N.
Nil N.
Tuz Gölü
Van Gölü
Urmiye Gölü
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400 km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZISTAN
TACİKİSTAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
İRAN
İRAK
SURİYE
TÜRKİYE
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
HİNDİSTAN
SAHA (YAKUTİ) C.
TÜVA C.
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
Karadeniz
Akdeniz
Hazar Denizi
Kara Denizi
Barents Denizi
Norveç Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz